

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

2020

Mgr. Luděk Ducháč

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra archeologie

**GERMÁNSKÉ MEČE MLADŠÍ DOBY STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ
NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY**

Bakalářská práce

Autor: Mgr. Luděk Ducháč

Studijní program: B7109 Archeologie

Studijní obor: 7105R001 Archeologie

Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: doc. PhDr. Eduard Droberjar, Ph.D.

Hradec Králové 2020

Zadání bakalářské práce

Autor: Mgr. Luděk Ducháč

Studium: F14BP0198

Studijní program: B7109 Archeologie

Studijní obor: Archeologie

Název bakalářské práce: GERMÁNSKÉ MEČE MLADŠÍ DOBY STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Název bakalářské práce AJ: GERMANIC SWORDS OF THE LATE MIGRATION PERIOD IN THE TERRITORY OF THE CZECH REPUBLIC

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Anotace: Meče v prehistorii a protohistorii patřily k honosným typům zbraní a jejich vlastnictví často odráželo význačné společenské postavení. Symbolický význam meče byl zřejmý také mezi germánskými obyvateli sídlícími na sever od Dunaje a na východ od Rýna v mladší době stěhování národů (480/490-580). Z území České republiky je z tohoto období známo několik desítek archeologických nálezů mečů či jejich zlomků. Jde jednak o dlouhé dvojsečné meče, tzv. spathy (o délce 80-90 cm), jednak o krátké jednosečné saxy (o délce okolo 60 cm). Neoddělitelnou součástí mečů však byly také jejich závěsy a pochvy, jejichž kování bývají též někdy nalézány. Zarážející přitom je, že tato militaria dosud nebyla komplexně studována, katalogizována a souborně zpracována. Prvním dílčím cílem této bakalářské práce je proto vytvoření seznamu odborné literatury k tématu. Na jejím základě bude charakterizována mladší doba stěhování národů na území ČR se zaměřením na militaria, prostředí jejich výskytu (hroby, pohřebiště) a jejich labsko-germánské majitele (zejména Langobardy). Druhým dílčím cílem je sestavení aktuálního soupisu veškerých známých archeologických pramenů k tématu nálezů mečů, kování pochev, závěsů a jejich fragmentů publikovaných i dosud nepublikovaných. Klíčové přitom bude nejen studium odborné literatury, ale také badatelské aktivity založené na zkoumání konkrétních artefaktů, uložených v muzejních depozitářích či vystavovaných v muzejních expozicích. Každý nález bude charakterizován z hlediska typu a konstrukce, stavu dochování, lokalizace a roku nálezu, nálezového kontextu (kategorie: bez nálezových okolností, samostatný hrob, pohřebiště, poloha meče vůči tělu, přítomnost v jezdeckém hrobě apod.), popř. metalografické analýzy (pokud byly provedeny). Třetím dílčím cílem je pokus o interpretaci nálezů: převažující či ojedinělý typ, nálezový kontext a rozšíření mečů a jejich součástí. Výsledná bakalářská práce bude zahrnovat obrazové tabulky včetně fotografií a rejstříky. Obecným cílem práce je pokus o přispění k celkovému poznání mladší doby stěhování národů v Čechách a na Moravě (na základě získaných informací nálezů tohoto typu ze Slezska zatím chybí). Klíčová slova: meč spatha sax archeologie doba stěhování národů pohřebiště Germáni Langobardi Čechy Morava

Bierbrauer, V. 2008: Die Langobarden in Italien aus archäologischer Sicht. In: M. Hegewisch (Hrsg.), Die Langobarden: das Ende der Völkerwanderung; Katalog zur Ausstellung im Rheinischen LandesMuseum Bonn, 22.8.2008 - 11.1.2009, Darmstadt, 108-151. Droberjar, E. 2002: Encyklopedie římské a germánské archeologie v Čechách a na Moravě. Praha. Menghin, W. 1983: Das Schwert im frühen Mittelalter. Stuttgart. Svoboda, B. 1965: Čechy v době stěhování národů. Praha. Tejral, J. (ed.) 2011: Langobardische Gräberfelder in Mähren I. Brno.

Garantující pracoviště: Katedra archeologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Eduard Droberjar, Dr.

Datum zadání závěrečné práce: 24.11.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 23.12.2020

podpis autora

*„K levému boku meč zavěste dvojsečný,
k pravému po zvyku panonském ten,
který jen ze strany jediné rozdává rány.“¹*

Poděkování

Za cenné informace, připomínky, ochotu či umožnění přístupu k artefaktům či archiváliím velmi děkuji doc. PhDr. Eduardu Droberjarovi, Dr., PhDr. Janě Čižmářové, Mgr. Miroslavě Šmolíkové, Mgr. Andreji Lamprechtovi, Mgr. Rastislavu Korenému, Ph.D., Mgr. Františku Trampotovi, Ph.D., Mgr. Marku Kalábkoví, Mgr. Davidu Daněčkovi, Mgr. Václavu Kolomazníčkovi a Mgr. Lucii Ščasníkové.

---

¹ Obr.: Germánský bojovník s vlčí maskou na stříbrném kování pochvy meče z Gutensteinu (Bádensko-Württembersko, SRN), z doby okolo nebo před rokem 600 (podle Steuer 1987, Abb. 14:5). Text: *Píseň o Waltharovi* (podle Schlette, 1977, 155).

Anotace

DUCHÁČ, LUDĚK. Germánské meče mladší doby stěhování národů na území České republiky. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2020, 99 s. Bakalářská práce.

Předkládaná bakalářská práce se snaží postihnout problematiku archeologických nálezů germánských mečů, popřípadě také jejich příslušenství, jako jsou především kování pochev z mladší (pozdní) fáze doby stěhování národů (chronologický stupeň E, 480/490-560/580?) z území České republiky. Jde jednak o dlouhé dvojbřité meče, tzv. *spathy*, jednak o jednobřité *saxy*, které jsou kratší. Po krátkém uvedení do tématu jsou pojednány dějiny bádání. Ty se staly podkladem k vytvoření seznamu relevantní odborné literatury, na jejímž základě, stejně jako s pomocí pramenů, bylo možno charakterizovat mladší dobu stěhování národů na území ČR s důrazem na germánské meče v kontextu dalších militarií, prostředí jejich výskytu (jsou nalézány především v izolovaných hrobech a na pohřebištích) a jejich předpokládané labsko-germánské majitele, zejména Langobardy. Následuje kritika pramenů i literatury a po ní přehled lokalit s konkrétními nálezy mečů či jejich příslušenství na území České republiky. Analýza a interpretace shromážděných podkladů představují pokus o zachycení možností poznání sledovaných chladných zbraní. Závěr bakalářské práce pak shrnuje její výsledky, které jsou do jisté míry překvapivé. Neoddělitelnou součástí práce jsou však také výběrové rejstříky archeologů a lokalit (vztažených k tématu), grafy, analytické a obrazové tabulky, fotografie, a především je přiložen katalog spolehlivých nálezů mečů a jejich příslušenství z mladší doby stěhování národů na našem území.

Klíčová slova: meč – *spatha* – *sax* – doba stěhování národů – Langobardi

Annotation

DUCHÁČ, LUDĚK. Germanic Swords of the Late Migration Period in the Territory of the Czech Republic. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2020, 99 pp. Bachelor Thesis.

This bachelor's thesis deals with the topic of archaeological discoveries of Germanic swords as well as with their accessory, primarily scabbard ironworks, from the Late Migration Period (phase E480/490-560/580? AD) in the territory of the Czech Republic. There have been two types of swords considered: long double-edged *spathae* and shorter single-edged *seaxes*. The thesis starts with an introduction, where the grounds of the subject are explained, and carries on with the history of research, which constitutes a groundwork for a list of scientific archaeological and historical literature. This list, together with archeological evidence, allowed to define the Late Migration Period in the Czech Republic in connection to the Germanic swords (put into context of other Germanic bladed and edged weapons), their location (they are particularly found in isolated graves and at burrial sites) and their Elbe Germanic owners, above all Langobards. An examination of archaeological evidence and literature as well as an overview of Czech and Moravian sites, where the swords or their parts were excavated, follow. An analysis and an interpretation of collected sources represent the author's attempt to depict possibilities of understanding the considered cold weapons. The conclusion of this thesis summarizes acquired findings, which are somewhat surprising. Indexes, charts, drawings, photographs and foremost a catalogue of reliable finds of the swords and their parts from the Late Migration Period in the territory of the Czech Republic form an inseparable component of the thesis.

Keywords: sword – spatha – seax/sax – Migration Period – Langobards/Lombards

OBSAH:

1. Úvod	13
2. Dějiny bádání	16
3. Charakteristika mladší doby stěhování národů s důrazem na území České republiky	26
4. Pohřební ritus v mladší době stěhování národů v českých zemích	28
5. Charakteristika germánských mečů v mladší době stěhování národů	32
5.1. Meč	32
5.2. Germánská spatha	33
5.3. Germánský sax	35
6. Lokality s nálezy mečů či jejich příslušenství z mladší doby stěhování národů v českých zemích	39
6.1. Kritika pramenů a literatury	39
6.1.1. Nálezy vyloučené I (artefakty s mylnou datací)	40
6.1.2. Nálezy vyloučené II (artefakty s příliš širokou datací)	41
6.1.3. Nálezy vyloučené III (artefakty s jinou funkcí)	41
6.1.4. Nálezy prakticky neověřitelné	42
6.1.5. Nálezy terminologicky problematické	44
6.1.5.1. Případová ministudie I: Mochov	45
6.1.6. Nálezy možné I (artefakty nedostatečně podložené)	47

6.1.7. Nálezy možné II (artefakty netypických charakteristik)	49
6.1.7.1. Případová ministudie II: Hostivice-Palouky	49
6.2. Lokality s nálezy mečů v Čechách	51
6.3. Lokality s nálezy mečů na Moravě	58
7. Analýzy a interpretace nálezů mečů a jejich příslušenství	65
7.1. Analýzy – 1. skupina	66
7.2. Analýzy – 2. skupina	68
7.3. Analýzy – 3. skupina	69
7.4. Analýzy – 4. skupina	70
7.5. Interpretace analýz	71
8. Závěr	75
9. Summary	77
10. Prameny a literatura	79
10.1. Prameny	79
10.1.1. Nálezové zprávy	79
10.1.2. Nepublikované diplomové a další akademické práce	80
10.1.3. Ústní a písemná sdělení	80
10.2. Literatura	81
10.3. Internetové zdroje	95
11. Rejstříky	97
11.1. Výběrový rejstřík archeologů	97

11.2. Výběrový rejstřík lokalit	98
12. Přílohy	I
12.1. Seznam lokalit s nálezy mečů a jejich příslušenstvím	I
12.1.1. Germánské spathy	I
12.1.1.1. Seznam nálezů z Čech	I
12.1.1.2. Seznam nálezů z Moravy	II
12.1.2. Germánské saxy	III
12.2. Katalog nálezů mečů a jejich příslušenství	III
12.2.1. Struktura katalogu	III
12.2.2. Germánské spathy	IV
12.2.2.1 Nálezy z Čech	IV
12.2.2.2 Nálezy z Moravy	XIX
12.2.3. Germánské saxy	XXXVII
12.3. Seznam tabulek	XXXVIII
12.3.1. Seznam analytických tabulek, grafů, mapek a plánů	XXXVIII
12.3.2. Seznam kresebných tabulek	XXXIX
12.3.2.1. Nálezy z Čech	XXXIX
12.3.2.2. Nálezy z Moravy	XL
12.3.3. Seznam fotografických tabulek	XL
12.3.3.1. Nálezy z Čech	XL
12.3.3.2. Nálezy z Moravy	XLI

12.4. Tabulky	XLIII
12.4.1. Analytické tabulky	XLIII
12.4.2. Grafy	XLIX
12.4.3. Mapky a plány	LIV
12.4.4. Kresebné tabulky	LVII
12.4.4.1. Nálezy z Čech	LVII
12.4.4.2. Nálezy z Moravy	LXI
12.4.5. Fotografické tabulky	LXVII
12.4.5.1. Nálezy z Čech	LXVII
12.4.5.2. Nálezy z Moravy	LXXV

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

(?) = nejisté, není známo, nelze zjistit

Ag = stříbro, stříbrný, stříbrná, stříbrné

aj. = a jiné

arch. = archeologický, archeologická, archeologické

AR = Archeologické rozhledy

ARUB = Archeologický ústav AV ČR, Brno

ARUP = Archeologický ústav AV ČR Praha

ASČ = Archeologie ve středních Čechách

Au = zlato, zlatý, zlatá, zlaté

AV ČR = Akademie věd České republiky

cca = cirka, okolo, přibližně

celk. = celkový, celková, celkové

CS = bronz, bronzový, bronzová, bronzové

č. = číslo

d. = délka

DNM = Databáze archeologické sbírky v. 4.2 Oddělení prehistorie a protohistorie
Národního muzea

DSN = doba stěhování národů

dřev. = dřevěný, dřevěná, dřevěné

dvojhr. = dvojhrob

Fe = železný, železný, železné

fr. = fragment, fragmenty

ha = hektar

hl. = hloubka

hm. = hmotnost

hr. = hrob, hrobu, hrobový, hrobová

inv. = inventární

J = jih, jižní

JV = jihovýchod(-ní)

JZ = jihozápad(-ní)

k. ú. = katastrální území

ker. = keramika, keramický, keramická, keramické

kult. = kulturní

max. = maximální, maximálně

MMP = Muzeum hlavního města Prahy

min. = minimální, minimálně
ml. = mladší
MZM = Moravské zemské muzeum Brno
n. = nález
nal. = naleziště
např. = například
NM = Národní muzeum v Praze
obr. = obrázek
orient. = orientace
PA = Památky archeologické
parc. = parcela, parcelní
PMP = Polabské muzeum Poděbrady
popř. = popřípadě
pr. = průměr
přír. č. = přírůstkové číslo
r. = rok, roce, roku atp.
rtg. = rentgenový
srv. = srovnání s
S = sever, severní
š. = šířka
tab. = tabulka
ul. = ulice
v. = výška
V = východ(-ní)
VJV = východojihovýchod(-ní)
VSV = východoseverovýchod(-ní)
tl. = tloušťka
xtl. = xylotomární
Z = západní(-ní)
zach. = zachovaný, zachovaná, zachované
záchr. = záchranný
zj. = zjištěn, zjištěna, zjištěno, zjištěny
ZJZ = západojihozápad(-ní)
ZSZ = západoseverozápad(-ní)

1. ÚVOD

Doba stěhování národů ve (středo)evropském prostředí byla, chápáno v užším smyslu, specifickým úsekem protohistorického období dějin mezi závěrečnými desetiletími 4. století a druhou třetinou až koncem 6. století našeho letopočtu. Badatelé mu přitom dávají výstižné charakteristiky *neklidu* (Tejral 1993, 471; Droberjar 2008c, 156; Jiřík 2015, 37) či dokonce *turbulence* (Niezabitowska-Wiśniewska, 2008, 7-17), jež výstižně evokují dynamiku této periody. A opravdu, nepravidelné, nárazové a převážně bojové pohyby podstatných částí *barbarských*, především germánských, polonomádkých a nomádkých kmenů v průběhu pozdní antiky se ukázaly natolik vlivnými, že v souvislosti s vnitřní krizí starověké Římské říše dokázaly nejen proměnit politickou mapu Evropy, ale též promístit prvky materiální kultury a vžité kulturně-sociální vzorce společností nejen v oblasti na sever od Dunaje a na východ od Rýna, ale též v západní i východní Evropě a velké části Středomoří. Tito barbaři, kteří vystupovali střídavě jako nepřátelé či jako spojenci (popř. přímo ve službách) zprvu Římské říše, později zejména její východní části známé jako Byzantská říše, postupně ztratili svou nálepku barbarství a pomohli vytvořit podobu raného středověku, jehož počátek je, především v souvislosti se vznikem nových státních útvarů v západní, jihozápadní a jižní Evropě, zejména západoevropskou medievistikou kladen právě do konce 5. až 6. století.

Jedním z kmenů, které v této přechodné periodě období stěhování národů podlely „*potulné horečce germánské*“ (Filip 1948, 309) a migrovaly napříč Evropou, byli též Langobardi. Ti v mladší (neboli též pozdní) fázi stěhování národů (z pohledu archeologie chronologický stupeň E, 480/490 až 560/580? n. l.) v zatím ne příliš objasněné interakci s Duryňky na zhruba století obsadili kromě dalších území také určité oblasti dnešní České republiky. Lze přitom zcela oprávněně předpokládat, že by během své expanze, a to nejen v prostoru střední Evropy, neobstáli, kdyby kromě umných diplomatických tahů včetně sňatkové politiky neovládali také fyzické způsoby boje, kterými se v konkurenčních konfliktech, zejména proti Herulům, Gepidům (Bystrický 2007) či později

„původnějším“ obyvatelům Itálie, dokázali úspěšně prosazovat. Zbraně a zbroj, jež známe především z větších či menších, tzv. řadových kostrových pohřebišť, označovaných archeology jako pohřebišť *langobardská* či opatrněji *merovejská* či *labsko-germánská*, méně pak ze samostatných mužských hrobů a výjimečně z izolovaných (tj. ojedinělých) nálezů, se typologicky nevymykají okruhu běžných germánských militarií předmětného období, přičemž se však vedle kovových částí kopí, seker, šípů a štítů mezi nálezy bojového charakteru jako nejatraktivnější jeví meče.

Obecně lze konstatovat, že meče v prehistorii a protohistorii zpravidla patřily k honosným typům sečných, sečně-bodných či bodných chladných zbraní a jejich vlastnictví často, ne však vždy, odráželo význačné společenské postavení jejich majitelů. Reálně válečnický, stejně jako symbolický význam meče se v mladší době stěhování národů jeví také u Langobardů a Durynků. Z území České republiky je z tohoto období v současnosti známo více než třicet archeologických nálezů germánských mečů, jejich fragmentů či částí příslušenství. U germánských mečů doby stěhování národů přitom rozlišujeme dvě základní formy. Jde jednak o dlouhý dvojbřitý (dvojsečný) meč, označovaný jako *spatha*, jednak o kratší jednobřitý (jednosečný) meč, který je nazýván *sax*. Někdy je sice *sax* problematizován spíše jako dlouhý bojový nůž, obecně však převažuje jeho chápání jakožto meče. Luxusní, avšak morfologicky heterogenní skupinu artefaktů tvoří z výrobního a estetického hlediska meče s damaskovou čepelí. Zároveň přitom nesmí být opomenuto, že neoddělitelnou součástí mečů byla též výše zmíněná příslušenství – konkrétně se jedná o pochvy (pouzdra) a závěsy, jejichž kování či výjimečně organické relikty bývají též někdy nalézány. Zarážející přitom je, že tato militaria z pozdního období stěhování národů a z území České republiky dosud nebyla komplexně studována, souborně zpracována, katalogizována a interpretována.

Prvním dílčím cílem této bakalářské práce se proto stalo vytvoření seznamu odborné literatury k tématu. Na jejím základě je charakterizována mladší doba stěhování národů na území ČR se zaměřením na germánské meče v kontextu

dalších militarií, na prostředí výskytu těchto mečů na konkrétních nalezištích v Čechách a na Moravě (pohřebiště, hroby, ojedinělé nálezy) i na jejich labskogermánské majitele, zejména Langobardy.

Druhým dílčím cílem bylo sestavení aktuálního soupisu (katalogu) veškerých známých archeologických pramenů k tématu – nálezů mečů a jejich příslušenství, ať už v relativně kompletním, či fragmentárním stavu. Důležitým zdrojem poznání se přitom stalo nejen studium odborné, výjimečně archeologicko-historické popularizační literatury, ale také badatelské aktivity autora, založené na studiu archivovaných nálezových zpráv a zkoumání v současnosti dostupných artefaktů, uložených v muzejních depozitářích či vystavovaných v muzejních expozicích. Po soupisu nálezů podle místa jejich naleziště, řazených v abecedním pořádku a na základě rozdělení na *spathy* (z Čech a Moravy) a *saxy*, jsou jednotlivá *militaria* v rámci katalogu charakterizována z různých hledisek: A) podle jejich základního rozlišení (*spatha* – *sax*; meč samostatný, či s příslušenstvím; pouze příslušenství), B) podle širší a bližší lokalizace (trať, parcelní číslo),² C) podle typu naleziště (kategorie: pohřebiště s počtem hrobů; izolovaný hrob; ojedinělý nález), D) podle nálezových okolností (pokud šlo o výzkum, je uveden jeho typ, datace a vedoucí, popř. zda se jednalo o sběr či detektorový nález), E) podle nálezových kontextů (hloubka, délka, šířka, úprava a orientace hrobu, sekundární manipulace / bez narušení hrobu, stav dochování a poloha kostry v hrobu, poloha meče vůči tělu, přítomnost dalších militarií a ostatní pohřební výbavy, přítomnost zvířete), F,H) podle stavu zachování meče a jeho případného příslušenství (kategorie: kompletní, téměř kompletní, pouze část vcelku, pouze část ve fragmentech, fragment, nedochován), G,CH) podle morfologické deskripce meče a jeho případného příslušenství. V případě, že byly provedeny speciální materiálové analýzy (zejména metalografické, radiografické či xylotomární), byly jejich výsledky také zahrnuty (I). Ke každému nálezu je uvedeno místo jeho uložení a inventární číslo, pokud jsou známy (J) a samozřejmostí je citace pramenů, literatury či popřípadě

---

² Okres a kraj jsou uvedeny hned za místem naleziště, stejně jako číslo hrobu, pokud šlo o pohřebiště.

internetových zdrojů (jde především o webové odkazy na databázi archeologické sbírky Národního muzea v Praze), které se k uvedenému nálezů vztahují (K). S katalogem jsou také propojeny samostatně přiložené tabulky – mapky a plány, kresebné a fotografické tabulky.³

Třetím dílčím cílem je pokus o analýzy a interpretaci nálezů. Prostřednictvím analýz jsou nálezy zkoumány zejména s ohledem na jejich spolehlivost, četnost, koncentraci, fragmentárnost, metriku, morfologii či technologii výroby. Zároveň je položen dotaz na polohu meče vůči tělu v hrobu a jsou hledány souvislosti mezi meči a dalšími artefakty (zejména militarii) v rámci nálezového kontextu. Jako základ analýz posloužily analytické tabulky,⁴ popřípadě grafy⁵. S ohledem na geografickou lokalizaci byla pro zachycení aktuálního stavu poznání mečů a jejich příslušenství z období stěhování národů též vytvořena mapka geografického rozšíření jejich aktuálně známých exemplářů z Čech a Moravy⁶. Ze Slezska na základě získaných informací nálezy germánských mečů ze sledovaného období, na rozdíl od doby římské, zatím chybí. Na podkladě analýz jsou pak jejich výsledky dávány do souvislostí či interpretovány.

Kromě jednotlivých dílčích cílů má však bakalářská práce *Germánské meče mladší doby stěhování národů na území České republiky* též cíl obecný, a tím je samozřejmě snaha o přispění k celkovému poznání výše vymezeného období.

2. DĚJINY BĀDÁNÍ

Odborný výzkum langobardsko-durynského osídlení území Čech a Moravy, a v té souvislosti také severovýchodorakouských, jihozápadoslovenských a západomaďarských oblastí, má v současné době v rámci střední Evropy již

---

³ Viz kapitola 12. Přílohy – podkapitoly 12.4.3., 12.4.4., 12.4.5.

⁴ Viz kapitola 12. Přílohy – podkapitola 12.4.1.

⁵ Viz kapitola 12. Přílohy – podkapitola 12.4.2.

⁶ Viz kapitola 12. Přílohy – podkapitola 12.4.3.: Obr. 19.

poměrně širokou archeologicko-historickou autorskou základnu, a i když o takovém stavu lze mluvit teprve počínaje dvěma až třemi závěrečnými dekadami 20. století, sahají kořeny tohoto bádání v českých zemích, i když jen v rovině literárních úvah, až k dílu osvícenského historika Františka Martina Pelzla, který se už počátkem závěrečné čtvrtiny 18. století zamýšlel nad langobardským osídlení Čech (Svoboda 1965, 9). Protože však předmětem předkládané bakalářské práce není sledovat přehled a proměny názorů o době stěhování národů v Čechách a na Moravě v nejobecnějším rámci, jak byly ostatně podány v literatuře již mnohokrát (srov. např. Svoboda 1965, 9-28; Tejral 1975, 379-382; Droberjar 2008c, 156-157; Tejral 2011, 11-13; Korený 2013, 8-13; Sklenář 2015, 13-21), bude představena linie zaměřená právě jen na meče z pozdního období stěhování národů (i když v nezbytných případech bude učiněn nutný přesah jak do doby římské na jedné straně, tak do raného středověku na straně druhé).

Jak již bylo řečeno výše, meče z pozdního období stěhování národů z území České republiky dosud nemají komplexní monotematické zpracování, které by odráželo aktuální stav jejich poznání. Lze však sledovat dvě základní skupiny badatelských aktivit, které se od počátku dvacátého století až do současnosti problematiky těchto militarií týkaly.

První skupinu tvoří odborné syntetické i analytické výstupy spjaté především s obecným bádáním o (mladší) době stěhování národů, popřípadě o Langobardech, kdy zejména spathy jsou zmiňovány jako typová složka celkového nálezového fondu, a to buď v rámci širší oblasti (nejčastěji se přitom jedná o Čechy, Moravu, Podunají, ale pojednávají jsou též menší regiony, například severní Morava či Malá Haná), nebo v menším kontextu určité lokality (přičemž jde o veškerá archeologická naleziště s odkryvy mečů, hlavně o pohřebiště či izolované hroby, v menší míře také o detektorové nálezy).

Druhou skupinu badatelských výstupů naopak představují práce sice primárně zaměřené na meče, avšak v širších časových, popřípadě také jiných geografických souvislostech.

Tento stav přitom udivuje tím více, že právě meče mají díky svému bojovému a také symbolickému charakteru mezi nalézanými předměty zvláštní postavení, kterým, navzdory svému zpravidla chatrnému zachování, zůstávají zajímavým druhem nálezů vedle daleko chronologicky citlivějších spon či dalších artefaktů.

Ojedinelým monografickým počinem, který pojetí obou skupin kombinuje, a zároveň tak naznačuje možný způsob současného bádání o mečích z doby stěhování národů, je *Langobardský meč* (Bárta – Hložek – Šmerda 2016), pojednávající o spathě s bronzovou, stříbrem tuzovanou hlavicí, damaskovou čepelí a organickými zbytky pochvy z vertikálního kyjovského dvojhrobu bojovníka s koněm a psem (hr. č. 881). Tuto spathu se navzdory několikanásobnému rozlomení během manipulace a čištění podařilo nejen restaurovat a konzervovat, ale také radiograficky a metalograficky analyzovat, a poté, na základě těchto analýz a zahraničních analogií, také ve fyzické podobě rekonstruovat. K tomuto přístupu však vedla počínaje koncem 19. století dlouhá cesta, a to jak v Čechách, tak na Moravě.

Již roku 1841 byl sice objeven pozůstatek meče z Břízy (okr. Litoměřice), později datovaný do 1. poloviny 5. století (Svoboda 1965, 238), avšak od rzi „*rozhlodaný kus železa*“ (Schůze archeologického sboru Musea Království českého, 153) na rozdíl od jinak bohaté výbavy hrobu nemohl zaujmout. A tak není divu, že ještě Jan Erazim Vocel v *Pravěku země české* (1868) předpokládal, že Čechy byly v 5. a 6. století liduprázdné (Sklenář 2015, 14). Tento téměř nulový stav poznání se však měl během několika desetiletí začít změnit, a to zejména v souvislosti s terénními akcemi, které postupně rozšiřovaly nálezový fond mečů z doby stěhování národů, a které ve většině případů spadají do její mladší fáze.

První doloženou osobností, která se na území dnešní České republiky reálně setkala s mečem z mladšího období stěhování národů v Čechách, byl E. von Hartenthal během sběrů z hrobů, které byly v letech 1891-1892 objeveny v souvislosti s výstavbou schwarzenberského cukrovaru v Postoloprtech (okr.

Louny). Nálezy poprvé zmínil česko-rakouský vědec Johann Nepomuk Woldřich (1893, 36, Fig. 39a), jehož informace později převzal Helmut Preidel do svého díla *Die germanische Kulturen in Böhmen und ihre Träger* (1930, 241), kde v soupisu lokalit zmiňuje i další hroby se zbraněmi.

S odstupem času se zlomovým objevem z pohledu bádání o mečích ze sledovaného období stal odkryv, který je spojen se jménem pedagoga, neinstitucionalizovaného archeologa, archeologického sběratele a popularizátora Eduarda Štorcha v dnešní Praze-Libni v roce 1906, kde bylo tehdy nalezeno šest bojovnických hrobů, jejichž pohřební výbavu tvořilo zejména šest spath⁷ a puklice štítů v každé z jam. Sám Štorch nálezy několikrát publikoval (Štorch 1911, 144-145; 1916, 91-94; 1921, 173-175, obr. 59), a i když mu zbraně připomínaly *dobu merovejskou*, označil nakonec hroby jako *markomanské* z 2. až 5. století (Štorch 1911, 145).

Souběžně s kritikou Štorchovy interpretace ze strany archeologů Národního muzea Josefa Schránila a Albína Stockého (Sklenář 2015, 18) korigoval Štorchovu dataci zbraní z Prahy-Libně univerzitní archeolog Lubor Niederle, který ve svém pojednání *Merovejská kultura v Čechách* hroby s meči považoval „za mladší, merovejské, a to jak na základě formy mečů s krátkým řapem, tak zejména na základě puklic s úzkým knoflíkem a širokými, plochými hlavičkami hřebů a i formy vnitřního držadla štítového, což je vše typické pro štíty merovejské“ (Niederle 2018, 8). Protože v té době samozřejmě ještě nebyl znám koncept Bedřicha Svobody o rozdělení doby stěhování národů na stupeň vinařický a „merovejský“ (Svoboda 1965), je v Niederlově pojetí za období plně vyvinuté *merovejské kultury* v Čechách chápána perioda mezi počátkem 5. až polovinou 7. století (Niederle 2018, 2). Několikastránkovou práci L. Niederla lze považovat s ohledem na bádání o době stěhování národů za zásadní. Zajímavé přitom však je, že kromě mečů z Prahy-Libně sice mimo jiné zmiňuje i další lokality, pojednáváné v této bakalářské práci, konkrétně Dlažkovice, Duchcov, Světec,

---

⁷ V předkládané bakalářské práci jsou spathy z Prahy-Libně z roku 1906 s ohledem na vzájemné rozlišení a také odlišení od libeňského nálezů z roku 1970 označeny jako Praha-Libeň [1.1] až [1.6].

Zvoleněves a Ledvice, avšak s ohledem na meče registruje pouze dva kusy z Dlažkovic (okr. Litoměřice) a záhadný nález z Nehvizd (okr. Praha-východ). Právě ve Zvoleněvsi byl totiž mezitím na počátku roku 1915 učiněn objev, který poté publikoval K. Prokop pod názvem *Merovejské hroby ve Zvoleněvsi* (Prokop 1916, 1-7). V jednom z hrobů byla tehdy odkryta dobře zachovaná kostra bojovníka se železnou spathou a zbytky dřevěné pochvy.

Po skončení 1. světové války přibýlo v Čechách několik dalších nálezů a známe i první tři dlouhé dvojsečné meče z Moravy. Nejprve zveřejnil Jan Hellich (1926-27, 570-571) objev hrobu ze Slovice (okr. Nymburk), v němž byla někdy před rokem 1926 nalezena spatha, původně považovaná za laténskou. A nedlouho poté, roku 1928, byly během výzkumů Inocence Ladislava Červinky objeveny rovnou dvě spathy na pohřebišti v moravských Šaraticích (okr. Vyškov). Sám I. L. Červinka poté oba meče, i když až o osm let později, představil veřejnosti, společně s dalšími nálezy, ve své studii *Germáni na Moravě* (129, Tab. VIII. – obr. 24:1, 24:5). Objev v pořadí již třetí spathy z téže lokality uskutečnil během výzkumu Moravského [zemského] muzea roku 1935 Jaroslav Poulík (Trnáčková 1972b, 200-201; Tejral 1976, 52, 109; Werner 1962, 79, 146).

Mezitím počátkem 30. let proběhl pod vedením J. Schránila důležitý archeologický výzkum v dnešních Čelákovcích-Záluží. Roku 1930 zde byla v horizontálním dvojhrobu jezdce s koněm 18/XIII objevena malá polokruhovitá železná destička se třemi nýty, která by mohla být kováním dřevěné pochvy saxu. Odkryvy však pokračovaly i příští rok, kdy bylo zjištěno, že bojovník ze spodního pohřbu vertikálního dvojhrobu č. 36/XXXII měl při sobě fragment čepele spathy se zbytky dřevěné pochvy a u jednoho z dalších bojovníků v hr. č. 45/XLI bylo nalezeno podlouhlé bronzové trubičkovité kování pochvy meče, nejspíše spathy (Svoboda 1965, 285-286, 289-290, 291; Korený 2013, 32, 124).

Druhá světová válka poznamenala také archeologické bádání a z jejího průběhu není nález žádného meče ze sledovaného období znám. Hned z roku 1948 je však v nálezové zprávě z výzkumu Archeologického ústavu v Brně

zmíněn rozlomený železný sax z mladší fáze stěhování národů, opět ze Šaratic (Trnáčková 1972b, 201-203, Tab. 111-112), a o pět let později byl z jednoho z bojovnických hrobů v Rebešovicích (okr. Brno-venkov) vyzdvihnut dlouhý dvojsečný meč (Nekvasil 1954a, 1-4, 66-67, tabulky I - obr.: hr. 178, tab.: č. neg. 3586, 3476, 4601, 4583). Před koncem padesátých let uskutečnili archeologové na druhém konci České republiky, v jednom z kostrových hrobů v pískovně v dnešní obci Líšnice-Nemilkov (okr. Most), objev fragmentů železného nože (Mašek 1960, 270, obr. 102; Benda 1960, 756, obr. 261), ty však byly později přehodnoceny na meče (Korený 2013, 32, 124).

V šedesátých letech dvacátého století sice světlo světa po necelých patnácti stech letech nespátril žádný z mečů, byl však knižně publikován do té doby neuskutečněný souhrn dosavadních znalostí o době stěhování národů v Čechách, a to včetně soupisu lokalit s popisem situací a nálezů, proslulé dílo Bedřicha Svobody *Čechy v době stěhování národů* (1965). Tato monografie zahrnuje také nálezy známých mečů, samozřejmě s ohledem na tehdejší stav poznání, který pak byl dalšími badateli v průběhu následujících desetiletí rozvinut a fakta o mnohých položkách upřesněna. Přínos B. Svobody k bádání o zmíněném období byl však zásadní (Kolník 1975, 447-448). Relevantní prací ze šedesátých let byla také kniha *Die Langobarden in Pannonien* od německého archeologa Joachima Wenera, který zde zejména v rámci soupisu jihomoravských langobardských lokalit zmiňuje též nálezy mečů (Werner 1962, 144-147).

V roce 1970 odkryl Václav Huml z dnešního Muzea hlavního města Prahy bojovnický hrob v Praze-Libni, nedaleko Štorchových nálezů z počátku století, který obsahoval také železnou spathu, publikovanou původně jako laténskou (Huml, V. 1973, 121; Hlava 2008, 554). Nutno poznamenat, že toto militarium dodnes patří společně s mečem ze Slovice k nejzachovalejším kusům svého druhu ze sledovaného období v Čechách.

Na počátku 70. let shrnula problematiku pohřebišť z doby stěhování národů na Moravě Zora Trnáčková ve své kandidátské práci pojmenované

příznačně *Kostrové hroby období stěhování národů na Moravě* (1972). Zde podala výčet archeologických výzkumů a nálezů z výzkumů učiněných, mezi jinými např. Rebešovice a Šaratice s nálezy spath a saxu. Právě tato práce byla o čtyři roky později základem jejího soupisu lokalit z mladší doby stěhování národů v publikaci *Grundzüge der Völkerwanderungszeit in Mähren* od Jaroslava Tejrala (1976, 108-110).

V roce 1976 došlo k dalšímu nálezů: Miloslav Slabina z Národního muzea objevil významný v Praze-Kyjích hrob muže s „kompletní“ bojovníckou výbavou: kromě keramické nádoby obsahoval spathu, kopí a štítovou publiku (Droberjar 2005, 829-830; Droberjar 2008a, 242, Abb. 9:4; Droberjar 2008c, obr. 100; Korený 2013, 32, 36-37, 41, 96, 98, 134, obr. 17, 20, 27, tab. 74:6-10; Droberjar 2017a; Droberjar 2018; Kostka 2018).

Z konce sedmdesátých let pochází plošný záchranný výzkum v jihomoravských Holubicích (okr. Vyškov), který pod vedením Miloše Čižmáře odkryl rozsáhlé pohřebiště s několika hroby bojovníků, u nichž byly ve čtyřech případech objeveny železné meče. V roce 1979 byla získána semispatha s damaskovou technikou výroby z hr. č. 9 a spathy z hrobů 79 a 81, v průběhu dalšího roku výzkumu pak ještě jedna spatha, pocházející z hr. 100. Souhrnně byla tato langobardská nekropole publikována v roce 2011 (Čižmář – Geislerová – Rakovský 1981, 69-70, obr. 29, tab. 11-12; Čižmář et al. 1982, 60-61; Čižmář 2011, 129-152, 216, Abb. 43-44, Taf. 25:100).

Hned následně, v roce 1981 byl zahájen další plošný záchranný výzkum, přičemž tentokrát se jednalo o polykulturní lokalitu v Lužicích (okr. Hodonín), která s počtem 117 langobardských hrobů předčila i Holubice. Pod vedením Zdeňka Klanici bylo nejprve ve hrobech č. 9 a 12 objeveno po jednom dvojsečném meči, o pět let později byl učiněn nález kování, které pravděpodobně tvoří součást příslušenství meče, a třetí spatha byla vyzdvihnuta z hr. č. 84 v roce 1987 (Klanica 1983, 43; Klanica 1989b, 145; Klanica – Klanicová 2011, 225, 231-233, Abb. 1-2, 5:9, Taf. 33-34). Také toto poměrně velké pohřebiště bylo

publikováno až v roce 2011, a to ve společné monografii s pohřebišti v Lužicích a Boroticích. Nese název *Langobardische Gräberfelder in Mähren I.* a jejím hlavním editorem byl Jaroslav Tejral.

Právě Jaroslav Tejral byl v té době už řadu let velmi významným moravským badatelem. Ve své práci se nesoustředil pouze na region Moravy, ale naopak sledoval především širší oblast středního Podunají. Jeho doménou sice původně byla hlavně doba římská, avšak od 2. poloviny 70. let 20. století se věnoval také době stěhování národů. První monografií tohoto zaměření se stala publikace *Grundzüge der Völkerwanderungszeit in Mähren* (1976). Velký přínos Jaroslava Tejrala, který se ve svých syntetizujících knihách a studiích dotýkal též tematiky mečů z tohoto období, shrnul například Eduard Droberjar (2002, 333; 2017b, 15).

Mezitím se v Čechách o témata sledovaného období začali zajímat mladší badatelé. Na prvním místě je přitom vhodné uvést právě E. Droberjara, současného specialistu na dobu římskou a stěhování národů. Ten je v rámci své rozsáhlé publikační činnosti například autorem *Encyklopedie římské a germánské archeologie v Čechách a na Moravě* (2002) či příspěvků v kolektivních pracích *Pravěká Praha* (2005) a *Archeologie pravěkých Čech 8* (2008). Právě v *Pravěké Praze* se mimo jiné věnoval hrobu bojovníka s mečem, kopím a štítem z Prahy-Kyjí, který později publikoval také samostatně (Droberjar 2005, 829-830; Droberjar 2008a, 242, Abb. 9:4; Droberjar 2008c, obr. 100; Droberjar 2017a; Droberjar 2018). Zcela zásadním počinem ve středoevropském kontextu se stalo jeho iniciování mezinárodních protohistorických konferencí *Archeologie barbarů*. Zatím poslední, v pořadí již patnáctá, se uskutečnila v Jevíčku v roce 2019. Ve sbornících, které jsou následně vydávány, se poté objevují příspěvky, z nichž některé byly zaměřeny také na militaria – tak například v *Archeologii barbarů 2012* bylo pojednáno o dnes již ztraceném souboru z bojovnického hrobu se spathou a saxem (?) z Újezda u Mohelnice, který by tak byl nejsevernějším nálezem sečných zbraní tohoto typu na Moravě, snad z přelomu doby stěhování národů a raného středověku (Charvát 1997, 7-9, obr. 1; Halama 2017, 466, obr.

23; Hasil 2018, 230). S ohledem na sledované téma této bakalářské práce je také očekáváno vydání sborníku z monotematické konference *Zbraně a jejich nositelé* z roku 2018, na níž se svým příspěvkem *Langobardské jezdecké hroby na základě poznatků pohřebiště v Kyjově* vystoupil J. Šmerda.

Právě objev langobardské nekropole na katastru jihomoravské obce Kyjova (okr. Hodonín), která je vedle lokality Mušov jednou ze dvou největších pohřebišť z mladší doby stěhování národů v celé střední Evropě (240 hrobů), odstartoval po více než dvaceti dlouhých letech bez nálezů další posun v poznání mečů z mladší doby stěhování národů. Během záchranného výzkumu pod vedením Jaromíra Šmerdy bylo zjištěno, že ve dvou jezdeckých hrobech (č. 881 a 1009) odpočívali muži s bojovníckou výbavou a zejména výjimečná spatha z hr. 881 se stala předmětem důkladného výzkumu. Ten byl společně s restaurátorsko-konzervačními pracemi a rekonstrukcí tohoto dlouhého dvojsečného meče také publikován (Bárta – Hložek – Šmerda 2016).

Na katastru bývalé obce Mušov⁸ však bylo již od roku 2009 na základě zjišťovacího výzkumu odhalováno velké pohřebiště (okolo 250 hrobů), na němž se od té doby průběžně odehrávaly badatelské výzkumy. Nalezen zde byl také zatím nepublikovaný meč (spatha?), jehož podoba, okolnosti nálezu či nálezový kontext jsou zatím nepřístupné a autorovi práce nebyly sděleny (Loskotová 2013, 323, 325-326, Fig. 1-2, 4-6; Loskotová 2019, 143, Fig. 1-2; Loskotová 2020).

Nedlouho po odhalení dvou zásadních langobardských nekropolí na jižní Moravě bylo objeveno také zatím největší pohřebiště z mladší fáze stěhování národů v Čechách. Tým archeologů v Hostivici-Paloučích pod vedením Davida Daněčka v roce 2011 odkryl 92 hrobů, přičemž v jednom z nich se nacházela železná sečná zbraň o délce cca 600 mm, označená jako sax. Předmět byl zatím jen snímkován rentgenem a před provedením konzervace zůstal fixován v zemině. Více informací o artefaktu není k dispozici (Daněček – Smíšek – Korený 2014; Daněček 2020) a dle autora se jedná o jeden z problematických nálezů.

---

⁸ Obec byla zatopena v rámci budování vodního díla Nové Mlýny.

Po více než jednom století nálezů z izolovaných hrobů či pohřebišť byly učiněny také ojedinělé nálezy mečů. Detektorem kovu byly odhaleny hned dvě spathy. První v roce 2014 v Míchově (okr. Blansko), druhý následující rok v Bedřichově (týž okres). Oba meče byly předány Muzeu regionu Boskovicka.

Zatím nejmladším nálezem meče ze sledovaného období je spatha z hrobu č. 803 v Drnholci (okr. Břeclav), která byla získána během záchranného archeologického výzkumu pod vedením Františka Trampoty (Trampota 2020a; Trampota 2020b; Trampota 2020d; Trampota 2018, 205, obr. 3, 4; Trampota et al. v tisku).

Přestože se od přelomu 19. a 20. století vytvořila určitá, i když do jisté míry omezená a co do vypovídací hodnoty variabilní,⁹ pramenná základna ke studiu mečů z mladší doby stěhování národů na území České republiky, a většina nálezů byla také alespoň v základní formě publikována, nebyl by přehled úplný, kdyby nebyl zmíněn rámec, který by řešil základní terminologii tématu. Takovým rámcem je na jedné straně odborná publikace Christiana Mikse *Studien zur römischen Schwertbewaffnung in der Kaiserzeit* (2007), na druhé straně práce Wilfrieda Menghina *Das Schwert im frühen Mittelalter* (1983) a Jiřího Košty / Jiřího Hoška *Early Medieval Swords from Mikulčice* (2014). Přestože s výjimkou Menghinovy práce s podtitulem *Chronologisch-typologische Untersuchungen zu Langschwertern aus germanischen Gräbern des 5. bis 7. Jahrhunderts n. Chr.* řeší ostatní publikace primárně jiná období (tj. dobu římského císařství a raný středověk v užším slova smyslu), tématu mladší doby stěhování národů se dotýkají, vymezují základní pojmosloví týkající se mečů a zároveň vytyčují hranice, za které se již s ohledem na bádání o stěhování národů není vhodné dostat. Velmi užitečný je v tomto smyslu také proslulý mnohasvazkový *Reallexikon der germanischen Altertumskunde*, který po dvou tištěných vydáních existuje také online.

---

⁹ Ke kritickému rozlišení pramenů a literatury viz podkapitola 6.1.

3. CHARAKTERISTIKA MLADŠÍ DOBY STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ S DŮRAZEM NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Jak již bylo naznačeno v předchozích kapitolách, jsou za nositele kultury na území Čech a Moravy v mladší době stěhování národů na základě kritiky historických pramenů i výsledků dlouholetých archeologických výzkumů v širším kontextu střední Evropy považováni především Langobardi z labskogermánského kmenového svazu Svěbů. Tito *Dlouhobradí* po staletí sídlili v oblasti dolního Polabí,¹⁰ kde je na počátku našeho letopočtu ve svých historických dílech uvádějí Strabón, Velleius Paterculus a později také Tacitus. Také měli být součástí Marobudovy říše a je známým faktem, že během markomanských válek ve 2. století se Langobardi účastnili bojů proti Římanům po boku dalších germánských kmenů (Tejral 1993, 494-495; Droberjar 2002, 150, 318; Tejral 2012, 30). V souvislosti s migracemi, které zasáhly Evropu na počátku stěhování národů, se také jejich podstatná část dala do pohybu, přičemž postupovala proti toku Labe a ve středovýchodním Německu se dostala do úzkého styku s Duryňky. Právě v interakci s částí tohoto dalšího germánského kmene vstoupili Langobardi/(+Duryňkové) ke konci 5. století také na území dnešní České republiky, které pravděpodobně zprvu využili pouze jako tranzitní koridor směrem do severovýchodního Rakouska (*Rugiland*), aby nakonec po vítězství nad sousedními východogermánskými Heruly v druhé půlce první dekády 6. století rozšířili svou moc na jižní Moravu, a poté nejpozději roku 546/547 obsadili také maďarskou Panonii. Tím ve střední a středovýchodní Evropě založili tito noví germánští dobyvatelé se schopnostmi diplomatů za panování krále Wachona významnou říši, která se rozprostírala od dnešní západní části Maďarska přes jihozápadní Slovensko, východní Rakousko a jižní část Moravy až po Čechy (Tejral 1975, 379-381; Svoboda 1978, obr. 227; Tejral 1982, 195-196; týž 1993, 494-495, 502; Droberjar 2008c, 165, 176; Tejral 2012, 31-32). Problém v archeologickém poznání však přitom představuje otázka sledu osídlení Čech a převažující etnicita jeho nositelů v mladší době stěhování národů. Badatelé přitom

---

¹⁰ Skandinávský původ Langobardů je dnes již odmítán (Tejral 2012, 30).

uvažují o nejméně dvou fázích migrace a s ohledem na etnicitu zprvu v materiální kultuře rozpoznávají převahu durynských vlivů v tzv. archeologickém stupni E1, zatímco později v nálezech (archeologický stupeň E2) sice dominují rozvinuté langobardské formy (Tejral 1975, 381; Droberjar 2008c, 176), ale při určování etnicity je na místě opatrnost. Proto jsou v Čechách, na rozdíl od Podunají, pohřebiště ze 6. století raději označována obecnějším termínem labsko-germánská, než jako čistě langobardská (Droberjar 2008b, 144-145; týž 2013, 152). Toto opatrné pojetí má samozřejmě svou platnost, v protikladu k moravským nálezům, také pro hroby s meči v Čechách. Tak například langobardského bojovníka lze předpokládat pouze podle keramiky v hrobu z Prahy-Kyjí, zatímco u skupiny bojovníků bez keramiky, pohřbených v Praze-Libni, etnicitu jednoznačně určit nelze (Droberjar 2013, 152).

Dlouhá léta se mělo za to, že historickými prameny daný mezník v podobě roku 568 je s ohledem na další posun Langobardů neoddiskutovatelný. Tehdy se totiž, po vítězných bojích s východogermánskými Gepidy, avšak pod tlakem spojeneckých Avarů a zároveň pod vlivem přitažlivosti bohatého jihu, měli Langobardi za vlády krále Alboina přesunout do Itálie, kde pak vytvořili svou známější říši, trvající do roku 774, kdy ji vyvrátila franská vojska Karla Velikého (Tejral 1993, 494). Velmi významné pozůstatky langobardské hmotné kultury z doby příchodu generace byly odkryty na nekropolích Nocera Umbra a Castel Trosino ve středoitalské Umbrii (Bierbrauer 2008, 115, 126-134, Abb. 9-10, 19-38). Na druhou stranu nedávné archeologické objevy v Podunají, zejména v moravském Kyjově, však naznačují, že významná část Langobardů na našem území ještě několik desetiletí po roce 568 zůstávala. Jaké poté byly vztahy těch z nich, kteří na Moravě a v Čechách (?) zůstali, se Slovany, kteří od 6. století začali Českou republiku také obsazovat, zůstává nevyřešeno (Tejral 1993, 502; Galuška, 2011, 79; Tejral 2012, 58-59; Jelínková 2012). Pro přehlednost bylo v souvislosti s výše načrtnutými migracemi Langobardů/(+Durynků?) pro mladší dobu stěhování národů navrženo historické třífázové dělení: fáze severodanubská (488/489-546/547), panonská (546/547-568) a italská (568-774), které však

představují jinou periodizaci, než výše zmíněné archeologické stupně E1 („*durynská fáze*“) a E2a + E2b („*langobardská fáze*“) Eduarda Droberjara pro Čechy a fáze 3-6 Jaroslava Tejrala pro střední Podunají, jež vznikly na základě třídění archeologického materiálu, zejména spon a keramiky (Droberjar 2008a; týž 2008b, 135-145; týž 2008c, 165, 170, 176, obr. 171; týž 2013, 152-153, tab. 1; Tejral 2011, 31-73).

4. POHŘEBNÍ RITUS V MLADŠÍ DOBĚ STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ V ČESKÝCH ZEMÍCH VE VZTAHU K MEČŮM

Nejen spony a keramika jsou však primárně nalézány ve funerálních kontextech. Platí to také o většině jiných typů nálezů, a to včetně mečů, neboť nejdůležitějším druhem pramenů pro poznání doby stěhování národů jsou právě kostrová pohřebiště a hroby (Droberjar 2008c, 157). Hlavní důvod tohoto faktu tkví jednak v nízkém počtu známých sídlišť, jednak v chudé podobě sídlištního nálezového inventáře, což lze konstatovat nejen o Čechách (Pleinerová 2007, 180), ale také o Moravě. Určité místo ve fondu mají sice také ojedinělé detektorové nálezy, avšak jejich význam, pokud tyto byly odevzdány, je v porovnání s pohřební výbavou bojovníků daleko menší. V případě mečů se v tomto ohledu jedná o spathy z moravských lokalit Míchova a Bedřichova a sax s širokou datací z Kostelce u Holešova. Právě proto i poznání pohřebišť či izolovaných hrobů (i ty však mohly být součástí archeologicky neodhaleného pohřebiště) má pro studium mečů největší význam, přestože je při analýzách vždy nutné pamatovat na reprezentativní míru prozkoumaných pohřebišť a kvalitu získaných informací. Co se týká depotů mečů, ty ze sledovaného období u nás známy nejsou. V případě provedených antropologických posouzení osteologického materiálu byly také ve všech případech zjištěny meče v hrobech dospělých mužů.

Německý badatel Joachim Werner, který také ve svých publikacích uváděl nálezy mečů z tehdejšího Československa (Werner 1956; týž 1962), zavedl

počátkem 60. let 20. století pro germánskou kulturu Čech a středního Podunají termín *východomerovejský okruh řadových pohřebišť*, kterým se v návaznosti na starší fázi tzv. *merovejské kultury* (cca 450-600) snažil vyjádřit kulturní vliv Franské říše na střední Evropu v období dynastie Merovejců (Svoboda 1978, 761-pozn. 1; Droberjar 2002, 178). Zajímavé je, že výraz *merovejská kultura* měl v českém archeologickém pojmosloví dlouhou tradici (viz Niederle 1918), také B. Svoboda opatrně, raději v uvozovkách, mluvil o kostrových pohřebišťích „*merovejské*“ *kultury* (1965), a síla tohoto pojmenování rezonuje u některých badatelů, kteří se stěhováním národů zabývají, dosud.¹¹

Základní formou pohřbívání u obyvatel českých zemí (Langobardů/Durynků?) v mladší fázi stěhování národů byla inhumace. Tělo bylo zpravidla ukládáno v natažené poloze na zádech a s hlavou k západu (Droberjar 2005, 795). Jsou sice známy výjimečné případy hrobů žárových, a to i na pohřebišťích s meči, např. po jednom žárovém pohřbu v Holubicích a Lužicích, avšak jde spíše o ojedinělé případy, u nichž nebyla zaznamenána přítomnost meče. Lidské pozůstatky v lepším či horším stavu jsou obvykle nacházeny s určitou pohřební výbavou či torzem původní výbavy, objevují se ale i hroby bez výbavy. Základním problémem je přitom dosud jednoznačně neobjasněný fenomén vykrádání hrobů. I když jsou zvažována různá vysvětlení aktivit, v jejichž důsledku docházelo k sekundární manipulaci s pohřbenými a dislokaci kostí, jako velmi pravděpodobná možnost se autorovi jeví nepřiležitostné akce jednotlivců, dvojic či skupin (?), hypoteticky snad i jejich specializace na tyto aktivity, přičemž však pokusy o určení etnicity zlodějů by byly odvážné. Protože prakticky nelze nalézt jediné pohřebiště s výskytem mečů, které by neneslo stopy vykrádání, je nutné počítat s jeho vlivem na reprezentativnost počtu nalézáných militarií. Přestože se vykradači primárně museli (analogicky k drahocenným sponám a ozdobám) zajímat zejména o kusy zpracované umělecky (damasková technika výroby, drahé kovy a kameny), které zcela jistě symbolizovaly společenské postavení svých majitelů z řad nobility, neboť jejich výroba byla

---

¹¹ Viz např. Korený 2008; Tejral (Hrsg.) 2011.

časově a technologicky náročná a nákladná, je potřeba vzít v úvahu i ryze funkční, tj. bojový účel meče, který mohl zloděje přitahovat. Pokud meč v zemi neležel příliš dlouho, byl po určitém „restauračním zásahu“ funkčně použitelný i v době po vyzdvižení. V té souvislosti se však zároveň nabízí otázka, zda jsou meče na pohřebištích nacházeny celkově v malém počtu¹² zejména proto, že jejich majitelé bývali pouze příslušníky elity či bojovníky elitě blízkými (tj. všechny meče byly v tehdejší germánské společnosti vzácné), nebo spíše proto, že meče byly původně přítomny v poměrně větším množství hrobů, než dnes usuzujeme (tj. vzácné byly jen ty nákladné), ale později byly odcizeny vykradači hrobů. Zároveň nesmí být přehlédnuto, že přítomnost nalezeného meče jakožto součásti pohřební výbavy nemusí naznačovat sociální výjimečnost svého majitele vždy. Dokonce i v rámci jezdeckých bojovníckých hrobů jsou s ohledem na honosnost mečů a dalších milodarů rozdíly (viz Kyjov [1.1], [1.2])¹³ a zároveň ne do každého jezdeckého hrobu musel být uložen meč. To, že v některých jezdeckých hrobech meče nenalzáme, automaticky neznamena, že tam původně musely být uloženy, a poté ukradeny. O to větší význam pro poznání by se zdály mít hroby s meči, které zůstaly intaktní. Nutno však přiznat, že jejich statisticky uchopitelná vypovídací hodnota by byla podstatně zkreslena faktem, že jde o izolované hroby (např. Praha-Libeň [2]) nebo o malá pohřebiště, kde se ale mohou vyskytovat sekundární zásahy v jiných hrobech, a proto se pro určení numerického poměru mečů k hrobům nehodí. Zajímavé by v tomto smyslu mělo aktuální srovnání počtu spath, ale také saxů (a *bojových noží*, které se nevejdou do pojmové náplně výrazu *sax*) vůči počtu hrobů v rámci všech velikých známých pohřebišť nad 100 hrobů v rozmezí celého 6. století z česko-podunajské i italské říše Langobardů, které je však nad obsahové i formální možnosti této předkládané bakalářské práce. Ve sledovaném rozsahu mečů na území České republiky by daleko vhodnější bylo zamyslet se nad tím, proč jsou meče nalzány spíše v hrobech, které mají poměrně

---

¹² Například na pohřebišti v Kyjově jde o 2 spathy z 240 hrobů, v Holubicích o 4 kusy ze 105 hrobů atp. Unikátem z našeho území je naopak Praha-Libeň o 6 kusech z 6 hrobů, která je však v případě 4 mečů pochybná, a zároveň nejde o velké pohřebiště, jež by poskytlo lepší srovnání s ostatními.

¹³ Jediným publikovaným zdrojem několika málo informací o kyjovském hrobu č. 1009 je Bárta – Hložek – Šmerda 2016, 11-13.

prostou úpravu než v místech posledního odpočinku nobility se stopami honosnější funerální architektury, jaká je v Čechách či na Moravě v pozdním stupni stěhování národů také prokázána, a kterou představují zejména komorové či šachtové hroby, popřípadě sekundárně využitě mohyly. Spojení markantnějšího povrchového označení bohatého hrobu s automatickým vyloupením z titulu honosnosti přitom nemusí automaticky platit vždy, neboť jednak lze předpokládat, že také hroby bojovníků nezůstaly bez označení, jednak se obecně na pohřebištích jedná o plošné vykrádání hrobů, při němž by ani prostší hroby bojovníků s meči nebyly vynechány.

Běžnou hrobovou výbavu ve sledovaném období představují po materiálové stránce kromě předmětů kovových především artefakty keramické, které jsou zastoupeny početně nejvíce, ale také předměty kamenné, skleněné, stejně jako organického původu. Po stránce funkční jde zejména o nádoby, výrobní či kosmeticko-hygienické nástroje, spínadla, ozdoby, zbraně a zbroj (Droberjar 2008c, 180-189). Jak lze vysledovat v příloženém Katalogu nálezů mečů a jejich příslušenství¹⁴, vyskytují se mezi milodary v hrobech s meči často další zbraně/zbroj (kopí/oštěpy, sekera, puklice, držadla či další kování či nýty štítů), keramické nádoby, kovové přezky, kosmeticko-hygienická výbava (kostěné/parohové hřebeny), křesací soupravy, výjimečně archaika. V některých případech byly registrovány zbytky masité potravy. Zvláštní význam mohl mít v pohřebních zvyklostech pes, který je také znám z hrobů bojovníků s mečem (Kyjov [1.1], Lužice [1.1]). Uvažovat lze snad o průvodci mrtvého, nebo o pohřební obětině.

---

¹⁴ Podkapitola 12.2.

5. CHARAKTERISTIKA GERMÁNSKÝCH MEČŮ V MLADŠÍ DOBĚ STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ

5.1. MEČ

Meč je v evropském kontextu a nejobecnějším významu chápán jako chladná dvojřbitá sečná či sečně-bodná osobní zbraň, symetrická v podélné ose (Košta 2014, 233). V různých obdobích minulosti měly jednotlivé součásti meče různou technologii výroby, tvar, materiálové složení a také funkci.

Základem meče je jeho čepel (popř. čepel spojená s řapem), která se také na rozdíl od organických částí jílice (rukojeti) nejvíce zachovává. Mezi badateli převažuje názor, že čepele mečů vznikly prodloužením čepele dýky, přičemž počátky výroby a používání mečů jsou kladeny až do doby bronzové, odkud přes dobu železnou a římskou prošly dlouhým vývojem. Zpočátku byly lité bronzové, ale s příchodem znalosti způsobu výroby „novějšího“ kovu se proměnily v kované železné. (Sklenář – Sklenářová – Slabina 2002, 195; Košta – Hošek 2013, 26).

Kořeny tzv. *merovejských* mečů (5. století až polovina 8. století) a následně tedy také raně středověkých mečů *karolinských/vikingských* (2. polovina 8. století až polovina 11. století) a po nich *románských/normánských* (konec 10. století až začátek 13. století) lze vysledovat zpět v čase až k dlouhým železným mečům některých keltských kmenů, které je používaly jako jezdeckou zbraň. Od nich se prostřednictvím germánských bojovníků vstupujících do auxiliárních jednotek legií Římské říše v období raného císařství dostal mezi používané zbraně římského jezdeckva a v tomto prostředí začal být nazýván jako *spatha*. Osvědčil se natolik, že na konci 3. století nahradil tradiční krátký meč římských pěších jednotek, *gladius* (Košta 2005, 164; Košta – Hošek 2013, 26-28; Košta 2014, 234). Kromě *gladia* s délkou čepele do 550 mm a *spathy* s délkou čepele nad 600 mm je však možné uvést ještě prostřední kategorii, a to *semispathu* s délkou čepele mezi 550 a 600 mm (Miks 2007, I, 23). Vzhledem ke vztahům mezi římskou mocí a germánským světem v době římské lze na našem území mezi nálezy rozlišit dlouhé meče římské a germánské (Droberjar 2002, 173). Kromě

dvojsečných *spath* však Germáni používali také specificky germánské kratší meče jednosečné (Menghin 1983, 12), o maximální délce 60-70 cm (Droberjar 2002, 173), které však s počátkem mladší doby římské přestaly být používány (Menghin 1983, 14). Nejstarším germánským nálezem z českého území je dvojbřitý meč se zachovalou pochvou ze Stehelčevsi (okr. Kladno) z období plaňanských pohárů. Největší počet mečů z doby římské různých variant lze později klást do horizontu Marobudovy říše a markomanských válek (Droberjar 2002, 173-174). Používání *spathy* však pokračovalo i v období stěhování národů, kdy jsou tyto dlouhé dvojsečné meče, které přežily antiku, označovány nejen jako *merovejské*, ale též *postantické* (Košta 2005, 164).

5.2. GERMÁNSKÁ SPATHA

Odlišení dlouhých germánských mečů z doby stěhování národů od *spath* antických leží spíše v jejich častém používání výzdobných prvků z drahých materiálů a uměleckých technik, např. vrubořezu (Košta 2005, 164). Nutno však podotknout, že po období tzv. *spath* se zlatým jílcem z pozdního 5. a časného 6. století jsou ostatní *merovejské* kontinentální meče méně přepychové než skandinávské (Steuer 2004, 568). Po morfologické stránce byly pro jílice mečů ze starší fáze merovejských řadových pohřebišť z 5. a 6. století typickými znaky krátká štíhlá záštita (příčka) a lehká dvojdílná hlavice, složená z mohutnější podstavy (báze) a menší koruny, která byla většinou vytvořena z roztepaného ukončení trnu jílice. Tvar koruny hlavice byl zejména oblý, trojúhelníkovitý, nebo v podobě oslího hřbetu. Koruna mohla být dutá, spojená s podstavou hlavice. Někdy korunu zcela nahrazoval kovový plech, který byl vložen mezi podstavu a zakončení trnu rukojeti. Po materiálové stránce byly záštity a podstavy hlavic většinou tvořeny z organických látek, např. dřeva nebo kosti a bohatě zdobený. Jako římská tradice se dochovalo plastické příčné segmentování zejména dřevěného jílice, v některých případech plátovaného zlatem. Jílec obemykal řap (zpravidla trnovitý), vyrůstající z čepele a propojující všechny součásti meče.

Čepele *spath*, nejčastěji o délce 70-80 cm, byly robustní konstrukce, mohly mít středovou drážku, jejich ostří probíhala paralelně a zahroceny byly až na konci. Čepele byly často vyráběny technikou svárkového damasku, přičemž jádra čepelí byla skládána z tvarovaných železných a ocelových pásů. (Menghin 1983, 16-17; Košta 2005, 164-165; Košta – Hošek 2013, 28; Košta 2014, 233-234). Zatímco zbraně druhé poloviny 5. století a první poloviny 6. století se ještě nesly v pozdně-antické tradici bez damasku, jsou čepele *merovejských* mečů od poloviny 6. století většinou damaskové (Steuer 2004, 575). Užívání této techniky však v pozdně merovejské fázi začalo ustupovat a tento ústup byl charakteristický i u *karolinských* mečů (Košta 2005, 165). Technologicky lze v zásadě rozeznat tři druhy damasku (Menghin 1983, 16-17).

Zdá se, že v mladší době stěhování národů se v germánských *spathách* spojuje jejich bojově-praktická funkce s funkcí sociálně-symbolickou. To lze hypoteticky odvozovat ze dvou důvodů: jednak z menší frekvence výskytu jejich nálezů mezi archeologickými prameny (přestože tento fakt může mít i jiné příčiny – jde zejména o vykrádání hrobů, ale tradice darů v rámci rodinných vazeb by měla být též vzata v úvahu), jednak z variability kvality a zejména výzdobných prvků mečů, které lze předpokládat právě u představitelů elit, popřípadě u příslušníků jejich bojovníckých družin. *Spathy* tedy musely představovat symbol síly a schopností, a v případě honosně zdobených kusů také prestiž a moc, zatímco kopí/oštěp, štít a sekera, popř. šípy se vzhledem ke své početnosti v nálezovém fondu zdají být daleko běžnějšími zbraněmi. Tuto menší frekvenci nálezů však nelze univerzalizovat na celý germánský prostor a skutečnost bude složitější. Heiko Steuer uvádí na základě srovnání mečů z franské a alamanské oblasti z období 6. – 7. století zajímavé zjištění: zatímco ve „franských“ hrobech byly meče nalézány ve zlomkovém poměru v porovnání s hroby „alamanskými“ (zároveň *spathy* oproti *saxům* a jiným zbraním zde byly ukládány velice zřídka), v „alamanských“ hrobech byly meče nacházeny ve velkém počtu (přičemž *spathy*

byly daleko častější než *saxy*)¹⁵ (Steuer 2004, 573, 587). Vysoký počet mečů v „alamanských“ hrobech tak vyvrací obecně hypotetickou platnost menší frekvence výskytu mečů na nalezištích a vytváří trhlinu v teorii o převažujícím sociálně elitním postavení všech pohřbených vlastníků mečů. To je spíše vhodné ponechat těm několika málo jedincům s výjimečně zpracovanými kusy, zatímco ostatní bojovníci s mečem mohli, ale také nemuseli být elitě bezprostředně blízko.

5.3. GERMÁNSKÝ SAX

Sax je chladnou zbraní, jejíž původ a morfologické, zejména velikostní proměny, podnítily řadu diskusí. Zpravidla je chápán jako *rovný jednobřítý meč*, kterému jsou často dávány přívlastky *krátký* a *sečný*, což je však problematické, neboť se mohou vztahovat jen na jeho určité formy (Westphal 2004, 540). Někteří badatelé je naopak označují za *delší nože* s čepelí minimálně 25 cm dlouhou, které mohly sloužit jako zbraně, přičemž od jednobřítých mečů se mají odlišovat podobou čepele a jílice: *sax* má mít užší, ale masivnější čepel a jednodušší jílec bez hlavice nebo záštity (Tvauri 2012, 186). Myšlenka synonymního ztotožnění bojového (dlouhého) nože se *saxem* však nemá opodstatnění, neboť zatímco dlouhé nože mohly mít různou funkci (jako bodné zbraně, lovecké či univerzální nože), sloužily *saxy* jako samostatné nebo doplňkové zbraně (Westphalen 2002, 227). Zároveň jsou dnes uznávány minimálně dvě základní tradice, které ovlivnily *saxy* merovejského období, a to zejména nomádská (pro *dlouhý úzký sax*) a západní (pro *krátký sax* a navazující formy), ale v omezené míře se též uvažuje o původu či vlivu byzantském (Kiss 2014). Zapomenout se nesmí na dlouhou tradici jednobřítých mečů ve Skandinávii, popřípadě v Pobaltí již z doby dlouho před přelomem letopočtu (Westphal 2004, 541). V západní tradici se *saxy* měly vyvinout ze starších dýkovitých nožů známých ze severogalských hrobů germánských válečníků a vojáků od mladší doby římské (Nørgård Jørgensen

---

¹⁵ Téměř vyrovnaný poměr mezi *spathami* a *saxy* byl odhalen na pohřebišti v Schretzheimu, kde v 51,2 % mužských hrobů byla nalezena *spatha* (ve 105 případech z 205 hrobů) a ve 44,9 % *sax* (Steuer 2004, 573, 587-588).

1999, 44-45; Martin 2000, 160; Kiss 2014, 133) někdy v průběhu 1. poloviny 6. století, přičemž jejich čepele se postupem času prodlužovaly a v různých variantách byly součástí germánské bojovnické výzbroje zejména v západní a severní Evropě 7. a 8. století, kde bývaly často uloženy s mečem (Martin 2000, 160; Žákovský 2014, 43-44). Jejich početné nálezy jsou ale známy i z avarského prostředí v Karpatské kotlině (Csiky 2012) a z prostředí slovanského, včetně našeho území (Žákovský 2014, 43-44). Mnohonásobně komplikovanou situaci navíc zpestřuje termín *scramasax*, známý od biskupa Řehoře Tourského z 6. století, který je v literatuře často používán pro všechny formy saxů, ale použitelný by snad měl být pouze pro *krátký* a *široký sax*. (Kiss 2014, 133-pozn. 3).

Typologickými rysy saxů, které byly vyráběny ze železa, jsou přitom délka, šířka a tvar čepele, délka jílce a jakékoli případné dekorace, avšak v úvahu musejí být vzaty také další hrobové přídatky. Nejčasnější formou saxu je *dlouhý úzký sax* (*Langer Schmalsax*) druhé poloviny 5. století, který odpovídá tzv. *horizontu spath se zlatým jílcem* (*Goldgriffspatha-Horizont*). Má čepel dlouhou 33-46 cm, širokou cca 2,6-3,2 cm a v nálezech jde většinou o unikátní kusy spojené s pohřby elit (Waldner 2019, 141), přičemž tyto saxy tvořily sekundární zbraně ke *spathám*. S ohledem na jejich rozšíření nelze podcenit kontakty s jezdeckými kulturami východních stepí a vojenskou službu Germánů ve východořímském vojsku během 5. století. S náběhem v poslední čtvrtině 5. století je v první čtvrtině 6. století znám *krátký sax* (*Kurz sax*) s délkou čepele cca 18-30 cm a šířkou čepele 2,5-3,5 cm. Jeho delší varianta z téhož období (maximálně do let 570/580) o délce čepele 30-36 cm je označována jako *úzký sax* (*Schmalsax*). V dalším období (570/580 až 600/610) jsou kromě *krátkého saxu* typově odlišeny *masivní krátký sax* (*Massiver Kurz sax*) s o něco širší (3,5-4 cm, popř. až 5 cm) a delší (cca 22-30 cm) čepelí a *lehký široký sax* (*Leichter Breitsax*) s délkou (26-42 cm) a šířkou (4-5 cm) čepele a delším řapem (i nad 20 cm), který přetrval až do poloviny 7. století. V období 630/640 až 660/670 se dominantní formou stal *těžký široký sax* (*Schwerer Breitsax*), jehož čepel měla délku 34-46 cm a šířku od 5 cm nahoru a řap nad 25 cm, avšak v poslední třetině 7. století se prostřednictvím

užších a delších forem *širokého saxu* objevuje závěrečná forma saxu, a to *dlouhý sax (Langsax)* s délkou čepele 48-65 cm a šířkou 3,8-4,8 cm, který je typický pro období až do první poloviny 8. století (Wernard 1998, 772-781; Čižmář – Tejral 2002, 105-112; Westphal 2004, 541-544; Waldner 2019, 141-143).

Morfologickými proměnami však nebyly zasaženy jen rozměry saxu (Wernard 1998, Abb. 3), ale také míra zahnutí břitu a zahrocení čepele, v nichž rozeznáváme tři typy: směrem nahoru ke hřbetu čepele, směrem dolů k břitu čepele a hřbet s břitem vedeným přibližně paralelně. Charakteristické bylo i podélné žlábkování čepele (Wernard 1998, 749-750, Tab. 1; Waldner 2019, 143, Abb. 2).

Damask je u saxů vzácný, daleko častěji se však objevuje zdobení čepele rytými ornamenty a známy jsou i kusy s runovými nápisy či latinkou (Wernard 1998, 751-754; Waldspühl 2014). Také jílec, jehož délka se v průběhu vývoje proměňovala, a pochva saxu, která byla do poloviny 6. století dřevěná, ale později kožená, mohly být zdobeny (Wernard 1998, 757-769, Tab. 2).

Pro naše území v období germánského osídlení doby stěhování národů jsou kupodivu nálezově relevantní jen dvě formy saxu, a to *dlouhý úzký sax* (nomádská tradice) a *krátký sax*. Nutno konstatovat, že celkově nálezový fond není bohatý a oproti původnímu očekávání autora předkládané práce je z mladší fáze sledovaného období minimálně pochybný, spíše však prakticky nulový. Mezi *dlouhé úzké saxy* můžeme zařadit nález saxu s pochvou z **Blučiny-Cezav** (okr. Brno-venkov) o celkové délce cca 60 cm a šířce 3,5 cm, kde tvořil doprovod spathy (Werner 1956, 44, Taf. 22:10; Tihelka 1963; Tejral 1982, 150-151; Kiss 2014, 140, Fig. 7:10), kus z **Velatic** (okr. Brno-venkov) z hrobu č. 4/37, s celkovou délkou 44,5 cm a šířkou 3,4 cm (Werner 1956, 129; Tejral 1982, 151; obr. 55:3; Kiss 2014, 136, 138, Fig. 3:2, 7:46/47; Čižmář – Tejral 2002, 119) a dva saxy z **Držovic** (okr. Prostějov). První z nich, s celkovou délkou 56 cm (délka čepele: 43,8 cm, délka jílice: 12,2 cm) a šířkou 3,6 cm byl nalezen se zbytky dřevěné pochvy s bronzovým nákončím a stopami petrifikované tkaniny (Čižmář

– Tejral 2002, 102, 112-115, 119, Abb. 7:1,1A) v hrobu č. 2, druhý s celkovou délkou 50,5 cm (z toho délka čepele: 41,5 cm) a šířkou 4,4 cm, v hrobu č. 4 (Čižmář – Tejral 2002, 102-103, 114, 119, Abb. 10:1, 12). Mezi *krátké saxy* patří nález z již dříve uvedeného pohřebiště z **Velatic**, hrobu č. 9/37 o celkové délce 30,5 cm a šířce 2,5 cm (Werner 1956, 129; Tejral 1982, 151; obr. 55:2; Kiss 2014, 136, 138, Fig. 3:3, 7:46/47; Čižmář – Tejral 2002, 119), stejně jako sax ze **Šaratic** (okr. Vyškov) se zbytky dřevěné pochvy z hrobu č. 10 o celkové délce 25 cm a šířce 3,5 cm (Staňa 1956, 29; Werner 1956, 129; Tejral 1982, 151; Čižmář – Tejral 2002, 119; Kiss 2014, 136, 138). Všechny z nich však byly s ohledem na nálezové kontexty průkazně datovány do 5. století a do kontextu předlangobardského osídlení českých zemí. Detektorovým nálezem z roku 2016 je *krátký*, popř. snad *úzký sax* s částečně zlomeným hrotem o celkové délce 35 cm a šířce 3-3,5 cm z **Křenova** (okr. Svitavy), interpretovaný však v duchu *dlouhého úzkého saxu* (Droberjar – Knápek – Jarůšková 2019, 128, 132-133, Fig. 18).

Lehký široký sax s rytou pletencovou výzdobou při hřbetu po obou stranách čepele z kostrového hrobu č. 114 z **Přítluk** (okr. Břeclav) o celkové délce 39,5 cm (délka čepele: 29,5 cm) a šířce 4,2-4,5 cm je zatím nejčasněji datovaným nálezem ve slovanském kontextu (žárové pohřebiště s keramikou pražského typu) na našem území. Pochází pravděpodobně z doby okolo přelomu 6. a 7. století, a přestože se nabízejí souvislosti v podobě kontaktu časných Slovanů s pozdním langobardským osídlením jižní Moravy, pravděpodobnější je vliv či přítomnost jedince západomerovejského okruhu, konkrétněji fransko-alamanské oblasti mezi Slovany (Jelínková 2012, 9-17).

Ojedinelý nález saxu z roku 2011 za pomoci detektoru kovu v katastru **Kostelec u Holešova** (okr. Kroměříž) byl z neznámého důvodu časově zařazen poměrně široce, do doby stěhování národů až raného středověku (Daňhel, 183-184). Autor předkládané práce je však názoru, že se vzhledem k jeho dimenzím a tvaru (celková délka: 66 cm, maximální šířka čepele: 4,6 cm) bude spíše jednat o *dlouhý sax* z pozdně merovejského období, respektive z raného středověku.

Podobně zarážejícím nálezem v kontextu pohřebiště z mladší fáze doby stěhování národů je sax z hrobu č. 2109 v **Hostivici-Paloukách** (okr. Praha-západ), jehož výjimečnost spočívá nejen v tom, že je jediným potenciálním uchazečem na označení „sax z mladší fáze stěhování národů v Čechách“, ale také z důvodu, o němž je pojednáno v rámci následující kapitoly.

6. LOKALITY S NÁLEZY MEČŮ ČI JEJICH PŘÍSLUŠENSTVÍ Z MLADŠÍ DOBY STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ V ČESKÝCH ZEMÍCH

6.1. KRITIKA PRAMENŮ A LITERATURY

Pokud je literatura o mečích či jejich příslušenství z mladší fáze doby stěhování národů pojata jako celek, nezbyvá než konstatovat, že informace, které podává, představují co do vypovídací hodnoty kvantitativně i kvalitativně velmi širokou škálu, což činí analýzy, a tím i objektivní zhodnocení obtížnými. Přitom platí, že o čím více starší literaturu jde, tím méně důležitých či spolehlivých údajů z ní lze k tématu čerpat. Nemenším problémem také je, že v pramenné základně, na kterou články z periodik či pasáže monografií odkazují, se běžně vyskytují spathy a saxy, které buď vzhledem k současnému stavu poznání do okruhu výše zmíněného nálezového fondu, časově a funkčně vymezeného, buď vůbec nepatří (mylná či příliš široká datace, jiná funkce), nebo patří, ale jejich existenci již nelze reálně doložit. Mimo to známe též sečná militaria, jejichž terminologie je pro sledované období používána poměrně volně (označení „*dlouhý nůž*“, „*bojový nůž*“, „*sekáč*“, popřípadě též „*mečík*“), anebo nálezy, u nichž předpokládáme možnost, že by se mohly okruhu týkat, ale jen s jistou dávkou pravděpodobnosti, neboť jsou buď nedostatečně podložené, nebo se jedná o artefakty s netypickými charakteristikami. Protože všechny tyto skupiny nálezů jsou problematické, nebudou ani součástí analýz, ani složkami katalogu předkládané bakalářské práce. Přesto autor považuje za nutné se o nich stručně zmínit, aby bylo zřejmé, že byl nahlédnut veškerý dostupný materiál. Níže jsou proto pojednány jednotlivé problematické skupiny a jejich konkrétní položky.

6.1.1. Nálezy vyloučené I (artefakty s mylnou datací)

S vývojem poznání dochází čas od času v rámci různých vědeckých oborů k revizím a v jejich důsledku též ke korekcím již nabytých výsledků a obecně přijímaných *pravd*. Naštěstí se zdá, že Popperova nutnost *falsifikovatelnosti* platí i pro archeologii a nemusí přitom rovnou jít o ucelené teorie. Revidovány a následně chronologicky korigovány byly soubory z **Ledvic** (okr. Teplice) a **Lochenic** (okr. Hradec Králové), které byly původně považovány za langobardské. Dvě jazykovitá nákončí ze stříbrného plochu zdobeného zlatou fólií s ornamentální výzdobou z Ledvic (Niederle 1918, 10, obr. 6; Svoboda 1965, 250) byla odhalena jako avarská (Profantová 1992, 662), zatímco dlouhý dvojsečný meč z hrobu bojovníka z Lochenic – poloha Lochenice III (Zeman 1990, 93, obr. 28:6-10) byl rozpoznán jako laténský (Mangel 2009, 23; Korený 2013, 174; Mangel et al. 2016).

Je však vhodné poznamenat, že chronologické posuny fungují i opačným směrem. Tak byla *militaria*, původně datovaná mimo sledovaný protohistorický úsek, zařazena do mladší doby stěhování národů, přičemž ve všech případech šlo o dlouhé dvojsečné meče. Nejprve šest *spath* z Prahy-Libně (nález z roku 1906) bylo považováno za markomanské (Štorch 1911, 144-145; týž 1921, 173-174, obr. 59), než je L. Niederle určil jako *merovejské* (Niederle 1918, 8), a tak to již zůstalo, přičemž B. Svoboda (1965, 260) a E. Droberjar (2002, 262-263) je kladou do mladší (pozdní) fáze doby stěhování národů. Meč z nedaleké lokality, také v Praze-Libni (nález z roku 1970), byl během odkryvu zařazen do období laténského (Huml, V. 1973, 121; Waldhauser 1999, 280; Bureš – Waldhauser 2005, 767), než bylo jeho časové zařazení později též korigováno (Hlava 2008, 554; Korený 2013, 32). Stejně tak *spatha* z Postoloprť – poloha cukrovar-dvůr (okr. Louny) byla zčásti považována za laténskou (Filip 1956, 373), zatímco jiní autoři ji řadili do mladší doby stěhování národů (Preidel 1930, 241; Svoboda 1965, 257) a i u dlouhého meče ze Slovice (okr. Nymburk) došlo k datační opravě z laténu (Hellich 1926-1927, 570-571; Filip 1956, 380), popř. mladší doby římské na 6. století (Korený 2013, 32).

6.1.2. Nálezy vyloučené II (s příliš širokou datací)

Kromě výše uvedeného existují nálezy, které byly s ohledem na chybějící náleзовý kontext datovány zprvu pouze rámcově, a pak již nekonkretizovány. Takovým případem je výše zmíněný ojedinělý detektorový nález saxu z **Kostelce u Holešova** (okr. Kroměříž) s velmi širokým chronologickým vymezením od doby stěhování národů až po raný středověk (Daňhel 2012, 183-184, obr. 2). Jak bylo uvedeno, jedná se pravděpodobně o tzv. *dlouhý sax* z pozdně merovejského období, tedy mimo sledovanou periodu.

6.1.3. Nálezy vyloučené III (artefakty s jinou funkcí)

Podobně jako spathy s mylnou datací je nutné vyloučit také předměty, které sice do mladší fáze stěhování národů patří, ale ve skutečnosti sloužily jinému účelu než bojovému. V této souvislosti „*meč*“, tedy zbraň, nalezený roku 1878 v jednom ze sedmi kostrových hrobů v **Duchcově** (Niederle 1918, 9, 13; Svoboda 1965, 195, 241; Droberjar 2002, 66), byl později interpretován jako tkací mečík, tedy nástroj¹⁶ (Michálek 1999, 37-38; Droberjar 2008, obr. 107:14; Urbanová – Kostka – Korený 2010, 381-383). Kresby (Svoboda 1965, obr. 61; Michálek 1999, Tab. 31:4) sice na první pohled nedovolují o určení artefaktu (uložen v *Naturhistorisches Museum Wien*) zcela jednoznačně rozhodnout, avšak pravděpodobnost, že by v rámci nerozlišených nálezů byl některý ze dvou železných hrotů kopí (Michálek 1999, 37, Tab. 31:2,3; Svoboda 1965, 241; Droberjar 2002, 66) součástí stejného hrobového celku jako „*meč*“/mečík, je minimální.¹⁷

Také údajný meč z osamocené hrobu v **Solanech** (okr. Litoměřice), nalezený roku 1913, je s ohledem na funkci problematickým předmětem. Jednak proto, že je v literatuře uváděn pouze jako „*meč*“ (Svoboda 1950, 105; Týž 1965,

¹⁶ Chápání tkalcovského mečíku jakožto nástroje je někdy doplňováno myšlenkou o jeho náboženské či společenské symbolice (Šmerda 2011, 142).

¹⁷ Kopí jsou běžným přídatkem v bojovníckých mužských hrobech, zatímco tkalcovské mečíky bývají nacházeny především v hrobech ženských, jen výjimečně v mužských.

274; Droberjar 2002, 302) bez upřesnění, zda se jedná o spathu či o jinou formu, jednak již Bedřich Svoboda zmiňuje, že tento „*meč, který byl prý při kostře nalezen, se ztratil*“ (Svoboda 1950, 105), a z tohoto důvodu by bylo možno nález zařadit také mezi nálezy prakticky neověřitelné (viz níže, podkapitola 6.1.4.). Důležitou úlohu však hraje i další výbava hrobu, tedy ozdobný vývalkovitě členěný bronzový kroužek a dvě spony, z toho jedna pozlacená bronzová spona s obdélníkovou záhlavní destičkou (Svoboda 1950, obr. 1; týž 1965, Tab. LXXX:6,7; týž 1978, obr. 232:5), které by spíše mohly odpovídat výbavě ženského hrobu, tudíž lze také uvažovat o možnosti, přestože jen čistě v rovině hypotézy, že ztracený „*meč*“ byl ve skutečnosti také tkacím mečíkem.

I v případě artefaktů s jinou funkcí však existuje případ, kdy byl mezi meče nakonec uveden předmět považovaný nástroj: konkrétně jde o železný nůž, nalezený ve fragmentárním stavu společně s přezkou roku 1958 v hrobu č. 3 kostrového pohřebiště, odkrytého v pískovně v Líšnici-Nemilkově, okr. Most (Mašek 1960, 270, obr. 102; Benda 1960, 756, obr. 261; Svoboda 1965, 251, 300-301, obr. 57:1-2,4, 79; Zeman 1987, 523; Droberjar 2002, 213). Jako „*3 zlomky železného meče*“ je nyní součástí sbírky Národního muzea v Praze (Databáze archeologické sbírky NM, inv. č. 553983) a jako takový je i dále zpracováván (Korený 2013, 32, 124).

6.1.4. Nálezy prakticky neověřitelné

Skupina nálezů, které se sice průběžně objevují v literatuře, ale jejichž existenci již v současnosti nelze doložit, je kupodivu široká, a pro přehlednost je proto rozdělena na militaria z Čech a z Moravy.

Mezi lokality, na nichž měly být v Čechách objeveny meče z mladší fáze stěhování národů, patří Dlačkovice (okr. Litoměřice), snad Kostomlaty nad Labem (okr. Nymburk), dále Nehvizdy (okr. Praha-východ), Peruc-Radonice nad Ohří (okr. Louny), Počedělice (okr. Louny), Roudnice nad Labem-Hracholusky (okr. Litoměřice), snad Slavětín (okr. Louny) a Světec (okr. Teplice). Z **Dlačkovic**

byly hlášeny hned dvě spathy, avšak nejen, že stáří obou nálezů bylo nejisté již v první čtvrtině 20. století (Niederle 1918, 11), ale navíc o půl století později byly již oba meče nezvěstné (Svoboda 1965, 239), a ani do začátku 21. století se již neobjevily (Droberjar 2002, 49).¹⁸ Mezi hrobovými nálezy z písečnicku v **Kostomlatech nad Labem** z roku 1957 (Zeman 1960, 599-600) měly být podle nálezové zprávy také dva fragmenty „*dýky*“ (Zeman 1958), které nebyly předány. Tato „*dýka*“, již tehdy zmiňovaná v uvozovkách, byla později interpretována jako meč (Korený 2013, 116; týž 2020b). Zmínka L. Niederla o nálezů meče z **Nehvizd** (Niederle 2018, 10) je dodnes záhadná, v literatuře o něm není dalších zpráv. K 59 cm dlouhé chladné zbrani z **Radonic nad Ohří** (dnes součást obce Peruc) sice existuje fotografická dokumentace (Archiv ARUP, negativ č. 10462; Zeman 1994, 62; Korený 2010, 328; Korený 2013, 139), ale možné uložení tohoto meče je též neznámé (Korený 2020b). Navíc jsou badateli zmiňovány znaky, díky nimž jeho původ označují za podunajsko-nomádský a kladou do 5. století (Zeman 1994, 62; Korený 2010, 328), s otazníkem však nevyklučují však ani laténské stáří (Korený 2013, 32, 139). Nálezci údajně ztraceným či zničeným nálezem z roku 1978 je také meč z hrobu v pískovně u **Počedělic** (Holodňák 1995, 248).¹⁹ Meč z **Roudnice nad Labem-Hracholusk**, který Bedřich Svoboda (1965, 272) popisuje jako „*železný proužek se zahnutou špičkou, snad konec nožiku*“ (podle prof. J. Dobra, který viděl předmět hned po nálezů, „*snad konec meče*“), zůstává dalším nevyjasněným předmětem, stejně jako dnes již nezvěstný „*scramasax*“ ze **Slavětína** (kdysi v soukromé sbírce), v literatuře datovaný jak do staršího stupně stěhování národů (Svoboda 1965, 274, 299), tak i do stupně pozdního (Droberjar 2002, 176, 297). Meč z blíže neidentifikovaného hrobu z pohřebiště zjištěného již v roce 1902 ve **Světci**, jehož možné zařazení však zároveň může být již laténské (Blažek – Lutovský 1992, 1, 6; Korený 1913, 146), je také ztracen.

Z moravských lokalit lze v tomto ohledu vyloučit Slavkov u Brna (okr. Vyškov), Šakvice (okr. Břeclav), zčásti Šaratice (okr. Vyškov) a Mohelnici-Újezd

¹⁸ Ztracené meče jsou někdy opět nalézány. Viz například případ několika dlouho nezvěstných spath z mladšího období stěhování národů, vyzdvižených roku 1906 v Praze-Libni (srv. Štorch 1911 až Droberjar 2018), nebo příběh laténského meče z Milotic (Mangel 2014).

¹⁹ Zajímavé je, že J. Blažek (1999, 127), který popisuje tentýž hrob, se o meči nezmiňuje.

(okr. Šumperk). Ze **Slavkova** je zmiňován fragment meče z kontextu kostrového hrobu (Schirmeisen 1938, 113), který však byl později chronologicky zpochybněn zařazením do doby římské (Červinka 1947), a zároveň jeho současné uložení, pokud nebyl ztracen či zničen, není známo. Zlomky mečů ze známého pohřebiště v **Šakvicích** zmiňuje ve svém soupise Zora Trňáčková (Tejral 1976, 109) a později Eduard Droberjar (2002, 322), avšak dále stopy v literatuře mizí a ani v tomto případě se nepodařilo dohledat jejich reálnou současnou existenci. **Šaratice**, poloha „Padělky za humnama“ jsou s ohledem na meče z mladší doby stěhování národů výjimečnou lokalitou, neboť odsud pocházejí celkem tři spathy (dvě z roku 1928, jedna z roku 1935) a nález saxu z roku 1948, vše z mladšího stěhování národů (Červinka 1936, 129, Tab. VIII. – obr. 24:1, 24:5; Werner 1962, 79-pozn. 6, Taf. 58:1,5; Trňáčková 1972b, 195-197; Tejral 1976, 52, 109, Abb. 21). Problémem zůstává, že jeden z mečů z roku 1928, nalezených I. L. Červinkou, byl již nejpozději počátkem sedmdesátých let 20. století nezvěstný (Trňáčková 1972b, 197).²⁰ A o „železný dvojsečný meč“ a „žel. jednosečný sekáč s přirezavělým bronz. ústím pochvy“, pocházející společně s dalšími milodary z hrobového kontextu v katastrálním území **Újezd u Mohelnice**, německý majitel archeologické sbírky v roce 1945 přišel (Halama 2017, 466) a jsou nezvěstné (Hasil 2018, 230).

6.1.5. Nálezy terminologicky problematické

Právě výše uvedený archeologický termín *sekáč* může někdy při studiu nálezových zpráv či sekundární literatury způsobit nemalé potíže. Pokud pomineme paleolitické souvislosti, může být *sekáč*, označovaný též jako *tesák*, definován jako těžký železný bojový *nůž* s dlouhou, rovnou či mírně prohnutou zahrocenou čepelí a dlouhou rukojetí, nejčastěji s trnovým řapem, o délce 30-50 cm, přičemž od dýk se liší jednostranným břitem. *Tesák* může zároveň vystupovat jako synonymum *saxu* (Sklenář – Lutovský – Sklenářová 1992, 5, 43, 55; Sklenář

---

²⁰ Zbývající dvě spathy a sax jsou položkami katalogu.

– Sklenářová – Slabina 2002, 312-313), a na druhou stranu právě *sax* bývá též někdy definován ne jako kratší jednosečný *meč*, ale jako *dlouhý (bojový) nůž*, čímž se v kruhu můžeme dostat zpět k *sekáči*. V tomto terminologickém chaosu není divu, že někteří archeologové i v rámci období stěhování národů raději volí neutrálnější pojem *sekáč*, popř. *dlouhý nůž*. Tak postupoval například Bedřich Svoboda, když popisoval „*dlouhý nůž (zbytek měří 242 mm) se zesíleným týlem, který se ke špičce obloukovitě zahýbal*“ (Svoboda 1965, 289, Tab. C:13), nalezený v hrobu 36/XXXII v **Čelákovících-Záluží**, přičemž na jiném místě své monografie (ibid., 196) rozvinul myšlenku o blízké podobnosti tohoto „*dlouhého sekáče*“ k *saxu*, ale zároveň jej za pravý *sax* bez uvedení konkrétních metrických či morfologických důvodů nepovažoval. Interpretaci tohoto artefaktu je do budoucna ještě nutno zvážit. Jiným případem je „*nůž/dýka/sax (?)*“ z Mochova (viz 6.1.4.1. Případová ministudie: Mochov).

Stejně zavádějící jako *dlouhý nůž* a *sekáč* je v kontextu doby stěhování národů i používání termínu *mečík*, který jako bodná zbraň se dvěma břity jednak patří spíše do starších období mladšího pravěku, jednak je zavádějící s ohledem na možnou záměnu s tzv. *tkalcovským mečíkem*. Navíc se v literatuře za označením *mečík* může zcela zákeřně skrývat právě *sax*, jako například v případě „*železného jednostranného mečíku v dřevěné pochvě*“ ze starší fáze stěhování národů ze Šaratic (Staňa 1956, 29).

6.1.5.1. Případová ministudie I: Mochov

K nálezům, které jsou terminologicky problematické, patří též železná sečně-bodná chladná zbraň/nástroj z hrobu č. 10 na lokalitě **Mochov** (okr. Praha-východ).²¹

V poloze „U starého dvora“, na severním svahu mírného návrší po levé straně silnice z Českého Brodu do Mochova, byly během záchranného výzkumu

---

²¹ Viz podkapitola 12.4. Tabulky: Obr. 26-27, Tab. VI:2.

v souvislosti se stavbou kravína JZD pod vedením Jiřího Zemana v letech 1955 a 1958 získány nálezy a situace z 18 hrobů v nepravidelných řadách z mladšího stupně období stěhování národů, přestože všechny hroby nesly známky sekundárních zásahů v důsledku vykrádání. K zajímavým složkám funerální architektury patřily komorové hroby (č. 3, 16). Komora v hrobu 3 s kůly v rozích (a snad i šikmou střechou) dokonce kombinovala dřevo s plochými opukovými kameny. Keramika, hřebeny, pinzety, stříbrné pozlacené spony, zlatem plátovaná železná jehlice či potraviny se vyskytly v ženských i mužských hrobech. Pro ženy byly typické skleněné a jantarové korále, přesleny a byl též nalezen jeden tkací mečík, pouze u mužů šlo kromě křesacích souprav či delších nožů (nástroje/zbraně) o typické železné hroty kopí, ale v hrobu č. 10 byl nalezen též dvojřbitý železný artefakt, v literatuře naposledy (nejednoznačně) interpretovaný jako „*nůž/dýka/sax (?)*“ s možným příslušenstvím v podobě hypoteticky uvažované přezky jeho závěsu (masivní železný kroužek o průměru 44 mm). Tyto předměty byly nalezeny v obdélné hrobové jámě se svislými stěnami o horních rozměrech 300 x 130 cm, hloubce 162 cm, o rozměrech dna 245 x 75 cm, odskokem v hloubce 100 cm byl v severní a západní stěně, orientací ZSZ-VJV. Kostra plně dospělého muže o výšce asi 165 cm byla ve fragmentárním stavu, kosti v neanatomické poloze a „*nůž/dýka/sax*“ byl vertikálně zapíchnut 30 cm pod povrchem v JZ rohu hrobu, tedy napravo nad hlavou jedince. To vše svědčilo o sekundární manipulaci (Chochol, J. 1958; Zeman 1958; Svoboda 1965²²; Svoboda 1978²³; Droberjar 2002, 185, 186, 339; Droberjar 2008c²⁴; Korený – Kočárová – Frána 2008; Korený 2013²⁵; Daněček – Smíšek – Korený 2014, 413, 414; Databáze NM²⁶).

²² Svoboda 1965, 127, 131-135, 140, 141-pozn. 93, 159, 166, 171-pozn. 40, 173, 178, 180-pozn. 98, 181, 185, 187, 188, 191, 196, 198, 201, 205, 206, 209, 210, 224, 226, 237, 301, 343, obr. 36-46, 79, tab. LXVIII-LXXIII.

²³ Svoboda 1978, 755, 762, 764 767, obr. 231:16, 232:8,21, 233:2, 234:5.

²⁴ Droberjar 2008c, 157, 160, 180, 181, 187, 189, 192, obr. 104, 106-107, 109-110.

²⁵ Korený 2013, 7, 9, 17-21, 33, 36, 45, 47-48, 52-53, 55-56, 60-63, 68-71, 74-76, 86, 97, 99, 101, 122-123; obr. 5-7, 9, 19-21, 30, 36, 40-41, 45-46, 48-50, 52.

²⁶ Databáze archeologické sbírky v.4.2. Oddělení prehistorie a protohistorie NM, inv. č. 117144, 117150.

Jak variabilní může být během času nejen interpretace (což je však s posunem v poznání zcela pochopitelné), ale i terminologie týkající se konkrétních předmětů, ukazuje následující rozbor literatury. Ještě vedoucí výzkumu J. Zeman nález interpretoval jako „... železný nůž se stříbrným kováním pochvy; pod jeho hrotem byla tmavá skvrna v podobě oblouku, jehož třetina měřila 20 cm. Snad to byl pozůstatek koženého opasku.“ (Zeman 1958, 433). Před několika lety byla interpretace opravena a *kování pochvy s opaskem* byly vyloženy jako pozůstatky dřevěné nádoby (Korený – Kočárová – Frána 2008, 601-618, tab. 9-10). V předkládaných souvislostech je ale ještě zajímavější sledovat terminologicko-interpretální proměny, jakými prošel „*železný nůž*“ (Zeman 1958, 433). Po sedmi letech od publikace nálezu byl totiž charakterizován jako „*nůž, který pro svou délku i pro svou břitkost zaslouží názvu dýka*“ (Svoboda 1965, 196), ale za půl století se už proměnil na „*sax*“ (Korený – Kočárová – Frána 2008, 601, obr. 1-3). O dalších pět let později bylo jeho chápání v literatuře posunuto do široce pojaté roviny „*nůž/dýka/sax (?)*“ (Korený. 2013, 122), zatímco v Národním muzeu, kde je uložen, je jednoznačně veden jako „*železná dýka s oboustranným ostřím*“ (Databáze NM)²⁷.

Je zarážející, že jeden předmět může během několika desetiletí projít tolika terminologickými proměnami, když základní charakteristikou *nože* i *saxu* je jednostranný břit. Pokud se opravdu dá prokázat, že se u tohoto předmětu jedná o oboustranné ostří, nezbyvá než označit ho za *dýku*, kterou do analýz ani katalogu vzhledem ke studovanému tématu zařadit nelze.

6.1.6. Nálezy možné I (artefakty nedostatečně podložené)

Další skupinu problematických nálezů představují ty, které sice patří do sledovaného období, avšak jejichž funkce jakožto součást příslušenství meče není dostatečně podložena tak, aby mohly být zahrnuty mezi jisté artefakty. Tak stříbrný hřeb z opasku ženy z pohřebiště v **Postoloprtech** (okr. Louny),

²⁷ Databáze archeologické sbírky v.4.2. Oddělení prehistorie a protohistorie NM, inv. č. 117144.

interpretovaný jako knoflík ze záhlavní destičky spony (Blažek 1999, 124, obr. 4: hrob 15/92:3), by v jiném kontextu mohl být kováním opasku z mužského hrobu se zbraněmi (Korený 2013, 57-58). Podobně by železný plochý nýt s kruhovou bronzovou hlavicí z izolovaného jezdeckého dvojhrobu ve **Velkých Přílepech-Kamýku** (okr. Praha-západ) mohl hypoteticky být, na základě zahraničních analogií, možným kováním z pochvy meče (*Databáze archeologické sbírky NM, inv. č. 44377*; Korený 2013, 32). Také potenciální příslušenství v podobě železného fragmentu kování příslušenství meče z hrobu č. 55 na nekropoli v **Lužicích** (okr. Hodonín) není jisté, a to ani v literatuře.²⁸ S největší pravděpodobností se jedná o masivní dvojkónický bronzový kotouč, snad přívěšek k meči, o průměru 33 mm a výšce 10 mm (Klanica 1989a, 49; Klanica 1989b, 145; Droberjar 2002, 164; Klanica – Klanicová 2011²⁹).

Na rozdíl od výše uvedených případů je 31 mm dlouhé ploché polokruhovitě železné kování dřevěné pochvy se třemi nýty či hřebíčky z jezdeckého hrobu č. 18/XIII z **Čelákovic-Záluží** (okr. Praha-východ)³⁰ opravdu velmi pravděpodobnou součástí příslušenství saxu. Nelze však zároveň vyvrátit možnost, že by se také mohlo jednat o kování pochvy nože. Nůž sice mohl být nástrojem, v tomto případě by však hypoteticky mohlo jít spíše o delší bojový nůž, čemuž by kromě zahraničních analogií odpovídal nálezový kontext: (neúplná) kostra muže (v natažené poloze na zádech), který byl pohřben společně s koněm, a mezi dalšími nálezy snad fragment kování štítu (Svoboda 1965; Droberjar 2002; Korený – Kočárová – Frána 2008; Korený 2013; Droberjar

²⁸ Z. Klanica [1989b, 147] z hr. č. 55 uvádí „masivní bronzový kroužek na způsob přívěšku k meči“, jehož popis je v literatuře (Klanica – Klanicová 2011, 260, tab. 54:20) později upřesněn jako „dvojkónický kotouč“ o pr.= 33 mm a v. = 10 mm, zatímco E. Droberjar [2002, 164] z téhož hr. č. 55 obecně formuluje „... patrně zlomek kování meče“. Lze předpokládat, že by se mohlo jednat o tentýž artefakt, avšak jisté to není, neboť v hrobu se vyskytují i další kování, např. puncováním zdobená úzká zlatá kováníčka se dvěma nýty na koncích, popřípadě 2 fragmenty železného kování se zbytky dřeva (srv. Klanica – Klanicová 2011, 260, tab. 54:16a-i, 55:28-29).

²⁹ Klanica – Klanicová 2011, 225, 259-260, obr. 1-2, Taf. 26:55 [srv. též tab. 54:20, 54:16a-16i, 55:28-29].

³⁰ Viz podkapitola 12.4. Tabulky: Obr. 24, Tab. III.

2008c; internetové zdroje)³¹. Existence dalšího železného nože v hrobu výše uvedené tvrzení nevyvrací. Z tohoto důvodu autor nepovažuje za bezpečné, aby byl nález do katalogu zařazen.

6.1.7. Nálezy možné II (artefakty netypických charakteristik)

Do poslední skupiny nálezů, které vzbuzují pochyby, jsou takové, které by chronologicky měly být řazeny do jiného období, ale nacházíme je ve stupni E stěhování národů. Příkladem je dosud nepublikovaný sax z **Hostivic-Palouků** (okr. Praha-západ), kde byla odkryta zatím největší nekropole z mladší fáze doby stěhování národů v Čechách a zároveň po lokalitě Praha-Zličín druhé největší pohřebiště z celého období stěhování národů v Čechách (Daněček – Smíšek – Korený 2014, 407).

6.1.7.1. Případová ministudie II: Hostivice-Palouky

Archeologický výzkum nekropole v Hostivici-Paloučích³² o minimálně 92 hrobech z mladší fáze doby stěhování národů z roku 2011 byl součástí velkoplošného záchranného výzkumu v souvislosti s výstavbou areálu logistického centra Tulipán Park. Ten s určitými prolukami na této 23,5 ha rozsáhlé polykulturní lokalitě, kde bylo zachyceno osídlení od kultury s lineární keramikou až po střední dobu hradištní, probíhal pod vedením jednotlivých vedoucích dílčích ploch (Středočeské muzeum v Rožtokách u Prahy: I. Pleinerová, P. Sankot, I. Vojtěchovská, J. Košta, J. Klementová, D. Daněček, K. Smíšek) již od roku 2001. Řadové kostrové pohřebiště bylo zachyceno v těsné blízkosti pohřebiště raně středověkého, a to na východ od města na jižně

---

³¹ *Literatura*: Svoboda 1965, 285-286, obr. 50, tab. XCI:13; Droberjar 2002, 41-44; Korený – Kočárová – Frána 2008, 610-611, obr. 10; Korený 2013, 20, 33, 44, 75, 78-79, 85, 155, 160, obr. 15, 17, 28, 51, 70-71, tab. 109:9; Droberjar 2008c, 162; *Internetové zdroje*: Archeologové zkoumají hroby z expozic NM; Databáze archeologické sbírky v.4.2. Oddělení prehistorie a protohistorie NM, inv. č. 43499; Hrob jezdců z Čelákovic-Záluží.

³² Viz podkapitola 12.4. Tabulky: Tab. V.

orientovaném svahu, vzdáleném přibližně 400 m od Litovického potoka.³³ Hrobové jámy měly podlouhlý tvar, délku nejčastěji 2-4 m, šířku 0,8-1,6 m a hloubku 0,15-1,9 m od úrovně skrývky nadloží (mocnost cca 0,3-0,35 m). Ve většině hrobů byla doložena existence úzkých dřevěných rakví, a to jak z dlabaných kmenů, tak i v podobě schránek z fošen. Ve třech případech byla zachycena hrobová komora, v jednom případě specifické obložení delších stěn u dna kamennými plotnami postavenými nastojato. Do hrobové jámy byl pohřben vždy jen jeden jedinec. Vykrádací šachty dokládají známý fenomén. Celkem bylo nalezeno 39 keramických nádob, nejpočetnějším artefaktem na nalezišti však byly různotvaré barevné skleněné korály (více než 250 kusů), doprovázené v ženských hrobech korály z jantaru či přesleny. Bylo též nalezeno nejméně 20 spon (např. esovitých, klešťovitých či ptačích), ze šperků však vyniká zlatý ledvinovitý závěsek s ouškem zdobený příhrádkovou inkrustací s almandiny. Byly nalezeny přezky, *cingulum*, klíč, zdobené jednostranné kostěné hřebeny, ale též archaika (např. zlomek terry sigillaty). Z militarií jsou zastoupeny železné hroty kopí či štít opřený o stěnu hrobové jámy. V bojovníckém hrobu č. 2109³⁴ s orientací Z-V byla nalezena neúplná kostra jedince v natažené poloze na zádech (zachovány kosti nohou), železný hrot kopí v jihozápadním rohu za někdejší hlavou jedince a železný, cca 60 cm dlouhý sax původně zavěšený na opasku (zachována přezka) u levého boku bojovníka. Tento krátký jednosečný meč je zatím po rentgenovém snímkování připraven k preparaci (z bloku zeminy) a ke konzervaci ve Středočeském muzeu v Roztokách u Prahy (Daněček 2020; Daněček – Smíšek – Korený 2014; Korený 2013³⁵).

Jak již bylo řečeno výše, je tento sax unikátním objevem svého druhu, neboť by, po vyloučení všech pochybných nálezů, mohl představovat vůbec první skutečný jednosečný meč z mladší fáze doby stěhování národů v Čechách a ani doprovodné nálezy (kopí a přezka) mu neubírají na významu. Problémem je však

---

³³ Tomuto pohřebišti bylo přiřazeno asi 450 metrů vzdálené sídliště z mladší fáze doby stěhování národů (Daněček – Smíšek – Korený 2014, 416).

³⁴ Viz podkapitola 12.4. Tabulky: Tab. IV.

³⁵ Korený 2013, 8,10, 17, 19, 20, 22, 23, 33-34, 36-37, 41, 46, 47, 51, 55, 57, 58, 60-62, 68, 69-pozn. 40, 79, 84, 97, 108, obr. 8, 12, 16-17, 19-21, 23-24, 27, 29, 32, 35, 37, 39, 48, 53-54.

jeho celková délka cca 60 cm (uváděná v literatuře)³⁶ popřípadě odhadovaná délka čepele,³⁷ která nekoresponduje s obecně uznávanou délkou čepele *lehkého širokého saxu* (*Leichter Breitsax*) v rozpětí 26-42 cm, který jako jediný by typologicky odpovídal období závěrečné čtvrtiny 6. století, kdy snad ještě na základě soudobé existence jihomoravských langobardských pohřebišť lze uvažovat o germánském osídlení Čech. O *krátký sax* (*Kurzax*) zcela jistě nejde a pokud by šlo o *dlouhý sax* (*Langsax*), pak by datace hrobu č. 2109 musela být posunuta nejdříve do závěrečné třetiny 7. století, což je zcela mimo dataci hostivického pohřebiště. Přestože je možné počítat i s tímto (i když spíše méně pravděpodobným) případem, je nález saxu o uvedených rozměrech v kontextu 6. století problematický a pravděpodobně ukazuje na ojedinělý případ, kdy se artefakt vymyká běžným charakteristikám své skupiny, ale přesto k ní patří. Pokud jde o *lehký široký sax*, pak je jedná o netypický rozměr. Protože však problém zůstává otevřen, nebude sax ani součástí analýz, ani katalogu.

6.2. LOKALITY S NÁLEZY MEČŮ V ČECHÁCH

Po vyloučení archeologických lokalit s nejistými nálezy je nyní podán přehled lokalit s předměty, které naopak mohou být považovány za spolehlivé, neboť se dají, nebo ještě nedávno daly, ověřit. Výjimku tvoří čtyři fragmentární spathy z celkem šesti kusů z **Prahy-Libně** (nález z roku 1906), které sice v katalogu s určitými pochybnostmi autora uvedeny jsou (viz 12.2.2.1. Nálezy z Čech), ale nebude s nimi z níže uvedených důvodů nakládáno při určitých analýzách. V přehledu budou nejprve uvedeny lokality s meči či jejich příslušenstvím z Čech, poté jsou pojednány moravské nálezy. Při této příležitosti je znovu vhodné zdůraznit, že ze Slezska militaria tohoto typu nejsou ze sledovaného období známa.

---

³⁶ Daněček – Smíšek – Korený 2014, 415.

³⁷ Fotografie nálezové situace (Korený 2013, obr. 16) ukazuje spíše na celkovou zachovanou délku cca 57 cm, šířku 4-4,5 cm a zachovaná délka čepele by mohla být cca 49 cm. Jde však o hrubá sekundární měření na základě fotografie.

ČELÁKOVICE-ZÁLUŽÍ (okr. Praha-východ; Středočeský kraj)³⁸

Výzkum řadového kostrového pohřebiště v Límanově cihelně má bohatou historii. První hroby byly na mírném návrší pro těžbu hlíny (mezi železniční tratí Praha-Čelákovice a silnicí vedoucí od železniční stanice Čelákovice na západ) objeveny a prozkoumány již koncem 20. let 20. století. Počáteční archeologickou akci záchranného typu tehdy provedl L. Hájek v r. 1929, podstatně nálezově bohatší však byl výzkum tohoto pohřebiště pod vedením J. Schránila (NM) ve spolupráci s J. Böhmem (ARUP) z let 1930-1931. J. Neustupný, který se podílel i na předchozích odkryvech, vedl sám menší výzkum v roce 1936. Zároveň byly během 30. let učiněny i další hrobové nálezy. S odstupem mnohých desetiletí pak v roce 2011 navázalo mediálně známé dokončení výzkumu rozebráním hrobu č. 18/XIII jezdce s koněm pod střechou Národního muzea (K. Urbanová – NM, R. Korený – Hornické muzeum Příbram). Pohřebiště bylo ze západní a východní strany ohraničeno hrotitým příkopem, přičemž většina hrobů byla vyhloubena při hloubce 90-295 cm s orientací Z-V. Velká část hrobů nese stopy sekundární manipulace. Nejbohatší byl ženský hrob č. 26/XXI se solidem z někdejšího římského Milána (*Mediolanum*) s ouškem k zavěšení, náhrdelníkem ze skleněných a jantarových korálů či dvěma stříbrnými pozlacenými esovitými sponami. Z hrobů bojovníků jsou poměrně zajímavé tyto funerální objekty: mohylový (?) horizontální komorový dvojhrob jezdce s koněm č. 18/XIII (Obr. 24, Tab. III), vertikální dvojhrob č. 36/XXXII (Obr. 23, Tab. I) a hr. č. 45/XLI (Obr. 25:1, Tab. II), přičemž však s ohledem na meče jde o velikostně nepatrné nálezy. Jezdec z dvojhrobu č. 18/XIII měl při sobě malou polokruhovou železnou destičku se třemi nýty/hřebíčky o délce 31 mm, interpretovanou jako možné kování dřevěné pochvy saxu, muž ze spodního pohřbu dvojhrobu č. 36/XXXII zbytek čepele spathy (66 mm x 38 mm) se stopami dřevěného materiálu pochvy a možnou součástí závěsu v podobě několika přezek a bojovník z hrobu č. 45/XLI příslušenství v podobě podlouhlého trubičkovitého bronzového kování pochvy meče, pravděpodobně spathy o délce 52 mm a vnitřním průměru 4-5 mm se

³⁸ Viz podkapitola 12.4. Tabulky: Obr. 19:1, 23-24, 25:1, Tab. I-III.

zbytky dřeva a se 2 páry nýtů na protilehlých koncích. Součásti výše pojednávaných militarií jsou s výjimkou nezvěstného trubičkovitého kování uloženy v Národním muzeu v Praze. (*Prameny*: Korený 2020a; *Literatura*: Svoboda 1965³⁹; Svoboda 1978, obr. 232:20; Droberjar 2002, 43-44; Zeman, J. 1987⁴⁰; Droberjar 2008c⁴¹; Korený 2008⁴²; Korený 2013⁴³; *Internetové zdroje*: Archeologové zkoumají hroby z expozic NM; Databáze archeologické sbírky v.4.2. Oddělení prehistorie a protohistorie NM, inv. č. 43499, 43747, 43749, 43815, 43838-43839; Hrob jezdce z Čelákovic-Záluží.)

LÍŠNICE-NEMILKOV (okr. Most; Ústecký kraj)⁴⁴

V roce 1958 byly v pískovně v tehdejší osadě Nemilkov (obec Líšnice) těžbou zničeny celkem 4 kostrové hroby z pozdní doby stěhování národů: hroby č. 1 a 2 (údajně bez nálezů) a hrob č. 4 (kostra starší ženy s hlubokou keramickou mísou) již N. Mašek (AÚ Most) k výzkumu nezastihl, podařilo se mu prozkoumat pouze poničený hrob č. 3. Z něj zachránil fragmenty železného nože, dnes považované za pozůstatek meče, a železnou přezku. Oba artefakty jsou uloženy v Národním muzeu v Praze. (*Literatura*: Mašek 1960, 270, obr. 102; Benda 1960, 756, obr. 261; Svoboda 1965, 251, 301, 57:1-2,4, 79; Zeman 1987, 523; Droberjar 2002, 213; Korený 2013, 9, 32, 34-35, 97, 99, 124, obr. 17, 19, 21; *Internetové zdroje*: Databáze archeologické sbírky v.4.2. Oddělení prehistorie a protohistorie NM, inv. č. 553983, 553984.)

³⁹ Svoboda 1965, 196, 281-294, 301, obr. 50-55, 56:6, 74, 79, tab. 85-109.

⁴⁰ Zeman 1987, 523, 524, 542-543, Abb. 2, Taf. XIII:18-24.

⁴¹ Droberjar 2008c, , 156, 157, 162, 168, 169, 176, 180, 185, 187, 189, 191, 192, obr. 102:20, 104:4, 105:6,8,25-27, 106:10, 107:11, 108:4,7,13-14, 111:2, 112, příl. 14:3, 15:2, 16:7.

⁴² Korený 2008, 115, 119, 120, 122, tab. 1.

⁴³ Korený 2013, 7-8, 17, 19-20, 22-23, 27, 30-35, 37-41, 44-48, 50, 52, 56-58, 61-63, 67-70, 74-76, 78-79, 96-100, 103, 144, 147, 152-161, 165, obr. 5-7, 9, 13, 15, 17-22, 24, 27-31, 36, 40-41, 45, 47-52, 55-65, 68-71, tab. 95-135.

⁴⁴ Viz podkapitola 12.4. Tabulky: Obr. 19:2, Tab. VI:1.

POSTOLOPRTY (okr. Louny; Ústecký kraj)⁴⁵

Objevy, učiněné při stavbě bývalého schwarzenberském cukrovaru (v prostoru dvora), jsou poměrně nejasné. Z hrobu, který byl E. von Hartenthalem označen jako hrob č. 2 (z celkového počtu 3 známých hrobů v souvislosti se sběrem v letech 1891-1892), jsou známy pouze nepublikované nálezy železného hrotu oštěpu a dvou delších fragmentů čepele železné spathy, které J. Filip (1956, 303) považoval za laténské. Z ostatních dvou hrobů se dochoval hrot železného kopí (hr. č. 1) a zlomek držadla štítu, také železného (hr. č. 3). Zajímavou informaci přitom o určitém souboru artefaktů z Postoloprty poskytuje Helmut Preidel (1930, 231): „*Ve schwarzenberském cukrovaru byla nalezena kostra, u ní 71 cm dlouhý žel. meč, 25 cm dlouhý hrot kopí s krátkým listem (9 cm), bronz. přezka a pozdní, ještě na hrnčířském kruhu zhotovená konvice.*“ Zda se však v případě zmiňovaného meče opravdu jedná o dvojsečnou zbraň z hrobu č. 2, nemusí být stoprocentně jisté. B. Svobodou uváděné zlomky železného meče (1965, 257) však naopak se spathou z mladší fáze doby stěhování národů z hrobu č. 2 nesouvisejí, neboť v tomto případě se jedná o jiný (a nejistý) soubor, v němž fragmenty meče jsou ve skutečnosti spíše zlomky laténského nože. Dva výše zmíněné fragmenty železného meče se nacházejí v Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích. (Korený 2013, 128-129, 174-175). (*Literatura*: Woldřich 1893, 36, Fig. 39a; Preidel 1930, 241; Filip 1956, 373; Svoboda 1965, 257, 301, obr. 79; Droberjar 2002, 254; Korený 2013, 32, 128-129, 174-175, tab. 66:3.)

PRAHA-KYJE (okr. Praha hlavní město; Hlavní město Praha)⁴⁶

Exkavaci kostrového hrobu z mladší fáze doby stěhování národů v pražské ulici Za Školou 7, na dvoře rodinného domu č. p. 48, provedl v důsledku zahájených prací na výstavbě jímky roku 1976 archeolog NM Miloslav Slabina. Neúplný skelet dospělého muže doplňovala pohřební výbava v podobě torza zdobené

⁴⁵ Viz podkapitola 12.4. Tabulky: Obr. 19:3, 28:1.

⁴⁶ Viz podkapitola 12.4. Tabulky: Obr. 19:4, 29.

keramické nádoby, ale především zajímavé skladby militarií: železného listovitého hrotu oštěpu/kopí, železné štítové puklice s nýtem a těžce poškozené čepele spathy bez jílce. Tato kombinace zbraní představuje téměř plnou výbavu tehdejšího bojovníka. Artefakty jsou uloženy v Muzeu hlavního města Prahy. (*Literatura*: Droberjar 2005, 794, 829-830; Korený 2013, 32, 36-37, 41, 96, 98, 134, obr. 17, 20, 27, tab. 74:6-10; Droberjar 2008a, 242, Abb. 9:4; týž 2008c, obr. 100; týž 2013, 152; Droberjar 2017a; Droberjar 2018; Kostka 2018.)

PRAHA-LIBEŇ [1] (okr. Praha hlavní město; Hlavní město Praha)⁴⁷

Již v roce 1906 došlo v prostoru dnešní ulice Vosmíkových a rohu s ulicí Na Dědince (v tehdejší době nesly název Kališnická a Husitská) při stavbě hostince „Na Velehradě“ k velmi významnému objevu, jehož okolnosti a výsledky jsou však dodnes v archeologických kruzích diskutovány jako problematické. Tehdy mělo být nalezeno šest hrobů po dvou trojicích (minimálně jedna trojice v řadě), přičemž v každém z hrobu se údajně nacházela porušená kostra se železnou spathou po boku a železnou puklicí štítu. Kromě dalších drobných artefaktů byly z dnes již nerozlišitelných hrobových jam vyzdvihnuty též železný hrot kopí, železné držadlo štítu, železné dráty a fragmenty a dva bronzové či mosazné předměty, snad přezky. Samotný odkryv naleziště je spojen s Eduardem Štorchem, který výzkum několikrát publikoval až s odstupem let (1911, 1916, 1921) ještě jako hroby „*markomanské*“, přičemž se však jednotlivá fakta navzájem ne vždy zcela shodují a mohou být interpretována různě. Zajímavé je, že v té souvislosti hraje důležitou úlohu také šest výše zmíněných dlouhých dvojsečných mečů, z nichž čtyři byly na dlouhá desetiletí nedohledatelné. Při dokumentaci těchto obousečných mečů v Muzeu hlavního města Prahy autor bakalářské práce shledal, že čtyři z nich, které jsou ve fragmentárním stavu, tvoří poměrně nesourodé celky, jejichž některé části jako by patřily ke zcela jinému meči či mečům (viz Katalog, nálezy č. 8. – 11.: Praha-Libeň [1.3. – 1.6.]). Během

⁴⁷ Viz podkapitola 12.4. Tabulky: Obr. 19:5, 25:2, 28:2,3, Tab. VII-IX.

dokumentace na prvním z šestice mečů (nález č. 6.: Praha-Libeň [1.1.]) autor pozoroval náznak damasku, v literatuře jen okrajově zmíněného. Všechny dochované nálezy se nacházejí v Muzeu hlavního města Prahy. (*Literatura*: Štorch 1911, 144-145; týž 1916, 91-94; Niederle 1918, 8, 13-14, Štorch 1921, 173-175, obr. 59; Preidel 1930, 220; Svoboda 1965, 260, 300-301, obr. 79; Droberjar 2002⁴⁸; týž 2013, 152; Urbanová – Kostka – Korený 2010, 362; Korený 2013⁴⁹; Droberjar 2017a; 871, 872, obr. 4:2-3, 5; Kostka 2018.)

PRAHA-LIBEŇ [2] (okr. Praha hlavní město; Hlavní město Praha)⁵⁰

Nedaleko od Štorchova naleziště z počátku 20. století, na křižovatce ulice Zenklovy (dříve Rudé armády) a ulice Vosmíkových, odkryl před 50 lety Václav Huml v rámci záchranného archeologického výzkumu, uskutečněného v důsledku výkopu pro elektrické kabely, hrob bojovníka z mladší doby stěhování národů, který však byl řadu let považován za laténský. Kromě železného hrotu kopí u pravého ramene a železného nože na levé pánevní kosti zachovalé kostry byly objeveny dvě šipky, z nichž minimálně jedna mohla způsobit smrtelné zranění v boji. Také tento bojovník měl podél pravé poloviny těla uložen železný dlouhý dvojsečný meč a zajímavostí je nalezené archaikum v podobě eneolitické čepele se zoubkovitou retuší. Také tato spatha je uložena v Muzeu hlavního města Prahy. (*Literatura*: Huml, V. 1973, 121; Waldhauser 1999, 280; Bureš – Waldhauser 2005, 724-obr., 767; Hlava 2008, 554; Korený 2013, 32, 34-35, 37-38, 136, obr. 17, 19, tab. 77:1; týž 2014, 230, obr. 8.)

---

⁴⁸ Droberjar 2002, 262-263; týž 2005, 781-obr., 802, 831; týž 2008c, 160, 185, obr. 108:1,5,15; týž 2008a, 241-pozn. 81.

⁴⁹ Korený 2013, 32-33, 34, 36-37, 41, 76, 98, 99, 134-136, obr. 17, 20, 27.

⁵⁰ Viz podkapitola 12.4. Tabulky: Obr. 19:5, Tab. X.

SLOVEČ (okr. Nymburk; Středočeský kraj)⁵¹

Někdy před rokem 1926 byl během výkopu pro drenáž pole na výšině mezi Slovcí a Městcem Králové na Poděbradsku objeven hrob s blíže neznámým kontextem, přičemž ze sběru nálezů byla dělníky předána pouze železná spatha bez hrotu a železná puklice štítu. Stejně jako většina artefaktů ze souboru z Prahy-Libně (nález z roku 1970) byly předměty dlouho považovány za laténské, meč ze Slovcě navíc také za germánský z mladší doby římské. Spolu s výše zmíněnou spathou z Libně (nález z roku 1970) patří meč ze Slovcě k nejzachovalejším kusům mezi meči z mladší doby stěhování národů v Čechách.⁵² (*Literatura*: Hellich 1926-1927, 570-571; Filip 1956, 380; Korený 2013, 32, 41, 96, 98, 143, obr. 17, 19, 27, tab. 84:1. Droberjar 2017a; 871, 872, obr. 4:1.)

ZVOLENĚVES (okr. Kladno; Středočeský kraj)⁵³

Na poli statkáře Antonína Lindy a starosty ve Zvoleněvsi v jedné osobě bylo v poloze „Na Chmelnici“ na konci počátečního roku první světové války objeveno pohřebiště se sedmi hroby, v nichž kostry v poloze na zádech s orientací JZ-SV byly většinou porušeny. Pod vedením Václava Landy zde však byla na počátku roku 1915 učiněna řada archeologických nálezů: hliněné nádoby, spony (mj. pozlacené stříbrné), skleněné, jantarové a hliněné korály, přezky (bronzová, stříbrná), bronzový prsten se stříbrným drátkem, železný klíč a další. Výjimkou byla dobře zachovaná kostra bojovníka se železnou spathou se zbytky dřevěné pochvy při hrotu, který se však již tehdy nedochoval, z hrobu č. II. Tato dvojsečná zbraň byla uložena po pravé straně těla bez dalších milodarů. Zajímavé je, že v případě tohoto „merovejského“ pohřebiště mohlo jít o bezprostřední prostorovou souvislost s pravěkou mohylou. Meč je uložen v Národním muzeu. (*Literatura*: Prokop 1916, 1-7; Svoboda 1965, 160, 280, 300-301, obr. 48, 79, tab.

⁵¹ Viz podkapitola 12.4. Tabulky: Obr. 19:6, 28:1, Tab. XI.

⁵² Jde o závěr autora bakalářské práce po dokumentaci meče ze Slovcě v Polabském muzeu v Poděbradech, které meč v současné době vystavuje ve své expozici.

⁵³ Viz podkapitola 12.4. Tabulky: Obr. 19:7, 28:4.

LXXIX:12; Svoboda 1978, obr. 231:1, (nádoba 235:12); Droberjar 2002, 388; Droberjar 2008a, 231, 241-pozn. 81; Droberjar 2017a; 871, 872, obr. 4:4; Korený 2008, 117-118, obr. 8-9; Korený 2013⁵⁴; *Internetové zdroje*: Databáze archeologické sbírky v.4.2. Oddělení prehistorie a protohistorie NM, inv. č. 18623.)

6.2. LOKALITY S NÁLEZY MEČŮ NA MORAVĚ

BEDŘICHOV (okr. Blansko; Jihomoravský kraj)⁵⁵

V roce 2015 učinil p. Radek Blažek v oblasti přírodní památky Hersica ojedinělý detektorový nález, kterým byla 81 cm dlouhá spatha s ulomeným hrotem. Tento dvojsečný meč byl s vysokou dávkou pravděpodobnosti zařazen mezi předměty langobardské materiální kultury. Nález učiněný v blízkosti Malé Hané by tak spolu se spathou z lokality Míchov II a dalšími objevenými artefakty prokazovat, že současný mikroregion Malá Haná mohl být v mladší době stěhování národů koridorem pro průchod Langobardů z Čech na Moravu a dále do středního Podunají. Železný meč je uložen v Muzeu regionu Boskovicka v Boskovicích. (*Literatura*: Droberjar – Knápek – Jarůšková 2019, 109, 121, 128-129, 132, 140, Fig. 11, 19:2.)

DRNHOLEC (okr. Břeclav; Jihomoravský kraj)⁵⁶

V rozmezí let 2016-2017 byl v důsledku stavebních aktivit na JV svahu pod drnholeckou barokní sýpkou proveden Regionálním muzeem v Mikulově záchranný archeologický výzkum pod vedením Františka Trampoty, který odhalil část místního, s největší pravděpodobností langobardského kostrového pohřebiště v počtu sedmi hrobů. V sekundárně narušených i nenarušených hrobech, s

⁵⁴ Korený 2013, 8, 14, 32-35, 47, 50, 52, 97, 98, 100, 132, 163, obr. 13, 17, 19, 21, 31, tab. 137:3,4.

⁵⁵ Viz podkapitola 12.4. Tabulky: Obr. 19:8, Tab. XII:2.

⁵⁶ Viz podkapitola 12.4. Tabulky: Obr. 19:9, Tab. XIII.

hrobovými přídávky i bez nich, popřípadě také s doklady dřevěných rakví, byly nalezeny keramické nádoby, skleněné korálky, železné a bronzové přezky, bronzový nůž, dva bronzové předměty interpretované jako „klíče“, kostěná opasková zápona, pravděpodobně železný nůž (?), ale také zvířecí kosti (mj. zuby muly) a spálené lidské kosti. Velmi zajímavý je hrob bojovníka č. 803, který kromě kopí, kostěného hřebene, křesacího kamene a keramické nádoby obsahoval spathu se stopami dřevěné pochvy po obou stranách čepele. Po konzervaci byl uložen v Regionálním muzeu v Mikulově. (*Prameny*: Trampota 2020a; Trampota 2020b; Trampota 2020d; *Literatura*: Trampota 2018, 205, obr. 3, 4; Trampota et al. v tisku.)

HOLUBICE (okr. Vyškov; Jihomoravský kraj)⁵⁷

Na čtvrtém největším pohřebišti z mladšího stupně doby stěhování národů na Moravě a zároveň v České republice (v letech exkavace však největším ve střední Evropě) bylo při záchranném výzkumu vedeném zejména Milošem Čižmářem při stavbě dálnice v úseku Brno – Holubice v letech 1979-1980 na ploše cca 70 x 60 m nalezeno 105 kostrových hrobů a 1 hrob žárový (hr. 55). Kostrové hroby v nepravidelných řadách převážně ve směru Z-V tvořily tři skupiny, což může být interpretováno jako odraz rodových komunit. Na severním okraji byla zjištěna část kruhového příkopu s průměrem cca 10 m. V hrobových jamách byly zjištěny stopy dřevěných rakví. Ve většině hrobů byla pohřbena jen jedna osoba, bylo však zjištěno též několik dvojhrobů (např. hr. č. 45 – dvě děti pod losím parohem), vertikální trojhrob (č. 91) či čtyřhrob (č. 60: dvojitý vertikální dvojhrob – dvě děti pod dospělým mužem s dítětem). Kromě lidí byli na pohřebišti rituálně uloženi též dva koně. Hrobovou výbavu tvořily zejména v ruce tvarované i na kruhu točené nádoby, rozmanité spony, kostěné hřebeny, železné a bronzové přezky, železné nože, kování, skleněné a jantarové korále, křesadla, přesleny, zvířecí kosti, ale také militaria: zejména železné hroty kopí a šípů a ve čtyřech hrobech

---

⁵⁷ Viz podkapitola 12.4. Tabulky: Obr. 19:10, 21, 30-32, Tab. XIV, XVII.

po jedné železné spathě (hr. č. 9, 79, 81, 100). U nejkratšího z těchto dvojsečných mečů (hr. č. 9), který také může být považován za tzv. *semispathu* (nikoli však za *sax*), byla rentgenovým snímkováním zjištěna damasková technika výroby. U třech ostatních mečů byly naopak identifikovány stopy pochev ze ztrouchnivělého bukového dřeva (hr. č. 79, 81, 100). S výjimkou jednoho ženského hrobu (č. 95) nesou všechny hroby na pohřebišti známky vykradení. Tři ze spath jsou v depozitáři (hr. č. 9, 79, 100) a jedna v expozici Moravského zemského muzea (hr. 81). (*Literatura*: Bárta – Hložek – Šmerda 2016, 20-21; Čižmář – Geislerová – Rakovský 1981, 69-70, Abb. 29, tab. 11-12; Čižmář – Geisler – Himmelová – Rakovský 1982, 61, Taf. 5-6; Droberjar 2002, s. 77, 176; Čižmář 2011⁵⁸; Opravil 2011, 163-164; Přichystal 2011, 164-165; Stloukal 2011, 153-161.)

KYJOV (okr. Hodonín; Jihomoravský kraj)⁵⁹

Po téměř půlročním plošném výzkumu na JV okraji Kyjova na místě výstavby obchodního domu Kaufland v trati „Od Svatoborska“ na ostrožně nad soutokem říčky Kyjovky a Sobůlského potoka mohl v prosinci 2010 vedoucí této záchranné archeologické akce Jaromír Šmerda z Masarykova muzea v Hodoníně shrnout, že se s 240 langobardskými kostrovými hroby jedná o dosud největší známé pohřebiště z mladší doby stěhování národů ve střední Evropě, navíc s významnými situacemi a nálezy, a to i přestože naprostá většina hrobů byla vyrabována (jednou z výjimek je např. nálezový soubor pohřbu desetileté dívky č. 819b z horizontálního dvojhrobu č. 819). Zejména ve spolupráci s Metodickým centrem konzervace Technického muzea v Brně, Fakultou strojního inženýrství VUT Brno, Výzkumným ústavem stavebních hmot, soukromou klinikou Surgal v Brně či Veterinárním výzkumným ústavem v Brně byly kyjovské nálezy (někdy vyzvednuté *in situ*) odborně analyzovány a konzervovány a některé z nich byly později též fyzicky rekonstruovány. Z nálezového fondu kyjovské nekropole se

⁵⁸ Čižmář 2011, 129-152, 166-224, Taf. 8-28, 95-112, 117-120.

⁵⁹ Viz podkapitola 12.4. Tabulky: Obr. 19:11, 38:2-3, 39, Tab. XV, XVIII-XXIV.

dochovaly zejména stolní a kuchyňská keramika zejména vakovitých či mísovitých tvarů se specifickou vhloubenou či plastickou výzdobou, vytvářena ručně a výjimečně i na kruhu, dále plechová kování dřevěných nádob (vědro), jednostranné třívrstvé kostěné a parohové hřebeny s kovovými nýtky, bronzové a železné pinzety, železné nože, nůžky či tkací mečíky⁶⁰, přesleny, křesací soupravy (sility a ocílky), kamenné brousky, svazky klíčů, nože či nůžky, opaskové garnitury, skleněné, keramické, kamenné, kovové a jantarové korálky z náhrdelníků, esovité, lučikovité, ptačí a jiné typy šatových spon ze železa, bronzu i stříbra, přezky, pozůstatky milodarů v podobě stravy (domestikovaná i lovená zvířata, vejce), vzorky textilií (len, konopí) a militaria: železné hroty kopí a šípů, ango, sekery, bojové nože⁶¹, štítové puklice a dvě spathy v téměř nenarušených jezdeckých bojovníckých hrobech (č. 881 a 1009). V případě hr. č. 881 šlo dokonce o vertikální dvojhrob příslušníka elity v dřevěné rakvi s „plnou“ bojovou výbavou (železné kopí, štít s železnou středovou puklicí s bronzovými kruhovými nýty a podélným železným držadlem, bojový nůž a unikátní železný dvojsečný meč s bronzovou, stříbrem tauzovanou hlavicí, damaskovou čepelí, pozůstatky dřevěné pochvy a dalšími organickými stopami), součástmi oděvu, předměty denní osobní potřeby či koňským uzděním. Tento velmož (spodní pohřeb) byl pohřben pod koněm a psem (horní pohřeb). Jeho spatha byla podrobena důkladným analýzám a na jejich základě P. Bártou ve spolupráci s M. Hložkem zčásti rekonstruována, zčásti replikována. Jezdecký hrob č. 1009 vedle další výbavy obsahoval prostší spathu a štít. Kromě hrobů jezdců s koňmi však na pohřebišti v Kyjově byly odkryty i samostatné hroby koní: v hrobu č. 856 byl nalezen dekapitovaný kůň, v hrobu č. 928 neúplná kostra koně a v hrobu č. 969 kůň s dalšími zvířaty. Celkem šlo o nejméně sedm koňských pohřbů. S ohledem na hroby s pohřby více lidských jedinců bylo odkryto nejméně 10 dvojhrobů, 2 trojhroby a 1 šestihrob. Celkově se jedná o polykulturní lokalitu, neboť kromě Langobardů zde byla objevena též desítka hrobů a sídlištní objekty z pozdního

---

⁶⁰ Tkací mečíky jsou v části literatury (Šmerda 2011, 144; týž 2013, 272) pojmenovány jen jako „mečíky“ a omylem zařazeny do okruhu zbraní. Za vysvětlující sdělení děkuji vedoucímu výzkumu Mgr. J. Šmerdovi (Šmerda 2020).

⁶¹ Dle vyjádření vedoucího výzkumu nejde o saxy (Šmerda 2020).

eneolitu až starší doby bronzové. Oba langobardské dlouhé dvojsečné meče patří mezi exponáty nově otevřené archeologické expozice Vlastivědného muzea Kyjov. (*Prameny*: Šmerda 2020; *Literatura*: Bárta – Hložek – Šmerda 2016, 5-6, 10-13, 34-77, obr. 1-89; Galuška, 2011, 79; Šmerda 2011, 141-145; týž 2012; týž 2013, 271-287; týž 2016, 167-179; týž 2017, 381-396; *Internetové zdroje*: Archeometrický průzkum nálezů z langobardského pohřebiště.)

LUŽICE (okr. Hodonín; Jihomoravský kraj)⁶²

Když archeologové z mikulčické pobočky ARUB pod vedením Zdeňka Klanici prozkoumávali v letech 1981-1982 a 1986-1990 návrší severně od silnice z Lužice do Dolních Bojanovic, na pravém břehu říčky Kyjovky v trati „U starého“, jednalo se s počtem 117 lidských hrobů (z toho 116 kostrových a 1 žárový – urnový) na ploše přibližně 0,4 ha o tehdy největší langobardské (či langobardsko-durynské) pohřebiště na Moravě i v České republice. Toto prvenství vydrželo až do přelomu první a druhé dekády 21. století, kdy jej překonala pohřebiště v Kyjově a Mušově. Mezi objekty funerální architektury v Lužicích svou velikostí vyniká čtyři metry hluboký hrob s kruhovým žlábkem (č. 55). Také dva hroby koní bez přítomnosti lidských ostatků, avšak s hrobovými přídávky (č. 31, 114 – první z nich také s kostrou psa) se nevyskytují příliš často. Přestože byla naprostá většina hrobů vykradena a dislokace částí koster svědčí o sekundární manipulaci s těly nedlouho po jejich uložení (výjimkami jsou ženský hrob č. 27, nebo bojovnícký hrob č. 84), nechyběly zde kromě souboru keramiky i bohaté nálezy – např. dvě zlaté byzantské mince (jedna upravena jako závěsek), pozlacené stříbrné spony s granátovými vložkami, část náhrdelníku se zlatými závěsky zdobenými almandiny, stříbrné přezky, závěsek ze slonoviny, ale též dvě bronzové mísy, mosazná mísa, dřevěné vědro pobité měděným plechem či svazek bronzových a železných klíčů. Mezi artefakty v hrobech bojovníků zaujmou kromě anga (č. 80), hrotů kopí (např. č. 69, 71, 84 nebo 113) či seker (např. hr. č. 9) také tři spathy

---

⁶² Viz podkapitola 12.4. Tabulky: Obr. 19:12, 20, 33-36.

(hr. č. 9, 12, 84) a o někdejší přítomnosti meče snad svědčí také fragment kování (pochvy/závěsu?) v hr. č. 55. Kromě 119 hrobů z mladší doby stěhování národů byl na lokalitě registrován jeden hrob z velkomoravského období (č. 36) a také depot mohylové kultury z doby bronzové (č. 109). Velká část dokumentace z výzkumů bohužel shořela při požáru archeologické základny v Mikulčicích v roce 2007. Současné uložení mečů a hypotetického fragmentu příslušenství meče je autorovi i po konzultaci s pracovníky Moravského zemského muzea a Archeologického ústavu Brno neznámé. (*Literatura*: Klanica 1983, 43; týž 1989a, 49; týž 1989b, 145-162; týž 1990, 47; týž 1991, 36-37; týž 1993, 59; Droberjar 2002, 164-165; Klanica – Klanicová 2011, 225-312, Taf. 29-85, 121-126.)

MÍCHOV (okr. Blansko; Jihomoravský kraj)⁶³

V roce 2014 objevili dva nálezci⁶⁴ s pomocí detektoru kovu v mikroregionu Malá Haná v poloze „Kroupka“ na katastru obce Míchov, označené též jako naleziště „Míchov II“, dvoječný železný meč o délce 90 cm a středovým žebrem čepele, které je po stranách ohraničeno dvěma podélnými rýhami. Stejně jako spatha z relativně nedalekého Bedřichova byl i tento artefakt časově zařazen do mladší doby stěhování národů a je uložen v Muzeu regionu Boskovicka v Boskovicích. (*Literatura*: Droberjar – Knápek – Jarůšková 2019, 128-129, 133, 140, Fig. 11, 19:1.)

MUŠOV (okr. Brno-venkov; Jihomoravský kraj)⁶⁵

Na jedné z největších nekropolí ze 6. století ve středním Podunají, zjištěné pomocí letecké prospekce na východ od Novomlýnských jezer na katastru bývalé obce Mušova v trati „Roviny“, proběhl v roce 2009 zjišťovací výzkum, a od té doby bylo odhaleno více než 200, snad až okolo 250 hrobů. Během několika

⁶

³ Viz podkapitola 12.4. Tabulky: Obr. 19:13, Tab. XII:1.

⁶

⁴ Vlastislav Konečný, Jakub Rozsýval (Droberjar – Knápek – Jarůšková, 133).

⁶

⁵ Viz podkapitola 12.4. Tabulky: Obr. 18, 19:14.

průběžných výzkumů bylo zároveň učiněno množství typických langobardských nálezů, např. charakteristická, v ruce vytvářená keramika, z bohatých artefaktů stříbrné pozlacené spony. Mezi nálezy spon lze zmínit například tzv. durynské ptačí či esovité spony. Byl však nalezen také meč (spatha?), jenž dosud nebyl publikován. Jeho současné uložení je autorovi neznámé, pravděpodobně se jedná o ARUB. (*Prameny*: Loskotová 2020; *Literatura*: Loskotová 2013⁶⁶; Loskotová 2019, 143, Fig. 1-2; *Internetové zdroje*: Středisko pro výzkum doby římské a doby stěhování národů.)

REBEŠOVICE (okr. Brno-venkov; Jihomoravský kraj)⁶⁷

Během plošného záchranného archeologického výzkumu polykulturního pohřebiště na štěrkové terase nad údolím při levém břehu Svratky u Rebešovic, v trati „Na stráni“, který v souvislosti se zakládáním nového vinohradu proběhl pod vedením J. Krále a J. Nekvasila (ARUB) v letech 1952-1953, bylo kromě zejména únětických a slovanských hrobů odkryto také 11 kostrových hrobů z mladší doby stěhování národů, některé sekundárně narušené vykradením. Mezi langobardskými nálezy civilního charakteru patřila v ruce tvarovaná keramika, hliněný přeslen, fragment kostěného hřebene, kostěná přezka se železným trnem, železné a stříbrné přezky, bronzový kruh, železné nože, pazourková křesadla, skleněné korálky, válcovitý korálek ze sepiolitu, železný hrot, železný drát. Z bojovníckých hrobů (č. 169, 178, 199) je nejvýznamnější hrob č. 178, který obsahoval hrot kopí, štítovou puklici, držadlo štítu a spathu. Současné uložení dlouhého dvojsečného meče je i po konzultaci s pracovníky Moravského zemského muzea a Archeologického ústavu Brno autorovi neznámé. (*Prameny*: Král 1952; Nekvasil 1954a⁶⁸; Trňáčková 1972, 138-153, obr. 67, 78 *Literatura*: Nekvasil 1954b, 435; Werner 1962, 145; Tejral 1976, 52, 109, Abb. 14-17; Droberjar 2002, 279-280.)

⁶⁶ Loskotová 2013, 323, 325-333, 336-337, Fig. 1-2, 4-7, 8:1, 9, I.

⁶⁷ Viz podkapitola 12.4. Tabulky: Obr. 19:15, 38:1.

⁶⁸ Nekvasil 1954a, 1-4, 42-43, 66-69, 78-80, 81, 83-84, 85, 93, 95-96, tabulky I.

ŠARATICE (okr. Vyškov; Jihomoravský kraj)⁶⁹

Prvních pět hrobů v poloze „Padělky za humnama“, v pískovně Jaroslava Měšťana na mírném návrší jihovýchodně od Šaratic, odkryl již Inocenc Ladislav Červinka v roce 1928, kdy byly kromě dalších nálezů objeveny 2 spathy, jejichž celistvou podobu I. L. Červinka v roce 1936 publikoval. V roce 1972 však jedna z nich (podle zápisu o délce 74 cm, ale již s odlomeným trnem) byla nezvěstná, druhý meč v podobě trnu jílice a pěti fragmentů byl ještě znám. V roce 1935 našel v rámci záchranného výzkumu Moravského [zemského] muzea v jednom z deseti zkoumaných hrobů na téže lokalitě třetí železnou spathu (s odlomeným řapem) Jaroslav Poulík (hr. G). Další výzkumy bohaté lokality pokračovaly i po skončení druhé světové války a v roce 1948 zde byl během akce Archeologického ústavu Brno objeven v hrobu 1/48 železný sax bez hrotu a části řapu, rozlomený na dvě části, také z mladší fáze doby stěhování národů. Výzkum Čenka Staňi z roku 1954 pak na stejné lokalitě rozlišil hroby ze staršího i mladšího období stěhování národů a zajímavé je, že k nálezům ze starší fáze patřil neúplný železný sax (o délce 25 cm), tentokrát se stopami či fragmenty dřevěné pochvy. (*Literatura*: Červinka 1936, 107-146; Staňa 1956, 26-32; Werner 1956, 129; Werner 1962, 146, 79-pozn. 6, Taf. 58:1,5; Trňáčková 1972b, 195-197; Tejral 1976, 52, 109, Abb. 21; Droberjar 2002, 323-324; Kiss 2014, 136, 138.)

7. ANALÝZY A INTERPRETACE NÁLEZŮ MEČŮ A JEJICH PŘÍSLUŠENSTVÍ

Na základě *Kritiky pramenů a literatury* (podkapitola 6.1.) byly z dalšího zpracování z oprávněných důvodů vyňaty mnohé artefakty. V příloženém *Katalogu nálezů mečů a jejich příslušenství* (podkapitola 12.2.) poté zůstaly pouze kusy či soubory, které z velké části tvoří spolehlivý nálezový fond mečů a jejich příslušenství. Navzdory tomuto faktu jej bude nutné ještě zčásti zúžit, a to o několik dalších položek, které sice byly v *Katalogu* ponechány, ale pro část analýz

---

⁶⁹ Viz podkapitola 12.4. Tabulky: Obr. 19:16, 37:1,5, 38:4, Tab. XVI.

nemohou být užitečné. Jedná se o dlouhé dvojřité meče z lokalit Praha-Libeň [1.3-1.6.], Kyjov [1.2], Mušov, Šaratice [2] a o sax ze Šaratic [3]. Čtyři spathy z Prahy-Libně jsou jakožto jednotlivé kusy značně nesourodé.⁷⁰ U spath z Kyjova [1.2] a Mušova lze sice předpokládat spolehlivost, avšak dosud nebyly publikovány a informace o nich nebyly vedoucími výzkumů autorovi sděleny. Spatha ze Šaratic [2] a sax ze Šaratic [3] byly sice ještě v roce 1972 bezpečně prokázány v literatuře, avšak v depozitáři se je aktuálně nepodařilo dohledat. Z výše uvedených důvodů bude všech osm kusů registrováno v rámci celkového počtu relativně jistých nálezů, ale v určitých rozborech (skupina 4) bude nutné obejít se bez nich.

S vědomím, že následující analýzy jsou limitovány nejen současným stavem poznání, ale i kritérii, která byla v rámci kritiky pramenů a literatury zvolena, a v neposlední řadě také nedávnými i současnými omezeními v reálné dostupnosti pramenů v muzeích či na archeologických pracovištích, bude proveden pokus o interpretaci analýz v souladu s cílem předkládané práce.

7.1. ANALÝZY – 1. SKUPINA

Ze Seznamu lokalit s nálezy mečů a jejich příslušenství (podkapitola 12.1.) vyplývá, že celkový počet známých a zároveň relativně jistých nálezů z pozdní fáze stěhování národů z našeho území, ať už jde o spathy, saxy nebo o samostatné součásti jejich příslušenství, odpovídá číslu 31. Z toho se jedná o 13 spath bez příslušenství, 14 spath s příslušenstvím (většinou jde o zbytky dřevěných pochev), 2 spathy bez určení existence příslušenství, 1 sax bez příslušenství a 1 nález samostatného příslušenství bez meče (Obr. 1-5, 8, 13-14). S tímto součtem nálezů a nálezových souborů bylo také pracováno v první až třetí skupině analýz.

V první skupině byly sledovány obecné jevy, které s nálezy souvisejí. Jedná se o přírůstky pramenného fondu v ČR mezi lety 1891 až 2020 po

⁷⁰ Protože však dosud nebyla prokázána neautenticita některých jejích fragmentů, jsou v přece jen uvedeny.

dvacetiletích (Obr. 8), poměr jistých nálezů k nálezům kritikou vyřazených (Obr. 9), srovnání pramenného fondu Čech s pramenným fondem Moravy za období 1891-2020 (Obr. 10), poměr hrobů s nálezy mečů/příslušenství vůči hrobům bez nálezů, a to na pohřebištích s výskytem těchto militarií v ČR (Obr. 11), poměr mezi nálezy z izolovaných hrobů, pohřebišť a ojedinělými nálezy (Obr. 12) a nakonec zjištění koncentrace mečů/příslušenství na pohřebištích (Obr. 13).

Byly zjištěny následující skutečnosti: nejvíce nálezů mečů či příslušenství bylo na území ČR získáno mezi lety 1901-1920 a 1961-1980 (shodně po 7 nálezech), velmi podobně na tom bylo i posledních dvacet let (6 nálezů), přestože právě za toto období pocházejí všechny meče pouze z Moravy. Poslední spatha byla v Čechách vyzdvižena v roce 1976 (Praha-Kyje). Nálezově nejchudší bylo naopak první sledované období, tj. rozmezí let 1881-1900 (Obr. 1-3, 8).

Z analýz bylo na základě kritiky pramenů a literatury (podkapitola 6.1) vyloučeno celkem 22 artefaktů, které se v literatuře v souvislosti s meči či jejich příslušenstvím z mladší fáze stěhování národů vyskytují. Naopak 31 nálezů bylo akceptováno jako relativně jisté (Obr. 9).

Ve srovnání pramenného fondu Čech a Moravy mírně převažuje Morava se 17 nálezy nad Čechami se 14 nálezy (Obr. 10).

Na pohřebištích s výskytem mečů či jejich příslušenství bylo celkem zjištěno 26 hrobů s meči/příslušenstvím vůči 798 hrobům bez mečů/příslušenství (Obr. 4, 11). Z tohoto poměru plyne, že na pohřebištích s meči/příslušenstvím na území ČR se vyskytuje pouze 3,26 % hrobů s nálezy mečů/příslušenství. Procentuální výskyt mečů/příslušenství na nekropolích v Holubicích je 3,8 %, v Lužicích 2,5 %, v Kyjově 0,8 %, 0 % v Hostivici-Paloučích. Je však nutno připomenout, že získaná data jsou spíše ilustrativní a mají především představovat obecné rysy, nikoli přesné vyjádření reálného poznání, kterému se lze jen přibližovat.

Ze srovnání nálezů či nálezových souborů z izolovaných hrobů, z pohřebišť a ojedinělých nálezů jasně převažují pohřebiště s 26

meči/příslušenstvím, izolované hroby s nálezy byly pouze tři a ojedinělé detektorové nálezy dva (Obr. 12).

S ohledem na koncentraci mečů bylo nejvíce artefaktů nalezeno na pohřebištích v Praze-Libni (6 spath), v Holubicích (4 spathy), v Lužicích (3 spathy) a v Šaraticích (2 spathy a 1 sax)⁷¹. Většina lokalit však vykazuje nález pouze jediného meče (Obr. 13).

7.2. ANALÝZY – 2. SKUPINA

Další skupina analýz je na meče zaměřena již blíže. V rámci relativně jistých nálezů jde o zjištění poměru mezi meči nalezenými s příslušenstvím a meči bez příslušenství, v rámci mečů pak poměr mezi spathami a saxy, stejně jako současný výskyt spath a saxů na jednom pohřebišti, a nakonec v rámci příslušenství poměr jejich izolovaných nálezů a nálezů v kontextu s meči.

Výsledky jsou následující: v nálezovém fondu lze rozlišit 13 spath bez jakéhokoli příslušenství, 5 spath pouze s pozůstatky či stopami dřevěných pochev, 3 spathy se stopami dřevěných pochev a přezkami, 1 spatha se stopami dřevěné pochvy a kovááním pochvy, 1 spatha se stopami dřevěné pochvy, přezkou a nýty, 2 spathy pouze s přezkami, 2 spathy s přezkami a nýty (snad opaskovými), 1 sax bez příslušenství, 1 samostatné příslušenství (kování) bez meče, u 2 spath (Kyjov [1.2], Mušov) se data o příslušenství získat nepodařilo (Obr. 14).

Poměr mezi saxy a spathami je velmi nerovný – převažuje 29 spath nad pouhým jedním nálezem saxu (Obr. 8, 13, 14). Jde přitom o starý nález saxu z roku 1948, přičemž pochází ze stejné lokality v Šaraticích, kde byly ve 20. – 30. letech 20. století objeveny dvě (respektive tři) spathy (Obr. 13).

Pouze jedině určené příslušenství (trubičkovité kováání pochvy meče) bylo nalezeno v hrobu bez meče, jinak šlo vždy, tj. ve 14 případech, o soubor s mečem.

---

⁷¹ Mezi šaratické nálezy však nebyla zařazena další spatha objevená v roce 1928, která již v 70. letech 20. století byla neznámá.

S ohledem na typ příslušenství se v 10 případech jednalo o zbytky či stopy dřevěné pochvy, v 8 případech o přezky a ve 3 případech o nýty (Obr. 14).

7.3. ANALÝZY – 3. SKUPINA

Třetí skupina se týká hrobových kontextů mečů. Je sledována přítomnost či nepřítomnost dalších milodarů v hrobu společně s meči/příslušenstvím, přítomnost či nepřítomnost dalších militarií v hrobu s meči/příslušenstvím a poloha meče v hrobu vůči tělu (levá či pravá strana).

Zjištění jsou tato: ve 4 hrobech byl uložen meč bez jakékoli další výbavy, ve 4 hrobech byla přidána pouze militaria, 2 hroby s mečem obsahovaly jiné přídavky než militaria a nejpočetnější byly hroby, kde se kromě militarií nacházely též další milodary (v 11 případech s jistotou, v dalších 6 případech možná také) a i trubičkovité kování pochvy meče bylo nalezeno v kontextu s militarií a dalšími přídavky (Obr. 15).

S ohledem na vztah mezi meči a dalšími militarií známe z nálezového fondu tyto kombinace: šestkrát meč s kopím/oštěpem, jednou meč se dvěma kopími, pětkrát meč se štítem, jednou meč s kopím a sekerou, čtyřikrát meč s kopím a štítem, jednou meč s kopím, štítem a bojovým nožem, jednou meč se železným hrotem, jednou meč se železným hrotem a dlouhým nožem/sekáčem, jednou meč s kostěným bodcem. V jednom případě bylo nalezeno příslušenství meče (tj. bez meče) společně s kopím a štítem, ve čtyřech případech hrob s mečem bez dalších militarií a u dvou mečů nebyla s ohledem na další militaria zjištěna data (Obr. 5, 16).

Z osmi, respektive snad z devíti hrobů je známo uložení meče po pravé straně těla pohřbeného, v sedmi případech byl meč umístěn podél jeho levé strany (Obr. 5).

Nutno zdůraznit, že dosud bylo v analýzách využíváno také nálezů čtyř spath bez příslušenství z Prahy-Libně [1.3-1.6], které jsou nesourodé, spathy

s příslušenstvím ze Šaratic [2] a saxu bez příslušenství ze Šaratic [3], které jsou aktuálně nezvěstné, a dvou spath bez určení existence příslušenství (Kyjov [1.2], Mušov). Tato militaria pak nejsou z důvodu možné nespolehlivosti zahrnuty do analýz v následující, tj. 4. skupině (Obr. 6, 7), čímž se však počet zkoumaných nálezů zužuje na 23 kusů či souborů, z toho se jedná o 22 mečů.

7.4. ANALÝZY – 4. SKUPINA

Čtvrtou a poslední skupinu totiž tvoří dotazy na délky a šířky mečů a jejich tvar či specifika (žlábkování), které poslouží k pokusům o typologii mečů, a dále otázky na provedené speciální analýzy mečů. V souvislosti s tím bylo též sledováno množství známých mečů zhotovených časově a finančně nákladnou damaskovou technologií výroby a určen jejich poměr vůči mečům s běžnou výrobou.

Z analýz vyplynulo, že s ohledem na fragmentárnost některých nálezů lze pouze u 12 kusů stanovit přesnější celkovou délku, zatímco šířku lze postihnout ve 20 případech⁷². S ohledem na možnost kombinace jejich zjištěných celkových délek a šířek je v tomto ohledu možno zkoumat pouze 12 mečů, a to z lokalit Drnholec, Holubice [1.1-1.4], Kyjov [1.1], Lužice [1.1.-1.3], Míchov, Praha-Libeň [1.2] a Praha-Libeň [2] (Obr. 7), zatímco ostatní je nutné nechat stranou metrické analýzy. Z 12 zkoumaných mečů se v 11 případech jedná o *spathu*, v 1 případě o *spathu* s kratší délkou, tzv. *semispathu* (Holubice [1.1]). Zkoumané *spathy* mají v průměru délku 882 mm a maximální šířku 48 mm, *semispatha* je dlouhá cca 585 mm a široká maximálně 43 mm.

Mezi specifika povrchu mečů, která se s určitou mírou jistoty dají v řadě případů zjistit již pouhou vizuální observací, patří příčný průřez a podélné žlábkování čepele (Obr. 7). Z 22 mečů lze ve 3 případech konstatovat čočkovitý

---

⁷² Tři *spathy* z Lužice byly autorovi nedostupné, proto byly jejich šířky získány pouze z publikovaných kreseb (Klanica – Klanicová 2011, Taf. 33:9:1, 36:12:3, 68:84:4). Z těchto kreseb byly též upřesněny délky těchto mečů.

průřez čepele a v 9 případech šestihranný. U 1 kusu byl průřez určen jako čočkovitý/romboidní, u 1 jako čočkovitý/šestihranný, u 1 jako pravděpodobně šestihranný a u 7 kusů se z důvodu jejich torzovitosti či nedostupnosti průřez nepodařilo stanovit. Žlábký byly zjištěny u 7 mečů a náznaky možného žlábkování u dalších 4 kusů. Ve 3 případech byla jejich existence vyloučena a u 8 spath se existenci žlábků nepodařilo stanovit. Ve většině případů, kde bylo žlábkování zjištěno, se jedná o jeden podélný žlábek na čepeli (4 spathy), avšak po jednom kusu byly zjištěny i varianty s pravděpodobně 2 žlábký (Praha-Libeň [1.1]), s přechodem dvou žlábků ve tři (Holubice [1.1]) a se dvěma rýhami/žlábký po stranách středového žebra (Míchov).

Damaskovou techniku výroby se podařilo zjistit pouze u 4 mečů (Holubice [1.1], Kyjov [1.1], Postoloprty a Praha-Libeň [1.1]), naopak u 4 spath, které byly radiograficky snímkovány, zjištěna nebyla (Drnholec, Holubice [1.2, 1.3, 1.4]). Zbývající meče buď rentgenové analýze podrobeny nebyly, nebo tyto analýzy nebyly publikovány (Obr. 7).

7.5. INTERPRETACE ANALÝZ

Výše zpracované analýzy mečů z mladší fáze doby stěhování národů, týkající se zejména jejich počtů, spolehlivosti, lokalizace, koncentrace, nálezových kontextů, polohy uložení, míry zachovalosti, morfologie či rozměrů, poskytly zajímavé výsledky, které umožňují pokusy o interpretace.

Předně, celkový poměr jistých, popřípadě relativně spolehlivých kusů vůči artefaktům nespolehlivým, s nimiž je však v literatuře často nakládáno jako se spolehlivými, je dost zarážející – z celkového počtu uváděných mečů, souborů mečů s příslušenstvím či samostatného příslušenství tvoří více než 40 % mečů/příslušenství nálezy nespolehlivé, což je opravdu vysoké číslo. Počet relativně spolehlivých nálezů z území Čech a Moravy je přitom naopak velmi nízký – jde jen o 31 nálezů (které však lze v určitém ohledu ještě více redukovat na pouhých 23 jistých kusů/souborů, z čehož se jedná o 22 mečů). Naprostá

majorita nálezů je přitom jasně lokalizována na pohřebišť (26), přičemž však celkový počet hrobů s meči/příslušenstvím na všech germánských pohřebištích s nálezy mečů/příslušenství v České republice ze sledovaného období představuje pouhých 3,26 % v průměru. Tato nízká čísla pozitivně uvažovaných nálezů lze sice v menší míře přičítat kritickému přístupu autora, avšak především by mohla vypovídat o bojově-sociálním charakteru meče v langobardské/durynské společnosti na našem území, která meč nepovažovala jen za zbraň, ale také za společenský symbol, jenž zesiluje jeho bojový význam. Fenomén vykrádání hrobů, a tedy i předpokládané odcizení mečů z míst potenciálních nálezů, přitom sice může být možnou odpovědí na otázku po nízkém počtu nálezů, nikoli však absolutizující. Lze totiž také uvažovat o předávání těchto militarií z osoby na osobu (zejména v rámci rodinných vazeb) a zapomenuty nesmí být ani přirozené destrukční vlivy, které na meč začaly působit po jeho uložení se zemřelým (rozklad organických hmot, koroze).

Vynesení nálezů do mapy České republiky (Obr. 19) vypovídá, že nálezy jsou geograficky koncentrovány do dvou oblastí – jde o severozápadní a střední Čechy na jedné straně a jižní Moravu na straně druhé, což odpovídá koncentraci osídlení na našem území ve sledovaném období. Naopak jižní a východní Čechy, stejně jako severní Morava (a Slezsko) zůstávají zcela mimo prostorové rozšíření nálezů mečů. Poměr pramenného fondu z Čech a z Moravy je přitom téměř vyrovnaný, s mírnou převahou artefaktů z Moravy (cca 55 % z celkového uvažovaného počtu 31 mečů/příslušenství). Zatímco však na Moravě bylo v posledních dvou dekadách učiněno 6 nálezů, v Čechách za více než posledních 40 let ani jeden, přestože větší i menší lokality ze sledovaného období jsou známy z obou historických částí České republiky. Zarážející je v té souvislosti například absence meče z největší nekropole z mladší fáze doby stěhování národů v Čechách, v Hostivici-Paloučích⁷³. Tento nepoměr mezi hlavními sídelními oblastmi v Čechách a na Moravě s ohledem na četnost nálezů mečů/příslušenství v posledních několika desetiletích však nemusí vypovídat o menším nálezovém

---

⁷³ Relevantní sax byl kritikou z analýz vyloučen jako artefakt netypických charakteristik.

významu Čech. Spíše jde o momentální stav poznání, který se samozřejmě v dalších dekádách může změnit. Navíc s Hostivicí-Palouky lze srovnat zejména jednu ze dvou největších langobardských nekropolí na Moravě, v Kyjově, s četností výskytu mečů v hrobech 0,8 %.⁷⁴

Překvapivý je poměr výskytu germánských spath a saxů v rámci všech mečů z mladšího období stěhování národů. Jediný sax, který může být považován za spolehlivě dokumentovaný nález, pochází ze Šaratic ([3], Obr. 19:16), jeho současné uložení ale není známo.⁷⁵ Dvacet devět prokázaných spath tak vůči šaratickému saxu tvoří mnohonásobnou převahu, a je proto nutno upravit vžitou představu, že saxy v celé době stěhování národů běžně tvořily doplněk spathy u pohřbívaných příslušníků nobility, popřípadě že bývaly alternativou ke spathám. Opravdu archeologicky nejčastěji prokázané militarium, tvořící hrobový soubor se spathou, bylo kopí: v šesti případech šlo pouze jedno kopí, v jednom případě dokonce o dvě kopí, ve čtyřech případech bylo nalezeno kopí se štítem, v jednom případě kopí se sekerou, v jednom případě kopí se štítem a bojovým nožem, v jednom případě pouhé příslušenství meče s kopím a štítem (Obr. 5, 16). Četnost výskytu kopí společně mečem lze rozhodně vysvětlit tím, že kopí je průkazně nejběžnější zbraní ze sledovaného období, a tvoří tedy také přirozený doplněk k mečům. Zajímavou, avšak těžko jednoznačně zodpověditelnou otázkou, je minoritní výskyt hrobů (4 případy), v nichž byl nalezen meč nejen bez dalších militarií, ale také bez jakýchkoli dalších hrobových přídavků. Jedním z možných vysvětlení může být, že šlo o zdůraznění válečné funkce pohřbených.

Příslušenství mečů se nedochovala vždy, což je také případ 13 spath z celkového nálezového fondu. Ze známých příslušenství jsou nejpočetnější stopy či drobné pozůstatky dřevěných pochev (u 10 mečů), v menším množství kovové přezky a nýty. Ojedinělé je trubičkovité kování pochvy, nalezené bez meče. Při posuzování výpovědi nálezového fondu je však nutné počítat s tím, že stav dochování příslušenství nemůže zcela odrážet jejich původní absenci vždy.

⁷⁴ Kyjovu, kde byly nalezeny pouze dvě spathy, se počtem hrobů podobá Mušov, odkud však je znám jen jediný meč.

⁷⁵ V literatuře je sax ze Šaratic bezpečně dokumentován k roku 1972.

Pochvy, jejichž objemově největší část tvořily organické materiály (zejména dřevo, ale též kůže), jsou při delším nošení meče (zvláště u válečníků během výprav) praktickou nutností. A pochva předpokládá závěs, tedy způsob uchycení na těle – ať už prostřednictvím koženého opasku kolem pasu, či koženého pásu přes hrud' a rameno. Navíc také u kování pochev, opasků či pásů (pokud nešlo rovnou o hypotetické úchyty z kožených řemenů či provazů), která sama o sobě nevynikají velikostí, můžeme po přechodu mezi hrobové přídatky často očekávat zkázu.

Způsob uložení pohřební výbavy bývá jedním z charakteristických znaků pohřebního ritu. S ohledem na umístění meče v hrobu se vždy jedná o místo podél pravé, nebo levé poloviny těla (Obr. 5). Odpověď na otázku, zda Langobardi/Durynkové v mladší době stěhování národů preferovali pravou, či levou stranu, je ze vzorku patnácti jednoznačně prokázaných poloh mečů v hrobech zřejmá: lokalizace mečů (spathy) vpravo a vlevo od těla pohřbeného jsou téměř vyrovnané. Nalézané polohy mečů tudíž svědčí o spíše o souvislostech plynoucích buď z osobních tělesných dispozic pohřbeného (pravák – levák), nebo z preferencí pohřbívajících, a nejsou spojeny s významově specifickou součástí pohřebního ritu.

Jako zčásti problematické se ukazuje vyhodnocení metrických a morfologických znaků mečů. Vzhledem k poškození či fragmentárnosti jednotlivých nálezů bylo k měření možno využít pouze jedenácti spath a jednu semispathu (která však vzhledem ke své ojedinělosti mezi nálezy nemůže být reprezentativním vzorkem), zatímco s ohledem na zjišťování příčného průřezu a žlabení čepelí posloužilo více mečů. Spathy tvoří metricko-morfologicky vnitřně rozrůzněný celek, který může naznačovat více center výroby, osobní preference majitele či chronologické souvislosti. Avšak zjištění, že průměrná délka spathy nepřesahuje 89 cm délky a 5 cm šířky, že nejčastější průřez čepelí je šestihranný (minimálně v devíti případech) a že žlábek či žlábký na čepelích nejsou ojedinělé (byly zjištěny u sedmi až jedenácti kusů), odpovídají obecným charakteristikám

germánských mečů ze sledovaného období, stejně jako přítomnost damaskové techniky výroby, která byla potvrzena u čtyř nálezů (dva z Čech, dva z Moravy).

8. ZÁVĚR

Vznik bakalářské práce o germánských mečích pozdní fáze doby stěhování národů v České republice byl inspirován překvapivým zjištěním autora, že relevantní spathy a saxy, popřípadě jejich příslušenství, dosud nebyly systematicky studovány, jako celek zpracovány, katalogizovány, analyzovány a interpretovány.

Kromě obecného cíle, tedy pokusu o přispění k celkovému poznání tohoto převratného protohistorického období, kterým stěhování národů bezesporu je, byly vytyčeny tři zásadní dílčí úkoly: sestavení soupisu odborné literatury k tématu, vytvoření katalogu všech známých archeologických pramenů (mečů a jejich příslušenství) a provedení analýz těchto chladných zbraní s jejich následnými interpretacemi. Samozřejmou součástí práce se stala obecná charakteristika Langobardů, meče jakožto artefaktu, germánské spathy a germánského saxu, stejně jako stručný přehled lokalit s nálezy mečů v Čechách a na Moravě v kontextu mladší doby stěhování národů.

Poskytnutý přehled odborné literatury přitom úzce souvisí s dějinami bádání, které sledovaly dvě základní linie: jednak postupné rozšiřování pramenné základny v průběhu 19. až 21. století, jednak samotné publikování nálezů z území České republiky různými autory – ať už šlo o samotné vedoucí archeologických výzkumů, nebo odborníky, syntetizující dřívější objevy. Shromážděná literatura s rozmanitě stupňovanou kvantitou, ale i kvalitou informací si však vyžádala kritický přístup, který z plánovaných analýz vyloučil ty prameny, které jsou z různých ohledů problematické, přestože se v odborné i popularizační literatuře stále běžně vyskytují. Jde o artefakty s mylnou či příliš širokou datací, nálezy s jinou funkcí, artefakty netypických charakteristik či terminologicky chaotické a

o nálezy nedostatečně podložené či dnes již prakticky neověřitelné. Meče, které prošly kritikou, byly zařazeny do katalogu.

Samotný katalog nálezů mečů (spath, saxů či jejich příslušenství) je detailně systematicky strukturován, aby artefakty mohly přehledně vypovídat o svých charakteristikách, které pak byly následně v rámci analýz srovnávány. Vzhledem k limitům literatury, informačnímu tichu o některých dosud nepublikovaných spathách ze strany odborníků, ale též nedávnými antipandemickými opatřeními v České republice, která radikálním způsobem omezila fyzický přístup k archeologickým pramenům, však není katalog s ohledem na detaily zcela vyčerpávající, a proto by s odstupem času bylo vhodné jej ještě více propracovat a některé položky upřesnit či doplnit. Konkrétními příklady v tomto smyslu mohou být spatha z hrobu č. 1009 z Kyjova, meč z Mušova či spathy z Lužice. A je pravděpodobné, že mezitím se v rámci archeologických výzkumů *východomerovejského okruhu řadových pohřebišť* či detektorových akcí nálezový fond rozroste. Protože však základem vědy je však vždy vývoj v poznání, je možné, že některý z mečů, zařazený do katalogu, bude v budoucnu určen jako militarium z jiného období. V tomto smyslu by bylo možno podrobit bližšímu zkoumání například spathu z Míchova, která se svým podélným středovým žebrem mezi dvěma rýhami na čepeli od ostatních nálezů odlišuje, a samozřejmě čtyři nesourodé meče z Prahy-Libně, odkryté v roce 1906 a dlouho nezvěstné. Tak se otevírá další možný cíl, kterým by bylo typologické rozlišení mečů na základě detailní analýzy čepelí, které by však předpokládalo nejen opravdu fyzický přístup ke všem srovnávaným mečům pro vizuální observaci a metriku, ale také možnost radiografických či dokonce metalografických analýz. Lákavé je zejména zjištění technologií výroby jednotlivých mečů, na jejichž základě by bylo možno učinit další experimentální rekonstrukce v duchu spathy z hrobu č. 881 Kyjova a potvrdit, prohloubit, či vyvrátit naše soudobé poznání.

Omezené analýzy, které byly provedeny v rámci této práce, jsou daleko skromnější. Přestože se však jedná o limitovaný pokus, přispěly k některým

překvapivým závěrům. Příkladem může být, že nálezů germánských saxů v porovnání se spathami ze sledovaného období existuje v České republice žalostně málo, nejsou zcela reprezentativní a na rozdíl od kopí netvoří předpokládaný doprovod ke spathám v hrobech bojovníků. Jiný závěr vypovídá o poměrně malé či nulové koncentraci mečů na všech našich nekropolích (ale též o přítomnosti mečů na malých pohřebištích) – v tom smyslu se v rámci dalšího bádání nabízí srovnání se všemi soudobými langobardskými/durynskými pohřebištěmi nad 90 jedinců v zahraničí, zejména slovenskými, rakouskými, maďarskými a italskými. V neposlední řadě byla navržena prozaická odpověď na otázku po významu uložení meče v hrobu po pravé či levé straně těla bojovníka či příslušníka elity, ale například s ohledem na morfologicky vnitřně diverzifikovanou skupinu spath z našeho území existuje možnost více odpovědí.

Na základě výše uvedeného je tak možno konstatovat, že předkládaná bakalářská práce sice dle možností splnila své cíle, ale na druhou stranu snad také otevřela řadu dotazů, které by mohly iniciovat pokračování výzkumu mečů z doby stěhování národů v Čechách a na Moravě – ať už cestou dílčích témat, nebo v komplexní podobě.

9. SUMMARY

An inspiration for writing the bachelor's thesis came from my surprise of no evidence of systematic work dealing with the Germanic swords from the Late Migration Period, which would consider the *spathae* and *seaxes* from the territory of the Czech republic as a whole. There was no book, survey or an essay listing, analyzing or interpreting these swords such as this.

The overall aim of the thesis has been a contribution to understanding the Migration Period, a very turbulent protohistoric period indeed. However, there have been set three partial but cardinal objectives as well: to make a list of scientific literature on the topics, to create a catalogue of all known archaeological sources (swords and their accessories), and to examine and interpret these cold

weapons. A general characterization of a sword, *spatha*, *seax*, Langobards and Czech and Moravian sites with sword evidence coming the Late Migration Period have become an inherent part of the thesis, too.

The list of archeological literature is closely connected to the research history, which shows two paths to be followed: a growth of the archeological evidence during the 19th to 21st century on the one hand and a publication of the artifacts on the other hand. However, a strongly critical approach to the collected literature has been put into effect, and many of artifacts have been excluded as problematic from various reasons (for example inaccurary in dating or a different purpose of the artifact). The swords recognized as correct have become a part of the catalogue.

The structured and detailed catalogue of *spathae*, *seaxes* and their accessories constitutes fundamentals of the analysis. Unfortunately, the catalogue is not completely exhaustive for objective reasons (missing information about recent sword discoveries or a physical inaccessibility of artifacts due to anti-pandemic restrictions), which is why the work on the topics should go on – let's consider for instance the *spatha* from grave nr. 1009 from Kyjov, the sword from Mušov or *spathae* from Lužice. And it is most likely that the collection of the Late Migration Period swords will expand in the meantime because of new finds. Nonetheless, there is a possibility that some of the items will disappear from the catalogue due to a shift in opinions or a development in archeological knowledge in the future – for example four *spathae* from Praha-Libeň might be the first to examine. A further research, particularly typological analyses of sword blades, based on an opportunity of a real access to the artifacts as well as radiography or metalography, followed by experimental reconstructions of the swords, could result in an extensive knowledge of the swords' production technology.

Although the analyses produced in this thesis are limited, they present some surprising results. First, there is very little number of *seaxes* found in the Czech Republic in comparison to the *spathae*, and, unlike lances, they also do not

constitute a complement to the spathae in warrior graves. Second, there is a very small or even a zero representation of swords in the Czech and Moravian necropolises. And it could be very useful to compare all the burial sites of Langobards/Thuringians in the Czech Republic exceeding ninety graves with contemporary burial grounds abroad – particularly in Slovakia, Austria, Hungary and Italy. Third, there is no special meaning in placing spatha on a right or on a left body side considering a burial rite. On the other hand, morphological diversity of spathae found in the Czech Republic put some questions hard to answer so far.

In conclusion, the submitted bachelor's thesis has not only aimed to fulfil all the above-mentioned objectives, but, perhaps, it has also become a starter to a fruitful discussion, which could initiate a further research on the Late Migration Period swords from Bohemia and Moravia.

10. PRAMENY A LITERATURA

10.1. PRAMENY

10.1.1. Nálezové zprávy

Červinka, I. L. 1947: Slavkov (p. o., Vyškov). (Nálezová zpráva.). Archiv nálezových zpráv ARUP, č. j. 2109/47.

Král, J. 1954: Rebešovice, okr. Brno-venkov. První část: výzkum na podzim a v zimě 1952. (Nálezová zpráva.) Archiv nálezových zpráv ARUB, č. j. 1665/54.

Nekvasil, J. 1954a: Zachraňovací výzkum v roce 1953 v Rebešovicích. (Nálezová zpráva.) Archiv nálezových zpráv ARUB, č. j. 1664/54.

Trampota, F. 2020d: Trampota, František 2020: Drnholec – „Pod sýpkou“. (Nálezová zpráva.) Digitální archiv AMČR. Dokument M-TX-202000386. Dostupné z: <https://digiarchiv.aiscr.cz/id/M-TX-202000386>.

Zeman, J. 1958: Zpráva o převzetí kostrového [...] ⁷⁶ z doby stěhování národů v Kostomlatech (okr. Nymburk). (Nálezová zpráva.) Digitální archiv AMČR. Dokument C-TX-195805407. Dostupné z: https://digiarchiv.aiscr.cz/results?q=zeman&f_katastr=KOSTOMLATY%20NAD%20LABEM.

10.1.2. Nepublikované diplomové a další akademické práce

Korený, R. 2013: Čechy v době merovejské (6. století). Nepubl. rkp. disertační práce, uložený v Ústavu pro pravěk a ranou dobu dějinnou v Praze – FF.

Schmitt, G. 2005: Die Alamannen im Zollernalbkreis. Nepubl. rkp. disertační práce, uložený na Johannes-Gutenberg-Universität Mainz – Fachbereich 07, Geschichts- und Kulturwissenschaften.

Trňáčková, Z. 1972a: Kostrové hroby období stěhování národů na Moravě. Nepubl. rkp. výpisu z kandidátské práce, díl II: Rebešovice, 138-153, uložený v Archivu nálezových zpráv ARUB, č. j. 1131/72.

Trňáčková, Z. 1972b: Kostrové hroby období stěhování národů na Moravě. Nepubl. rkp. výpisu z kandidátské práce, díl II: Šaratice, 195-208, uložený v Archivu nálezových zpráv ARUB, č. j. 1134/72.

Žákovský, P. 2014: Tesáky a problematika jednosečných zbraní středověku a raného novověku. Nepubl. rkp. disertační práce, uložený v Ústavu archeologie a muzeologie Masarykovy univerzity v Brně – FF.

10.1.3. Ústní a písemná sdělení

Čižmářová, J. 2020: písemná sdělení (kurátorka protohistorických sbírek Moravského zemského muzea Brno) dne 3. 9.2020 a 4.9.2020.

---

⁷⁶ Slovo „hrobu“ není v pojmenování NZ uvedeno.

Daněček, D. 2020: ústní sdělení (archeolog Středočeského muzea v Roztokách u Prahy, vedoucí archeologického výzkumu na pohřebišti v Hostivici-Paloukách 2011) dne 14.8.2020.

Korený, R. 2020a: písemné sdělení (archeolog Hornického muzea Příbram) dne 18.8.2020.

Korený, R. 2020b: písemné sdělení (archeolog Hornického muzea Příbram) dne 24.8.2020.

Loskotová, Z. 2020: ústní sdělení (archeoložka ARUB – odborná pracovnice Střediska pro výzkum doby římské a doby stěhování národů v Mikulově, vedoucí archeologického výzkumu na pohřebišti v Pasohlávkách-Mušově) dne 20.8.2020.

Šmerda, J. 2020: ústní sdělení (vedoucí archeologického pracoviště Masarykova muzea v Hodoníně, vedoucí archeologického výzkumu na pohřebišti v Kyjově 2010) dne 14.8.2020.

Trampota, F. 2020a: ústní sdělení (archeolog Regionálního muzea v Mikulově, vedoucí archeologického výzkumu na pohřebišti v Drnholci 2016) dne 14.8.2020.

Trampota, F. 2020b: písemné sdělení (archeolog Regionálního muzea v Mikulově, vedoucí archeologického výzkumu na pohřebišti v Drnholci 2016) dne 17.8.2020.

Trampota, F. 2020c: písemné sdělení (archeolog Regionálního muzea v Mikulově, vedoucí archeologického výzkumu na pohřebišti v Drnholci) dne 21.8.2020.

10.2. LITERATURA

Bárta, P. – Hložek, M. – Šmerda, J. 2016: Langobardský meč. Konzervátorsko-restaurátorský průzkum a zásah. Brno.

Benda, K. 1960: Hroby z doby stěhování národů z Nemilkova u Mostu. AR 12, 692, 756.

Bierbrauer, V. 2008: Die Langobarden in Italien aus archäologischer Sicht. In: M. Hegewisch (ed.), Die Langobarden: das Ende der Völkerwanderung; Katalog zur Ausstellung im Rheinischen Landesmuseum Bonn, 22.8.2008 – 11.1.2009, Darmstadt, 108-151.

Blažek, J. 1999: Pohřebiště z doby stěhování národů v Postoloprtech, okr. Louny, poloha Seník. In: P. Čech (ed.), Archeologické výzkumy v severozápadních Čechách v letech 1993-1997. Most, 123-131.

Blažek, J. – Lutovský, M. 1992: Nové poznatky o pohřebišti z doby stěhování národů ve Světci u Bíliny. ČNM 159, 1-2, 1-7.

Bratož, R. (ed.) 2000: Slovenien und die Nachbarlander zwischen Antike und karolingische Epoche. Anfänge der Slowenische Etnogenese. (Situla: razprave Narodnega Muzeja v Ljubljani 39.) Ljubljana.

Břečka, J. et al. 2011: Hluk – dějiny města. Hluk.

Buchvaldek, M. – Zeman, J. – Sláma, J. (eds.) 1990: Lochenice. Z archeologických výzkumů na katastru obce. (Praehistorica 16.) Praha.

Bureš – Waldhauser 2005: Praha železná. Mladší doba železná – Keltové na území Prahy (LT B-LT D1, 4. století až konec 1. století před Kristem). In: M. Lutovský – L. Smejtek et al., Pravěká Praha, Praha, 716-776.

Bystrický, P. 2007: Longobardskí králi 488-572. Vojenská história. Časopis pre vojenskú históriu, múzejníctvo a archívniectvo 2, 3-21.

Csiky, G. 2012: Saxe im awarenzeitlichen Karpatebecken. In: T. Vida, Thesaurus Avarorum. Régészeti tanulmányok Garam Éva tiszteletére, Budapest, 371-393.

Červinka, I. L. 1936: Germáni na Moravě. Archeologický přehled k otázce o původu deformovaných lebek ve střední Evropě. Anthropologie XIV, 107-146.

Čižmář, M. 2011: Das Gräberfeld von Holubice. In: J. Tejral, – D. Peters – Z. Loskotová (eds.), Langobardische Gräberfelder in Mähren I., Brno, 129-224.

Čižmář, M. et al. 1982: Rettungsgrabungen auf dem Autobahnschnitt Brno – Holubice im Jahre 1980 (Bez. Brno-venkov und Vyškov). Přehled výzkumů 1980 [25], 60-61.

Čižmář, M. – Geislerová, K. – Rakovský, I. 1981: Rettungsgrabungen auf der Autobahnstrasse Brno – Holubice im Jahre 1979 (Bez. Brno-venkov und Vyškov). Přehled výzkumů 1979 [24], 68-70.

Čižmář, M – Tejral, J. 2002: Kriegergräber aus dem 5. Jh. n. Chr. in Prostějov-Držovice. In: J. Tejral (Hrsg.), Probleme der frühen Merowingerzeit im Mitteldonauraum. Brno, 99-124.

Daim, F. (ed.) 1992: Awarenforschungen II, (Archeologia Austriaca – Monographien Bd. 2 – Studien zur Archäologie der Awaren 4.) Wien.

Daněček, D. – Smíšek, K. – Korený, R. 2014: Předběžná zpráva o terénním výzkumu pohřebiště z mladší doby stěhování národů v polykulturní lokalitě Hostivice-Palouky, okr. Praha-západ. In: B. Komoróczy (ed.), Sociální diferenciacie barbarských komunit ve světle nových hrobových, sídlištních a sběrových nálezů (Archeologie barbarů 2011), Brno, 407-418.

Daňhel, M. 2012: Kostelec u Holešova (okr. Kroměříž). Přehled výzkumů 53 (1), 183-184.

Droberjar, E. 2002: Encyklopedie římské a germánské archeologie v Čechách a na Moravě. Praha.

Droberjar, E. 2005: Praha germánská. Doba římská a doba stěhování národů (konec 1. století před Kristem až 6. století po Kristu). In: M. Lutovský – L. Smejtek et al., Pravěká Praha, Praha, 777-841.

Droberjar, E. 2008a: Thüringische und langobardische Funde und Befunde in Böhmen. Zum problem der späten Phasen der Völkerwanderungszeit. In: J.

Bemmann – M. Schmauder (eds.), Kulturwandel in Mitteleuropa. Langobarden – Awaren – Slawen. Akten der Internationalen Tagung in Bonn vom 25. bis 28. Februar 2008, Bonn, 231-248.

Droberjar, E. 2008b: Některé problémy mladší doby stěhování národů v Čechách. In: B. Niezabitowska-Wiśniewska et al. (eds.), The Turbulent Epoch I. New materials from the Late Roman Period and the Migration Period, Lublin, 133-148.

Droberjar, E. 2008c: Doba stěhování národů. In: V. Salač (ed.), Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů, Praha, 156-194.

Droberjar, E. 2013: Langobardské esovité spony ve středních Čechách. ASČ 17, 147-159.

Droberjar, E. 2017a: Hrob langobardského bojovníka z Prahy-Kyjí. Archeologie ve středních Čechách 21, 867-873.

Droberjar, E. 2017b: Jaroslav Tejral – jubileum významného evropského vědce-archeologa. In: Kol., Na hranicích Impéria: Extra fines Imperii. Jaroslavu Tejralovi k 80. narozeninám, Brno, 15-19.

Droberjar, E. 2018: Poznámky k langobardskému hrobu z Prahy-Kyjí. Archeologie ve středních Čechách 22, 787-788.

Droberjar, E. – Komoróczy, B. (eds.) 2017: Římské a germánské spony ve střední Evropě (Archeologie barbarů 2012 – Spisy archeologického ústavu AV ČR Brno 53.), Brno.

Droberjar, E. – Knápek, R. – Jarůšková, Z. 2019: The importance of finds from the Migration Period in Malá Haná (Moravia) – K významu nálezů z doby stěhování národů na Malé Hané (Morava). Přehled výzkumů 60 (1), 109-141.

Droberjar, E. – Matoušková, A. 2013: Oděv a šperk langobardských žen. K transformaci hmotné kultury v průběhu 6.-7. století. Živá archeologie 15, 53-58.

Filip, J. 1948: Pravěké Československo. Úvod do studia dějin pravěku. Praha.

- Filip, J. 1956: Keltové ve střední Evropě (Monumenta Archaeologica V). Praha.*
- Galuška, L. 2011: Hluk v dobách starých Slovanů. In: J. Břečka et al., Hluk – dějiny města. Hluk, 79-102.*
- Geisler, H. (ed.) 2016: Wandel durch Migration? 26. internationales Symposium „Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im mittlerem Donaauraum“. Straubing 2014. (Arbeiten zur Archäologie Süddeutschlands 29.) Büchenbach.*
- Halama, J. 2017: Severní Morava v době římské a období stěhování národů. In: E. Droberjar – B. Komoróczy (eds.), Římské a germánské spony ve střední Evropě (Archeologie barbarů 2012), Brno, 431-472.*
- Hardt, M. – Heinrich-Tamáska, O. (eds.) 2013: Macht des Goldes, Gold der Macht. Herrschafts- und Jenseitsrepräsentation zwischen Antike und Frühmittelalter im mittleren Donaauraum. Akten des 23. Internationalen Symposiums der Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im mittleren Donaauraum. Tengelic, 16.-19.11.2011. (Forschung zu Spätantike und Mittelalter 2.) Weinstadt.*
- Hasil, J. 2018: Ein Grabkomplex mit Langsax aus Honnersdorf (Jindřichov) im Egerland/Tschechien. Beiträge zur Mittelalterarchäologie in Österreich 34, 225-240.*
- Hegewisch, M. (ed.) 2008: Die Langobarden: das Ende der Völkerwanderung. Katalog zur Ausstellung im Rheinischen Landesmuseum Bonn, 22.8.2008 – 11.1.2009, Darmstadt.*
- Hellich, J. 1926-27: Hrob laténský kostrový ze Slavče. PA 35, 570-571.*
- Hlava, M. 2008: Poznámky k některým laténským hrobům a tzv. nálezům hrobového charakteru z Prahy. ASČ 12, 549-563.*
- Holodňák, P. 1995: Počedělice, okr. Louny. Výzkumy v Čechách 1990-1992, 248.*

Huml, V. 1973: Praha 8 – Libeň. BZO 1970, 121.

Charvát, P. 1997: Hrady v Podlesí: středověké Vraclavsko do roku 1300. Pomezí Čech a Moravy I. Litomyšl, 7-41.

Chochol, J. 1958: Kostrové pozůstatky z doby stěhování národů odkryté při výzkumu v Mochově. PA 49, 472-477.

Jelínková, J. 2012: K otázce datování počátků kultury s keramikou pražského typu na Moravě. Přehled výzkumů 53 (2), 7-21.

Jiřík, J. 2015: Společnost v době neklidu. In: J. Jiřík et al., Hroby barbarů v Praze Zličíně. Svět živých a mrtvých doby stěhování národů, Praha, 37-49.

Jiřík, J. et al. 2015: Hroby barbarů v Praze Zličíně. Svět živých a mrtvých doby stěhování národů. Praha.

Kiss, A. P. 2014: Huns, Germans, Byzantines? The origins of the narrow bladed long seaxes. Acta Archaeologica Carpathica 49, 131-164.

Klanica, Z. 1983: Gräberfeld aus der Völkerwanderungszeit in Lužice (Bez. Hodonín). Přehled výzkumů 1981 [26], 43.

Klanica, Z. 1989a: Gräberfeld aus der Völkerwanderungszeit in Lužice (Gem. Hodonín, Bez. Hodonín). Přehled výzkumů 1986 [31], 49.

Klanica, Z. 1989b: Pohřebiště v Hodoníně-Lužicích. Předběžný typologický a sémantický rozbor nálezů. Jižní Morava 25, 145-162.

Klanica, Z. 1990: Vierte Grabungssaison des Gräberfeldes aus der Völkerwanderungszeit in Lužice (Bez. Hodonín). Přehled výzkumů 1987 [32], 47.

Klanica, Z. 1991: Erforschung eines Gräberfeldes aus dem VI. Jahrhundert in Hodonín – Lužice im Jahre 1988 (Bez. Hodonín). Přehled výzkumů 1988 [33], 36-37.

Klanica, Z. 1993: Untersuchungen in Hodonín-Lužice im Jahre 1989 (Bez. Hodonín). Přehled výzkumů 1989 [34], 59.

Klanica, Z. – Klanicová, S. 2011: Das langobardische Gräberfeld von Lužice (Bez. Hodonín). In: J. Tejral, – D. Peters – Z. Loskotová (eds.), Langobardische Gräberfelder in Mähren I., Brno, 225-312.

Kolektiv 2017: Na hranicích Impéria: Extra fines Imperii. Jaroslavu Tejralovi k 80. narozeninám, Brno.

Kolník, T. 1975: Za Bedřichom Svobodom. Slovenská archeológia 23, 2, 447-448.

Komoróczy, B. (ed.) 2014: Sociální diferenciacie barborských komunit ve světle nových hrobových, sídlištních a sběrových nálezů (Spisy archeologického ústavu AV ČR Brno 44 – Archeologie barbarů 2011.), Brno.

Korený, R. 2008: Merovingerzeitliche Hügelbestattungen in Böhmen. Fines Transire 17, 107-126.

Korený, R. 2010: K datování hrobu z doby stěhování národů ze Slavětína, okr. Louny. ASČ 14, 327-330.

Korený, R. 2014: Poznámky k některým sponám z doby stěhování národů a raného středověku v Čechách. Praehistorica 32 (2), 225-232.

Korený, R. – Kočárová, R. – Frána, J. 2008: Dřevěné nádoby z mladšího stupně doby stěhování národů. ASČ 12, 601-618, tab. 9-10.

Kostka, M. 2018: Doplnky a opravy publikace hrobu z doby stěhování národů z Prahy-Kyjí. Archeologie ve středních Čechách 22, 785-786.

Košta, J. 2005: Přehled vývoje mečů karolinského typu. Středočeský vlastivědný sborník 23, 159-172.

Košta, J. 2014: Vývoj bádání nad tříděním mečů z 2. poloviny 8. až přelomu 10. a 11. století. Praehistorica 32 (2), 233-252.

Košta, J. – Hošek, J. 2014: Early mediaveal swords from Mikulčice. (Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 42.) Brno.

Loskotová, Z. 2013: Lombard burial grounds and graves of social elites north of the Middle Danube in the light of recent research. In: M. Hardt – O. Heinrich-Tamáska (eds.), *Macht des Goldes, Gold der Macht. Herrschafts- und Jenseitsrepräsentation zwischen Antike und Frühmittelalter im mittleren Donaauraum. Akten des 23. Internationalen Symposiums der Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im mittleren Donaauraum.* Tengelic, 16.-19.11.2011, Weinstadt, 321-337, 538.

Loskotová, Z. 2019: Late Migration Period square-headed bow brooches decorated with knobs in the context of the recent find in Mušov, Moravia. *Přehled výzkumů* 60 (1), 143-156.

Lutovský, M. – Smejtek, L. et al. 2005: *Pravěká Praha.* Praha.

Mangel, T. 2014: Staronový nález laténského meče z Milotic, okr. Hodonín. *Studia archaeologica Brunensia* 19 (2), 85-91.

Mangel, T. 2009: Laténská pohřebiště v horním Polabí. Hradec Králové.

Mangel, T. et al. 2016: Laténský hrob bojovníka z Lochenic, okr. Hradec Králové. Nový pohled na nález z roku 1964. *Praehistorica* 33/1-2, 259-268.

Mašek, N. 1960: Pět let výzkumů expositury v Mostě. *AR* 12, 248, 257-273.

Martin, M. 2000: Mit Sax und Gürtel ausgestattete Männergräber des 6. Jahrhundert in der Nekropole von Kranj (Slovenien). In: R. Bratož (ed.), *Slovenien und die Nachbarländer zwischen Antike und karolingische Epoche. Anfänge der Slowenische Etnogenese.* (Situla: razprave Narodnega Muzeja v Ljubljani 39.) I, Ljubljana, 141-196.

Menghin, W. 1983: Das Schwert im frühen Mittelalter. Chronologisch-typologische Untersuchungen zu Langschwertern aus germanischen Gräbern des

5. bis 7. Jahrhunderts n. Chr. (Wissenschaftliche Beibände zum Anzeiger des Germanischen Nationalmuseums 1.) Stuttgart.

Menghin W. – Springer, T. – Wamers E. (eds.) 1987: Germanen, Hunnen und Awaren. Schätze der Völkerwanderungszeit. Nürnberg.

Michálek, J. 1999: Archeologické nálezy ze středních a severozápadních Čech ve sbírce Naturhistorisches Museum ve Vídni. Most.

Miks, Ch. 2007: Studien zur römischen Schwertbewaffnung in der Kaiserzeit I, II. (Kölner Studien zur Archäologie der Römischen Provinzen 8.) Leidorf.

Nekvasil, J. 1954b: Výzkum v Rebešovicích na Moravě. AR 6, 433-437.

Niederle, L. 1918: Merovejská kultura v Čechách. PA 30 (1), 1-16.

Niezabitowska-Wiśniewska, B. 2008: Die Konferenz „The turbulent epoch – new materials from the Late Roman Period and the Migration Period.“ In: B. Niezabitowska-Wiśniewska et al. (eds.), The Turbulent Epoch I. New materials from the Late Roman Period and the Migration Period, Lublin, 7-17.

Niezabitowska-Wiśniewska, B. et al. (eds.) 2008: The Turbulent Epoch I. New materials from the Late Roman Period and the Migration Period (Monumenta Studia Gothica 5.), Lublin.

Nørgård Jørgensen, A. 1999: Waffen und Gräber. Typologische und chronologische Studien zu skandinavischen Waffengräbern 520/530 bis 900 n. Chr. København.

Opravil, E. 2011: Bestimmung des Holzes der Grabschalung und der Grabfunde. In: J. Tejral, – D. Peters – Z. Loskotová (eds.), Langobardische Gräberfelder in Mähren I., Brno, 163-164.

Peške, L. 2011: Bestimmung der Tiefunde. In: J. Tejral, – D. Peters – Z. Loskotová (eds.), Langobardische Gräberfelder in Mähren I., Brno, 162-163.

Pleiner, R. – Rybová, A. (eds.) et al. 1978: Praveké dějiny Čech. Praha.

Pleinerová, I. 2007: Březno und Germanische Siedlungen der jüngeren Völkerwanderungszeit in Böhmen. Mit Beiträgen von Radomír Pleiner und Zdeněk Tempír. Praha.

Podborský, V. (ed.) et al. 1993: Pravěké dějiny Moravy. Vlastivěda moravská. Nová řada 3. Země a lid. Brno.

Preidel, H. 1930: Die germanischen Kulturen in Böhmen und ihre Träger. Zweiter Band. Die Träger. Kassel.

Profantová, N. 1992: Awarische Funde aus den Gebieten nördlich der awarischen Siedlungsgrenzen. In: F. Daim (ed.): Awarenforschungen II, (Archeologia Austriaca – Monographien Bd. 2 – Studien zur Archäologie der Awaren 4.) Wien, 605-778.

Prokop, K. 1916: Merovejské hroby ve Zvoleněvsi. PA 28, 1-7.

Přichystal, A. 2011: Petrographische Bestimmung der gespaltenen und geschliffenen Industrie. In: J. Tejral, – D. Peters – Z. Loskotová (eds.), Langobardische Gräberfelder in Mähren I., Brno, 164-165.

Salač, V. (ed.) et al. 2008: Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů. Praha.

Schirmeisen, K. 1938: Germanen in Mähren. Germanen-Erbe. Monatsschrift für Deutsche Vorgeschichte 3, 106-113.

Schlette, F. 1977: Germáni mezi Thorsbergem a Ravennou. Kulturní dějiny Germánů do konce doby stěhování národů. Praha.

Schůze archeologického sboru Musea Království českého. PA 8 (1870), 151-156.

Sklenář, K. 2015: Počátky archeologie doby stěhování národů v Praze. In: J. Jiřík et al., Hroby barbarů v Praze Zličíně. Svět živých a mrtvých doby stěhování národů, Praha, 13-21.

Sklenář, K. – Lutovský, M. – Sklenářová, E.: Archeologický slovník. Část 2/1. Kovové artefakty. Pravěk a raný středověk. Praha.

Sklenář, K. – Sklenářová, Z. – Slabina, M. 2002: Encyklopedie pravěku v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha.

Staňa, Č. 1956: Nové nálezy na pohřebišti z doby stěhování národů v Šaraticích na Moravě. AR 8 (1), 26-32.

Steuer, H. 1987: Helm und Ringschwert. Prunkbewaffnung und Rangabzeichen germanischen Krieger. Ein Übersicht. In: H.-J. Hassler (Hrsg.), Studien zur Sachsenforschung 6, 190-236.

Steuer, H. 2004: Schwert: Völkerwanderungs- und Merovingerzeit. In: J. Hoops (ed.): Reallexikon des Germanischen Altertumskunde 27, Berlin – New York, 568-593.

Stloukal, M. 2011: Die Bestattungen der Völkerwanderungszeit in Holubice. In: J. Tejral, – D. Peters – Z. Loskotová (eds.), Langobardische Gräberfelder in Mähren I., Brno, 153-161.

Svoboda, B. 1950: Spona ze Solan. PA 43 (1947-1948), 105-108.

Svoboda, B. 1965: Čechy v době stěhování národů. (Monumenta Archaeologica 13.) Praha.

Svoboda, B. 1978: Poslední příchozí z Polabí. In: R. Pleiner – A. Rybová (eds.), Pravěké dějiny Čech, Praha, 761-770.

Šmerda, J. 2011: Nové doklady langobardského osídlení na Moravě. Věstník Historicko-vlastivědného kroužku v Žarošicích 20, 141-145.

Šmerda, J. 2012: Tajemství Langobardů 20.11.2012-28.2.2013. Katalog k výstavě. Vlastivědné muzeum v Kyjově. Hodonín.

Šmerda, J. 2013: Nové nálezy keramiky z obdobia sťahovania národov – Keramika z langobardského pohřebiště v Kyjově. Zborník Slovenského národného múzea CVII – Archeológia 23, 271-287.

Šmerda, J. 2016: The new Lombard burial site of Kyjov in Moravia and its position in the development of the 6th c. AD. In: H. Geisler (ed.), Wandel durch Migration? 26. internationales Symposium „Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im mittlerem Donauraum“. Straubing 2014, Büchenbach, 167-179.

Šmerda, J. 2017: Předběžné poznámky k počátku a konci pohřbívání na nekropoli z mladší fáze doby stěhování národů v Kyjově. In: Kol., Na hranicích Impéria: Extra fines Imperii. Jaroslavu Tejralovi k 80. narozeninám, Brno, 381-396.

Štorch, E. 1911: Markomanské hroby v Libni. Pravěk 7, 144-145.

Štorch, E. 1916: Praha v pravěku. Praha.

Štorch, E. 1921: Praha v době předhistorické. Pravěký člověk a jeho kultura. Praha.

Tejral, J. 1975: K langobardskému odkazu v archeologických pramenech na území Československa. Slovenská archeológia 23, 2, 379-446.

Tejral, J. 1976: Grundzüge der Völkerwanderungszeit in Mähren. Praha.

Tejral, J. 1982: Morava na sklonku antiky (Monumenta Archaeologica 19.) Praha.

Tejral, J. 1993: Za dob velkého neklidu (doba stěhování národů). In: V. Podborský (ed.), Pravěké dějiny Moravy. Vlastivěda moravská. Nová řada 3. Země a lid, Brno, 471-503.

Tejral, J. 2011: Zum Stand der Langobardenforschung im Norddanubischen Raum. In: J. Tejral, – D. Peters – Z. Loskotová (eds.), Langobardische Gräberfelder in Mähren I., Brno, 11-73.

Tejral, J. 2012: K současnému stavu archeologického i historického bádání o nejčasnějším středověku na Moravě. In: J. Doležel – M. Wihoda (eds.), Mezi raným a vrcholným středověkem. Sborník P. Kouřilovi k 60. narozeninám, Brno, 29-68.

Tejral, J. (Hrsg.) 2002: Probleme der frühen Merowingerzeit im Mitteldonauraum. (Spisy archeologického ústavu AV ČR Brno 19.) Brno.

Tejral, J. – Peters, D. – Loskotová, Z. (Hrsg.) 2011: Langobardische Gräberfelder in Mähren I. (Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 39.) Brno.

Tihelka, K. 1963: Knížecí hrob z období stěhování národů z Blučiny, okr. Brno-venkov. PA 54, 467-498.

Trampota, F. 2018: Drnholec (okr. Břeclav). Přehled výzkumů 59 (1), 205-206.

Trampota, F. et al. v tisku: The Late Migration Period Cemetery at Drnholec (Břeclav District, Czech Republic). PA 113.

Tvauri, A. 2012: The Migration Period, Pre-viking Age, and Viking Age in Estonia. (Estonian Archaeology 4.) Tartu.

Urbanová, K. – Kostka, M. – Korený 2010: Neznámý hrob XIV z Prahy-Dejvic – Podbaby. Archeologica Pragensia 20, 361-392.

Waldhauser, J. et al. 1999: Jak se kopou keltské hroby: laténská pohřebiště ze 4. - 3. století v Čechách. Praha.

Waldispühl, M. 2014: Runes in Action: Two South Germanic Inscriptions and the Notion of a „Literate“ Epigraphic Culture. Futhark 5, 65-90.32

Waldner, T. K. 2019: Typologische und technologische Untersuchungen der Saxe aus Überacken, Oberösterreich. Archaeologia Austriaca 103, 137-160.

Wernard, J. 1998: „Hic scramasaxi loquuntur“. Typologisch-chronologische Studie zum einschneidigen Schwert der Merowingerzeit in Süddeutschland.

Germania. Anzeiger der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts 76, 747-787.

Werner, J. 1956: Beiträge zur Archäologie des Attila-Reiches. München.

Werner, J. 1962: Die Langobarden in Pannonien. Beiträge zur Kenntnis der langobardischen Bodenfunde vor 568. München.

Westphal, H. 2004: Sax. In: J. Hoops (ed.), Reallexikon der Germanischen Altertumskunde 22, Berlin – New York, 538-546.

Westphalen, P. 2002: Die Eisenfunde von Haithabu (Die Ausgrabungen in Haithabu 10.) Neumünster.

Woldřich J. 1893: Beiträge zur Urgeschichte Böhmens. Fünfter Theil. MAGW 23, 1-37.

Zeman, J. 1958: Pohřebiště z doby stěhování národů v Mochově. PA 49, 423-471.

Zeman, J. 1960: Hrob z doby stěhování národů z Kostomlat u Nymburka. AR 12, 599-600.

Zeman, J. 1987: Böhmen im 5. und 6. Jahrhundert. In: *W. Menghin – T. Springer – E. Wamers (eds.), Germanen, Hunnen und Awaren. Schätze der Völkerwanderungszeit*, Nürnberg, 515-527.

Zeman, J. 1990: Pohřebiště z doby stěhování národů. In: M. Buchvaldek – J. Zeman – J. Sláma (eds.), Ločenice. Z archeologických výzkumů na katastru obce. Praehistorica 16, 69-101.

Zeman, J. 1994: Na kruhu robená keramika z pozdní fáze doby stěhování národů v Čechách. Praehistorica 21 – Varia Archeologica 6, 53-68.

10.3. INTERNETOVÉ ZDROJE

Archeologové zkoumají hroby z expozic NM [online: cit. 17.8.2020]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097181328-udalosti/211411000100714/obsah/164059-vykopavky-v-muzeu/>.

Archeometrický průzkum nálezů z langobardského pohřebiště [online: cit. 15.8.2020]. Dostupné z: <https://mck.technicalmuseum.cz/ukoncene-projekty/archeometricky-pruzkum-nalezu-z-langobardskeho-pohrebiste/>.

Databáze archeologické sbírky v.4.2. Oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea, inv. č. 18623 [online: cit. 17.8.2020]. Dostupné z: http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=9469.

Databáze archeologické sbírky v.4.2. Oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea, inv. č. 43499 [online: cit. 17.8.2020]. Dostupné z: http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=17971.

Databáze archeologické sbírky v.4.2. Oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea, inv. č. 43749 [online: cit. 17.8.2020]. Dostupné z: http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=18120.

Databáze archeologické sbírky v.4.2. Oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea, inv. č. 43747 [online: cit. 17.8.2020]. Dostupné z: http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=18118.

Databáze archeologické sbírky v.4.2. Oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea, inv. č. 43838-43839 [online: cit. 17.8.2020]. Dostupné z: http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=18192.

Databáze archeologické sbírky v.4.2. Oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea, inv. č. 43815 [online: cit. 17.8.2020]. Dostupné z: http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=18185.

Databáze archeologické sbírky v.4.2. Oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea, inv. č. 44377 [online: cit. 25.8.2020]. Dostupné z: http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=18645.

Databáze archeologické sbírky v.4.2. Oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea, inv. č. 117144 [online: cit. 25.8.2020]. Dostupné z: http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=80280.

Databáze archeologické sbírky v.4.2. Oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea, inv. č. 117150 [online: cit. 25.8.2020]. Dostupné z: http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=80286.

Databáze archeologické sbírky v.4.2. Oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea, inv. č. 553983 [online: cit. 25.8.2020]. Dostupné z: http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=244900.

Databáze archeologické sbírky v.4.2. Oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea, inv. č. 553984 [online: cit. 25.8.2020]. Dostupné z: http://forum.nm.cz/prehistorie/ph_ob.php?idc_s=244901.

Hrob jezdce z Čelákovic-Záluží [online: cit. 17.8.2020]. Dostupné z: <https://www.rozhlas.cz/hrob-jezdce-z-celakovic-zaluzi-7795431>.

Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích: Archeologická sbírka [online: cit. 25.8.2020]. Dostupné z: <https://www.muzeumcb.cz/jihoceske-muzeum/sbirky-1/archeologicka/#fond2>.

Meč z Kyjova – celkový pohled (výřez) [online: cit. 7.9.2020]. Dostupné z: <https://www.templ.net/pics-weapons/163-sword/sw163-a-v.jpg>.

Meč z Kyjova – metalografický průzkum čepele (výřez) [online: cit. 7.9.2020]. Dostupné z: https://www.templ.net/pics-making/kyjov_sword/05metalografie-v.jpg.

Středisko pro výzkum doby římské a doby stěhování národů [online: cit. 22.8.2020]. Dostupné z: <http://arub.avcr.cz/vyzkumna-strediska/stredisko-pro-vyzkum-doby-rimske-a-doby-stehovani-narodu/>.

11. REJSTŘÍKY

11.1. VÝBĚROVÝ REJSTŘÍK ARCHEOLOGŮ

B	Košta, Jiří.....25
Böhm, Jaroslav 52	Král, Jaroslav.....64
Č	L
Červinka, Inocenc Ladislav.....20, 65	Lamprecht, Andrej.....4
Čižmář, Miloš.....59	Landa, Václav.....57
Čižmářová, Jana 4	M
D	Mašek, Norbert.....53
Daněček, David 4, 24	Menghin, Wilfried.....25
Droberjar, Eduard.....	Miks, Christian 25
<i>I</i>	N
, 4, 13, 23, 28, 40	Nekvasil, Jindra.....64
H	Niederle, Lubor.....19, 40, 43
Hájek, Ladislav.....52	P
Hellich, Jan.....20	Poulik, Jaroslav.....20, 65
Hložek, Martin.....30	Preidel, Helmut.....19, 54
Hošek, Jiří.....25	Prokop, Karel.....20
Huml, Václav.....21, 56	S
K	Schránil, Josef.....19, 20, 52
Kalábek, Marek 4	Slabina, Miloslav.....22, 54
Klanica, Zdeněk.....62	
Korený, Rastislav 4, 52	

Staňa, Čeněk.....65
Steuer, Heiko.....34
Stocký, Albín.....19
Svoboda, Bedřich 19, 21, 29, 40, 42,
45, 54

Š

Šmerda, Jaromír.....24, 60
Šmolíková, Miroslava.....4
Štorch, Eduard.....19, 21, 55, 56

T

Tejral, Jaroslav 22, 23, 28

Trampota, František.....4, 25, 58
Trnáčková, Zora 21

U

Urbanová, Kristýna.....52

W

Werner, Joachim.....21, 28
Woldřich, Johann Nepomuk.....19

11.2. VÝBĚROVÝ REJSTŘÍK LOKALIT

B

Bedřichov (okr. Blansko) ... 25, 28,
58, 63
Blučina-Cezavy (okr. Brno-venkov) 37
Bříza (okr. Litoměřice).....18

Č

Čelákovice-Záluží (okr. Praha-východ)
.....20, 45, 48, 49, 52, 53, 96

D

Dlažkovice (okr. Litoměřice)19, 20, 42
Drnholec (okr. Břeclav)..25, 58, 70, 71
Duchcov (okr. Teplice).....19, 41

H

Holubice (okr. Vyškov).22, 29, 30, 59,
67, 68, 70, 71
Hostivice-Palouky (okr. Praha-západ)
.....8, 24, 39, 49, 67, 72, 73, 83

K

Kostelec u Holešova (okr. Kroměříž)
.....28, 38, 41
Kostomlaty nad Labem (okr.
Nymburk) 42, 43
Křenov (okr. Svitavy).....38
Kyjov (okr. Hodonín)....18, 24, 27, 30,
31, 60, 61, 62, 66, 67, 68, 70, 71,
73, 76, 78

L

- Ledvice (okr. Teplice) 20, 40
Líšnice-Nemilkov (okr. Most)...21, 42,
53
Lochenice (okr. Hradec Králové)....40
Lužice (okr. Hodonín) ...22, 23, 29, 31,
48, 62, 67, 68, 70, 76, 78

M

- Míchov (okr. Blansko)...25, 28, 58, 63,
70, 71, 76
Mohelnice-Újezd (okr. Šumperk)....23,
43, 44
Mochov (okr. Praha-východ).....45
Mušov (okr. Brno-venkov)..24, 62, 63,
66, 68, 70, 73, 76, 78

N

- Nehvizdy (okr. Praha-východ) 20,
42, 43

P

- Peruc-Radonice nad Ohří (okr. Louny)
.....42, 43
Počedělice (okr. Louny) 42, 43
Postoloprty (okr. Louny) 18, 19, 40,
47, 54, 71
Praha-Kyje (okr. Praha hlavní město)
.....22, 23, 27, 54, 67
Praha-Libeň (okr. Praha hlavní město)
.....19, 21, 27, 30, 40, 51, 55, 56, 57,

12. PŘÍLOHY

12.1. SEZNAM LOKALIT S NÁLEZY MEČŮ A JEJICH PŘÍSLUŠENSTVÍM

12.1.1. GERMÁNSKÉ SPATHY

12.1.1.1. Seznam nálezů z Čech

1. ČELÁKOVICE-ZÁLUŽÍ [1.1] (okr. Praha-východ; Středočeský kraj) – hr. č. 36/XXXII: spatha [fr. čepele] + příslušenství [stopy dřevěné pochvy (?) + 3 přezky]; Obr. 19:1, 23, Tab. I
2. ČELÁKOVICE-ZÁLUŽÍ [1.2] (okr. Praha-východ; Středočeský kraj) – hr. č. 45/XLI: příslušenství spathy/saxu (?) [trubičkovité kování pochvy]; Obr. 19:1, 25:1, Tab. II
3. LÍŠNICE-NEMILKOV (okr. Most; Ústecký kraj) – hr. č. 3: spatha (?) [fr.] + příslušenství [přezka]; Obr. 19:2, Tab. VI:1
4. POSTOLOPRTY (okr. Louny; Ústecký kraj) – hr. č. (?): spatha [fr.]; Obr. 19:3, 28:1
5. PRAHA-KYJE (okr. Praha hlavní město; Hlavní město Praha) – hr. č. (?): spatha; Obr. 19:4, 29
6. PRAHA-LIBEŇ [1.1] (okr. Praha hlavní město; Hlavní město Praha) – hr. č. „1“: spatha; Obr. 19:5, Tab. VII
7. PRAHA-LIBEŇ [1.2] (okr. Praha hlavní město; Hlavní město Praha) – hr. č. „2“: spatha; Obr. 19:5, Tab. VIII
8. PRAHA-LIBEŇ [1.3] (okr. Praha hlavní město; Hlavní město Praha) – hr. č. „3“: spatha; Obr. 19:5, Tab. IX
9. PRAHA-LIBEŇ [1.4] (okr. Praha hlavní město; Hlavní město Praha) – hr. č. „4“: spatha; Obr. 19:5, Tab. IX
10. PRAHA-LIBEŇ [1.5] (okr. Praha hlavní město; Hlavní město Praha) – hr. č. „5“: spatha; Obr. 19:5, Tab. IX
11. PRAHA-LIBEŇ [1.6] (okr. Praha hlavní město; Hlavní město Praha) – hr. č. „6“: spatha; Obr. 19:5, Tab. IX
12. PRAHA-LIBEŇ [2] (okr. Praha hlavní město; Hlavní město Praha) – hr. č. (?): spatha; Obr. 19:5, Tab. X

13. SLOVEČ (okr. Nymburk; Středočeský kraj) – hr. č. (?): spatha; Obr. 19:6, 28:1, Tab. XI
14. ZVOLENĚVES (okr. Kladno; Středočeský kraj) – hr. č. 2: spatha + příslušenství [stopy dřevěné pochvy]; Obr. 19:7, 28:4

12.1.1.2. Seznam nálezů z Moravy

15. BEDŘICHOV (okr. Blansko; Jihomoravský kraj) – ojedinělý n.: spatha; Obr. 19:8, Tab. XII:2
16. DRNHOLEC (okr. Břeclav; Jihomoravský kraj) – hr. č. 803: spatha + příslušenství [pozůstatky dřevěné pochvy]; Obr. 19:9, Tab. XIII
17. HOLUBICE [1.1] (okr. Vyškov; Jihomoravský kraj) – hr. č. 9: spatha + příslušenství [opasková přezka]; Obr. 19:10, 21, 30:1, 32:1, Tab. XVII:1
18. HOLUBICE [1.2] (okr. Vyškov; Jihomoravský kraj) – hr. č. 79: spatha + příslušenství [stopy dřevěné pochvy, přezka]; Obr. 19:10, 21, 30:2, 32:2, Tab. XIV:1, XVII:2
19. HOLUBICE [1.3] (okr. Vyškov; Jihomoravský kraj) – hr. č. 81: spatha + příslušenství [stopy dřevěné pochvy, 4 plochémi fragmenty s nýty a přezkou (která nedoch.)]; Obr. 19:10, 21, 31:1, 32:3, Tab. XIV:2
20. HOLUBICE [1.4] (okr. Vyškov; Jihomoravský kraj) – hr. č. 100: spatha + příslušenství [stopy dřevěné pochvy]; Obr. 19:10, 21, 31:2, 32:4, Tab. XVII:3
21. KYJOV [1.1] (okr. Hodonín; Jihomoravský kraj) – hr. č. 881: spatha + příslušenství [stopy dřevěné pochvy s usní, kožešinou a nýtky; přezka se 2 nýty, přezka]; Obr. 19:11, 38:2-3, 39, Tab. XV, XVIII-XXIV
22. KYJOV [1.2] (okr. Hodonín; Jihomoravský kraj) – hr. č. 1009: spatha¹; Obr. 19:11
23. LUŽICE [1.1] (okr. Hodonín; Jihomoravský kraj) – hr. č. 9: spatha + příslušenství [přezka a 3 nýty (snad opaskové)]; Obr. 19:12, 20, 33:1, 35:1
24. LUŽICE [1.2] (okr. Hodonín; Jihomoravský kraj) – hr. č. 12: spatha; Obr. 19:12, 20, 33:2, 35:2
25. LUŽICE [1.3] (okr. Hodonín; Jihomoravský kraj) – hr. č. 84: spatha + příslušenství [přezka, 3 Fe nýty (snad opaskové)]; Obr. 19:12, 20, 34:2, 35:3

---

¹ Existence příslušenství spathy není ani potvrzena, ani vyvrácena.

26. MÍCHOV (okr. Blansko; Jihomoravský kraj) – ojedinelý n.: spatha; Obr. 19:13, Tab. XII:1
27. MUŠOV (okr. Brno-venkov; Jihomoravský kraj) – hr. č. (?): spatha²; Obr. 18, 19:14
28. REBEŠOVICE (okr. Brno-venkov; Jihomoravský kraj) – hr. č. 178: spatha + příslušenství [stopy dřevěné pochvy a kování pochvy]; Obr. 19:15, 38:1
29. ŠARATICE [1.2] (okr. Vyškov; Jihomoravský kraj) – hr. (?): spatha „v pochvě“³; Obr. 19:16, 37, Tab. XVI
30. ŠARATICE [2] (okr. Vyškov; Jihomoravský kraj) – hr. G: spatha; Obr. 19:16, 38

12.1.2. GERMÁNSKÉ SAXY

31. ŠARATICE [3] (okr. Vyškov; Jihomoravský kraj) – hr. 1/48: sax; Obr. 19:16

12.2. KATALOG NÁLEZŮ MEČŮ A JEJICH PŘÍSLUŠENSTVÍ

12.2.1. STRUKTURA KATALOGU

1. – 31. Číselné označení lokality dle abecedního pořádku, místo, okres, kraj, číslo hrobu v rámci pohřebiště

A. Typ nálezů: spatha / sax – bez příslušenství / s typem příslušenství / pouze příslušenství [orientační charakteristika]

B. Lokalizace naleziště: trať či jiné bližší určení; k. ú., popř. parc. č.

C. Typ naleziště: pohřebiště – počet hrobů / izolovaný hrob / ojedinelý nález

D. Nálezové okolnosti: výzkum – typ, organizace a vedoucí výzkumu, datace výzkumu / bez výzkumu (sběr, detektorový nález)

E. Nálezový kontext meče/příslušenství: hr.: hl., d., š., úprava hr., orient. hr.; sekundární manipulace / nenarušení hr.; stav dochování a poloha kostry v hr.; poloha meče vůči tělu; další militaria a ostatní pohřební výbava; přítomnost zvířete

² Existence příslušenství spathy není ani potvrzena, ani vyvrácena.

³ Dle informace PhDr. Jany Čižmářové.

F. *Stav zachování meče*: téměř kompletní⁴ [+ orientační charakteristika] / pouze část vcelku [+ orientační charakteristika] / pouze část ve fr. [+ orientační charakteristika] / fr. [+ orientační charakteristika] / nezachován

G. *Morfologická deskripce meče*: celk. délka meče; hmotnost meče; čepel: délka, šířka, odsazení od řapu [diagonální / kolmé; jednostranné / oboustranné; bez odsazení], příčný průřez [čočkovitý / šestihranný / jiný], zvláštnosti povrchu [středový žlábek; efekt damasku; bez zvláštností]; řap: trnovitý / plochý, délka, průřez; hlavice: koruna [+ orientační charakteristika] / nezachována

H. *Stav zachování příslušenství meče*: kompletní [+ orientační charakteristika] / téměř kompletní [+ orientační charakteristika] / pouze část vcelku [+ orientační charakteristika] / pouze část ve fr./ fr. / stopy / nezachováno

CH. *Morfologická deskripce příslušenství meče – pochvy či závěsu*: příslušenství – materiál, tvar, rozměry / bez příslušenství

I. *Speciální materiálové analýzy*: radiografická, metalografická, archeobotanická (např. xylotomární), jiná / žádná

J. *Místo uložení a inventární číslo nálezu*: název organizace, inventární číslo

K. *Prameny; Literatura; Internetové zdroje*: citace pramenů, literatury či internetových zdrojů k nálezu

12.2.2. GERMÁNSKÉ SPATHY

12.2.2.1 Nálezy z Čech

1. ČELÁKOVICE-ZÁLUŽÍ [1.1] (okr. Praha-východ; Středočeský kraj) – hr. 36/XXXII [Obr. 19:1, 23, Tab. I]

A. *Typ nálezu*: Fe spatha [fr. čepel] s příslušenstvím [dřevěné obložení pochvy + 3 přezky závěsu (?)]⁵

⁴ Protože z organických částí jíle meče se v našich podmínkách dochovávají výjimečně pouze stopy, je za „téměř kompletní“ stav považováno zachování celé čepel, řapu (a výjimečně) hlavice.

⁵ Za potvrzení možnosti funkčního celku zlomku čepel spathy a alespoň některé z přezek děkuji Mgr. R. Korenému, Ph.D. (Korený 2020a). Masivní stříbrná přezka by pak dle názoru autora mohla být hlavní přezkou opaskovou, železné přezky pak součástí závěsu meče. Alternativně však mohla některá z železných přezek souviset s fixací „dlouhého

B. *Lokalizace naleziště*: mírné návrší pro těžbu hlíny někdejší Límanovy cihelny (mezi železniční tratí Praha-Čelákovice a silnicí vedoucí od železniční stanice Čelákovice na západ)

C. *Typ naleziště*: pohřebiště – 53 hr.⁶

D. *Nálezové okolnosti*: záchr. arch. výzkum; NM: Josef Schráníl (+ Jiří Neustupný, Oldřich Vidim; ARUP: Jaroslav Böhm); 1930-1931

E. *Nálezový kontext meče/příslušenství*: vertikální dvojhr. – dolní pohřeb: hl. = 180 cm, d. = (?), š. = (?), úprava hr.: (?), orient. hr.: (?); sekundární manipulace; směr uložení těla (starší jedinec) v místě ramen zlomen do tupého úhlu, lebka ve fragmentárním stavu, neúplné a dislokované dlouhé kosti; fr. Fe spathy po pravé straně těla, rukojeť ve výši prsou; masivní elipsovité Ag přezka, 2 Fe fr. 2 přezek, CS pinzeta, Fe dlouhý nůž, Fe nůžky, Fe klíč (fr.), 2 Fe tyčinky, 2 ker. nádoby, pazourkové křesadlo; ulity šneků, žebro neurčeného zvířete

F. *Stav zachování meče*: fr. čepele s oboustranným břitem [38 mm x 66 mm]

G. *Morfologická deskripce meče*: celk. d. = (?); hm. = (?); čepel: d. = 66 mm, š. = 38 mm, odsazení od řapu: (?), průřez [čočkovitý], středové žebro či rýha neurčeny; řap: (?); hlavice: (?)

H. *Stav zachování příslušenství meče*: stopy dřevěného obložení pochvy na jedné straně fr. čepele + Ag přezka + fr. 2 Fe přezek

CH. *Morfologická deskripce příslušenství meče*: 1) stopy dřevěného obložení pochvy na čepeli spathy; 2) masivní elipsovité, zčásti hráněná Ag přezka (40 mm x 22 mm) s masivním, zahnutým a zčásti hráněným jazýčkem (d. jazýčku = 33 mm); 3) 2 fr. rámečků 2 Fe elipsovitých plochých přezek (pr. = cca 30 mm)

I. *Speciální materiálové analýzy*: (?)

J. *Místo uložení a inventární číslo nálezů*: NM: 43749 (fr. Fe čepele spathy), 43747 (Ag přezka), 43838-43839 (fr. Fe přezek)

K. *Prameny*: Korený 2020a; *Literatura*: Svoboda 1965, 196, 289-290, 300-301, obr. 79, tab. 100:1, 2, 5, 12; Svoboda 1978, obr. 232:20; Droberjar 2002, 41-44; Korený 2013, 32, 35, 67,

---

nože“, resp. „dlouhého sekáče“ s plochým řapem a zesíleným týlem (242 mm zachovalé délky), „který se zahýbal ke špičce táhlým obloukem“ (Svoboda 1965, 196, 289).

⁶ E. Droberjar (2002, 41; 2008c, 162) uvádí 59 hrobů včetně 6 hrobů z výzkumu v roce 1929, R. Korený (2013, 154) zmiňuje 53 hrobů z výzkumu v letech 1930-1931.

75, 76, 85-87, 157, obr. 19, 49, 58, tab. 119:2,3,4; Droberjar 2008c, 162, obr. 104:4; Droberjar 2017a, 872; *Internetové zdroje*: Databáze archeologické sbírky v.4.2. Oddělení prehistorie a protohistorie NM, inv. č. 43747, 43749, 43838-43839.

2. ČELÁKOVICE-ZÁLUŽÍ [1.2] (okr. Praha-východ; Středočeský kraj) – hr. 45/XLI [Obr. 19:1, 25:1, Tab. II]

A. *Typ nálezů*: příslušenství [podlouhlé trubičkovité CS kování pochvy meče – spathy (?) se zbytky dřeva a 2 páry nýtů]

B. *Lokalizace naleziště*: mírné návrší pro těžbu hlíny někdejší Límanovy cihelny (mezi železniční tratí Praha-Čelákovice a silnicí vedoucí od železniční stanice Čelákovice na západ)

C. *Typ naleziště*: pohřebiště – 53 hr.

D. *Nálezové okolnosti*: záchr. arch. výzkum; NM: Josef Schráníl (+ Jiří Neustupný, O. Vidim; ARUP: Jaroslav Böhm); 1930-1931

E. *Nálezový kontext meče/příslušenství*: hr.: hl. = 210 cm, d. = 280 cm, š. = 100, úprava hr.: tělo zakryto dřev. prkny, orient. hr.: (?); sekundární manipulace; (dospělý jedinec), lebka na pravém spánku, neúplné a dislokované dlouhé kosti; CS kování pochvy meče u levé paže; Fe hrot kopí s listovitou tulejí (dnes ztracen), Fe štítová puklice s bronzovými kryty nýtů, Fe držadlo štítu s nýtem (dnes jen nýt); nádoba, kamenný brousek s korozí přichycenou Fe tyčinkou, CS kování dřev. misky, 2 ks oloveného drátu; bez přítomnosti zvířete

F. *Stav zachování meče*: –

G. *Morfologická deskripce meče*: –

H. *Stav zachování příslušenství meče*: fr. kování [od r. 2004 nezvěstný]

CH. *Morfologická deskripce příslušenství meče*: d. = 52 mm; max. vnitřní pr. = 4-5 mm; hm. = (?); podlouhlé bronzové trubičkovité/žlábkovité kování z pochvy meče se 2 páry nýtů na protilehlých koncích (na jedné straně ukončených bochánkovitou hlavicí) a se stopami tvrdého dřeva (dřín/svída)⁷

I. *Speciální materiálové analýzy*: xylotomární analýza

---

⁷ B. Svoboda tento nález interpretoval jako kování štítu (Svoboda 1965, 291; Korený 2013, 32-pozn. 14).

J. Místo uložení a inventární číslo nálezů: NM: 43815

K. Literatura: Svoboda 1965, 291, 300-301, obr. 79, tab. 106:2; Droberjar 2002, 41-44; Korený – Kočárová – Frána 2008, 604, 609-610, obr. 6; Korený 2013, 32, 32-pozn. 14, 37-38, 41, 45, 69-70, 75, 82, 84, 85-87, 158, obr. 18, 19, 49, 58, tab. 125:6; Droberjar 2008c, 162; *Internetové zdroje:* Databáze archeologické sbírky v.4.2. Oddělení prehistorie a protohistorie NM, inv. č. 43815.

3. LÍŠNICE-NEMILKOV (okr. Most; Ústecký kraj) – hr. 3 [Obr. 19:2, Tab. VI:1]

A. Typ nálezů: Fe spatha s příslušenstvím [Fe přezka]⁸

B. Lokalizace naleziště: pískovna/cihelna⁹

C. Typ naleziště: pohřebiště – 4 hr. (+?)

D. Nálezové okolnosti: sběr (hr. 1, 2, 4), záchr. arch. výzkum (hr. 3); AÚ Most: N. Mašek; 1958

E. Nálezový kontext meče/příslušenství: při těžbě buldozerem rozrušený hr.: hl. = (?), d. = (?), š. = (?), úprava hr.: (?), orient. hr.: cca JZ-SV; sekundární manipulace: (?); značně porušená kostra (muž); spatha a přezka vedle pravé ramenní kosti; bez přítomnosti zvířete

F. Stav zachování meče: spatha: pouze část ve fr. [3 zkorodované fr.]

G. Morfologická deskripce meče: délky fr.: 81 mm, 16,8 mm, 3,3 mm;¹⁰ š. variabilní

H. Stav zachování příslušenství meče: kompletní (?)

CH. Morfologická deskripce příslušenství: Fe přezka s oválným/půlkruhovitým rámečkem [44 mm x 32 mm]

I. Speciální materiálové analýzy: –

⁸ B. Svoboda (1965, 251, obr. 57:1-2,4) uvádí, že šlo o dva nože a přezku.

⁹ B. Svoboda (1965, 251, obr. 57:1-2,4) nález lokalizuje do místní cihelny a datuje k r. 1956. Na obr. 57 mylně uvádí hr. č. 1. Ostatní literatura lokalizuje do pískovny a datuje k r. 1958. R. Korený (2013, 32, 34-35, 124, obr. 17, 19, 21) interpretuje nálezy z hrobu 3 jako meč a přezku. Vzhledem k tomu, že terminologicky rozlišuje „meče“ a „saxy“, mělo by se jednat o fragmenty spathy.

¹⁰ B. Svoboda (1965, obr. 57) u vyobrazeného zlomku uvádí 76 mm.

J. Místo uložení a inventární číslo nálezů: NM, inv. č. 553983

K. (Prameny: Korený 2020b; Literatura: Mašek 1960, 270, obr. 102; Benda 1960, 756, obr. 261; Svoboda 1965, 251, 300-301, obr. 57:1-2,4, 79; Zeman 1987, 523; Droberjar 2002, 213; Korený 2013, 9, 32, 34-35, 97, 99, 124, obr. 17, 19, 21, tab. 61:2 [kresba Vít Vokolek]; Internetové zdroje: Databáze archeologické sbírky v.4.2. Oddělení prehistorie a protohistorie NM, inv. č. 553983, 553984.)

4. POSTOLOPRTY (okr. Louny; Ústecký kraj) – hr. 2 [Obr. 19:3, 28:1]

A. Typ nálezů: Fe spatha bez příslušenství

B. Lokalizace naleziště: (bývalý schwarzenberský) cukrovar-dvůr

C. Typ naleziště: pohřebiště – 1 + (?)

D. Nálezové okolnosti: sběr při stavbě schwarzenberského cukrovaru; E. von Hartenthal; 1891-1892

E. Nálezový kontext meče: nálezový kontext: (?); nalezený osteologický materiál nezach.; Fe oštěp

F. Stav zachování meče: pouze část ve fr. [čepel bez hrotu - 2 fr. čepele]

G. Morfologická deskripce meče: celk. d. = (?); hm. m. (?); čepel: d. = (710 mm¹¹), š. = (?), odsazení od řapu: –, průřez: (?), pravděpodobně středový žlábek, damask; řap: nezach.; hlavice: nezach.

H. Stav zachování příslušenství meče: –

CH. Morfologická deskripce příslušenství meče: –

I. Speciální materiállové analýzy: (?)

J. Místo uložení a inventární číslo nálezů: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, inv. č. 1825-26¹²

¹¹ Tuto délku čepele udává H. Preidel (1930, 231). Zda byl v době nálezů meč již ve fragmentárním stavu, nelze určit.

¹² Jedná se o součást tzv. *Sbírky Ohrada*, původně ze zámku Ohrada u Hluboké nad Vltavou.

K. Literatura: Woldřich 1893, 36, Fig. 39a; Preidel 1930, 241; Filip 1956, 373; Svoboda 1965, 257, 300-301, obr. 79; Droberjar 2002, 254; Korený 2013, 32, 128-129, 174-175, tab. 66:3; *Internetové zdroje:* Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích: Archeologická sbírka

5. PRAHA-KYJE (okr. Praha hlavní město; Hlavní město Praha) – hr. (?)¹³ [Obr. 19:4, 29]

A. *Typ nálezu:* Fe spatha¹⁴

B. *Lokalizace nálezu:* ul. Za Školou 7, na dvoře rodinného domu č. p. 48, parcela parc. č. 17 v k. ú. Kyje

C. *Typ naleziště:* pohřebiště 1 + (?) / osamocený kostr. hr. (?)

D. *Nálezové okolnosti:* záchr. arch. výzkum – výkop jímky; NM: Miloslav Slabina; 1976

E. *Nálezový kontext meče:* hr.: hl. = 100 cm, d. = max. 240 cm, š. = 55 cm, orient.: JZ-SV; sekundární manipulace: (?); neúplný skelet dospělého jedince (muž: 40-50 let, 170 cm): fr. lebky, dlouhé kosti dolních končetin aj.; meč při levém boku těla; Fe štítová puklice s nýtem po levé straně trupu nad mečem směrem k hlavě, Fe listovitý hrot oštěpu/kopí, torzo zdobené ker. misky po pravém boku; bez přítomnosti zvířete

F. *Stav dochování meče:* pouze část vcelku [zach. čepel bez tylu a hrotu, jílec nezach.]

G. *Morfologická deskripce meče:* celk. d. zach. = 651 mm; hm.= (?)¹⁵; čepel: silně zkorodovaná, spodní (?) část čepele plošně prohnutá, chybí hrot a tyl, d. zach. = 651 mm, š. zach. = 19-38 mm, tl. zach. = cca 4-5 mm, odsazení od řapu: –, průřez: spíše asi čokovitý, povrch: bez středového žlábků; řap: –; hlavice: –

H. *Stav dochování příslušenství meče:* –

CH. *Morfologická deskripce příslušenství meče:* –

I. *Speciální materiálové analýzy:* (?)

J. *Místo uložení a inv. č. nálezu:* MMP, inv. č. A256283

¹

³ Byl nalezen pouze jeden hrob, není však zcela vyloučeno, že nešlo o součást pohřebiště.

¹

⁴ Spatha z Prahy-Kyjí, inv. č. A256283, byla v roce 2020 dokumentována autorem v MMP.

¹

⁵ Vzhledem k chatrnému zachování poškozeného meče je jeho hmotnost irelevantní a nebyla zjišťována.

K. Literatura: Droberjar 2005, 829-830; Droberjar 2008a, 242, Abb. 9:4; Droberjar 2008c, obr. 100; Korený 2013, 32, 36-37, 41, 96, 98, 134, obr. 17, 20, 27, tab. 74:6-10; Droberjar 2017a; Droberjar 2018; Kostka 2018.

6. PRAHA-LIBEŇ [1.1] (okr. Praha hlavní město; Hlavní město Praha) – hr. „1“¹⁶
[Obr. 19:5, Tab. VII]

A. Typ nálezu: Fe spatha¹⁷

B. Lokalizace nálezu: ul. Vosmikových 16 a roh s ul. Na Dědince (dříve ul. Kališnická a Husitská)

C. Typ naleziště: pohřebiště 6 + (?)

D. Nálezové okolnosti: záchr. akce (výzkum/sběr) – stavba hostince „Na Velehradě“; Eduard Štorch; 1906

E. Nálezový kontext meče: hl. hr. cca 60 cm pod spodní úrovní ornice; rozměry hr.: (?); orient.: cca Z-V; sekundární manipulace: velmi pravděpodobná; úprava hr.: (?), orient. hr.: (?); kostra rozrušená, poloha na zádech; meč po boku kostry; Fe štítová puklice + další milodary (?);¹⁸ bez přítomnosti zvířete (?)

F. Stav dochování meče: pouze část vcelku [čepel zach., jílec nezach.]

G. Morfologická deskripce meče: celk. d. zach. = 798 mm; hm.= 460 g; čepel: plošně lehce esovitě prohnutá, ve středové části a u hrotu více zkorodovaná, d. zach. = 798 mm, š. zach. = 38-52 mm, tl. zach. = cca 3 mm, odsazení od řapu: –, průřez: šestihranný, povrch: náznak 1 až 2 žlábků, na 1 místě náznak damasku; ¹⁹řap: –; hlavice: –

H. Stav dochování příslušenství meče: –

CH. Morfologická deskripce příslušenství meče: –

¹⁶ Není známo očíslování hrobů z doby jejich objevu, proto autor pro účely této bakalářské práce jednotlivé hroby označil čísly 1-6. Z tohoto důvodu jsou také čísla v uvozovkách.

¹⁷ Spatha z Prahy-Libně, inv. č. A237567, byla v roce 2020 dokumentována autorem v MMP.

¹⁸ Další pohřební výbavu z pohřebiště nelze s jistotou přiřadit jednotlivým hrobům, zachoval se však železný hrot kopí, železné držadlo štítu, řada železných drátů, fragmentů a dvě bronzové/mosazné kruhové přezky (?). Tzv. „zbytky koženého pancíře, na něž zachovány jsou ještě drátěné kroužky bronzové“ (Štorch 1916, 94) jsou dodnes v literatuře diskutovaným problémem.

¹⁹ Srv. Korený 2013, 32-pozn. 13.

I. Speciální materiálové analýzy: (?)

J. Místo uložení a inv. č. nálezů: MMP, inv. č. A237567

K. Literatura: Štorch 1911, 144-145; týž 1916, 91-94; Niederle 1918, 8, 13-14, Štorch 1921, 173-175, obr. 59; Preidel 1930, 220; Svoboda 1965, 260, 300-301, obr. 79; Droberjar 2002, 262-263; Droberjar 2005, 831, 831-obr. Libeň 2:13; Droberjar 2008c, 160, 185; Korený 2013, 32-33, 34, 76, 98, 99, 134-136, obr. 17; Droberjar 2017a; 871, 872, obr. 4:3, 5:13; Droberjar 2018, 787; Kostka 2018.

7. PRAHA-LIBEŇ [1.2] (okr. Praha hlavní město; Hlavní město Praha) – hr. „2“
[Obr. 19:5, Tab. VIII]

A. Typ nálezů: Fe spatha²⁰

B. Lokalizace nálezů: ul. Vosmíkových 16 a roh s ulicí Na Dědince (dříve ul. Kališnická a Husitská)

C. Typ naleziště: pohřebiště 6 + (?)

D. Nálezové okolnosti: záchr. akce (výzkum/sběr) – stavba hostince „Na Velehradě“; Eduard Štorch; 1906

E. Nálezový kontext meče: hl. hr. cca 60 cm pod spodní úrovní ornice; rozměry hr.: (?); orient.: cca Z-V; sekundární manipulace: velmi pravděpodobná; úprava hr.: (?), orient. hr.: (?); kostra rozrušená, poloha na zádech; meč po boku kostry; Fe štítová puklice + další milodary (?); bez přítomnosti zvířete (?)

F. Stav dochování meče: téměř kompletní [zach. čepel a řap]

G. Morfologická deskripce meče: celk. d. zach. = 858 mm; hm.= 800 g; čepel: plošně téměř rovná, d. zach. = 778 mm, š. zach. = 42-53 mm, tl. zach. = cca 4-5 mm, odsazení od řapu: z 1 strany diagonální, z 2. strany kolmé, průřez: šestihranný, povrch: náznak středového žlábků; řap: plochý trn, d. zach. (od hrany čepele) = 80 mm, š. = 10-24 mm (zúžení směrem od čepele), tl. zach. = 4,5– 5,5 mm, průřez: zach. nepravidelný tvar; hlavice: –

H. Stav dochování příslušenství meče: –

---

²⁰ Spatha z Prahy-Libně, inv. č. A237569, byla v roce 2020 dokumentována autorem v MMP.

CH. *Morfologická deskripce příslušenství meče:* –

I. *Speciální materiálové analýzy:* (?)

J. *Místo uložení a inv. č. nálezů:* MMP, inv. č. A237569

K. *Literatura:* Štorch 1911, 144-145; týž 1916, 91-94; Niederle 1918, 8, 13-14, Štorch 1921, 173-175, obr. 59; Preidel 1930, 220; Svoboda 1965, 260, 300-301, obr. 79; Droberjar 2002, 262-263; Droberjar 2005, 802-obr., 831, 831-obr. Libeň 2:12; Droberjar 2008c, 160, 185, obr. 108:5; Korený 2013, 32-33, 34, 76, 98, 99, 134-136, obr. 17; Droberjar 2017a; 871, 872, obr. 4:2, 5:12; Droberjar 2018, 787; Kostka 2018, 785.

8. PRAHA-LIBEŇ [1.3] (okr. Praha hlavní město; Hlavní město Praha) – hr. „3“
[Obr. 19:5, Tab. IX]

A. *Typ nálezů:* Fe spatha²¹

B. *Lokalizace nálezů:* ul. Vosmíkových 16 a roh s ulicí Na Dědince (dříve ul. Kališnická a Husitská)

C. *Typ naleziště:* pohřebiště 6 + (?)

D. *Nálezové okolnosti:* záchr. akce (výzkum/sběr) – stavba hostince „Na Velehradě“; Eduard Štorch; 1906

E. *Nálezový kontext meče:* hl. hr. cca 60 cm pod spodní úrovní ornice; rozměry hr.: (?); orient.: cca Z-V; sekundární manipulace: velmi pravděpodobná; úprava hr.: (?), orient. hr.: (?); kostra rozrušená, poloha na zádech; meč po boku kostry; Fe štítová puklice + další milodary (?); bez přítomnosti zvířete (?)

F. *Stav dochování meče:* pouze část ve fr. [zach. 5 fr. čepele]²²

G. *Morfologická deskripce meče:* jednotlivé fr. jako celek nesourodé, pozorováno směrem od týlu k hrotu čepele: větší tloušťka fr. „č.“ 1 a 4 než fr. „č.“ 2, 3, 4; fr. 1: d. = 277 mm, max. š. = 45 mm; fr. 2: d. = 196 mm, max. š. = 39 mm; fr. 3: d. = 190 mm, max. š. = 34 mm; fr. 4 (tvar

²¹ Spatha z Prahy-Libně, inv. č. A237571, byla v roce 2020 dokumentována autorem v MMP.

²² Jednotlivé fragmenty jsou fixovány na podložce, jejich tloušťka proto nebyla měřena.

trojúhelníka): d. = 44 mm, max. š. = 23 mm; fr. 5: d. = 96 mm, max. š. 37 mm; řap – ; hlavice: –

H. Stav dochování příslušenství meče: –

CH. Morfologická deskripce příslušenství meče: –

I. Speciální materiálové analýzy: (?)

J. Místo uložení a inv. č. nálezů: MMP, inv. č. A237571

K. Literatura: Štorch 1911, 144-145; týž 1916, 91-94; Niederle 1918, 8, 13-14, Štorch 1921, 173-175, obr. 59; Preidel 1930, 220; Svoboda 1965, 260, 300-301, obr. 79; Droberjar 2002, 262-263; Droberjar 2005, 831; Droberjar 2008c, 160, 185; Korený 2013, 32-33, 34, 76, 98, 99, 134-136, obr. 17; Droberjar 2017a; 871, 872; Droberjar 2018, 787; Kostka 2018, 785.

9. PRAHA-LIBEŇ [1.4] (okr. Praha hlavní město; Hlavní město Praha) – hr. „4“ [Obr. 19:5, Tab. IX]

A. Typ nálezů: Fe spatha²³

B. Lokalizace nálezů: ul. Vosmíkových 16 a roh s ulicí Na Dědince (dříve ul. Kališnická a Husitská)

C. Typ naleziště: pohřebiště 6 + (?)

D. Nálezové okolnosti: záchr. akce (výzkum/sběr) – stavba hostince „Na Velehradě“; Eduard Štorch; 1906

E. Nálezový kontext meče: hl. hr. cca 60 cm pod spodní úrovní ornice; rozměry hr.: (?); orient.: cca Z-V; sekundární manipulace: velmi pravděpodobná; úprava hr.: (?), orient. hr.: (?); kostra rozrušená, poloha na zádech; poloha meče vůči tělu: meč po boku kostry; Fe štítová puklice + další milodary (?); bez přítomnosti zvířete (?)

F. Stav dochování meče: pouze část ve fr. [zach. 6 fr. čepele]²⁴

²³ Spatha z Prahy-Libně, inv. č. A237572, byla v roce 2020 dokumentována autorem v MMP.

²⁴ Fragменты „č.“ 1-5 jsou fixovány na podložce, jejich tloušťka proto nebyla měřena. Fr. „č.“ 6 je uchováván v samostatném sáčku.

G. Morfologická deskripce meče: jednotlivé fr. jako celek nesourodé, pozorováno směrem od týlu k hrotu čepele: větší tloušťka fr. „č.“ 1 než fr. ostatních; fr. 1: d. = 117 mm, max. š. = 42 mm, pozorován náznak středového žebra; fr. 2: d. = 145 mm, max. š. = 43 mm; fr. 3: d. = 85 mm, max. š. = 22 mm; fr. 4: d. = 408 mm, max. š. = 44 mm; fr. 5: d. = 44 mm, max. š. 35 mm; fr. 6: d. = 74 mm, max. š. 38 mm, zach. tl. = 8,5 mm; řap – ; hlavice: –

H. Stav dochování příslušenství meče: –

CH. Morfologická deskripce příslušenství meče: –

I. Speciální materiállové analýzy: (?)

J. Místo uložení a inv. č. nálezů: MMP, inv. č. A237572

K. Literatura: Štorch 1911, 144-145; týž 1916, 91-94; Niederle 1918, 8, 13-14, Štorch 1921, 173-175, obr. 59; Preidel 1930, 220; Svoboda 1965, 260, 300-301, obr. 79; Droberjar 2002, 262-263; Droberjar 2005, 831; Droberjar 2008c, 160, 185; Korený 2013, 32-33, 34, 76, 98, 99, 134-136, obr. 17; Droberjar 2017a; 871, 872; Droberjar 2018, 787; Kostka 2018, 785.

10. PRAHA-LIBEŇ [1.5] (okr. Praha hlavní město; Hlavní město Praha) – hr. „5“
[Obr. 19:5, Tab. IX]

A. Typ nálezů: Fe spatha²⁵

B. Lokalizace nálezů: ul. Vosmíkových 16 a roh s ulicí Na Dědince (dříve ul. Kališnická a Husitská)

C. Typ naleziště: pohřebiště 6 + (?)

D. Nálezové okolnosti: záchr. akce (výzkum/sběr) – stavba hostince „Na Velehradě“; Eduard Štorch; 1906

E. Nálezový kontext meče: hl. hr. cca 60 cm pod spodní úrovní ornice; rozměry hr.: (?); orient.: cca Z-V; sekundární manipulace: velmi pravděpodobná; úprava hr.: (?), orient. hr.: (?); kostra rozrušená, poloha na zádech; meč po boku kostry; další militaria a pohřební výbava: Fe štítová puklice + další milodary (?); bez přítomnosti zvířete (?)

---

²⁵ Spatha z Prahy-Libně, inv. č. A237716/1, byla v roce 2020 dokumentována autorem v MMP.

F. Stav dochování meče: pouze část ve fr. [zach. 3 fr.: 2 fr. čepele, 1 fr. přechodu mezi čepelí a řapem]

G. Morfologická deskripce meče: jednotlivé fr. jako celek nesourodé, pozorováno směrem od řapu/týlu čepele k hrotu čepele: fr. „č.“ 1 se tloušťkou a stavbou korozní vrstvy liší od fr. „č.“ 2 a 3; u jedné hrany fr. „č.“ 1 v místě břítu odhaleno jádro čepele, které je ale velmi tenké (1 mm), průřez čepele: šestihranný, odsazení od řapu: krátké, oboustranně diagonální; fr. 1: d. = 116 mm, max. š. = 49 mm, tl. zach. = 7,7-10,5 mm; fr. 2: d. = 588 mm, max. š. = 45 mm, tl. zach. = 4-4,5 mm; fr. 3: d. = 166 mm, max. š. = 38 mm, tl. zach. = 4-4,5 mm; řap: zachován fr. spojený s týlem čepele; hlavice: –

H. Stav dochování příslušenství meče: –

CH. Morfologická deskripce příslušenství meče: –

I. Speciální materiálové analýzy: (?)

J. Místo uložení a inv. č. nálezů: MMP, inv. č. A237716/1

K. Literatura: Štorch 1911, 144-145; týž 1916, 91-94; Niederle 1918, 8, 13-14, Štorch 1921, 173-175, obr. 59; Preidel 1930, 220; Svoboda 1965, 260, 300-301, obr. 79; Droberjar 2002, 262-263; Droberjar 2005, 831; Droberjar 2008c, 160, 185; Korený 2013, 32-33, 34, 76, 98, 99, 134-136, obr. 17; Droberjar 2017a; 871, 872; Droberjar 2018, 787; Kostka 2018, 785.

11. PRAHA-LIBEŇ [1.6] (okr. Praha hlavní město; Hlavní město Praha) – hr. „6“
[Obr. 19:5, Tab. IX]

A. Typ nálezů: Fe spatha²⁶

B. Lokalizace nálezů: ul. Vosmíkových 16 a roh s ulicí Na Dědince (dříve ul. Kališnická a Husitská)

C. Typ naleziště: pohřebiště 6 + (?)

D. Nálezové okolnosti: záchr. akce (výzkum/sběr) – stavba hostince „Na Velehradě“; Eduard Štorch; 1906

---

²⁶ Spatha z Prahy-Libně, inv. č. A237716/2, byla v roce 2020 dokumentována autorem v MMP.

E. Nálezový kontext meče: hl. hr. cca 60 cm pod spodní úrovní ornice; rozměry hr.: (?); orient.: cca Z-V; sekundární manipulace: velmi pravděpodobné; úprava hr.: (?), orient. hr.: (?); kostra rozrušená, poloha na zádech; meč po boku kostry; Fe štítová puklice + další milodary (?); bez přítomnosti zvířete (?)

F. Stav dochování meče: pouze část ve fr. [zach. 3 fr.: 2 fr. čepele, 1 fr. přechodu mezi čepelí a řapem]²⁷

G. Morfologická deskripce meče: jednotlivé fr. jako celek nesourodé, pozorováno směrem od řapu/týlu čepele k hrotu čepele: fr. „č.“ 1 se tloušťkou a stavbou korozní vrstvy opět liší od fr. „č.“ 2 a 3; u fr. „č.“ 1 na dvou místech bříty odhaleno jádro čepele, které je ale znovu velmi tenké, průřez čepele: (?), odsazení od řapu: oboustranně téměř kolmé; fr. 1: d. = 160 mm, max. š. = 33 mm; fr. 2: d. = 235 mm, max. š. = 39 mm; fr. 3: d. = 420 mm, max. š. = 39 mm; řap: zachován fr. spojený s týlem čepele; hlavice: –

H. Stav dochování příslušenství meče: –

CH. Morfologická deskripce příslušenství meče: –

I. Speciální materiálové analýzy: (?)

J. Místo uložení a inv. č. nálezů: MMP, inv. č. A237716/2

K. Literatura: Štorch 1911, 144-145; týž 1916, 91-94; Niederle 1918, 8, 13-14, Štorch 1921, 173-175, obr. 59; Preidel 1930, 220; Svoboda 1965, 260, 300-301, obr. 79; Droberjar 2002, 262-263; Droberjar 2005, 831; Droberjar 2008c, 160, 185; Korený 2013, 32-33, 34, 76, 98, 99, 134-136, obr. 17; Droberjar 2017a; 871, 872; Droberjar 2018, 787; Kostka 2018, 785.

12. PRAHA-LIBEŇ [2] (okr. Praha hlavní město; Hlavní město Praha) – hr. ?
[Obr. 19:5, Tab. X]

A. Typ nálezů: Fe spatha²⁸

B. Lokalizace nálezů: křižovatka ul. Zenklovy (dříve Rudé armády) a ul. Vosmíkových

C. Typ naleziště: pohřebiště 1 + (?)

²⁷ Fragmentsy jsou fixovány na podložce, jejich tloušťka proto nebyla měřena.

²⁸ Spatha z Prahy-Libně, inv. č. A237570, byla v roce 2020 dokumentována autorem v MMP.

D. Nálezové okolnosti: záchr. arch. výzkum – výkop pro elektrické kabely (na základě upozornění mistra Theodora Kunsta, n. p. Želez. stavitelství); MMP: Václav Huml; 1970

E. Nálezový kontext meče: hl. hr. = 80 cm pod asfaltovým chodníkem; protáhlá oválná hr. jáma; rozměry hr.: (?); orient.: Z-V; sekundární manipulace: (?); úprava hr.: (?), zachovalá kostra na zádech (muž); Fe spatha podél pravé poloviny těla; Fe hrot kopí u pravého ramene, Fe nůž na levé pánevní kosti, Fe šipka šikmo pod nožem, další šipka v oblasti spodních žeber, torzo eneolitické čepele s laterální zoubkovitou retuší (archaikum); bez přítomnosti zvířete (?)

F. Stav dochování meče: téměř kompletní [zach. čepel a řap]

G. Morfologická deskripce meče: celk. d. zach. = 880 mm; hm. = 620 g; čepel: ve spodní třetině obloukovitě prohnutá, d. zach. = 775 mm, š. zach. = 36-43 mm, tl. zach. = cca 4 mm, odsazení od řapu: plynulé a oboustranně diagonální, průřez: šestihranný, povrch: náznak středového žlábků; řap: trnovitý, v horní třetině (u vrcholu) lehce ohnutý, d. zach. (od „hrany“ čepele) = 105 mm, š. zach. = 45 mm u čepele – 4,5 mm u vrcholu (pozdvolné zužování trnu směrem od čepele k jeho téměř plně zachovanému člunkovitě roznýtovanému vrcholu); tl. zach. = 4-6 mm, průřez: přibližně čtyřhranný, roznýtovaný vrchol řapu: š. zach. = 18 mm, v. zach. = 10 mm; hlavice: –

H. Stav dochování příslušenství meče: –

CH. Morfologická deskripce příslušenství meče: –

I. Speciální materiálové analýzy: (?)

J. Místo uložení a inv. č. nálezů: MMP, inv. č. A237570

K. Literatura: Huml, V. 1973, 121; Waldhauser 1999, 280; Bureš – Waldhauser 2005, 724-
obr., 767; Hlava 2008, 554; Korený 2013, 32, 34-35, 37-38, 136, obr. 17, 19, tab. 77:1; týž
2014, 230, obr. 8.

13. SLOVEČ (okr. Nymburk; Středočeský kraj) – hr. (?)²⁹
[Obr. 19:6, 28:1, Tab. XI]

A. Typ nálezů: Fe spatha³⁰

²⁹ Byl nalezen pouze jeden hrob, není však zcela vyloučeno, že nejde o součást pohřebiště.

³⁰ Spatha ze Sloveče, inv. č. 4034, byla v roce 2020 dokumentována autorem v Polabském muzeu v Poděbradech.

B. Lokalizace nálezů: uprostřed výšiny nad Městeckým potokem mezi Slovcí a Městcem Králové

C. Typ naleziště: pohřebiště 1 + (?) / izolovaný kostr. hr. (?)

D. Nálezové okolnosti: sběr – výkop pro drenáž pole dělníky; před 1926

E. Nálezový kontext meče: hl. hr. = (?); rozměry hr.: (?); orient.: (?); sekundární manipulace: (?); úprava hr.: (?), stav dochování a poloha kostry v hr.: (?); poloha meče vůči tělu: (?); Fe spatha, polokulovitá Fe puklice štítu; ve výbavě asi více předmětů, ale nepředány (?); bez přítomnosti zvířete (?)

F. Stav dochování meče: téměř kompletní [zach. čepel bez hrotu a řapu]

G. Morfologická deskripce meče: celk. d. zach. = 800 mm³¹ (ve třetině meče lom); hm.= (?); čepel: d. zach. = 684 mm, š. zach. = 46-50 mm, tl. zach. = cca 4,5-5 mm, odsazení od řapu: lehce diagonální, téměř kolmé, průřez: šestihranný, povrch: náznak středového žlábků; řap: trnovitý, d. zach. (od hrany čepel) = 116 mm, š. = 10-23 mm (pozdvolné zužování trnu směrem od čepel k jeho vrcholu, kde mírné rozšíření trnu), tl. zach. = 6-7 mm, průřez: přibližně čtyřhranný; hlavice: –

H. Stav dochování příslušenství meče: –

CH. Morfologická deskripce příslušenství meče: –

I. Speciální materiálové analýzy: (?)

J. Místo uložení a inv. č. nálezů: Polabské muzeum v Poděbradech, inv. č. 4034

K. Literatura: Hellich 1926-1927; Filip 1956, 380; Korený 2013, 32, 41, 96, 98, 143, obr. 17, 19, 27, tab. 84:1. Droberjar 2017a; 871, 872, obr. 4:1

14. ZVOLENĚVES (okr. Kladno; Středočeský kraj) – hrob 2 [Obr. 19:7, 28:4]

A. Typ nálezů: Fe spatha s příslušenstvím [zbytky dřevěné pochvy]

B. Lokalizace nálezů: trať „Na Chmelnici“ pod „Bechovem“, pole statkáře Antonína Lindy, parcela parc. č. 319

³¹ J. Hellich (1926-1927, 570) uvádí u spathy lehce odlišné rozměry: délku 85 cm a šířku 4,5 cm.

C. *Typ naleziště*: pohř- 7 + (?)

D. *Nálezové okolnosti*: záchr. výzkum; NM: Václav Landa; 1914-1915

E. *Nálezový kontext meče*: hl. hr. = (?); rozměry hr.: (?); orient.: (?); bez sekundární manipulace (?); hr. bez rakví či obložení kameny; orientace hr.: JZ-SV; dobře zachovaná kostra (muž, cca 168 cm) v poloze na zádech, obličej nachýlen k východu; Fe spatha po pravé straně těla od ramene do poloviny stehenní kosti, řapem nahoru; bez dalších milodarů; bez přítomnosti zvířete

F. *Stav dochování meče*: téměř kompletní [zach. čepel bez hrotu a řap bez zakončení]

G. *Morfologická deskripce meče*: celk. d. zach. = 820 mm³²; čepel: d. zach. = (?), š. zach. = 50 mm, tl. zach. = (?), odsazení od řapu: téměř neznatelný přechod, průřez: (?), povrch: (?); řap: spíše plochý, d. zach. (od hrany čepel) = cca 100 mm, š. = (?), tl. zach. = (?) mm, průřez: (?); hlavice: –

H. *Stav dochování příslušenství meče*: stopy dřevěné pochvy při hrotu

CH. *Morfologická deskripce příslušenství meče*: –

I. *Speciální materiálové analýzy*: (?)

J. *Místo uložení a inv. č. nálezů*: NM, inv. č. 18623

K. *Literatura*: Prokop 1916, 1-7; Svoboda 1965, 160, 280, 300-301, obr. 48, 79, tab. LXXIX:12; Svoboda 1978, obr. 231:1, (nádoba 235:12); Droberjar 2002, 388; Droberjar 2008a, 231, 241-pozn. 81; Droberjar 2017a; 871, 872, obr. 4:4; Korený 2008, 117-118, obr. 8-9; Korený 2013, 32, 33-35, 163, obr. 13, 17, 19, 21, tab. 137:3,4. *Internetové zdroje*: Databáze archeologické sbírky v.4.2. Oddělení prehistorie a protohistorie NM, inv. č. 18623.

12.2.2.2. Nálezy z Moravy

15. BEDŘICHOV (okr. Blansko; Jihomoravský kraj) – ojedinělý n. [Obr. 19:8, Tab. XII:2]

A. *Typ nálezů*: Fe spatha bez příslušenství

B. *Lokalizace nálezů*: přírodní památka Hersica; k. ú. Bedřichov

---

³² Zachovaná délka a šířka čepel a délka řapu dle K. Prokopa (1916, 3).

C. *Typ naleziště*: ojedinělý n. mimo hr. či pohřebiště

D. *Nálezové okolnosti*: bez arch. výzkumu, detektorový n.; Radek Blažek; 2015

E. *Nálezový kontext meče/příslušenství*: –

F. *Stav zachování meče*: téměř kompletní [zachovány řap a čepel; hrot a spodní část čepele odlomeny]

G. *Morfologická deskripce meče*: celk. d. = 810 mm; hm. = (?), čepel: d. = (?), š. = 40-55 mm, tl. = (?), odsazení od řapu: nejednoznačné, původně pravděpodobně min. na jedné straně kolmé, průřez: čočkovitý, povrch: bez středového žlábků; řap: spíše trnovitý – stejně úzká šířka po celé délce, délka = (?), průřez = (?); hlavice: nedochována

H. *Stav zachování příslušenství meče*: –

CH. *Morfologická deskripce příslušenství meče*: –

I. *Speciální materiálové analýzy*: (?)

J. *Místo uložení a inventární číslo nálezů*: Muzeum regionu Boskovicka, Boskovice, A 50505

K. *Literatura*: Droberjar – Knápek – Jarůšková 2019, 109, 121, 128-129, 132, 140, Fig. 11, 19:2.

16. DRNHOLEC (okr. Břeclav; Jihomoravský kraj) – hr. 803 [Obr. 19:9, Tab. XIII]

A. *Typ nálezů*: Fe spatha s příslušenstvím [pozůstatky dřevěné pochvy]

B. *Lokalizace nálezů*: trať „Pod Sýpkou“; k. ú. Drnholec, J intravilán městyse, JV svah vrcholu, parc. č. 1760/58

C. *Typ naleziště*: pohřebiště – 7 kostr. hr.

D. *Nálezové okolnosti*: záchr. arch. výzkum [stavba rodinného domu] – prozkoumána část pohřebiště; Regionální muzeum v Mikulově: František Trampota; 2016-2017

E. *Nálezový kontext meče/příslušenství*: h. = 130 cm od skrývky [+ 30 cm skrývka], d. = 323 cm, š. = 295 cm u dna, přibližně pravoúhlá hrobová jáma s vertikálními stěnami, kratší stěny zaoblené, dno ploché, malý schůdek v oblasti nohou, orient.: Z-V; sekundární manipulace; dochováno pouze torzo mužské kostry bez lebky v poloze na zádech a s rukama podél těla

v dřevěné rakvi; meč podél pravé strany těla nad pravou rukou; Fe hrot kopí, zahnutý Fe předmět, fr. Fe nože, skládaný parohový hřeben, křesací kámen - sílex (rohovec), 5 Fe trnů okolo rakev, mimo rakev za hlavou keramická nádoba s fr. vaječných skořápek; bez přítomnosti zvířete

F. Stav dochování meče: téměř kompletní [zachovány řap a čepel]

G. Morfologická deskripce meče: celk. d. = 789 mm; hm. = 568 g; čepel: d. = 710 mm, š. = 45 mm, tl. = 50 mm, odsazení od řapu: diagonální na jedné str., kolmé na druhé str., průřez: zčásti čočkovitý, zčásti kosočtverečný, povrch: bez středového žlábků; řap: plochý, d. = 7,5 cm, průřez: nepravidelně obdélníkovitý; hlavice: nedochována

H. Stav dochování příslušenství meče: stopy

CH. Morfologická deskripce příslušenství meče: pozůstatky dřevěné pochvy fixované korozí k oběma stranám čepel

I. Speciální materiálové analýzy: rtg. snímkování bez zjištění damasku,³³ xlt. analýza neprovedena

J. Místo uložení a inv. č. nálezů: Regionální muzeum v Mikulově, Mikulov, A 86626

K. Prameny: Trampota 2020a; Trampota 2020b; Trampota 2020d; *Literatura:* Trampota 2018, 205, obr. 3, 4; Trampota et al. v tisku.

17. HOLUBICE [1.1] (okr. Vyškov; Jihomoravský kraj) – hr. 9 [Obr. 19:10, 21, 30:1, 32:1, Tab. XVII:1]

A. Typ nálezů: Fe (semi-)spatha s příslušenstvím [opasková přezka]

B. Lokalizace nálezů: nal. Holubice – poloha I; dálnice v úseku Brno – Holubice na sever od obce Holubice; k. ú. Holubice

C. Typ naleziště: pohřebiště (104 kostrových hr., 1 žárový hr.)

D. Nálezové okolnosti: plošný záchr. arch. výzkum; ARUB: Miloš Čížmář (+ Kateřina Geislerová, Ivo Rakovský); 1979-1980

---

³³ Výsledky rtg. snímkování budou publikovány v samostatném článku.

E. Nálezový kontext meče: hr.: hl. = 70 cm, d. = 205 cm, š. = 60 cm, pravoúhlá jáma, orient.: Z-V; sekundární manipulace; dobře dochovaná kostra (muž, 50-60 let) v natažené poloze na zádech, lebka lehce posunutá, paže trochu ohnuty ve směru pánve; semispatha podél pravé strany těla; Fe pravoúhlá opasková přezka (d. = 42 mm) v oblasti pasu, Fe dlouhý nůž/sekáč (d. = 260 mm) podél vnitřní strany levé ruky, Fe bodec se zahnutým koncem (d. = 190 mm) podél vnitřní strany levé ruky, část zdobeného kostěného hřebene s Fe nýty, silex (pazourek); bez přítomnosti zvířete

F. Stav dochování meče: téměř kompletní [zachovány řap a čepel]

G. Morfologická deskripce meče: celk. d. = 575 mm [Čižmářová 2020]³⁴ / 588 mm [Čižmář 2011, 168] / 595 mm [Čižmář 2011, Taf. 8:9:6]; hm. = 290 g [Čižmářová 2020], čepel: mírné zúžení od týlu k hrotu, d. = 519 mm [Čižmář 2011, Taf. 8:9:6], š. = 38 mm [Čižmářová 2020] / max. 43 mm [Čižmář 2011, Taf. 8:9:6], tl. = 3,5 mm [Čižmářová 2020], odsazení od řapu: diagonální na jedné str., téměř bez odsazení na druhé str., průřez: čočkovitý, povrch: „na jedné straně dva široké mělké podélné žlábký, na druhé straně od jílce tři, zhruba od třetiny délky dva“ [Čižmářová 2020]; řap: spíše plochý, d. = 68 mm [Čižmářová 2020] / 76 mm [Čižmář 2011, Taf. 8:9:6], průřez: (?); hlavice: –

H. Stav dochování příslušenství meče: –

CH. Morfologická deskripce příslušenství meče: –

I. Speciální materiálové analýzy: rtg. snímkování – zj. damasková technika výroby (tříprutový damask)

J. Místo uložení a inv. č. nálezů: Moravské zemské muzeum, Brno, přír. č. Pa 1/90

K. Prameny: Čižmářová 2020; *Literatura:* Bárta – Hložek – Šmerda 2016, 29-30; Čižmář – Geislerová – Rakovský 1981, 69-70, Abb. 29, Taf. 11-12; Čižmář et al. 1982, 60-61; Droberjar 2002, 77; Čižmář 2011, 129-152, 167-168, Abb. 1-2, 4, Taf. 8:9, 120:6-7; Přichystal 2011, 164; Stloukal 2011, 154.

---

³⁴ Za aktuálně získaná doplňující data o spathách [1.1], [1.2] a [1.4] z Holubic velmi děkuji paní PhDr. Janě Čižmářové, kurátorce sbírek protohistorického období Moravského zemského muzea v Brně.

18. HOLUBICE [1.2] (okr. Vyškov; Jihomoravský kraj) – hr. 79 [Obr. 19:10, 21, 30:2, 32:2, Tab. XIV:1, XVII:2]

A. Typ nálezu: Fe spatha s příslušenstvím [stopy dřevěné pochvy + přezka]

B. Lokalizace nálezu: nal. Holubice I; dálnice v úseku Brno – Holubice na sever od obce Holubice; k. ú. Holubice

C. Typ naleziště: pohřebiště (104 kostrových hr., 1 žárový hr.)

D. Nálezové okolnosti: plošný záchr. arch. výzkum; ARUB: Miloš Čižmář (+ Kateřina Geislerová, Ivo Rakovský); 1979-1980

E. Nálezový kontext meče/příslušenství: hr.: hl. = 140 cm, d. = 245 cm, š. = 130 cm, pravoúhlá jáma, v hl. 70 cm odskok („lavice“) v podélných stěnách (v hr. zj. stopy dubového bednění), orient.: Z-V; sekundární manipulace; kostra (muž, 40-50 let) v natažené poloze na zádech, paže nad pánví překříženy, páteř ohnutá, část levé nohy posunuta; spatha podél levé strany těla; oválná přezka (délka: 30 mm) se zach. trnem v poloze na levé polovině pánve, kostěný bodec s šikmými zářezy (d. = 146 mm), část zdobeného kostěného hřebene s Fe nýtem a rytou výzdobou, 5 silexů (pazourek, rohovec); bez přítomnosti zvířete

F. Stav dochování meče: téměř kompletní [zachováno necelý řap a čepel]

G. Morfologická deskripce meče: celk. d. = 815 mm [Čižmářová 2020] / 850 mm [Čižmář 2011, 200] / 838 mm [Čižmář 2011, Taf. 20:79:1]; hm. = 483 g [Čižmářová 2020], čepel: mírně se zužující od týlu k hrotu, d. = 778 mm [Čižmář 2011, Taf. 20:79:1], š. = 42 mm [Čižmářová 2020] / max. 48 mm [Čižmář 2011, Taf. 20:79:1], tl. = 3,5 mm [Čižmářová 2020], odsazení od řapu: oboustranně diagonální, průřez: šestihranný, „plochá čepel“ [Čižmářová 2020], povrch: možný náznak středového žlábků (?); řap: plochý trn, d. = 50 mm [Čižmářová 2020] / 60 mm [Čižmář 2011, Taf. 20:79:1], průřez: obdélníkovitý; hlavice: nedochována

H. Stav dochování příslušenství meče: stopy

CH. Morfologická deskripce příslušenství meče: pozůstatky ztrouchnivělého bukového dřeva pochvy

I. Speciální materiálové analýzy: rtg. snímkování: damask nezmiňen

J. Místo uložení a inv. č. nálezu: Moravské zemské muzeum, Brno, přír. č. Pa 1/90

K. Prameny: Čižmářová 2020; *Literatura:* Čižmář – Geislerová – Rakovský 1981, 69-70, Abb. 29, Taf. 11-12; Čižmář et al. 1982, 60-61; Droberjar 2002, 77; Čižmář 2011, 129-152, 200, Abb. 31-32, Taf. 20:79, 106:79; Opravil 2011, 163; Přichystal 2011, 165; Stloukal 2011, 156.

19. HOLUBICE [1.3] (okr. Vyškov; Jihomoravský kraj) – hr. 81 [Obr. 19:10, 21, 31:1, 32:3, Tab. XIV:2]

A. Typ nálezu: Fe spatha s příslušenstvím [stopy dřevěné pochvy + přezka]

B. Lokalizace nálezu: nal. Holubice I; dálnice v úseku Brno – Holubice na sever od obce Holubice; k. ú. Holubice

C. Typ naleziště: pohřebiště (104 kostrových hr., 1 žárový hr.)

D. Nálezové okolnosti: plošný záchr. arch. výzkum; ARUB: Miloš Čižmář (+ Kateřina Geislerová, Ivo Rakovský); 1979-1980

E. Nálezový kontext meče/příslušenství: horizontální dvojhrob: hl. = 140 cm, d. = 235 cm, š. = 150 cm, pravoúhlá jáma, v hl. 75 cm odskok v podélných stěnách („lavice“), orient.: Z-V; sekundární manipulace – S strana: skelet (muž, 40-50 let) kompletně zpřeházen; J strana: skelet (dítě, 8-9 let): natažené nohy a pravá paže, levá paže chyběla; spatha v oblasti chybějící levé paže skeletu dítěte (tj. po pravé straně těla muže); Fe bodec s okem (d. = 184 mm) u spathy, Fe přezka (nezach.) uprostřed trupu muže, čtyři Fe ploché fragmenty s nýty (d. = 24 mm, 28 mm, 30 mm, 67 mm); 4 fr. žeber ovce/kozy

F. Stav dochování meče: téměř kompletní [zachovány řap a čepel]

G. Morfologická deskripce meče: celk. d. = 908 mm [Čižmář 2011, 200] / 921 mm [Čižmář 2011, Taf. 21:81:2]; hm. = (?), čepel: stejně široká téměř po celé délce, zúžení až u hrotu, d. = 794 mm [Čižmář 2011, Taf. 21:81:2], š. = 43 mm [Čižmář 2011, Taf. 21:81:2], tl. = (?), odsazení od řapu: oboustranně diagonální, průřez: čočkovitý, povrch: (?); řap: trnovitý, konec řapu knoflíkovitě rozšířen, d. = 127 mm [Čižmář 2011, Taf. 21:81:2], průřez: obdélníkovitý; hlavice: nedochována

H. Stav dochování příslušenství meče: stopy

CH. Morfologická deskripce příslušenství meče: pozůstatky ztrouchnivělého bukového dřeva pochvy

I. Speciální materiálové analýzy: rtg. snímkování: damask nezmiňen

J. Místo uložení a inv. č. nálezů: Moravské zemské muzeum, Brno, přír. č. Pa 1/90; aktuálně v expozici MZM

K. Prameny: Čižmářová 2020; Literatura: Čižmář – Geislerová – Rakovský 1981, 69-70, Abb. 29, tab. 11-12; Čižmář et al. 1982, 60-61; Droberjar 2002, 77; Čižmář 2011, 129-152, 200, Abb. 33-34, Taf. 21:81, 106:81; Opravil 2011, 164; Peške 2011, 162; Stloukal 2011, 156.

20. HOLUBICE [1.4] (okr. Vyškov; Jihomoravský kraj) – hr. 100 [Obr. 19:10, 21, 31:2, 32:4, Tab. XVII:3]

A. Typ nálezů: Fe spatha s příslušenstvím [stopy dřevěné pochvy]

B. Lokalizace nálezů: nal. Holubice I; dálnice v úseku Brno – Holubice na sever od obce Holubice; k. ú. Holubice

C. Typ naleziště: pohřebiště (104 kostrových hr., 1 žárový hr.)

D. Nálezové okolnosti: plošný záchr. arch. výzkum; ARUB: Miloš Čižmář (+ Kateřina Geislerová, Ivo Rakovský); 1979-1980

E. Nálezový kontext meče/příslušenství: hr.: hl. = 150 cm, d. = 245 cm, š. = 110-120 cm, pravoúhlá jáma, v hl. 80 cm zčásti porušený odskok („lavice“) v podélných stěnách (v hr. zj. stopy zetlelého jedlového dřeva), orient.: Z-V; sekundární manipulace – skelet (muž, 50-60 let) kompletně zpřeházen: lebka 30 cm nade dnem hrobové jámy; spatha podél severní stěny hr. jámy – pravděpodobně po levé straně těla; Fe hrot kopí, Fe nůž (d. = 237 mm) v původní poloze nohou, Fe nůžky, kostěný hřeben se Fe nýty a rytou výzdobou držadla, 4 Fe předměty, CS pinzeta s rytou výzdobou, dva rohovce/pazourky; kosti kura domácího a lišky obecné, fr. lebky tura domácího (?)

F. Stav dochování meče: téměř kompletní [zachovány řap a čepel]

G. Morfologická deskripce meče: celk. d. = 905 mm [Čižmářová 2020] / 925 mm [Čižmář 2011] / 930 mm [Čižmář 2011, Taf. 25:100:5]; hm. = 488 g [Čižmářová 2020], čepel: plochá s oblým zakončením, mírně se zužující od týlu k hrotu, d. = 811 mm [Čižmář 2011, Taf. 25:100:5], š. = max. 54 mm [Čižmář 2011, Taf. 25:100:5] / „pod záštitou 52 mm, 270 mm od hrotu 47 mm“ [Čižmářová 2020], tl. = 30 mm [Čižmářová 2020], odsazení od řapu: téměř

kolmé, průřez: šestihranný, povrch: náznak středového žlábků; řap: plochý trn, „*k čepeli rozšířený, zakončen drobným ohnutím dopředu a do strany*“ [Čižmářová 2020], d. = 119 mm [Čižmář 2011, Taf. 25:100:5], průřez: obdélníkovitý; hlavice: nedochován

H. Stav dochování příslušenství meče: stopy

CH. Morfologická deskripce příslušenství meče: pozůstatky ztrouchnivělého bukového dřeva pochvy

I. Speciální materiálové analýzy: rtg. snímkování: damask nezmíněn

J. Místo uložení a inv. č. nálezů: Moravské zemské muzeum, Brno, přír. č. Pa 1/90, inv. č. 157.812

K. Prameny: Čižmářová 2020; Literatura: Čižmář – Geislerová – Rakovský 1981, 69-70, Abb. 29, tab. 11-12; Čižmář et al. 1982, 60-61; Droberjar 2002, 77; Čižmář 2011, 129-152, 216, Abb. 43-44, Taf. 25:100; Opravil 2011, 164; Peške 2011, 163; Přichystal 2011, 165; Stloukal 2011, 157; Droberjar 2017a; 871.

21. KYJOV [1] (okr. Hodonín; Jihomoravský kraj) – hr. 881 [Obr. 19:11, 38:2-3, 39, Tab. XV, XVIII-XXIV]

A. Typ nálezů: Fe spatha s příslušenstvím [zbytky pochvy: dřevěné fr., stopy usně na vnějšku pochvy, stopy kožešinové vystélky pochvy, 3 nýtky ze slitiny Ag]

B. Lokalizace nálezů: JV okraji Kyjova na místě výstavby obchodního domu Kaufland v trati „Od Svatoborska“ na ostrožně nad soutokem říčky Kyjovky a Sobůlského potoka

C. Typ naleziště: polykulturní pohřebiště (a sídliště) – 250 hr. (z toho 240 hr. z mladší doby stěhování národů, 10 hr. a několik sídlištních objektů z pozdního eneolitu až starší doby bronzové)

D. Nálezové okolnosti: plošný záchr. arch. výzkum; Masarykovo muzeum v Hodoníně: Jaromír Šmerda; 2010

E. Nálezový kontext meče/příslušenství: hr.: hl. = (?), d. = (?), š. = (?), vertikální jezdecký dvojhr.: 1) kůň a pes = horní pohřeb, 2) muž = spodní pohřeb – původně v dřevěné rakvi, odskok („lavice“) v podélných stěnách 40 cm nade dnem hr., orient. hr. Z-V; horní hr. sekundárně narušen, spodní hr. nenarušen; skelet v anatomické poloze; meč vedle levé paže;

Fe kopí v JV rohu těsně nad úrovní rakve, pozůstatky štítu (Fe puklice, CS kruhové nýty, Fe podélné držadlo) nad levou paží, větší bojový nůž s menším nožem na levém boku; CS přezka s 2 CS nýty v oblasti pravé poloviny břicha, křesací souprava (ocílka se zahnutými konci, fr. silicitu), Fe přezka na pravé polovině pánve, CS průvlečka mezi žebry a pravou paží, CS kování s nýty nad levým ramenem, kostěný jednostranný hřeben s Fe nýty, Fe součásti koňského uzdění a řemení za hlavou na Z konci hr.; přítomnost zvířete: kůň a pes

F. Stav zachování meče: hlavice, řap, čepel

G. Morfologická deskripce meče: celk. d. = 915 mm; hm. = (?); čepel: d. = 784, š. = 55 mm (u trnu), tl. = (?), odsazení od řapu: oboustranně kolmé, průřez: spíše šestihranný, zvláštnosti povrchu [není vyloučen mělký středový žlábek; efekt damasku]; řap: trnovitý, délka = 131 mm, šířka 14 mm (u hlavice) až 24 mm (u čepel), průřez: čtyřhranný, zbytky textilu na jílcích meče a v jeho okolí v hr.; hlavice: CS člunkovitá hlavice s proužkovým Ag tautováním (o tl. = 1 mm), d. = 67 mm, v. = 15 mm, max. tl. = 12 mm

H. Stav zachování příslušenství meče: pouze část ve fr. / stopy [avers: mineralizované dřevo na čepeli u trnu, petrifikovaná useň uprostřed čepel, cca 100 mm od hrotu čepel 3 nýtky (původní dřevěné pochvy) ze slitiny Ag; revers: fr. dřeva na čepeli u trnu se zbytkem usně, fr. dřeva na čepeli asi 1 cm od trnu, zbytky usně]

CH. Morfologická deskripce příslušenství meče: pochva (fr. dřeva a stopy usně a kožešiny na čepeli), závěs [snad CS přezka se 2 CS nýty, popř. Fe přezka]

I. Speciální materiálové analýzy: radiografie (rgt. snímkování: na čepeli zj. damask se stromečkovou kresbou ze 3 zkroucených kompozitních tyčí, u hrotu se vzor mění z tordovaného na lineární, damask zčásti zasahuje i do trnu meče, na hlavici potvrzena pásková tautie kovem odlišným od spodiny; prvková analýza hlavice rtg. spektrometrem: zj. hlavice z cínového CS s nižším obsahem cínu a zvýšeným obsahem Ag; prvková analýza hlaviček 3 nýtků rtg. spektrometrem: jako materiál zj. slitina stříbra; rtg. analýza minerálů tvořících báze petrifikovaných zbytků organických látek: zj. minerály goethit a jarosit související s korozí Fe); prvková analýza drátku tautie elektronovým mikroskopem (zj. klenotnické stříbro vyšší ryzosti); metalografie: 2 vzorky (zj. tělo čepel z ocelového jádra se třemi přivařenými damaskovými panely z každé strany plochy čepel [každý panel složen ze 4 ocelových a 3 Fe lamel], k tělu nakovány ocelové břity, min. část čepel kalena); xylotomární archeobotanická analýza druhu dřeva pochvy (mineralizované dřevo pochvy meče určeno jako olše)

J. Místo uložení a inventární číslo nálezu: Masarykovo muzeum v Hodoníně, (?)

K. Literatura: Bárta – Hložek – Šmerda 2016, 5-6, 10-13, 34-77, obr. 1-89; Šmerda 2011, 141-145; týž 2012, 1-3, 38-41; týž 2013, 271-272, obr. 1-3; týž 2016, 167, obr. 1-2; týž 2017, 381-382, obr. 1-3.

22. KYJOV [1.2] (okr. Hodonín; Jihomoravský kraj) – hr. č. 1009³⁵ [Obr. 19:11]

A. Typ nálezu: Fe spatha bez příslušenství (?)

B. Lokalizace nálezu: JV okraji Kyjova na místě výstavby obchodního domu Kaufland v trati „Od Svatoborska“ na ostrožně nad soutokem říčky Kyjovky a Sobůlského potoka

C. Typ naleziště: polykulturní pohřebiště (a sídliště) – 250 hr. (z toho 240 hr. z mladší doby stěhování národů, 10 hr. a několik sídlištních objektů z pozdního eneolitu až starší doby bronzové)

D. Nálezové okolnosti: plošný záchr. arch. výzkum; Masarykovo muzeum v Hodoníně: Jaromír Šmerda; 2010

E. Nálezový kontext meče/příslušenství: (?)

F. Stav zachování meče: (?)

G. Morfologická deskripce meče: (?)

H. Stav zachování příslušenství meče: (?)

CH. Morfologická deskripce příslušenství meče – pochvy či závěsu: (?)

I. Speciální materiállové analýzy: (?)

J. Místo uložení a inventární číslo nálezu: Masarykovo muzeum v Hodoníně, (?)

K. Literatura: Bárta – Hložek – Šmerda 2016, 5-6, 10-13; Šmerda 2011, 141-145; týž 2012, 1-3, 38-41; týž 2013, 271-272, obr. 1-3; týž 2016, 167, obr. 1-2; týž 2017, 381-382, obr. 1-3.

---

³⁵ Kyjovské pohřebiště, zkoumané v roce 2010, dosud nebylo souhrnně publikováno, přičemž je předmětem zpracovávané dizertační práce vedoucího výzkumu Mgr. J. Šmerdy (Šmerda 2020). V souvislosti s tím nebyly zásadní informace ohledně jezdeckého hr. bojovníka č. 1009 se spathou vedoucím výzkumu autorovi práce zpřístupněny.

23. LUŽICE [1.1] (okr. Hodonín; Jihomoravský kraj) – hr. 9 [Obr. 19:12, 20, 33:1, 35:1]

A. *Typ nálezů*: Fe spatha s příslušenstvím [přezka a 3 nýty (snad opaskové)]

B. *Lokalizace nálezů*: trať „U starého“ (návrší severně od silnice z Lužice do Dolních Bojanovic; k. ú. Lužice u Hodonína)

C. *Typ naleziště*: polykulturní pohřebiště – 120 hr. (z toho 117 hr. s lidskými a 2 hr. se zvířecími pozůstatky z mladší fáze období stěhování národů)

D. *Nálezové okolnosti*: plošný záchr. arch. výzkum, ARUB (expozitura Mikulčice): Zdeněk Klanica, 1981-1982, 1986-1990

E. *Nálezový kontext meče*: hr.: hl. 135 cm pod úrovní podorničí, d. = 320 cm, š. = 130 cm, v hl. = 70 cm pod úrovní podorničí ve stěnách odskok, přičemž jáma se směrem dolů zužovala až ke dnu o d. = 270 cm, š. = 65 cm, orient. hr.: Z-V; sekundární manipulace; zachována jen část lebky, horní polovina kostry zpřeházená, kosti nohy v anatomické poloze (muž, 26-30 let); meč podél pravé poloviny těla, kosti pravé ruky cca v polovině délky jeho čepele; napravo od meče Fe sekera, Fe hrot kopí 15 cm nad kostrou v JV rohu jámy, dále 3 Fe nýty na různých místech hrobové jámy, Fe přezka bez trnu pod pánví, dva fr. Fe nože, malý CS plech s nýty, jednovrstvý kostěný hřeben s rytou výzdobou (očka), dva fr. nezdobeného Fe kroužku a nad pánví pravděpodobně obsah opaskového kapsáře (např. CS závaží s hladkým povrchem, fr. CS váhy, CS pinzeta nebo fr. laténského náramku z modrého skla), fr. profilované nádoby; u nohou pohřbeného kostra psa

F. *Stav zachování meče*: téměř kompletní [zachovány řap a čepel]

G. *Morfologická deskripce meče*³⁶: celk. d. = 870 mm; hm. = (?), čepel: d. = 775 mm, š. = max. 45 mm, tl. = (?), odsazení od řapu: téměř bez odsazení, průřez: (?), povrch: bez středového žlábků (?); řap: spíše plochý (?), d. = 95 mm, průřez: (?); hlavice: nedochována

H. *Stav zachování příslušenství meče*: -

CH. *Morfologická deskripce příslušenství meče – pochvy či závěsu*: -

I. *Speciální materiálové analýzy*: (?)

J. *Místo uložení a inventární číslo nálezů*: ARUB (?), (?)

³⁶ Celková délka, délka a šířka čepele, délka řapu, podoba řapu a určení neexistence středového žlábků určeny byly určeny na základě publikované kresby (Klanica – Klanicová 2011, Taf. 33:9:1).

K. Literatura: Klanica 1983, 43; Klanica 1989b, 145; Droberjar 2002, 164; Klanica – Klanicová 2011, 225, 231-233, Taf. 1-2, 5:9, Taf. 33-34.

24. LUŽICE [1.2] (okr. Hodonín; Jihomoravský kraj) – hr. č. 12 [Obr. 19:12, 20, 33:2, 35:2]

A. Typ nálezu: Fe spatha bez příslušenství

B. Lokalizace nálezu: trať „U starého“ (návrší severně od silnice z Lužice do Dolních Bojanovic; k. ú. Lužice u Hodonína

C. Typ naleziště: polykulturní pohřebiště – 120 hr. (z toho z mladšího období stěhování národů 117 hr. s lidskými a 2 hr. se zvířecími pozůstatky)

D. Nálezové okolnosti: plošný záchr. arch. výzkum, ARUB (expozitura Mikulčice): Zdeněk Klanica, 1981-1982, 1986-1990

E. Nálezový kontext meče: horní úroveň hr.: d. = 264 cm, š. = 124 cm, dno hr.: d. = 210 cm, š. = 50 cm, hl. = 230 cm (pod úrovní dnešního povrchu terénu), pravoúhlá jáma, ve stěnách odskok, zbytky dřevěného bednění kopírovaly dno hr., orient. hr.: Z-V; sekundární manipulace; zachována část lebky, narušena především horní polovina kostry a pravá stehenní kost (muž, cca 50 let); Fe meč na levé straně skeletu od lebky téměř ke kolenům; Fe hrot kopí 20 cm nalevo od lebky a nad její úrovní, kostěný hřeben napravo od lebky, nad pánví pravděpodobně obsah kapsáře (Fe pinzeta se zbytky Ag tauzie, část Fe nože, Fe ocílka, 4 ks pazourku, brousek), další Fe hrot kopí v JV rohu hrobové stěny, CS hřebík, ve výplni nad skeletem CS fr.; bez přítomnosti zvířete

F. Stav zachování meče: téměř kompletní [zachovány řap a čepel]

G. Morfologická deskripce meče³⁷: celk. d. = 925 mm; hm. = (?), čepel: d. = 800 mm, š. = max. 50 mm, tl. = (?), odsazení od řapu: bez odsazení, průřez: (?), povrch: bez středového žlábků (?); řap: spíše trnovitý (?), konec řapu knoflíkovitě rozšířen/roznýtován, d. = 125 mm, průřez: (?); hlavice: nedochována

H. Stav zachování příslušenství meče: -

CH. Morfologická deskripce příslušenství meče – pochvy či závěsu: -

³⁷ Celková délka, délka a šířka čepel, délka řapu, podoba řapu a určení neexistence středového žlábků určeny byly určeny na základě publikované kresby (Klanica – Klanicová 2011, Taf. 36:12:3).

I. *Speciální materiálové analýzy: (?)*

J. *Místo uložení a inventární číslo nálezu: ARUB (?), (?)*

K. *Literatura: Klanica 1983, 43; Klanica 1989b, 145; Droberjar 2002, 164; Klanica – Klanicová 2011, 225, 233-234, obr. 1-2, 6:12, Taf. 36:12.*

25. LUŽICE [1.3] (okr. Hodonín; Jihomoravský kraj) – hr. 84 [Obr. 19:12, 20, 34:2, 35:3]

A. *Typ nálezu: Fe spatha s příslušenstvím [přezka, 3 Fe nýty (snad opaskové)]*

B. *Lokalizace nálezu: trať „U starého“ (návrší severně od silnice z Lužice do Dolních Bojanovic; k. ú. Lužice u Hodonína*

C. *Typ naleziště: polykulturní pohřebiště – 120 hr. (z toho z mladšího období stěhování národů 117 hr. s lidskými a 2 hr. se zvířecími pozůstatky)*

D. *Nálezové okolnosti: plošný záchr. arch. výzkum, ARUB (expozitura Mikulčice): Zdeněk Klanica, 1981-1982, 1986-1990*

E. *Nálezový kontext meče: horní úroveň hr.: d. = 304 cm, š. = 140 cm, hl. = 264 cm (pod úrovní dnešního povrchu), pravoúhlá jáma se zaoblenými rohy zachycena napříč výplní pravěkého objektu (č. 4), orient. hr.: ZSZ-VJV; sekundární manipulace, 35 cm nade dnem registrovány zbytky dřeva (pravděpodobně pravoúhlé, úzké rakve: l. = 216 cm, š. = 50 cm, kratší strany zesílené až na 10 cm); relativně zachovalá kostra (muž, cca 40 let) – kosti v anatomické poloze; Fe meč na levé straně skeletu – jílec na levém rameni, levá paže ohnutá v lokti tak, že zápěstí leželo na meči a články prstu na kyčelním kloubu; Fe hrot kopí zabodnutý do V stěny, 3 Fe nýty, oválná přezka, pravděpodobně obsah kapsáře (Fe ocílka, pazourek, zlomky Fe nože), 2 plechová kování na okraji ústí (s 12 nýty) z dřevěné nádoby; bez přítomnosti zvířete*

F. *Stav zachování meče: téměř kompletní s hlavicí [zachovány hlavice, řap, čepel]*

G. *Morfologická deskripce meče³⁸: celk. d. = 888 mm; hm. = (?), čepel: d. = 765 mm, š. = max. 45 mm, tl. = (?), odsazení od řapu: pravoúhlé až diagonální, průřez: (?), povrch: bez středového žlábků; řap: spíše trnovitý (?), d. = 123 mm, průřez: (?); hlavice: zach. člunkovitá koruna hlavice*

³⁸ Celková délka, délka a šířka čepel, délka řapu, podoba řapu a určení neexistence středového žlábků určeny byly určeny na základě publikované kresby (Klanica – Klanicová 2011, Taf. 68:84:4).

H. Stav zachování příslušenství meče: -

CH. Morfologická deskripce příslušenství meče – pochvy či závěsu: -

I. Speciální materiállové analýzy: (?)

J. Místo uložení a inventární číslo nálezů: ARUB (?), (?)

K. Literatura: Klanica 1989b, 145; Klanica 1990, 47; Droberjar 2002, 164; Klanica – Klanicová 2011, 225, 281, obr. 1-2, 36:84, Taf. 68:84.

26. MÍCHOV (okr. Blansko; Jihomoravský kraj) – ojedinělý n. [Obr. 19:13, Tab. XII:1]

A. Typ nálezů: Fe spatha bez příslušenství

B. Lokalizace nálezů: nal. Míchov II; trať „Kroupka“; k. ú. Míchov u Boskovic

C. Typ naleziště: ojedinělý n. mimo hr. či pohřebiště

D. Nálezové okolnosti: bez arch. výzkumu, detektorový nález; Vlastislav Konečný, Jakub Rozsýval; 2014

E. Nálezový kontext meče: -

F. Stav zachování meče: téměř kompletní [zachován řap a čepel]

G. Morfologická deskripce meče: celk. d. = 900 mm; hm. = (?), čepel: d. = (?), š. = 50 mm, tl. = (?), odsazení od řapu: oboustranně diagonální, průřez: spíše čochovitý s oble vystupujícím žebrem, povrch: centrálně umístěné podélné žebro mezi dvěma podélnými rýhami; řap: spíše trnovitý; hlavice: nedochována

H. Stav zachování příslušenství meče: –

CH. Morfologická deskripce příslušenství meče: –

I. Speciální materiállové analýzy: (?)

J. Místo uložení a inventární číslo nálezů: Muzeum regionu Boskovicka, Boskovice, A 50505

K. Literatura: Droberjar – Knápek – Jarůšková 2019, 128-129, 133, 140, Fig. 11, 19:1.

27. MUŠOV (okr. Brno-venkov; Jihomoravský kraj) – hr. (?)³⁹ [Obr. 18, 19:14]

A. *Typ nálezu*: Fe spatha (?); s příslušenstvím / bez příslušenství (?)

B. *Lokalizace nálezu*: Mušov – trať „Roviny“; kat.: Mušov

C. *Typ naleziště*: pohřebiště (cca 250 kostrových hrobů)

D. *Nálezové okolnosti*: letecký průzkum; zjišťovací arch. výzkum; ARUB: Zuzana Loskotová (?); (?)

E. *Nálezový kontext meče/příslušenství*: (?)

F. *Stav zachování meče*: (?)

G. *Morfologická deskripce meče*: (?)

H. *Stav zachování příslušenství meče*: (?)

CH. *Morfologická deskripce příslušenství meče – pochvy či závěsu*: (?)

I. *Speciální materiálové analýzy*: (?)

J. *Místo uložení a inventární číslo nálezu*: (?), (?)

K. *Prameny*: Loskotová 2020; *Literatura*: Loskotová 2013, 323, 325-326, Fig. 1-2, 4-6; Loskotová 2019, 143, Fig. 1-2; *Internetové zdroje*: Středisko pro výzkum doby římské a doby stěhování národů.

28. REBEŠOVICE (okr. Brno-venkov; Jihomoravský kraj) – hr. 178 [Obr. 19:15, 38:1]

A. *Typ nálezu*: spatha s příslušenstvím [fr. dřevěné pochvy (?) + fr. okrajového kování pochvy]

B. *Lokalizace naleziště*: trať „Na stráni“, k. ú. Rebešovice a Rajhradice (na šterkové terase nad údolím při levém břehu Svratky u Rebešovic)

C. *Typ naleziště*: polykulturní pohřebiště – 294 hr. únětických, slovanských a langobardských (z toho 11 lidských hr. z ml. DSN) + v rozoraných vrstvách doklady kult. s moravskou

---

³⁹ Za informaci o nálezu děkuji Mgr. Z. Loskotové, Ph.D. (ARUB), vedoucí archeologického výzkumu v Mušově. Meč je však ve stavu zpracování, dosud nebyl publikován (Loskotová 2020), a v souvislosti s tím nebyly potřebné informace o něm autorovi zpřístupněny.

malovanou ker., kult. se zvoncovitými poháry, mohylovou kult., velatickou k. + nálezy z doby římské

D. Nálezové okolnosti: plošný záchr. arch. výzkum, ARUB: Jaroslav Král (1952), Jindra Nekvasil (1953)

E. Nálezový kontext meče/příslušenství: hr.: hl. = 120 cm, svrchní rozměr: d. = 270 cm, š. = 120 cm, dno: d. = 230 cm, š. = 60 cm, hr. jáma nepravidelného obdélného tvaru na JZ straně se zaoblenými rohy, na SV straně tupý úhel, orient. hr.: ZJZ-VSV; bez sekundární manipulace; zbytky skeletu (dospělý muž) - anatomická poloha nataženého těla na zádech: fr. kosti spánkové, 2 zuby, fr. pravé a levé holenní kosti; Fe spatha s fragmenty pochvy po pravé straně těla: jílec cca v místech pravé ruky, hrot cca v půli holeně; po levé straně kostry horizontálně Fe hrot kopí s plochým listem a kónickou tulejí, hrotem k čelní stěně, v oblasti pravého chodidla Fe polokulovitá štítová puklice s plochým knoflíkem a 5 Fe nýty + fr. držadla štítu s 1 nýtem; v zásypu hr. uhlíky ze spáleného dřeva; bez přítomnosti zvířete

F. Stav zachování meče: pouze část vcelku [zachována čepel bez hrotu a torzo řapu]

G. Morfologická deskripce meče: celk. d. = 750 mm⁴⁰; hm. = (?); čepel: mírně se rozšiřuje směrem k hrotu, hrot odlomen, d = (?), š. = 38-45 mm, tl. = 2-5 mm, oboustranně diagonální⁴¹, průřez = (?), povrch: (?); řap: torzo – spíše trnovitý d. = (?), š. = 18 mm, průřez: (?); hlavice: nedochována

H. Stav zachování příslušenství meče: několik fr.

CH. Morfologická deskripce příslušenství meče: pochva [na čepeli v korozním produktu přichyceny fr. dřevěné pochvy + fr. okrajového kování pochvy (dutá půlobloučková Fe tyčinka]

I. Speciální materiálové analýzy: žádná

J. Místo uložení a inv. č. nálezů: název organizace, 900-178-2/53

⁴⁰ Původní rozměry spathy před vyčištěním: celk. d. = 850 mm, d. trnu = 72 mm (Trňáčková 1972b, 148). Tuto informaci by bylo pravděpodobně možno chápat tak, že většina řapu se před konzervací odlomila. To by též odpovídalo kresbě meče s odlomeným hrotem i malým torzem řapu (Trňáčková 1972b, tab. 76:B:2).

⁴¹ Nekvasil [1954, 79] uvádí, že „plochý trn je z čepele plynule vytažen“. Dle kresby řapu (Trňáčková 1972b, tab. 76:B:2) je však řap spíše trnovitý s diagonálním odsazením čepele.

K. Prameny: Král 1952; Nekvasil 1954a, 1-4, 66-67, tabulky I - obr.: hr. 178, tab.: č. neg. 3586, 3476, 4601, 4583; Trňáčková 1972a, 138-139, 147-148; *Literatura:* Nekvasil 1954b, 435; Werner 1962, 145; Tejral 1976, 52, 109, Abb. 16:1, 14-16; Droberjar 2002, 279-280

29. ŠARATICE [1.2]⁴² (okr. Vyškov; Jihomoravský kraj) – hr. (?) [Obr. 19:16, 37, Tab. XVI]

A. Typ nálezu: Fe spatha + příslušenství [„v pochvě“ – Čižmářová 2020]

B. Lokalizace nálezu: pískovna Jaroslava Měšťana, mírné návrší JV od Šaratic, trat' „Padělky za humnama“, parcely parc. č. 143-144

C. Typ naleziště: pohřebiště – 5+ (?)

D. Nálezové okolnosti: záchr. výzkum/sběr (?); St. AÚ / MZM (?); Inocenc Ladislav Červinka; 1928

E. Nálezový kontext meče: (?)⁴³

F. Stav dochování meče: pouze část ve fr. [řap + 5 fr. čepele]⁴⁴

G. Morfologická deskripce meče: celk. d. zach. = cca 800 mm⁴⁵; hm. = fr. celkem 179 g [Čižmářová 2020]⁴⁶; čepel: d. zach. = (?), š. zach. = 51 mm, tl. zach. = (?), odsazení od řapu: buď diagonální, nebo kolmé⁴⁷, průřez: šestihranný (?), povrch: náznak středového žlábků (?); řap: plochý trn „na jedné straně široký, k druhému konci se zužující, zakončení chybí“ [Čižmářová 2020], d. zach. = 127 mm [Čižmářová 2020], š. = (?), tl. zach. = (?), průřez: (?); hlavice: –; „silné pokrytí konzervační látkou, rozměry nemusí odpovídat skutečnosti“ [Čižmářová 2020]

H. Stav dochování příslušenství meče: (?)

⁴² Literatura uvádí nálezy dvou mečů ze stejné lokality, které byly učiněny koncem 20. let 20. století, jedna ze spath však byla již v 70. letech neznámá, proto není v katalogu uvedena (Červinka 1936, Tab. VIII. – obr. 21:1(?), 24:5(?); Trňáčková 1972b, 195-197; Tejral 1976, 52, 109, Abb. 21).

⁴³ Nález registrován bez určení hrobového celku (tj. i nálezového kontextu) jako položka ze sbírky I. L. Červinky uložené v Moravském [zemském] muzeu (Trňáčková 1972, 196).

⁴⁴ Jde o stav zachycený v roce 1972 (Trňáčková 1972b, 197), v době nálezu byl však meč dokumentován celistvý (Červinka 1936, Tab. VIII. - obr. 24:1?, 24:5?). Jeho aktuální stav není znám.

⁴⁵ Délka a šířka „podle původního záznamu“ (Trňáčková 1972b, 197). Délky fragmentů: 102 mm, 77 mm, 58 mm, 37 mm, 23 mm [Čižmářová 2020].

⁴⁶ Za aktuálně získaná doplňující data o spathě [1.2] z Šaratic děkuji paní PhDr. Janě Čižmářové, kurátorce sbírek protohistorického období Moravského zemského muzea v Brně.

⁴⁷ Srv. Červinka 1936, Tab. VIII. - obr. 24:1(?), 24:5(?).

CH. Morfologická deskripce příslušenství meče: (?)

I. Speciální materiállové analýzy: –

J. Místo uložení a inv. č. nálezů: Moravské zemské muzeum, inv. č. SAÚ: 1552 [Čižmářová 2020]

K. Literatura: Červinka 1936, 129, Tab. VIII. – obr. 24:1(?), 24:5(?); Werner 1962, 79-pozn. 6, Tafel 58:1,5; Trnáčková 1972b, 195-197; Tejral 1976, 52, 109, Abb. 21; Droberjar 2002, 323.

30. ŠARATICE [2] (okr. Vyškov; Jihomoravský kraj) – hrob G [Obr. 19:16, 38]

A. Typ nálezů: Fe spatha + příslušenství [stopy dřevěné pochvy na povrchu]

B. Lokalizace nálezů: pískovna Jaroslava Měšťana, mírné návrší JV od Šaratic, trať „Padělky za humnama“, parcela parc. č. 142

C. Typ naleziště: pohřebiště – 10+ (?)

D. Nálezové okolnosti: záchr. výzkum; MZM: Jaroslav Poulík; 1935

E. Nálezový kontext meče: (?)⁴⁸ – kromě spathy z hrobu G uváděn pouze hrot kopí s dlouhým listem a odlomenou tulejí

F. Stav dochování meče: pouze část vcelku [trn odlomen]⁴⁹

G. Morfologická deskripce meče: celk. d. zach. = cca 800 mm⁵⁰; hm. = (?); čepel: d. zach. = (?), š. zach. = 51 mm, tl. zach. = (?), odsazení od řapu: buď diagonální, nebo kolmé⁵¹, průřez: (?), povrch: (?); řap: trnovitý, d. zach. = (?), š. = (?), tl. zach. = (?), průřez: (?); hlavice: –

H. Stav dochování příslušenství meče: stopy [dřevěné pochvy na povrchu čepel]

CH. Morfologická deskripce příslušenství meče: –

I. Speciální materiállové analýzy: –

⁴⁸ Nález registrován jako nejistý hrobový celek (tj. i nálezový kontext) jako položka ze sbírky E. Kolibabeho uložené v Moravském [zemském] muzeu (Trnáčková 1972b, 198).

⁴⁹ Jde o stav zachycený v roce 1972 (Trnáčková 1972b, 201); v depozitáři MZM v roce 2020 spatha nenalezena.

⁵⁰ Délka a šířka „podle původního záznamu“ (Trnáčková 1972b, 197).

⁵¹ Srv. Červinka 1936, Tab. VIII. - obr. 24:1(?), 24:5(?).

J. Místo uložení a inv. č. nálezu: Moravské zemské muzeum, Pa 45/35

K. Literatura: Werner 1962, 146; Trňáčková 1972b, 198-202, Tab. 110; Tejral 1976, 52, 109.

12.2.3. GERMÁNSKÉ SAXY

31. ŠARATICE [3] (okr. Vyškov; Jihomoravský kraj) – hr. 1/48 [Obr. 19:16]

A. Typ nálezu: Fe sax

B. Lokalizace nálezu: pískovna Jaroslava Měšťana, mírné návrší JV od Šaratic, trať „Padělky za humnama“, parcely parc. č. 140-141

C. Typ naleziště: kostrové pohřebiště – 6+ (?)

D. Nálezové okolnosti: záchr. výzkum; AÚ Brno: (?); 1948

E. Nálezový kontext meče: hr.: nepravidelný obdélníkový půdorys, hl. = 200 cm (od původního terénu), d. = 220 cm, š. = 90 cm, úprava hr., orient. hr.: Z-V; sekundární manipulace; nepatrné zbytky lidských kostí v neanatomické poloze; sax vedle ker. nádoby při jihozápadním rohu hr. jámy; zbytky vaječných skořápek, fr. zdobeného jednostranného hřebene, barevný korálek; bez přítomnosti zvířete

F. Stav dochování meče: pouze část ve fr. [2 kusy, bez hrotu a části řapu]⁵²

G. Morfologická deskripce meče: celk. d. zach. = cca 370 mm; čepel: d. zach. = (?), š. zach. = max. 35 mm, tl. zach. = (?), odsazení od řapu: (?), průřez: (?), povrch: (?); řap: trnovitý, d. zach. = (?), š. = (?), tl. zach. = (?), průřez: (?)

H. Stav dochování příslušenství meče: –

CH. Morfologická deskripce příslušenství meče: –

I. Speciální materiálové analýzy: –

J. Místo uložení a inv. č. nálezu: Moravské zemské muzeum, inv. č. (?)

K. Literatura: Trňáčková 1972b, 201-203, Tab. 111-112; Tejral 1976, 109; Droberjar 2002, 324.

⁵² Jde o stav zachycený v roce 1972 (Trňáčková 1972, 203); v depozitáři MZM v roce 2020 sax nenalezen.

12.3. SEZNAM TABULEK

12.3.1. Seznam analytických tabulek, grafů, mapek a plánů

Obr. 1: Tabulka: Chronologický přehled jistých nálezů mečů či jejich příslušenství z mladší fáze stěhování národů v Čechách (lokality z Katalogu)

Obr. 2: Tabulka: Chronologický přehled jistých nálezů mečů či jejich příslušenství z mladší fáze stěhování národů na Moravě (lokality z Katalogu)

Obr. 3: Tabulka: Chronologický přehled jistých nálezů mečů či jejich příslušenství z mladší fáze stěhování národů v ČR (lokality z Katalogu)

Obr. 4: Tabulka: Abecední přehled pohřebišť, izolovaných hrobů a ojedinělých nálezů mečů / příslušenství z mladší fáze stěhování národů v ČR – pohřebiště, izolované hroby, ojedinělé nálezy (lokality z Katalogu)

Obr. 5: Tabulka: Abecední přehled pohřebišť, izolovaných hrobů a ojedinělých nálezů mečů / příslušenství z mladší fáze stěhování národů v ČR – strana uložení meče / příslušenství, milodary (lokality z Katalogu)

Obr. 6: Tabulka: Chronologický přehled jistých nálezů mečů či jejich příslušenství z mladší fáze stěhování národů v ČR (po vyloučení nálezů nevhodných k některým analýzám)

Obr. 7: Tabulka: Jisté nálezy spath z mladší fáze stěhování národů v ČR podle lokalit – rozměry, povrch (po vyloučení nálezů nevhodných k některým analýzám).

Obr. 8: Graf: Meče a jejich příslušenství: přírůstky pramenného fondu po dvacetiletích (mladší fáze stěhování národů v ČR)

Obr. 9: Graf: Meče a jejich příslušenství: poměr nálezů jistých vůči nálezům kritikou vyřazeným (mladší fáze stěhování národů v ČR)

Obr. 10: Graf: Meče a jejich příslušenství: poměr jistých nálezů v Čechách a na Moravě (mladší fáze stěhování národů)

Obr. 11: Graf: Poměr hrobů na pohřebišťích s výskytem mečů / příslušenství – hroby s nálezem a hroby bez nálezů (mladší fáze stěhování národů v ČR)

Obr. 12: Graf: Meče a jejich příslušenství – poměr nálezů z izolovaných hrobů, pohřebišť a ojedinělých nálezů (mladší fáze stěhování národů v ČR)

Obr. 13: Graf: Koncentrace mečů / příslušenství na jednotlivých lokalitách (mladší fáze stěhování národů v ČR)

Obr. 14: Graf: Poměr mezi meči s příslušenstvím, meči bez příslušenství a samostatného příslušenství (mladší fáze stěhování národů v ČR)

Obr. 15: Graf: Kombinace mečů / příslušenství a dalších hrobových přídavek (mladší fáze stěhování národů)

Obr. 16: Graf: Kombinace mečů / příslušenství a militarií (mladší fáze stěhování národů)

Obr. 17: Mapa: Stěhování Langobardů mezi dolním Polabím, středním Podunajím a dnešní Itálií (doba římská až raný středověk)

Obr. 18: Mapa: Langobardská pohřebiště a hroby na Moravě k roku 2013

Obr. 19: Mapa: Lokality s nálezy mečů / příslušenství z mladší fáze stěhování národů v ČR

Obr. 20: Plán: Langobardské pohřebiště v Lužicích

Obr. 21: Plán: Langobardské pohřebiště v Holubicích

12.3.2. Seznam kresebných tabulek

Obr. 22: Chronologický vývoj saxů na základě nálezů v zemském okrese Zollernalb, Bádensko-Württembersko, SRN

12.3.2.1. Nálezy z Čech

Obr. 23: Čelákovice-Záluží [1.1] – hr. 36/XXXII: fragment železné čepele spathy, stříbrná elipsovitá přezka

Obr. 24: Čelákovice-Záluží [1.3] – hr. 18/XIII: kostrový hrob bojovníka s koněm

Obr. 25: Čelákovice-Záluží [1.2] – hr. 45/XLI: podlouhlé trubičkovité bronzové kování pochvy spathy se dvěma páry nýtů; Praha-Libeň (výzkum z roku 1906): spathy a další militaria

Obr. 26: Mochov – hr. 10: upravený plán hrobu; varianta rekonstrukce pohřbu

Obr. 27: Mochov – hr. 10 – železná dýka/nůž/ sax (?) a další artefakty

Obr. 28: Postoloprty – hr. 2: čepel železné spathy; spathy ze 6. století nalezené v Čechách: Sloveč, Praha-Libeň [1.1, 1.2], Zvoleněves

Obr. 29: Praha-Kyje – kompletní výbava bojovnického hrobu

12.3.2.2. Nálezy z Moravy

Obr. 30: Holubice – hr. č. 9, 79: nálezové kontexty železných mečů

Obr. 31: Holubice – hr. č. 81, 100: nálezové kontexty železných mečů

Obr. 32: Holubice – hr. č. 9, 79, 81, 100: železné meče

Obr. 33: Lužice – hr. č. 9, 12: nálezové kontexty železných mečů:

Obr. 34: Lužice – hr. č. 55, 84: nálezové kontexty

Obr. 35: Lužice – hr. č. 9, 12, 84: železné meče

Obr. 36: Lužice – hr. 55: různá kování

Obr. 37: Šaratice – železné spathy z výzkumu I. L. Červinky roku 1928

Obr. 38: Rebešovice, Kyjov, Šaratice – železné spathy a další artefakty

Obr. 39: Kyjov – hr. č. 881: průřez čepelí spathy na základě radiografické a metalografické analýzy

12.3.3. Seznam fotografických tabulek

12.3.3.1. Nálezy z Čech

Tab. I: Čelákovice-Záluží [1.1] – hr. 36/XXXII: fragment železné čepelě spathy, stříbrná elipsovité přezka, části rámečků železné elipsovité přezky

Tab. II: Čelákovice-Záluží [1.2] – hr. 45/XLI: bronzové trubičkovité kování pochvy spathy se dvěma páry nýtů

Tab. III: Čelákovice-Záluží [1.3] – hr. 18/XIII: železné polokruhové kování pochvy dýky/nože/saxu (?) se třemi nýty/hřebíčky

Tab. IV: Hostivice-Palouky – hr. 2109: železný sax, kopí, kosterní pozůstatky

Tab. V: Hostivice-Palouky – hr. 2109: sousedství merovejského a raně středověkého pohřebiště

Tab. VI: Líšnice-Nemilkov – hr. 3: železná přezka, fragmenty železného meče; Mochov – hr. 10: železná dýka/nůž/ sax (?)

Tab. VII: Praha-Libeň [1.1] – hr. „1“ (výzkum z roku 1906): zachovalá část čepele spathy, detail střední části čepele, tyl čepele, hrot čepele

Tab. VIII: Praha-Libeň [1.2] – hr. „2“ (výzkum z roku 1906): spatha se zachovalou čepelí a řapem, detail přechodu čepele v řap a tylní část čepele, řap, tyl a hrot čepele

Tab. IX: Praha-Libeň [1.3-1.6] – hr. „3-6“ (výzkum z roku 1906): čtyři spathy ve fragmentárním stavu, nesourodé zlomky meče

Tab. X: Praha-Libeň [2] – výzkum z roku 1970): spatha, přechod tylu čepele v trnovitý řap, hrot čepele, celá spatha

Tab. XI: Sloveč – spatha: přechod tylu čepele v trnovitý řap, hrot čepele, celá spatha

12.3.3.2. Nálezy z Moravy

Tab. XII: 1. Míchov II – železná spatha; 2. Bedřichov – železná spatha

Tab. XIII: Drnholec – hr. 803: železná spatha; nálezový kontext hrobu, spatha po pravém boku těla

Tab. XIV: Holubice – nálezové kontexty: hr. 79 (železná spatha po levé straně těla); hr. č. 81 (železná spatha po levé straně těla)

Tab. XV: Kyjov – hr. 881: nálezové kontexty: kůň, bojovník (železná spatha po levé straně těla)

Tab. XVI: Šaratice – hr. (?): fragmenty spathy Šaratice [1.2] – výzkum I. L. Červinky 1928

Tab. XVII: Holubice – spathy: hr. č. 9; hr. č. 79; hr. č. 100

Tab. XVIII: Kyjov – hr. 881: čepel spathy: zbytky kožešiny, zbytky usně

Tab. XIX: Kyjov – hr. 881: čepel spathy: zbytky dřeva, stříbrné nýtky

Tab. XX: Kyjov – hr. 881: bronzová stříbrem tuzovaná koruna člunkovité hlavice spathy: avers, revers

Tab. XXI: Kyjov – hr. 881: čepel spathy (s přechodem v řap) se zbytky dřeva – revers; rekonstrukce spathy (avers) z Kyjova – hr. 881: tyl čepel s damaskem, bronzová stříbrem tuzovaná koruna hlavice, dřevěné příčky a dřík

Tab. XXII: rekonstrukce spathy z Kyjova – hr. 881: části meče s pochvou před montáží, finální podoba meče s pochvou

Tab. XXIII: Nomenklatura spathy (Kyjov – hr. 881): rekonstrukce meče

Tab. XXIV: Nomenklatura spathy (Kyjov – hr. 881): originál meče, rekonstrukce meče – jílec

12.4. TABULKY

12.4.1. Analytické tabulky

ROK NÁLEZU (s odlišením hrobů)	LOKALITY V ČECHÁCH	MEČE / PŘÍSLUŠENSTVÍ
1891-1892	Postoloprty	1 spatha
1906	Praha-Libeň [1.1-1.6]	6 spath [1.1-1.6]
1915	Zvoleněves	1 spatha se stopami dřevěné pochvy
před 1926	Sloveč	1 spatha
1931 (hr. 36/XXXII, 45/XLI)	Čelákovice-Záluží [1.1-1.2]	hr. 36/XXXII: 1 spatha [1.1] se stopami dřevěné pochvy a 3 přezkami hr. 45/XLI: trubičkovité kování spathy/saxu [1.2]
1958	Lišnice-Nemilkov	1 spatha s přezkou
1970	Praha-Libeň [2]	1 spatha [2]
1976	Praha-Kyje	1 spatha

Obr. 1: Chronologický přehled jistých nálezů mečů či jejich příslušenství z mladší fáze stěhování národů v Čechách (lokality z Katalogu).

ROK NÁLEZU (s odlišením hrobů)	LOKALITY NA MORAVĚ	MEČE / PŘÍSLUŠENSTVÍ
1928	Šaratice [1.2]	1 spatha [1.2] ⁵³ „v pochvě“ ⁵⁴
1935	Šaratice [2]	1 spatha [2] se stopami dřevěné pochvy
1948	Šaratice [3]	1 sax [3]
1953	Rebešovice	1 spatha se stopami dřevěné pochvy a kování pochvy
1979 (hr. 9, 79, 81)	Holubice [1.1-1.3]	hr. 9: 1 spatha [1.1] s opaskovou přezkou hr. 79: 1 spatha [1.2] se stopami dřevěné pochvy a přezkou hr. 81: 1 spatha [1.3] se stopami dřevěné pochvy se 4 plochými fragmenty s nýty a přezkou (která nedoch.)
1980 (hr. 100)	Holubice [1.4]	hr. 100: 1 spatha [1.4] se stopami dřevěné pochvy
1981 (hr. 9, 12)	Lužice [1.1-1.2]	hr. 9: 1 spatha [1.1] s přezkou a 3 nýty (snad opaskovými) hr. 12: 1 spatha [1.2]
1987 (hr. 84)	Lužice [1.3]	hr. 84: 1 spatha [1.3] s přezkou a 3 nýty (snad opaskovými)
2009-2020	Mušov	1 spatha ⁵⁵
2010	Kyjov [1.1-1.2]	hr. 881: 1 spatha [1.1] se zbytky dřevěné pochvy (s usní, kožešinou, 3 nýty), přezka se 2 nýty, přezka hr. 1009: 1 spatha [1.2] ⁵⁶
2014	Míchov	1 spatha
2015	Bedřichov	1 spatha
2016	Drnholec	1 spatha s pozůstatky dřevěné pochvy

Obr. 2: Chronologický přehled jistých nálezů mečů či jejich příslušenství z mladší fáze stěhování národů na Moravě (lokality z Katalogu).

⁵³ Spatha Šaratice [1.1.] byla neznámá již k roku 1972, není proto zahrnuta vůbec.

⁵⁴ Dle informace PhDr. Jany Čížmářové.

⁵⁵ Existence příslušenství spathy není ani potvrzena, ani vyvrácena.

⁵⁶ Existence příslušenství spathy není ani potvrzena, ani vyvrácena.

ROK NÁLEZU (s odlišením hrobů)	LOKALITY V ČR	MEČE / PŘÍSLUŠENSTVÍ
1891-1892	Postoloprty	1 spatha
1906	Praha-Libeň [1.1-1.6]	6 spath [1.1-1.6]
1915	Zvoleněves	1 spatha se stopami dřevěné pochvy
před 1926	Sloveč	1 spatha
1928	Šaratice [1.2]	1 spatha [1.2] ⁵⁷ „v pochvě“ ⁵⁸
1931 (hr. 36/XXXII, 45/XLI)	Čelákovice-Záluží [1.1-1.2]	hr. 36/XXXII: 1 spatha [1.1] se stopami dřevěné pochvy a 3 přezkami hr. 45/XLI: trubičkovité kování spathy/saxu [1.2]
1935	Šaratice [2]	1 spatha [2] se stopami dřevěné pochvy
1948	Šaratice [3]	1 sax [3]
1953	Rebešovice	1 spatha se stopami dřevěné pochvy a kováním pochvy
1958	Líšnice-Nemilkov	1 spatha s přezkou
1970	Praha-Libeň [2]	1 spatha [2]
1976	Praha-Kyje	1 spatha
1979 (hr. 9, 79, 81)	Holubice [1.1-1.3]	hr. 9: 1 spatha [1.1] s opaskovou přezkou hr. 79: 1 spatha [1.2] se stopami dřevěné pochvy a přezkou hr. 81: 1 spatha [1.3] se stopami dřevěné pochvy, 4 plochými fragmenty s nýty a přezkou (která nedoch.)
1980 (hr. 100)	Holubice [1.4]	hr. 100: 1 spatha [1.4] se stopami dřevěné pochvy
1981 (hr. 9, 12)	Lužice [1.1-1.2]	hr. 9: 1 spatha [1.1] s přezkou a 3 nýty (snad opaskovými) hr. 12: 1 spatha [1.2]
1987 (hr. 84)	Lužice [1.3]	hr. 84: 1 spatha [1.3] s přezkou a 3 nýty (snad opaskovými)
2009-2020	Mušov	1 spatha ⁵⁹
2010	Kyjov [1.1-1.2]	hr. 881: 1 spatha [1.1] se zbytky dřevěné pochvy (s usní, kožešinou a 3 nýty), přezka se 2 nýty, přezka hr. 1009: 1 spatha [1.2] ⁶⁰
2014	Míchov	1 spatha
2015	Bedřichov	1 spatha
2016	Drnholec	1 spatha s pozůstatky dřevěné pochvy

Obr. 3: Chronologický přehled jistých nálezů mečů či jejich příslušenství z mladší fáze stěhování národů v ČR (lokality z Katalogu).

⁵⁷ Spatha Šaratice [1.1.] byla nezvěstná již k roku 1972, není proto zahrnuta vůbec.

⁵⁸ Dle informace PhDr. Jany Čizmarové.

⁵⁹ Existence příslušenství spathy není ani potvrzena, ani vyvrácena.

⁶⁰ Existence příslušenství spathy není ani potvrzena, ani vyvrácena.

LOKALITA	MEČE / PŘÍSLUŠENSTVÍ	POHŘEBIŠTĚ počet hrobů [roky výzkumu]	IZOLOVANÝ HROB	OJEDINĚLÝ NÁLEZ
Bedřichov	1 spatha			[2015]
Čelákovice- Záluží [1.1-1.2]	hr. 36/XXXII: 1 spatha [1.1] se stopami dřevěné pochvy a 3 přezkami hr. 45/XLI: trubičkovité kování spathy/saxu [1.2]	53 hrobů [1930-1931]		
Drnholec	1 spatha s pozůstatky dřevěné pochvy	7 hrobů [2016-2017]		
Holubice [1.1-1.4]	hr. 9: 1 spatha [1.1] s opaskovou přezkou hr. 79: 1 spatha [1.2] se stopami dřevěné pochvy a přezkou hr. 81: 1 spatha [1.3] se stopami dřevěné pochvy, 4 plochými fragmenty s nýty a přezkou (která nedoch.) hr. 100: 1 spatha [1.4] se stopami dřevěné pochvy	104 hrobů [1979-1980]		
Kyjov [1.1-1.2]	hr. 881: 1 spatha [1.1] se zbytky dřevěné pochvy (s usní, kožešinou, 3 nýty), přezka se 2 nýty, přezka hr. 1009: 1 spatha [1.2]	240 hrobů [2010]		
Líšnice- Nemilkov	1 spatha s přezkou	4 hr. (+?) [1958]		
Lužice [1.1-1.3]	hr. 9: 1 spatha [1.1] s přezkou a 3 nýty (snad opaskovými) hr. 12: 1 spatha [1.2] hr. 84: 1 spatha [1.3] s přezkou a 3 nýty (snad opaskovými)	120 hrobů [1981-1982, 1986-1990]		
Míchov	1 spatha			[2014]
Mušov	1 spatha	cca 250 hrobů (?) [2009-?]		
Postoloprty	1 spatha		1 + (?) [1891- 1892]	
Praha-Kyje	1 spatha		1 + (?) [1976]	
Praha-Libeň [1.1-1.6]	6 spath [1.1-1.6]	6 hrobů [1906]		
Praha-Libeň [2]	1 spatha [2]	1 + (?) [1970]		
Rebešovice	1 spatha se stopami dřevěné pochvy a kovářím pochvy	11 [1952-1953]		
Sloveč	1 spatha		1 + (?) [před 1926]	
Šaratice [1.2, 2, 3]	1 spatha [1.2] ⁶¹ „v pochvě“ 1 spatha [2] se stopami dřevěné pochvy 1 sax [3]	[1.2] 5+ (?) [1928] [2] 10+ (?) [1935] [3] 6+ (?) [1948]		
Zvoleněves	1 spatha se stopami dřevěné pochvy	7 + (?) [1914-1915]		

Obr. 4: Abecední přehled pohřebišť, izolovaných hrobů a ojedinělých nálezů mečů / příslušenství z mladší fáze stěhování národů v ČR – pohřebišť, izolované hroby, ojedinělé nálezy (lokality z Katalogu).

⁶¹ Spatha Šaratice [1.1.] byla nezvěstná již k roku 1972, není proto zahrnuta vůbec.

LOKALITA	MEČE / PŘÍSLUŠENSTVÍ	STRANA ULOŽENÍ MEČE/ PŘÍSLUŠENSTVÍ	DALŠÍ MILITÁRIA	OSTATNÍ VÝBAVA
Bedřichov	1 spatha (P)	–	–	–
Čelákovice-Záluží [1.1]	hr. 36/XXXII: 1 spatha [1.1] se stopami dřevěné pochvy a 3 přezkami	P	–	ANO
Čelákovice-Záluží [1.2]	hr. 45/XLI: trubičkovité kování spathy/saxu [1.2]	L	kopí, štít	ANO
Drnholec	1 spatha s pozůstatky dřevěné pochvy	P	kopí	ANO
Holubice [1.1]	hr. 9: 1 spatha [1.1] s opaskovou přezkou	P	Fe dlouhý nůž/sekáč, Fe bodec	ANO
Holubice [1.2]	hr. 79: 1 spatha [1.2] se stopami dřevěné pochvy a přezkou	L	kostěný bodec s šikmými zářezy	ANO
Holubice [1.3]	hr. 81: 1 spatha [1.3] se stopami dřevěné pochvy, 4 plochými fragmenty s nýty a přezkou (která nedoch.)	P (?)	Fe bodec s okem	ANO
Holubice [1.4]	hr. 100: 1 spatha [1.4] se stopami dřevěné pochvy	L	kopí	ANO
Kyjov [1.1]	hr. 881: 1 spatha [1.1] se zbytky dřevěné pochvy (s usní, kožešinou, 3 nýty), přezka se 2 nýty, přezka	L	kopí, štít, bojový nůž	ANO
Kyjov [1.2]	hr. 1009: 1 spatha [1.2]	(?)	(?)	(?)
Líšnice-Nemilkov	1 spatha s přezkou	P	–	–
Lužice [1.1]	hr. 9: 1 spatha [1.1] s přezkou a 3 nýty (snad opaskovými)	P	kopí, sekera	ANO
Lužice [1.2]	hr. 12: 1 spatha [1.2]	L	2 x kopí	ANO
Lužice [1.3]	hr. 84: 1 spatha [1.3] s přezkou a 3 nýty (snad opaskovými)	L	kopí	ANO
Míchov	1 spatha	–	–	–
Mušov	1 spatha	(?)	(?)	(?)
Postoloprty	1 spatha	(?)	oštěp	–
Praha-Kyje	1 spatha	L	štít, kopí/oštěp	–
Praha-Libeň [1.1]	1 spatha [1.1]	(?)	štít, kopí (?)	ANO (?)
Praha-Libeň [1.2]	1 spatha [1.2]	(?)	štít, kopí (?)	ANO (?)
Praha-Libeň [1.3]	1 spatha [1.3]	(?)	štít	ANO (?)
Praha-Libeň [1.4]	1 spatha [1.4]	(?)	štít	ANO (?)
Praha-Libeň [1.5]	1 spatha [1.5]	(?)	štít	ANO (?)
Praha-Libeň [1.6]	1 spatha [1.6]	(?)	štít	ANO (?)
Praha-Libeň [2]	1 spatha [2]	P	kopí	ANO
Rebešovice	1 spatha se stopami dřevěné pochvy a kování pochvy	P	kopí, štít	–
Sloveč	1 spatha	(?)	štít	(?)
Šaratice [1.2]	1 spatha [1.2] ⁶² „v pochvě“	(?)	(?)	(?)
Šaratice [2]	1 spatha [2] se stopami dřevěné pochvy	(?)	kopí	–
Šaratice [3]	1 sax [3]	(?)	–	ANO
Zvoleněves	1 spatha se stopami dřevěné pochvy	P	–	–

Obr. 5: Abecední přehled pohřebišť, izolovaných hrobů a ojedinělých nálezů mečů / příslušenství z mladší fáze stěhování národů v ČR – strana uložení meče / příslušenství, milodary (lokality z Katalogu).

⁶² Spatha Šaratice [1.1.] byla nezvěstná již k roku 1972, není proto zahrnuta vůbec.

ROK NÁLEZU (s odlišením hrobů)	LOKALITY V ČR	MEČE / PŘÍSLUŠENSTVÍ
1891-1892	Postoloprty	1 spatha
1906	Praha-Libeň [1.1-1.2]	2 spathy [1.1-1.2]
1915	Zvoleněves	1 spatha se stopami dřevěné pochvy
před 1926	Sloveč	1 spatha
1928	Šaratice [1.2]	1 spatha [1.2] ⁶³ „v pochvě“ ⁶⁴
1931 (hr. 36/XXXII, 45/XLI)	Čelákovice-Záluží [1.1-1.2]	hr. 36/XXXII: 1 spatha [1.1] se stopami dřevěné pochvy a 3 přezkami hr. 45/XLI: trubičkovité kování spathy/saxu [1.2]
1953	Rebešovice	1 spatha se stopami dřevěné pochvy a kováním pochvy
1958	Líšnice-Nemilkov	1 spatha s přezkou
1970	Praha-Libeň [2]	1 spatha [2]
1976	Praha-Kyje	1 spatha
1979 (hr. 9, 79, 81)	Holubice [1.1-1.3]	hr. 9: 1 spatha [1.1] s opaskovou přezkou hr. 79: 1 spatha [1.2] se stopami dřevěné pochvy a přezkou hr. 81: 1 spatha [1.3] se stopami dřevěné pochvy, 4 plochými fragmenty s nýty a přezkou (která nedoch.)
1980 (hr. 100)	Holubice [1.4]	1 spatha [1.4] se stopami dřevěné pochvy
1981 (hr. 9, 12)	Lužice [1.1-1.2]	hr. 9: 1 spatha [1.1] s přezkou a 3 nýty (snad opaskovými) hr. 12: 1 spatha [1.2]
1987 (hr. 84)	Lužice [1.3]	hr. 84: 1 spatha [1.3] s přezkou a 3 nýty (snad opaskovými)
2010	Kyjov [1.1]	hr. 881: 1 spatha [1.1] se zbytky dřevěné pochvy (s usní, kožešinou, 3 nýty), přezka se 2 nýty, přezka
2014	Míchov	1 spatha
2015	Bedřichov	1 spatha
2016	Drnholec	1 spatha s pozůstatky dřevěné pochvy

Obr. 6: Chronologický přehled jistých nálezů mečů či jejich příslušenství z mladší fáze stěhování národů v ČR (po vyloučení nálezů nevhodných k některým analýzám).

⁶³ Spatha Šaratice [1.1.] byla nezvěštná již k roku 1972, není proto zahrnuta vůbec.

⁶⁴ Dle informace PhDr. Jany Čizmářové.

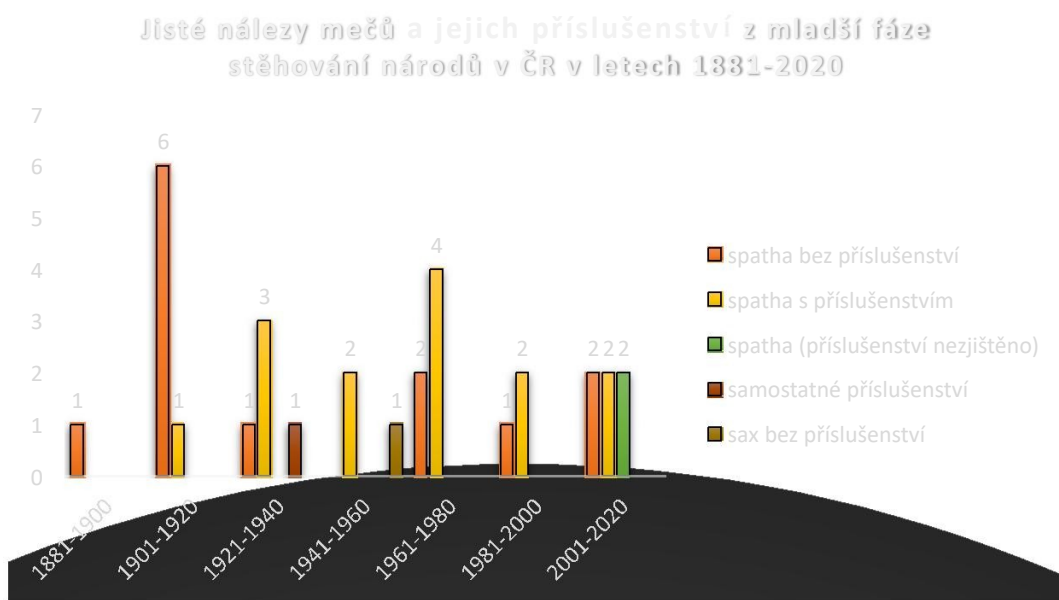
LOKALITA	MEČE	CELKOVÁ DÉLKA X ŠÍŘKA ČEPELE	PŘÍČNÝ PRŮŘEZ ČEPELE	ŽLABENÍ ČEPELE	DAMASK ČEPELE
Bedřichov	1 spatha	(?) X 40-55 mm	čočkovitý	NE	(?)
Čelákovice- Záluží [1.1]	hr. 36/XXXII: 1 spatha [1.1] se stopami dřevěné pochvy a 3 přezkami	(?) X 38 mm	(?)	(?)	(?)
Drnholec	1 spatha s pozůstatky dřevěné pochvy	789 mm X 45 mm	čočkovitý/ romboidní	NE	NE
Holubice [1.1]	hr. 9: 1 spatha [1.1] s opaskovou přezkou	575/588/595 mm X max. 43 mm	čočkovitý	2-3 žlábký ⁶⁵	ANO
Holubice [1.2]	hr. 79: 1 spatha [1.2] se stopami dřevěné pochvy a přezkou	815/838/850 mm X max. 48 mm	6-hranný	1 středový žlábek (?)	NE
Holubice [1.3]	hr. 81: 1 spatha [1.3] se stopami dřevěné pochvy, 4 plochými fragmenty s nýty a přezkou (která nedoch.)	908/921 mm X 43 mm	čočkovitý/ 6-hranný (?)	(?)	NE
Holubice [1.4]	hr. 100: 1 spatha [1.4] se stopami dřevěné pochvy	905/925/930 X max. 52/54 mm	6-hranný	1 středový žlábek	NE
Kyjov [1.1]	hr. 881: 1 spatha [1.1] se zbytky dřevěné pochvy (s usní, kožešinou, 3 nýty), přezka se 2 nýty, přezka	915 mm X 55 mm	6-hranný	1 středový žlábek	ANO
Líšnice- Nemilkov	1 spatha s přezkou	(?) X (?)	(?)	(?)	(?)
Lužice [1.1]	hr. 9: 1 spatha [1.1] s přezkou a 3 nýty (snad opaskovými)	870 mm X max. 45 mm	(?)	(?)	(?)
Lužice [1.2]	hr. 12: 1 spatha [1.2]	925 mm X max. 50 mm	(?)	(?)	(?)
Lužice [1.3]	hr. 84: 1 spatha [1.3] s přezkou a 3 nýty (snad opaskovými)	888 mm X max. 45 mm	(?)	(?)	(?)
Míchov	1 spatha	900 mm X 50 mm	6-hranný	žebro mezi 2 žlábký	(?)
Postoloprty	1 spatha	(?) X (?)	6-hranný	1 středový žlábek	ANO
Praha-Kyje	1 spatha	(?) X max. 38 mm	čočkovitý	NE	(?)
Praha-Libeň [1.1]	1 spatha [1.1]	(?) X 38-52 mm	6-hranný	1-2 žlábký	ANO
Praha-Libeň [1.2]	1 spatha [1.2]	858 mm X max. 53 mm	6-hranný	1 středový žlábek (?)	(?)
Praha-Libeň [2]	1 spatha [2]	880 mm X max. 43 mm	6-hranný	1 středový žlábek	(?)
Rebešovice	1 spatha se stopami dřevěné pochvy a kování pochvy	(?) X max. 38-45 mm	(?)	(?)	(?)
Sloveč	1 spatha	(?) X 46-50 mm	6-hranný	1 středový žlábek (?)	(?)
Šarátice [1.2]	1 spatha [1.2] ⁶⁶ „v pochvě“	(?) X 51 mm	6-hranný (?)	1 středový žlábek (?)	(?)
Zvoleněves	1 spatha se stopami dřevěné pochvy	(?) X 50 mm	(?)	(?)	(?)

Obr. 7: Jisté nálezy spath z mladší fáze stěhování národů v ČR podle lokalit – rozměry, povrch (po vyloučení nálezů nevhodných k některým analýzám).

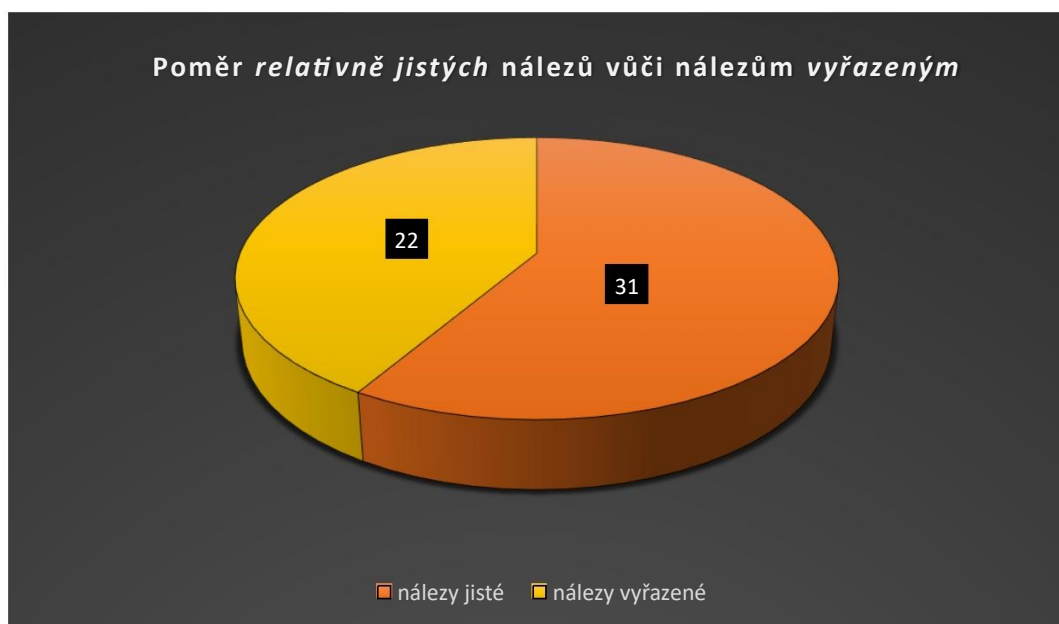
⁶⁵ „Na jedné straně dva široké mělké podélné žlábký, na druhé straně od jílce tři, zhruba od třetiny délky dva.“ [Čižmářová 2020]

⁶⁶ Spatha Šarátice [1.1.] byla nezvěstná již k roku 1972, není proto zahrnuta vůbec.

12.4.2. Grafy

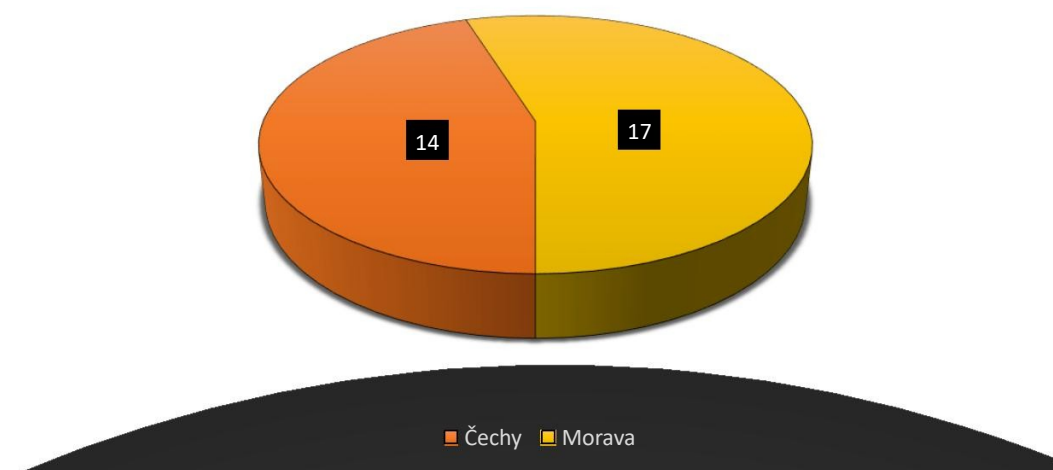

Obr. 8: Meče a jejich příslušenství: přírůstky pramenného fondu po dvacetiletích (mladší fáze stěhování národů v ČR).

Obr. 9: Meče a jejich příslušenství: poměr nálezů jistých vůči nálezům kritikou vyřazeným (mladší fáze stěhování národů v ČR).

Srovnání pramenného fondu Čech a Moravy
za období 1891-2020

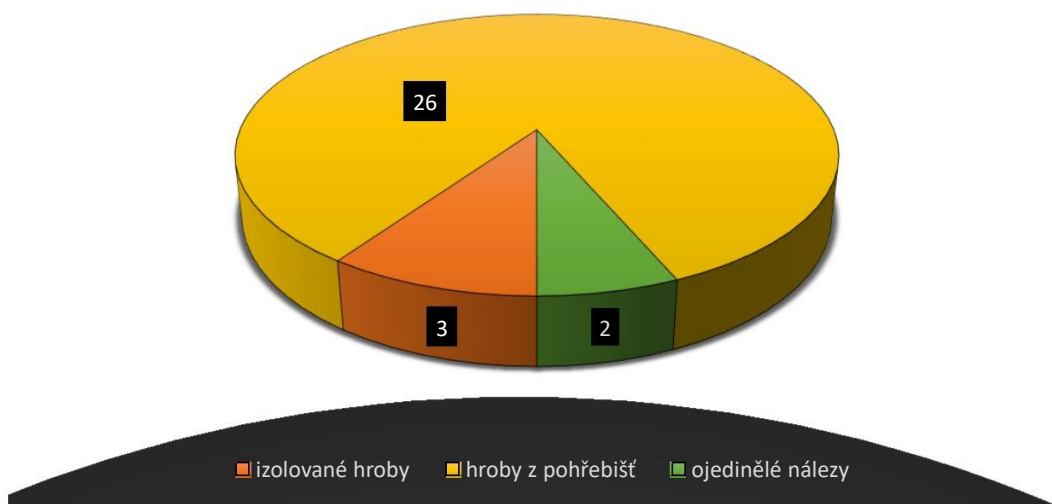

Obr. 10: Meče a jejich příslušenství: poměr jistých nálezů v Čechách a na Moravě (mladší fáze stěhování národů).

Obr. 11: Poměr hrobů na pohřebištích s výskytem mečů / příslušenství – hroby s nálezem a hroby bez nálezů (mladší fáze stěhování národů v ČR).

Nálezy z izolovaných hrobů, pohřebišť, ojedinělé nálezy

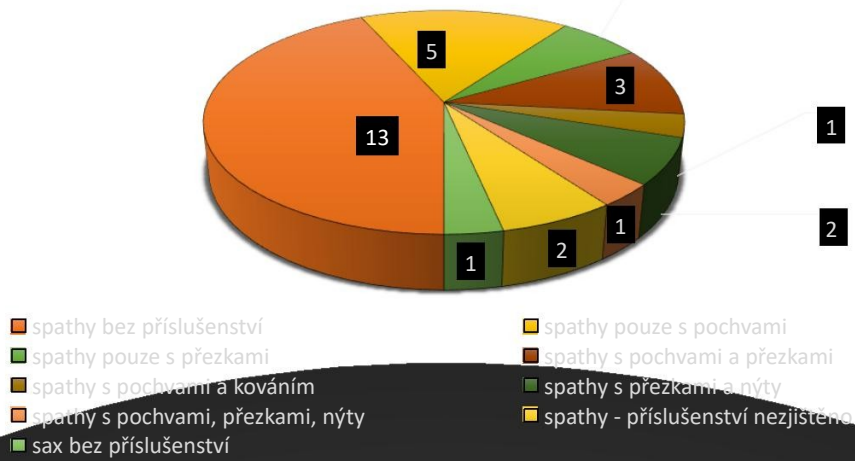

Obr. 12: Meče a jejich příslušenství – poměr nálezů z izolovaných hrobů, pohřebišť a ojedinělých nálezů (mladší fáze stěhování národů v ČR).

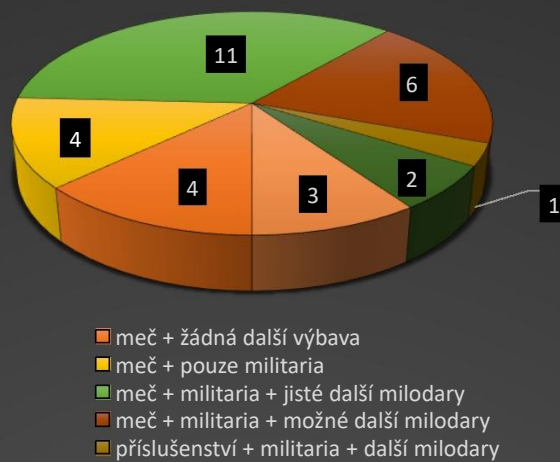
Obr. 13: Koncentrace mečů / příslušenství na jednotlivých lokalitách (mladší fáze stěhování národů v ČR).

Poměr mezi meči s příslušenstvím a meči bez příslušenství

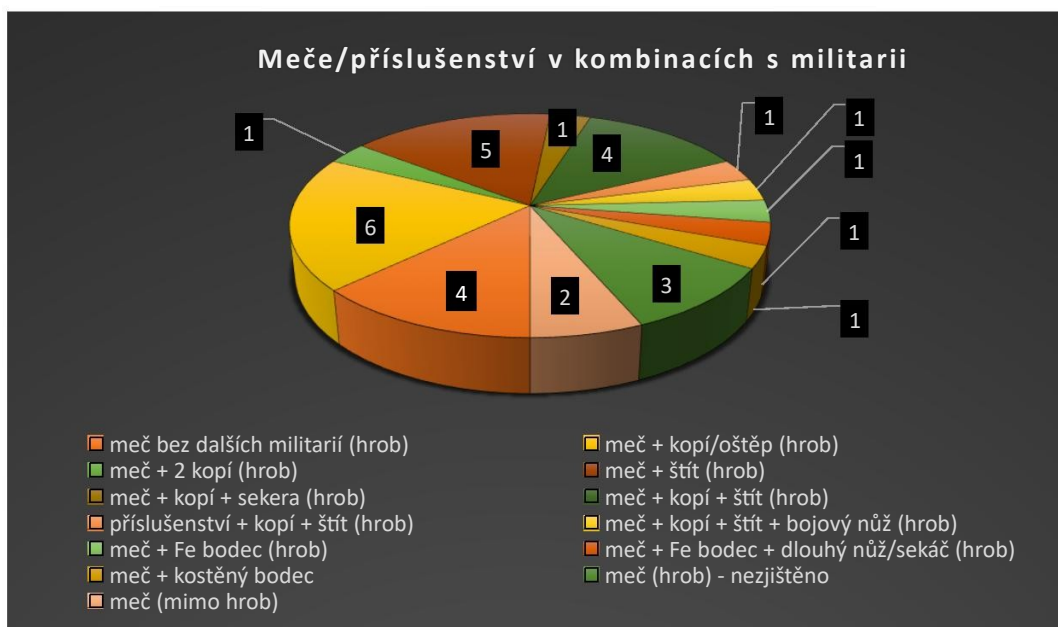
Obr. 14: Poměr mezi meči s příslušenstvím, meči bez příslušenství a samostatného příslušenství (mladší fáze stěhování národů v ČR)

Meče/příslušenství, další militaria a ostatní milodary v hrobových kontextech

Obr. 15: Kombinace mečů / příslušenství a dalších hrobových přídavek (mladší fáze stěhování národů v ČR)

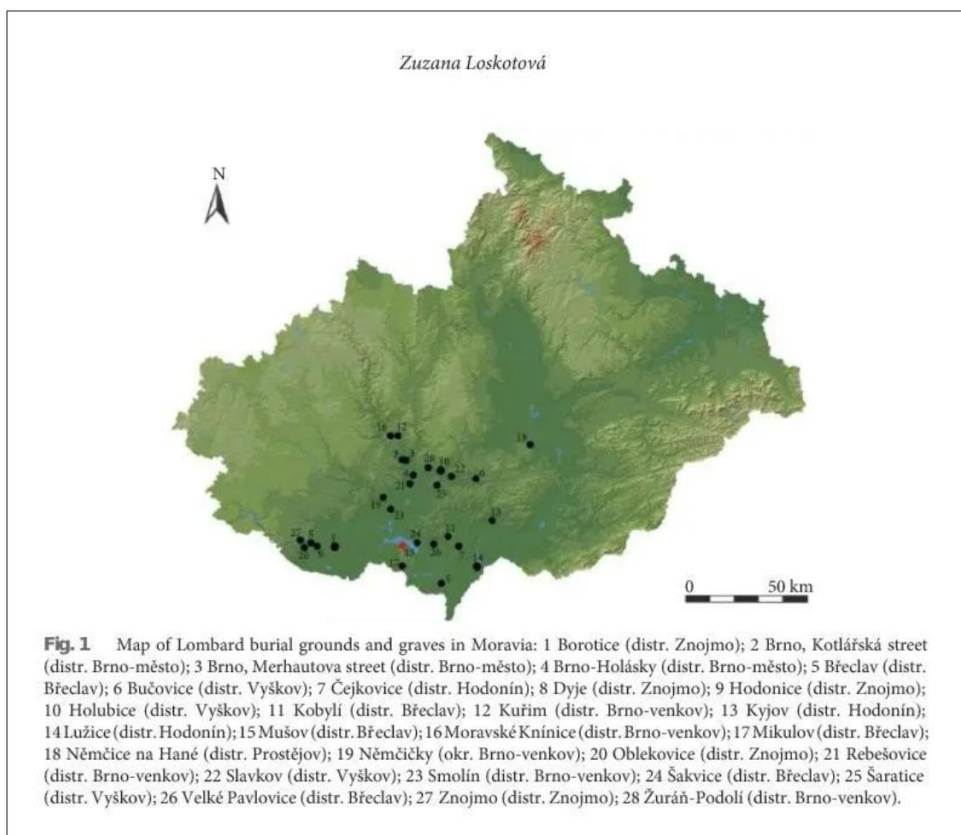

**Obr. 16: Kombinace mečů / příslušenství a militarií
(mladší fáze stěhování národů v ČR)**

12.4.3. Mapky a plány

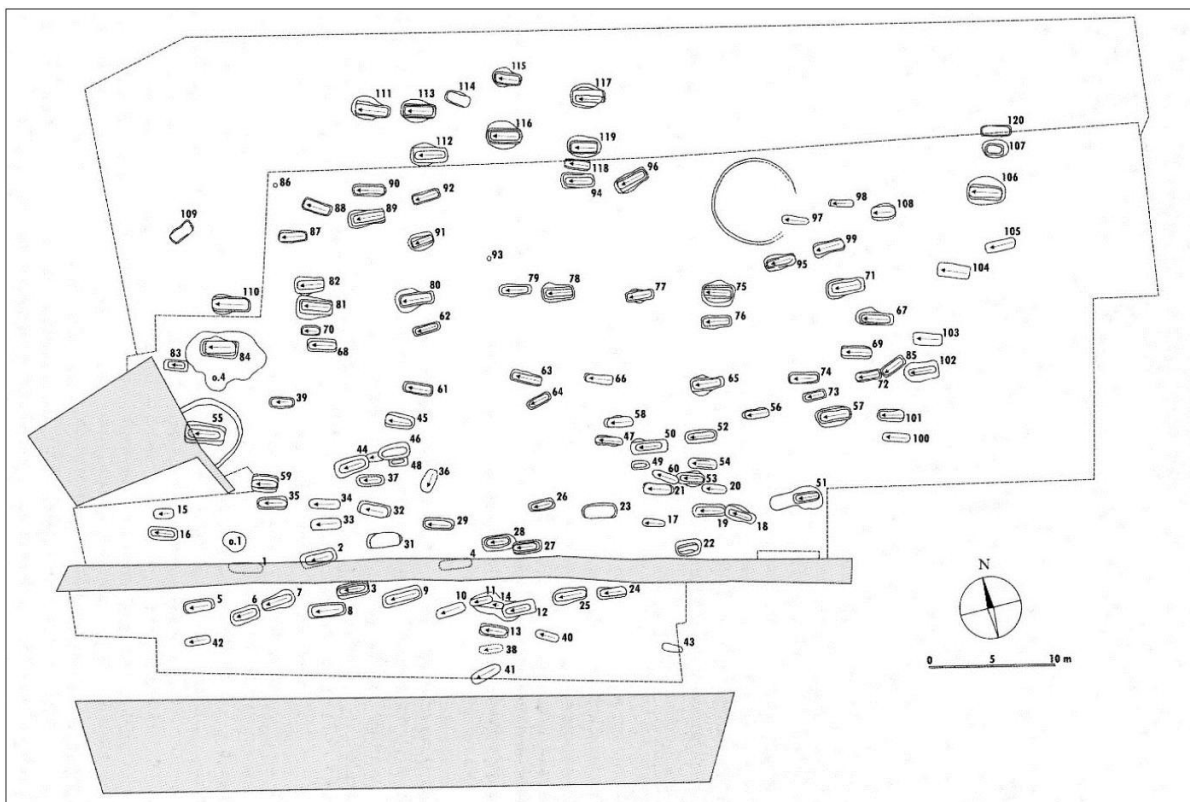
Obr. 17: Stěhování Langobardů mezi dolním Polabím, středním Podunajím a dnešní Itálií (podle Droberjar – Matoušková 2013, Obr. 1).

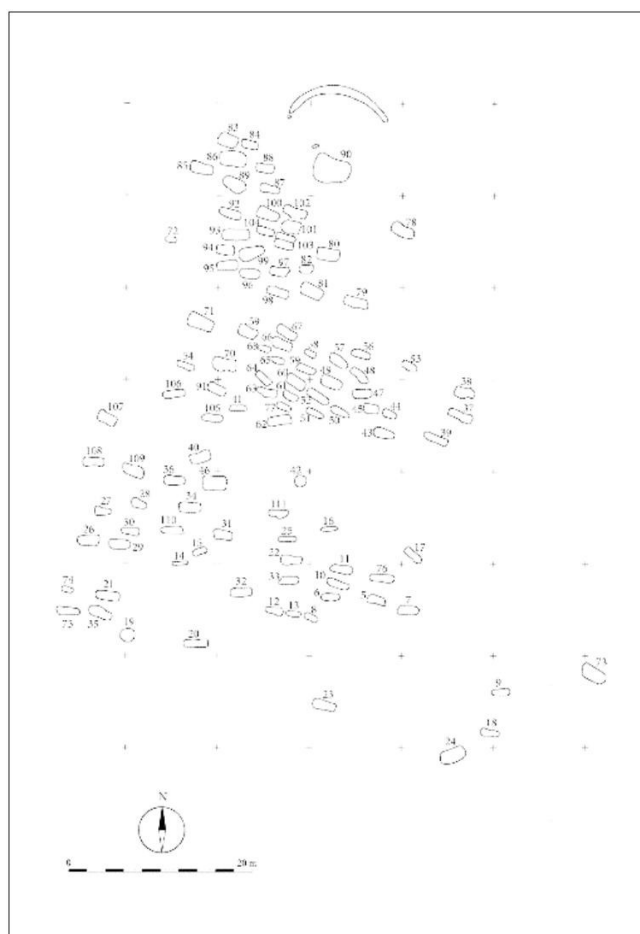
Obr. 18: Langobardská pohřebiště a hroby na Moravě k roku 2013
(červeně zvýrazněn Mušov; podle Loskotová 2013, Fig. 1).

Obr. 19: Lokality s nálezem mečů / příslušenství z mladší fáze stěhování národů v ČR: 1 – Čelákovice-Záluží, 2 – Lišnice-Nemilkov, 3 – Postoloprty, 4 – Praha-Kyje, 5 – Praha-Libeň, 6 – Sloveč, 7 – Zvoleněves, 8 – Bedřichov, 9 – Drnholec, 10 – Holubice, 11 – Kyjov, 12 – Lužice, 13 – Míchov, 14 – Mušov, 15 – Rebešovice, 16 – Šaratice (autor s využitím www.mapy.cz).

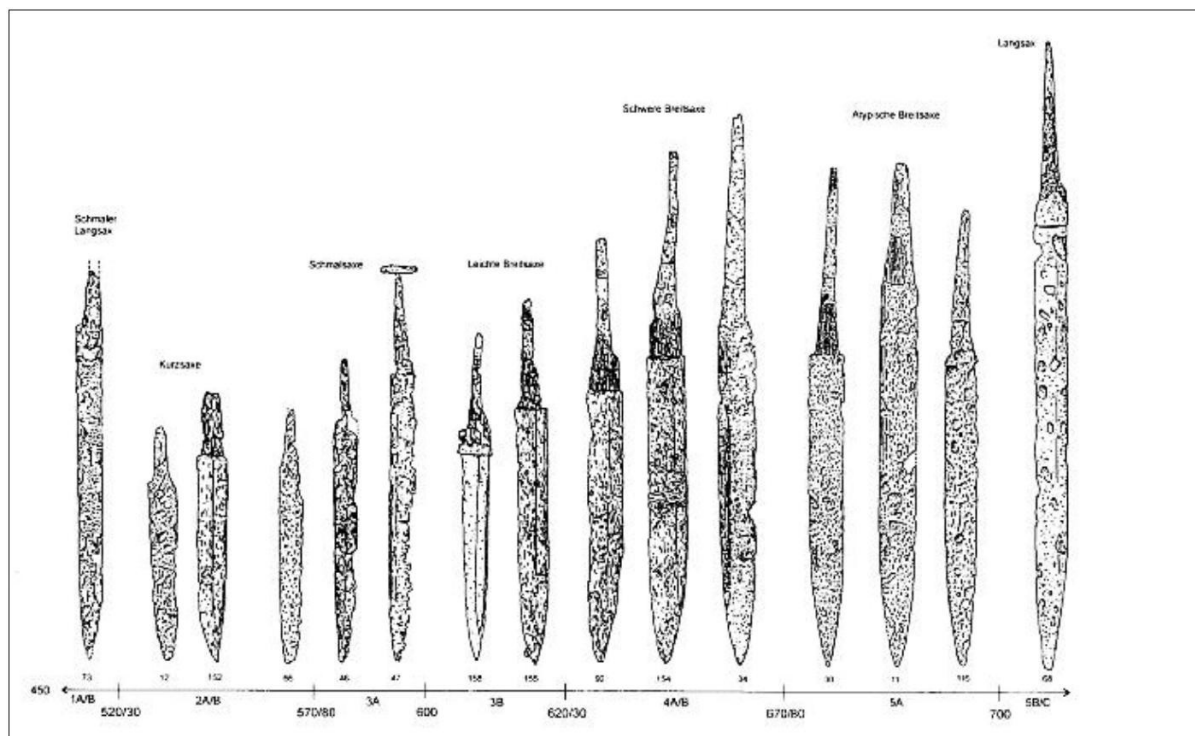

Obr. 20: Langobardské pohřebiště v Lužičích – plán (podle Klanica – Klanicová 2011, Abb. 2).

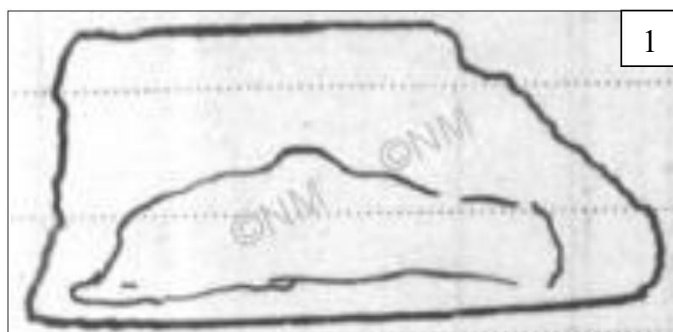
Obr. 21: Langobardské pohřebiště v Holubicích – plán (podle Čižmář 2011, Abb. 2).

12.4.4. Kresebné tabulky

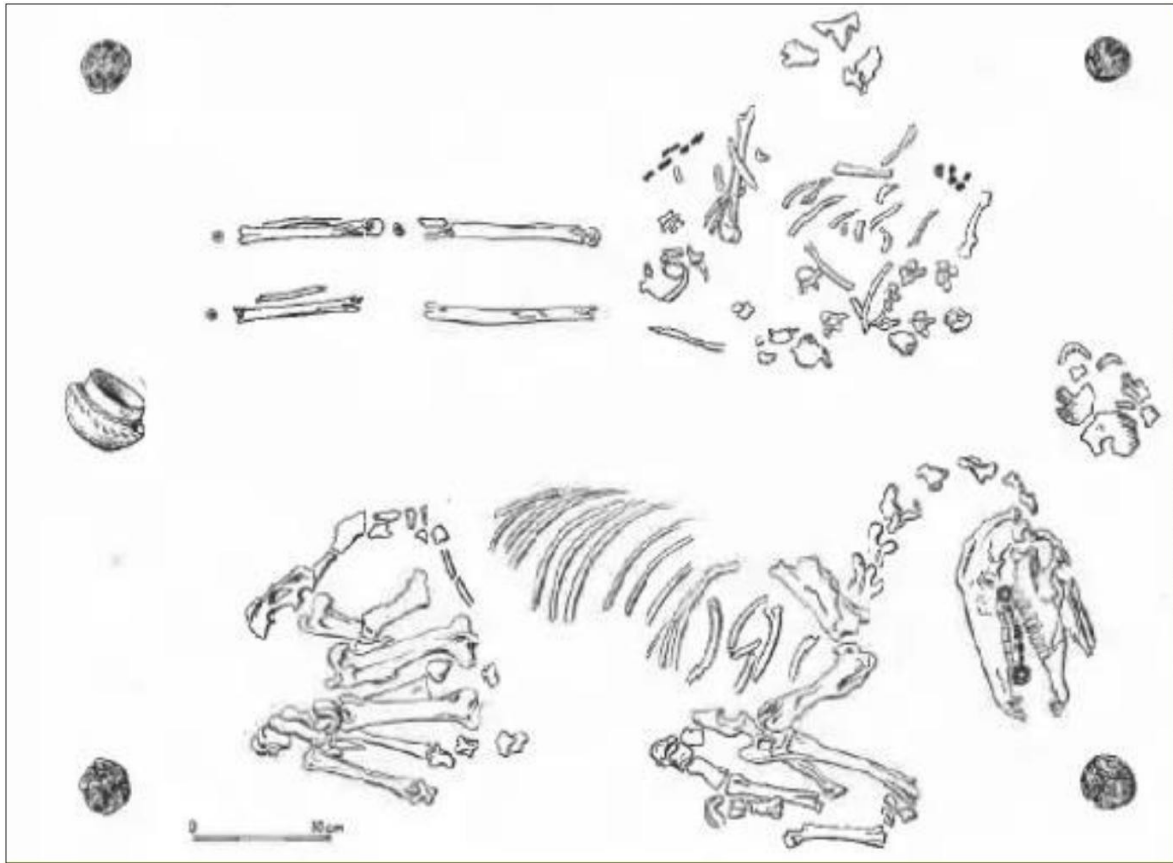

Obr. 22: Chronologický vývoj saxů na základě nálezů v zemském okrese Zollernalb, Bádensko-Württembersko, SRN (podle Schmitt, 2005, Abb. 10).

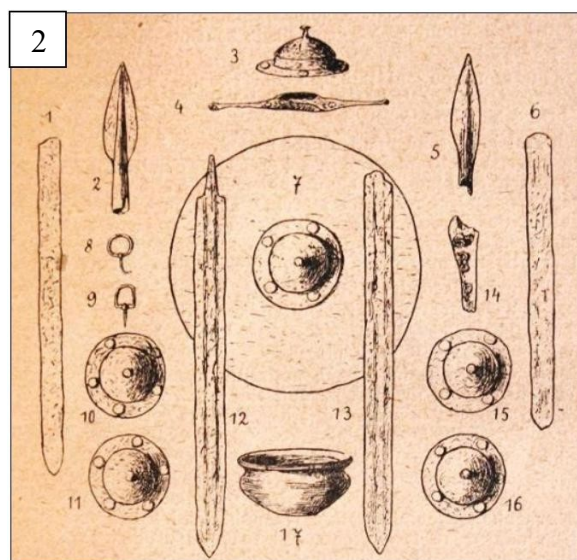
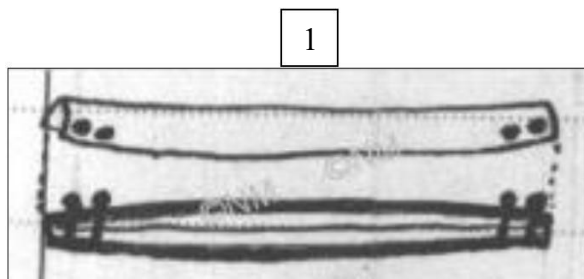
12.4.4.1. Nálezy z Čech

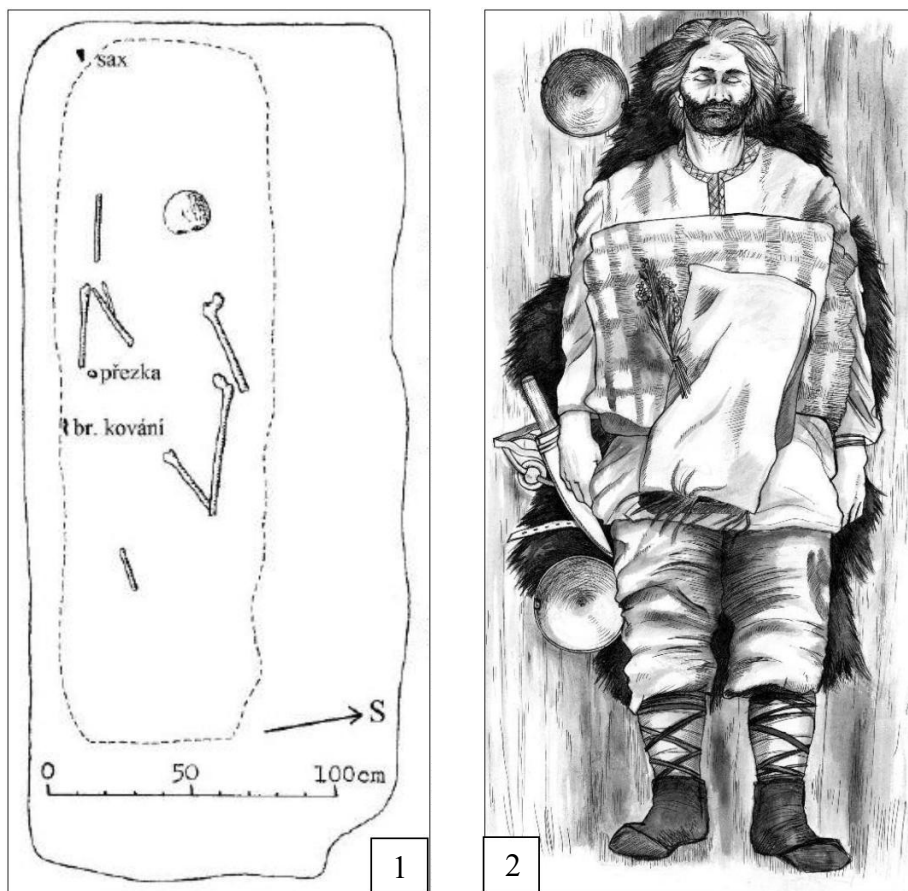
Obr. 23: Čelákovice-Záluží [1.1] (hr. 36/XXXII): 1 – fragment železné čepele spathy (podle DNM, inv. č. 43749); 2 – stříbrná elipsovité přezka (podle DNM, inv. č. 43747). Různá měřítko.

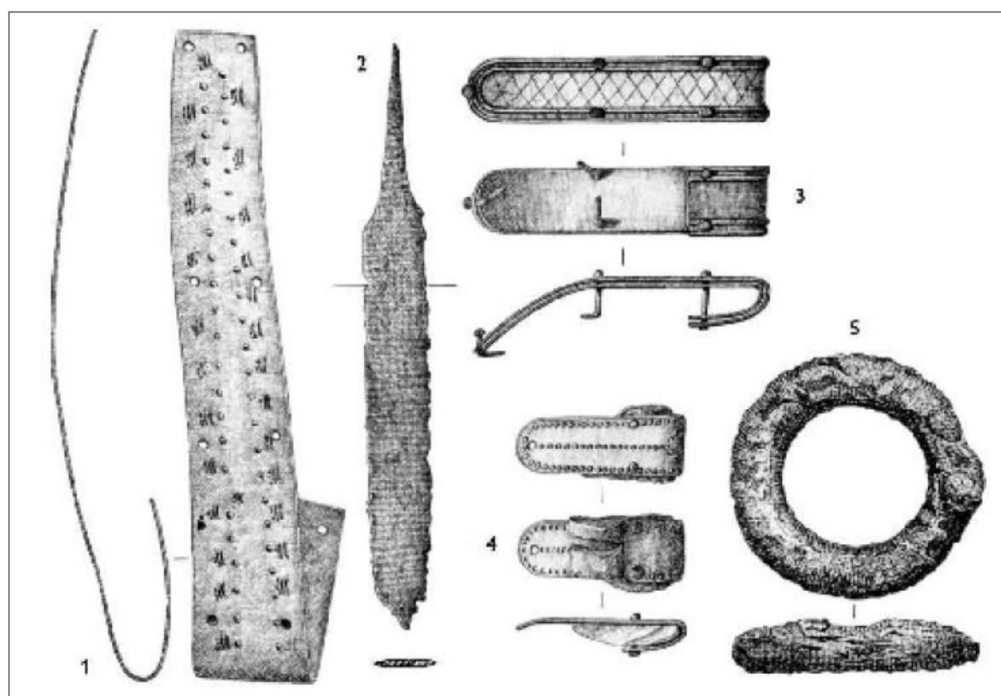
Obr. 24: Čelákovice-Záluží [1.3] (hr. 18/XIII): kostrový hrob bojovníka s koněm
(podle Svoboda 1965, obr: 50 [podle J. Schráníl]).

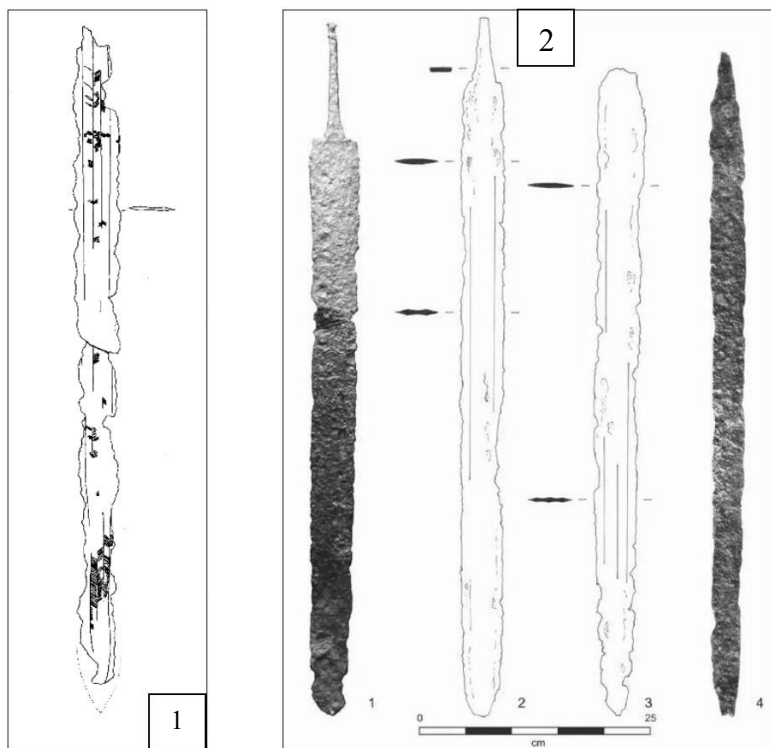
Obr. 25: 1 – Čelákovice-Záluží [1.2] (hr. 45/XLI): podlouhlé trubičkovité bronzové kování pochvy spathy se dvěma páry nýtů, délka 52 mm (podle DNM, inv. č. 43815); **2 – Praha-Libeň** (výzkum z roku 1906): 1,6,12,13 – spathy (podle Štorch 1921, 173).

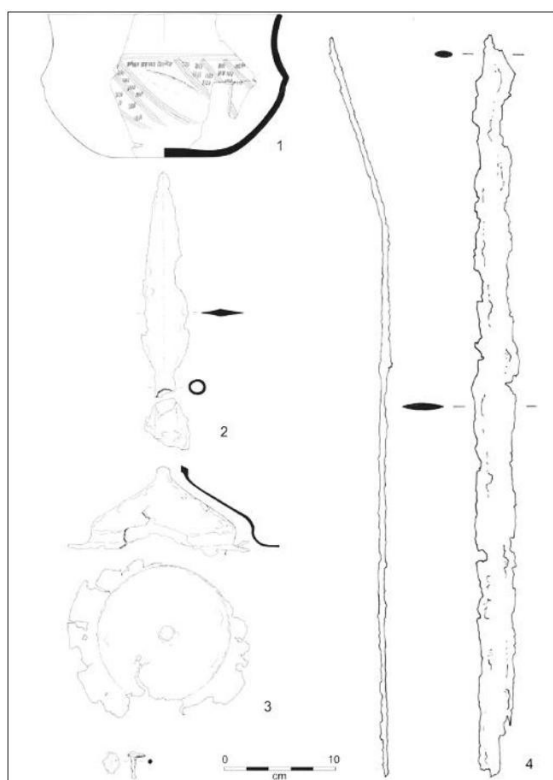
Obr. 26: Mochov (hr. 10): 1 – upravený plán hrobu (podle Korený – Kočárová – Frána 2008, obr. 1 [podle NZ 1947/58 AÚ Praha]); 2 – varianta rekonstrukce pohřbu: železná dýka/nůž/sax (?) se závěsem po pravé straně těla (podle ibid.; kresba: K. Poppová Urbanová). Různá měřítka.

Obr. 27: Mochov (hr. 10) - artefakty: 2 – železná dýka/nůž/sax (?), 5 – železný kroužek/přezka závěsu (?) (podle Zeman 1958, obr. 12). Různá měřítka.

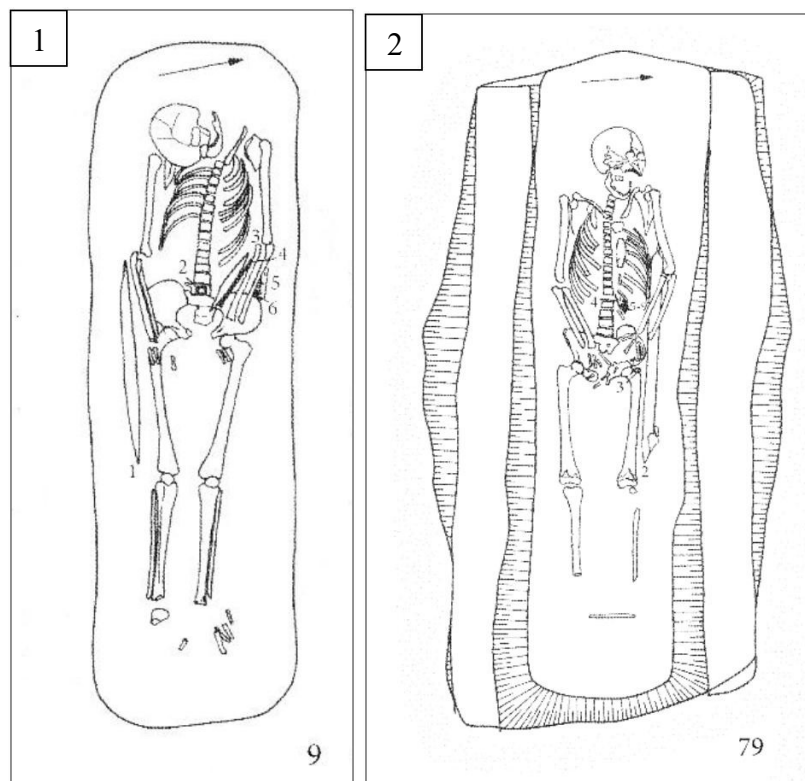
Obr. 28: 1 – Postoloprty (hr. 2): čepel železné spathy (podle Korený 2013, tab. 66:3); 2 – spathy ze 6. století nalezené v Čechách: 1 – Sloveč, 2 – Praha-Libeň [1.2], 3 – Praha-Libeň [1:1], 4 – Zvoleněves (podle Droberjar 2017, obr. 4 [podle Svoboda 1965]). Různá měřítka.

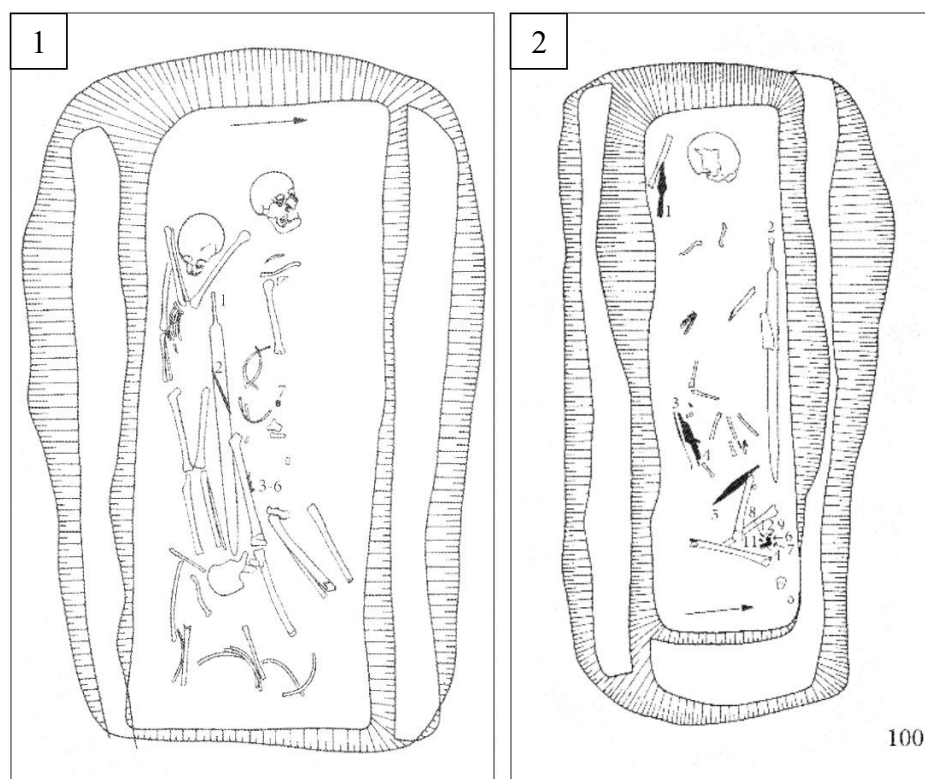
Obr. 29: Praha-Kyje: Kompletní výbava bojovnického hrobu; 4 – současný stav železné spathy (podle Droberjar 2017, obr. 2).

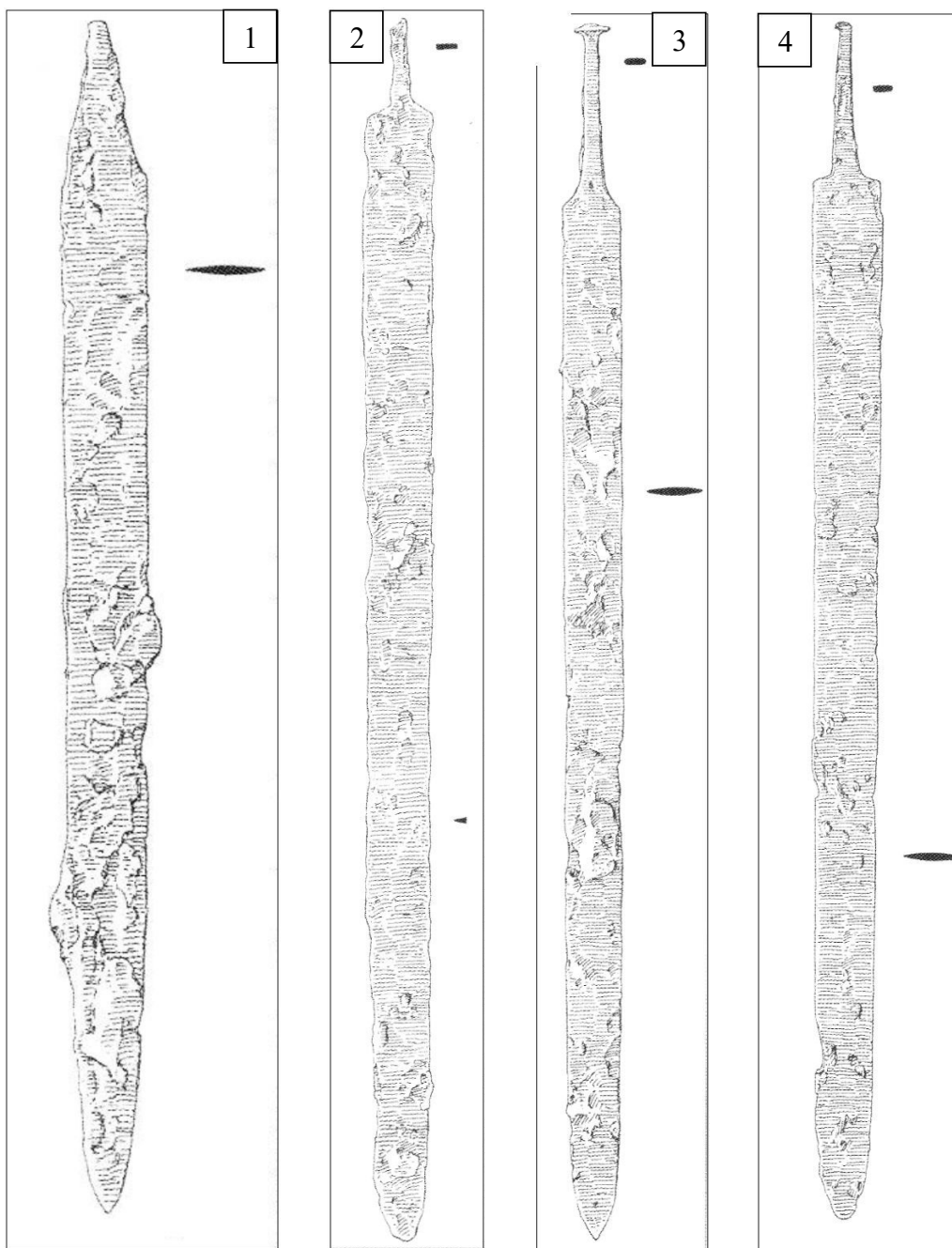
12.4.4.2. Nálezy z Moravy

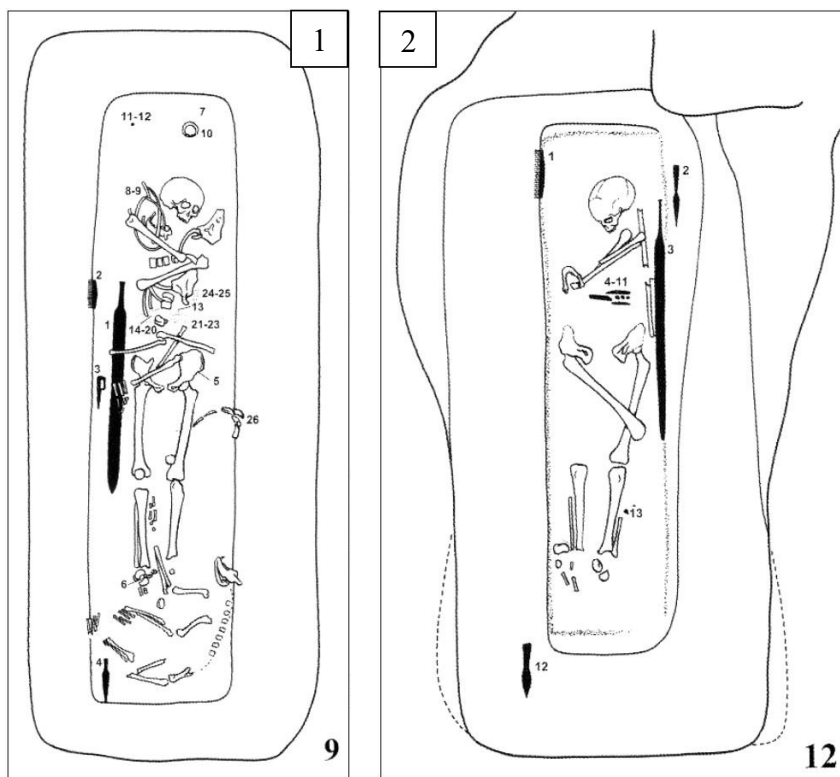
Obr. 30: Holubice – nálezové kontexty železných mečů: 1 – hr. 9, semi- spatha po pravé straně těla (podle Čížmář 2011, Abb. 4:9); 2 – hr. č. 79, spatha po levé straně těla (podle Čížmář 2011, Abb. 31:79).
Různá měřítká.

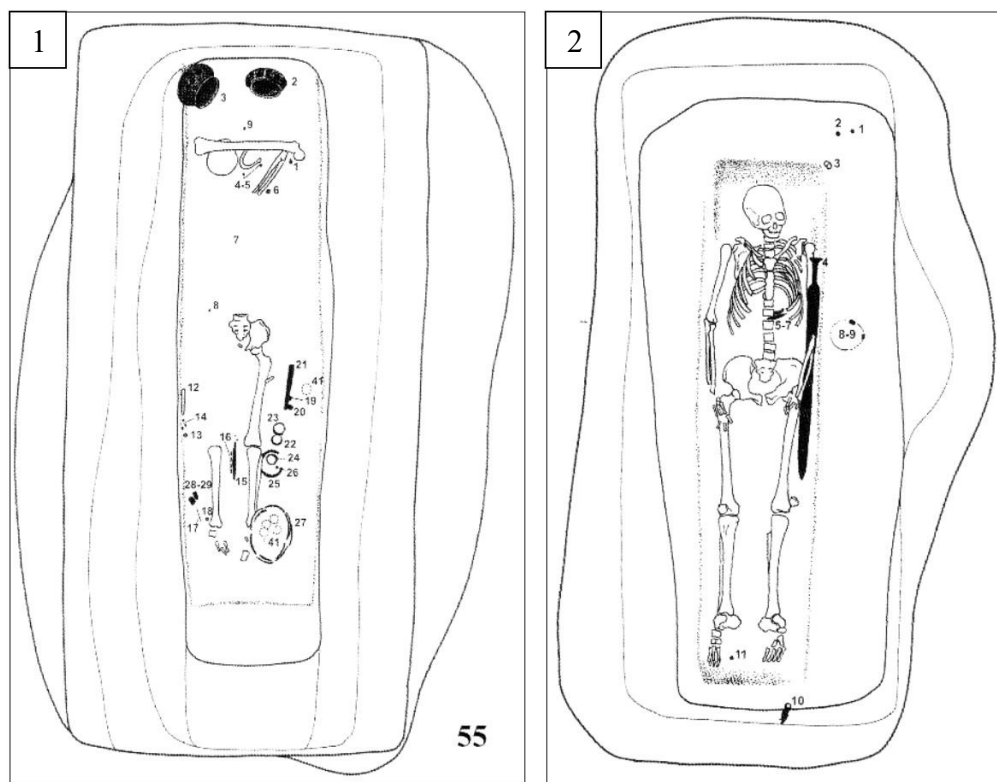
Obr. 31: Holubice – nálezové kontexty železných mečů: 1 – hr. 81, spatha v oblasti chybějící levé paže skeletu dítěte (tj. po pravé straně těla muže); 2 – hr. č.100; spatha po levé straně těla (podle Čížmář 2011, Abb. 43:100). Různá měřítká.

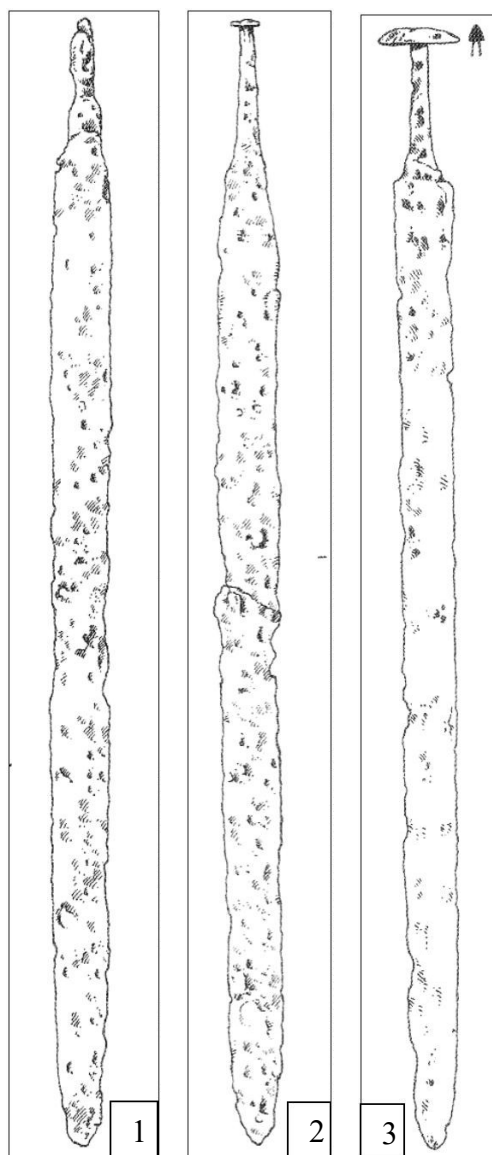
Obr. 32: Holubice – železné meče: 1 - hr. 9, (semi-)spatha (podle Čížmář 2011, Taf. 8:6); 2 – hr. 79, spatha (podle Čížmář 2011, Taf. 20:79-1); 3 – hr. 81, spatha (podle Čížmář 2011, Taf. 21:81-2; 4 – hr. 100, spatha (podle Čížmář 2011, Taf. 25:100-5). Různá měřítka.

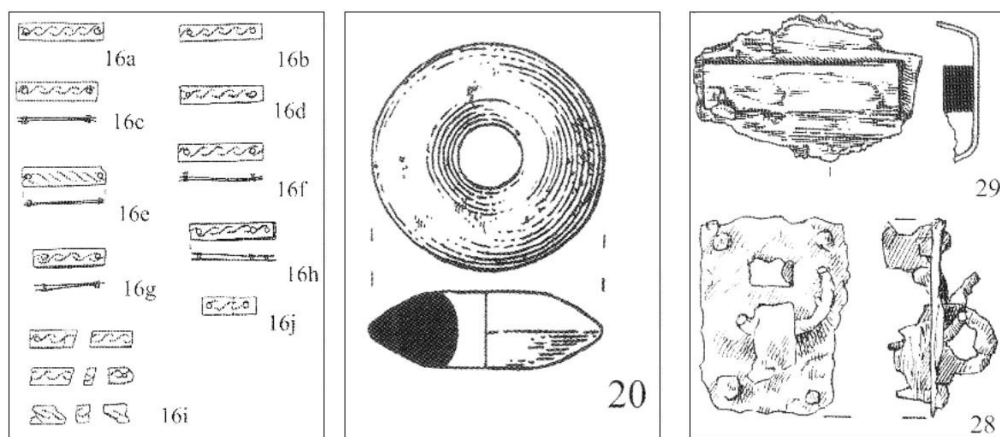
Obr. 33: Lužice – nálezové kontexty železných mečů: 1 – hr. č. 9, spatha po pravé straně těla (podle Klanica – Klanicová 2011, Abb. 5:9); 2 – hr. č.12, spatha po levé straně těla (podle Klanica – Klanicová 2011, Abb. 6:12). Různá měřítka.

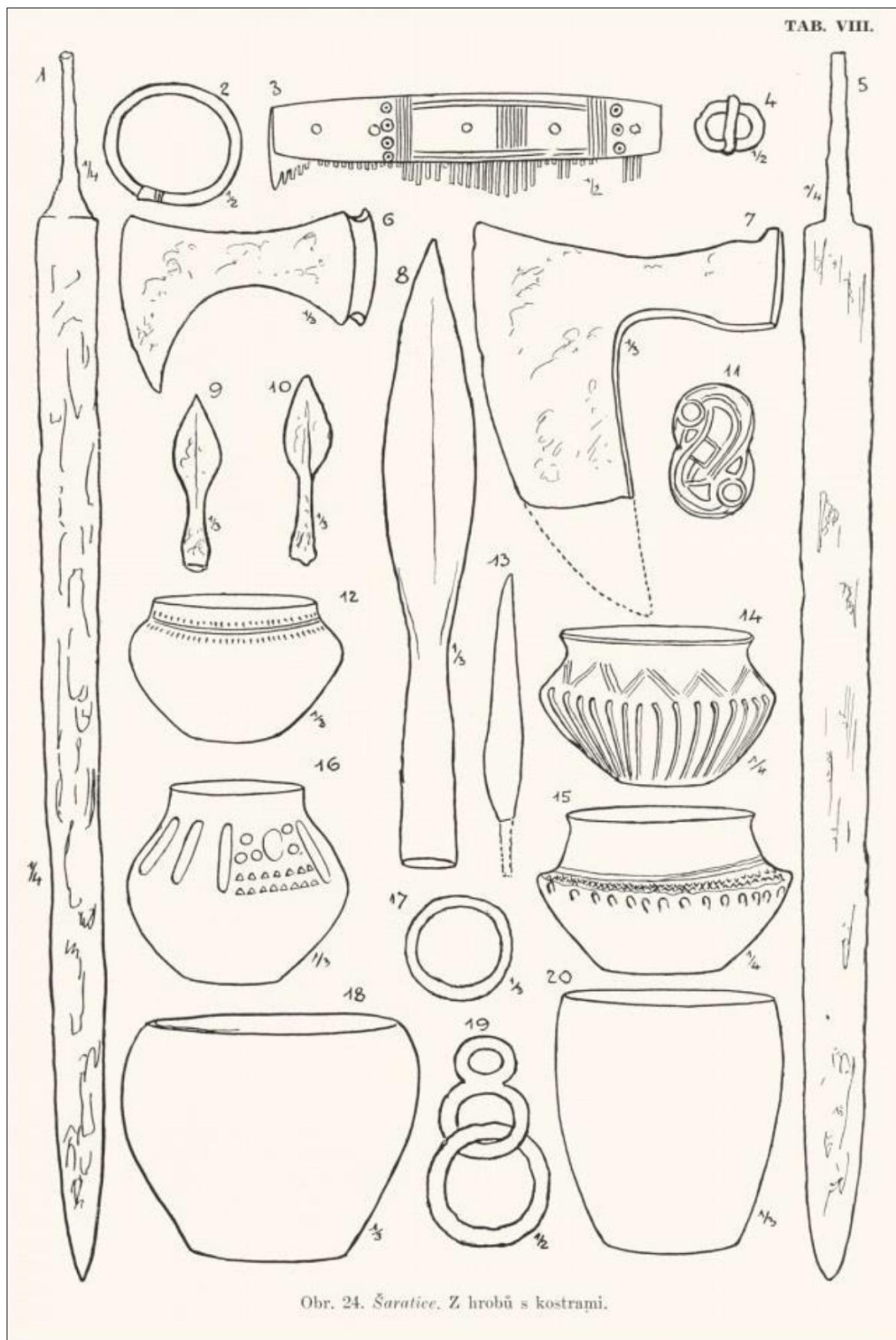
Obr. 34: Lužice – nálezové kontexty: 1 – hr. č. 55, kování 20, 16, 28-29 (podle Klanica – Klanicová 2011, Abb. 26:55); 2 – hr. č.84, spatha po levé straně těla (podle Klanica – Klanicová 2011, Abb. 36:842). Různá měřítka.

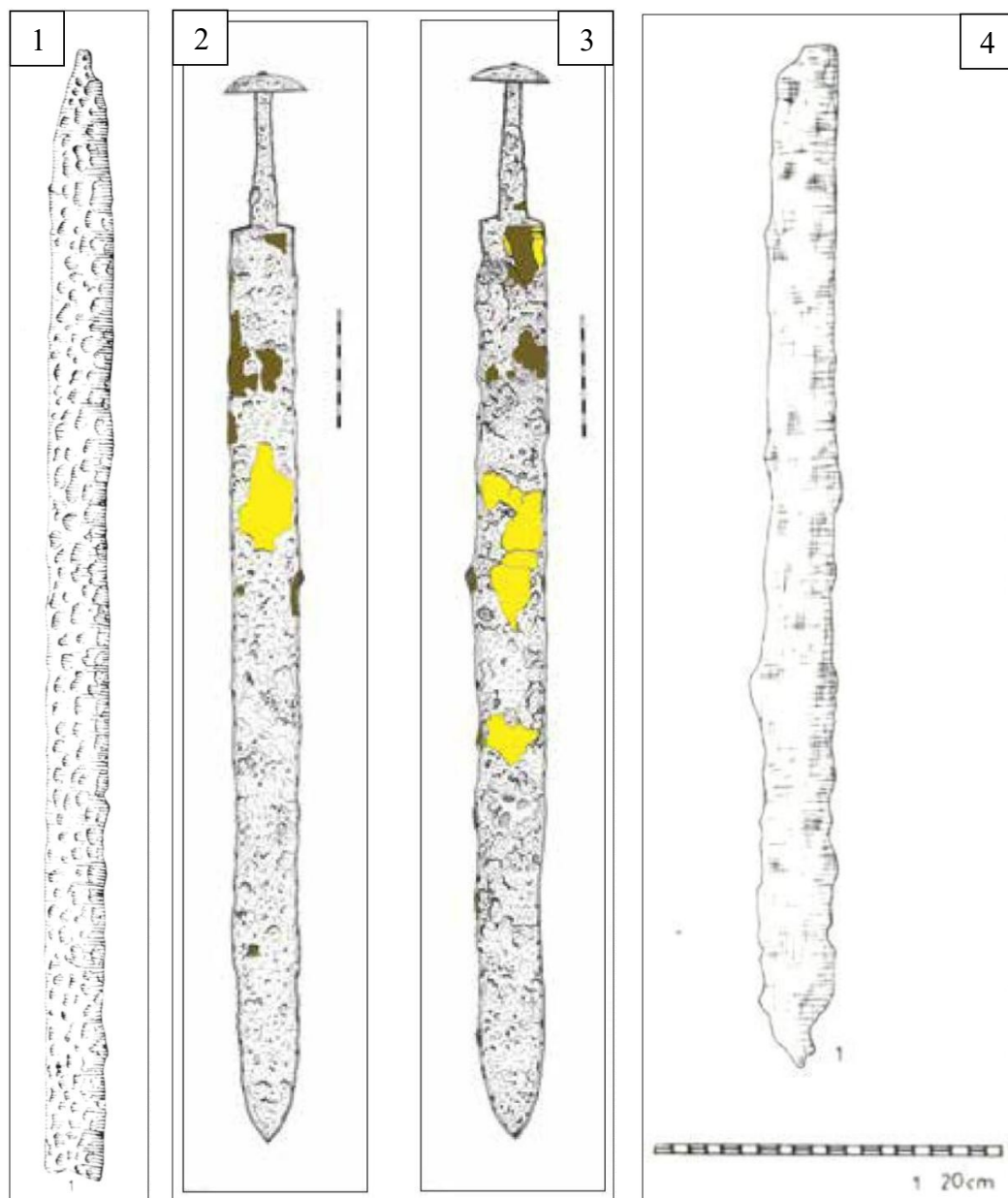
Obr. 35: Lužice – železné meče: 1 - hr. č. 9, spatha (podle Klanica – Klanicová 2011, Taf. 33:1); 2 – hr. č. 12, spatha (podle Klanica – Klanicová 2011, Taf. 36:3); 3 – hr. č. 84, spatha (podle Klanica – Klanicová 2011, Taf. 68:4. Různá měřítka.

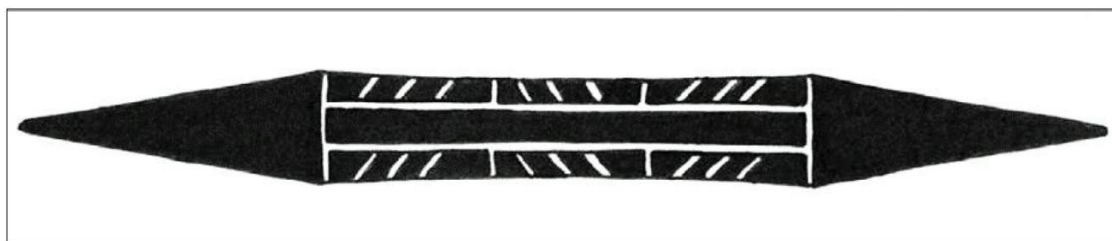
Obr. 36: Lužice – hr. 55: různá kování (podle Klanica – Klanicová 2011, Taf. 54:16,20,28-29). Různá měřítka.

Obr. 37: Šaratice – hr. ?: 1, 5 – spathy z výzkumu I. L. Červinky roku 1928 (podle Červinka 1936, obr. 24).

Obr. 38: Železné spathy: 1 – Rebešovice: hr. 178, spatha (podle Tejral 1976, Abb.16); 2-3 – Kyjov: hr. 881, organické zbytky na reversu a aversu spathy – žlutá barva (podle Bárta – Hložek – Šmerda 2016, obr. 27-28); 4 – Šaratice [2], hrob G (podle Trňáčková, 1972b, Tab. 110). Různá měřítka.

Obr. 39: Kyjov, hr. č. 881 – průřez čepelí spathy na základě radiografické a metalografické analýzy (podle Bárta – Hložek – Šmerda 2016, obr. 27-28). Měřítka neudáno.

12.4.5. Fotografické tabulky

12.4.5.1. Nálezy z Čech

Tab. I: Čelákovice-Záluží [1.1] (hr. 36:XXXII): 1 – fragment železné čepelky spathy (podle DNM, inv. č. 43749); 2 – stříbrná elipsovité přezka (podle DNM, inv. č. 43747); 3, 4 – části rámečků železné elipsovité přezky (podle DNM, inv. č. 43838-43839). Různá měřítka.

Tab. II: Čelákovice-Záluží [1.2] (hr. 45/XLI): 1, 2 – podlouhlé trubičkovité bronzové kování pochvy spathy se dvěma páry nýtů, délka 52 mm (podle DNM, inv. č. 43815).

Tab. III: Čelákovice-Záluží [I.3] (hr. 18/XIII): železné polokruhovitě kování pochvy saxu/nože (?) se třemi nýty/hřebíčky, délka 31 mm (podle DNM, inv. č. 43499).

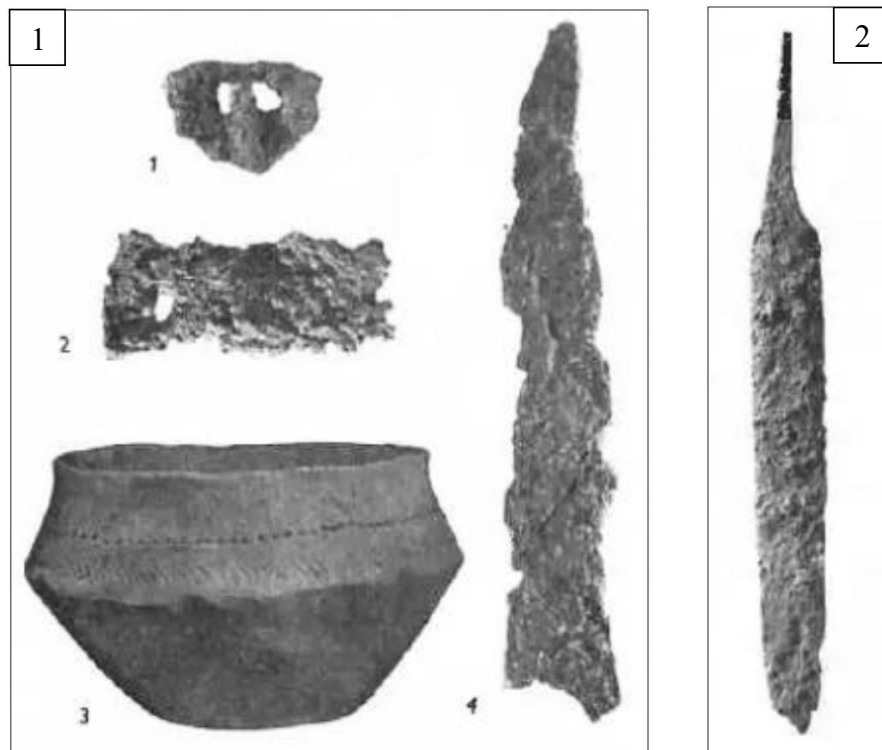

Tab. IV: Hostivice-Palouky (hr. 2109): uprostřed železný sax, v JZ rohu železný hrot kopí (podle Korený 2013, obr. 16; foto: O. Tomek).

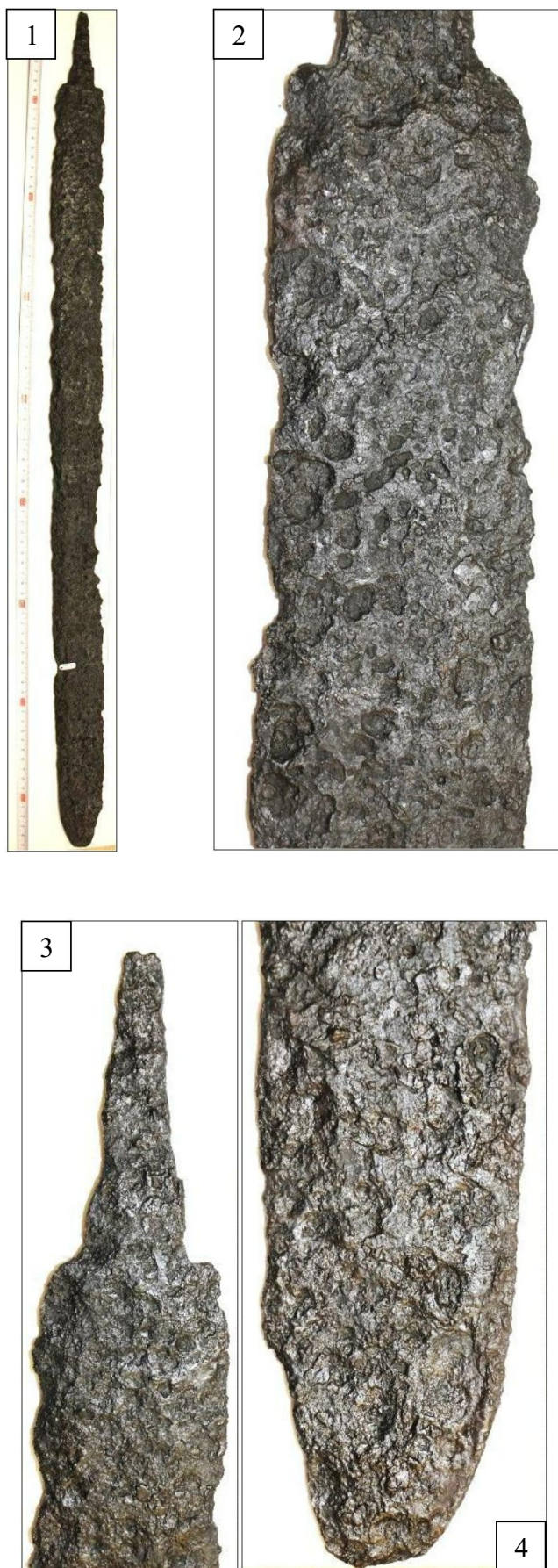
Tab. V: *Hostivice-Palouky (hr. 2109):* merovejské pohřebiště vlevo dole, raně středověké pohřebiště uprostřed nahoře (podle Daněček – Smíšek – Korený 2014, obr. 4).

Tab. VI: *1: Lišnice-Nemilkov (hr. 3):* 2:1 – železná přezka, 2:2,4 – fragmenty železného meče (podle Svoboda 1965, obr. 57); *2: Mochov (hr. 10):* železná dýka/nůž/ sax (?) (podle Svoboda 1965, tab. LXXI:5). Různá měřítka.

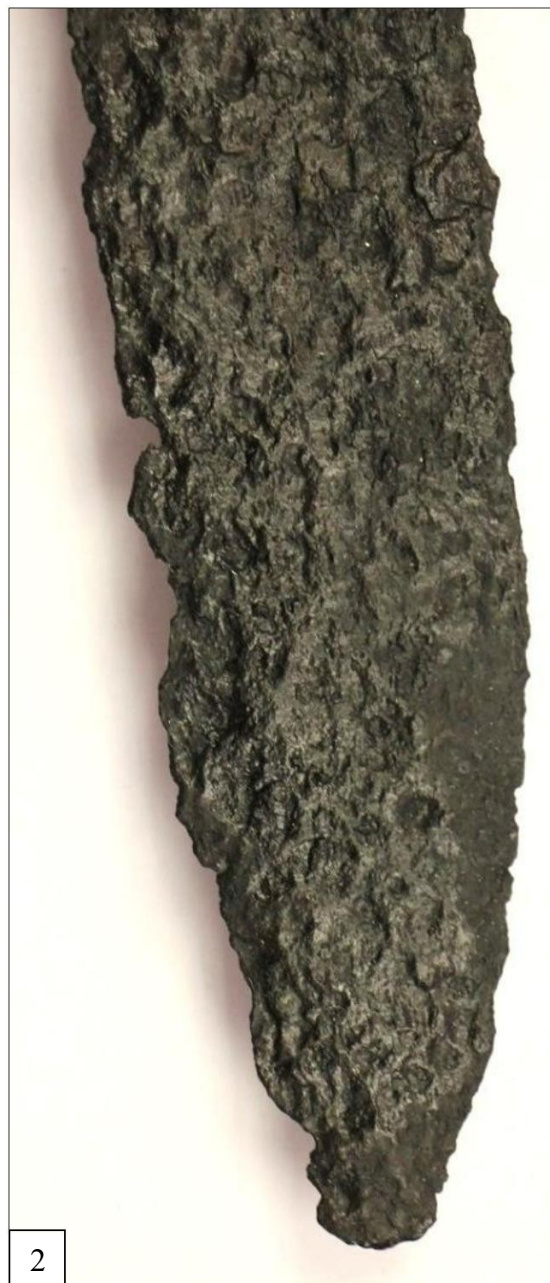
Tab. VII: Praha-Libeň [1.1] (hr. „1“) – výzkum z roku 1906: 1 – zachovalá část čepelě spathy (inv. č. A237567), 2 – detail střední části čepelě, 3 – těl čepelě, 4 – hrot čepelě (foto: Luděk Ducháč, fotoarchiv autora; se svolením MMP). Různá měřítka.

Tab. VIII: Praha-Libeň [1.2] (hr. „2“) – výzkum z roku 1906: 1 – spatha (inv. č. A237569) se zachovalou čepelí a řapem, 2 – detail přechodu čepelí v řap a týlní část čepelí, 3 – řap a tyl čepelí, 4 – hrot čepelí (foto: Luděk Ducháč, fotoarchiv autora; se svolením MMP). Různá měřítka.

Tab. IX: Praha-Libeň [1.3-1.6] (hr. „3-6“) – výzkum z roku 1906: 1 – čtyři spathy ve fragmentárním stavu (zleva inv. č. A237716-1, A237572, A237716-2, A237571); 2 – nesourodé zlomky meče (inv. č. A237571) (foto: Luděk Ducháč, fotoarchiv autora; se svolením MMP). Různá měřítka.

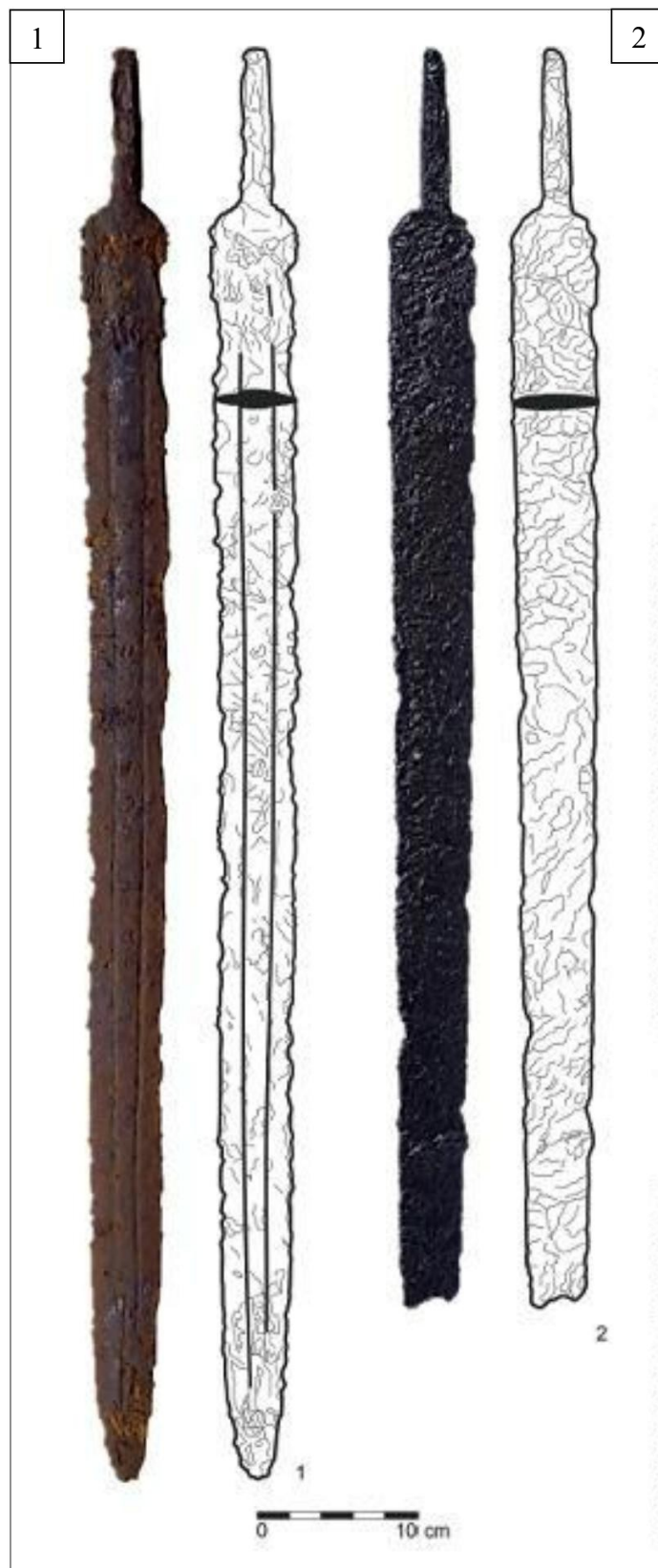

Tab. X: Praha-Libeň [2] – výzkum z roku 1970 – spatha (inv. č. A237570): 1 – přechod týlu čepele v trnovitý řap s člunkovitě rozkýtovaným vrcholem, 2: hrot čepele, 3 – celá spatha (foto: Luděk Ducháč, fotoarchiv autora; se svolením MMP). Různá měřítka.

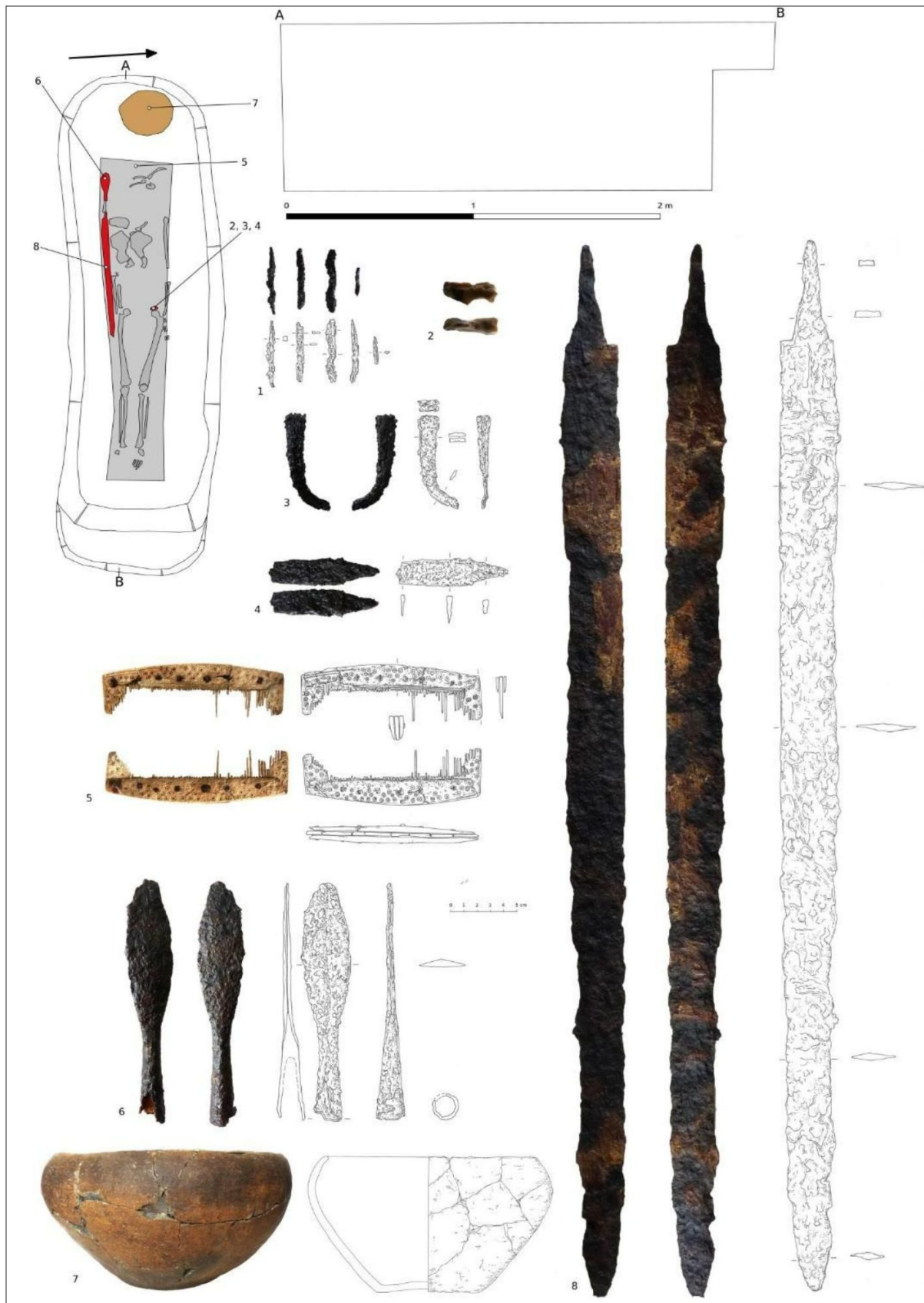

Tab. XI: Sloveč – spatha: 1 – přechod tylu čepele v trnovitý řap, 2: hrot čepele, 3 – celá spatha (foto: Luděk Ducháč – archiv autora; se svolením PMP). Různá měřítka.

12.4.5.2. Nálezy z Moravy

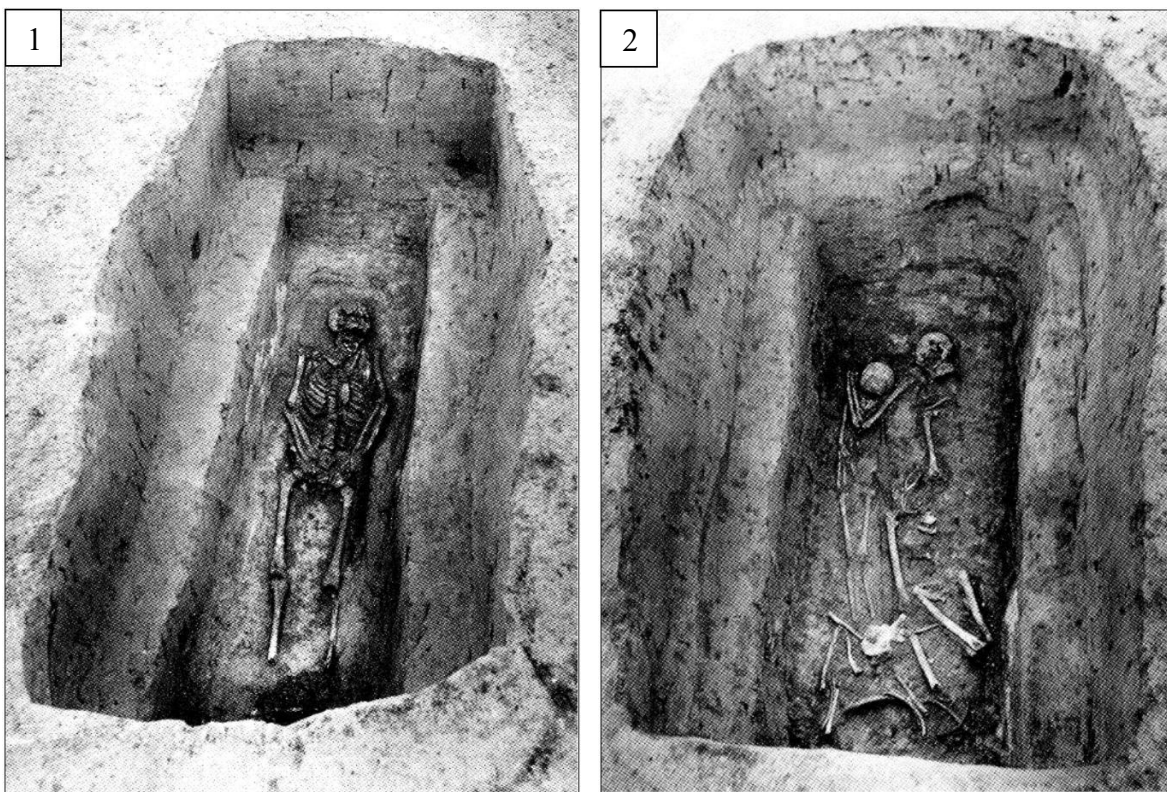

Tab. XII: 1. *Míchov II* – železná spatha; 2. *Bedřichov* – železná spatha
(podle Droberjar – Knápek – Jarušková 2019, Fig. 9)

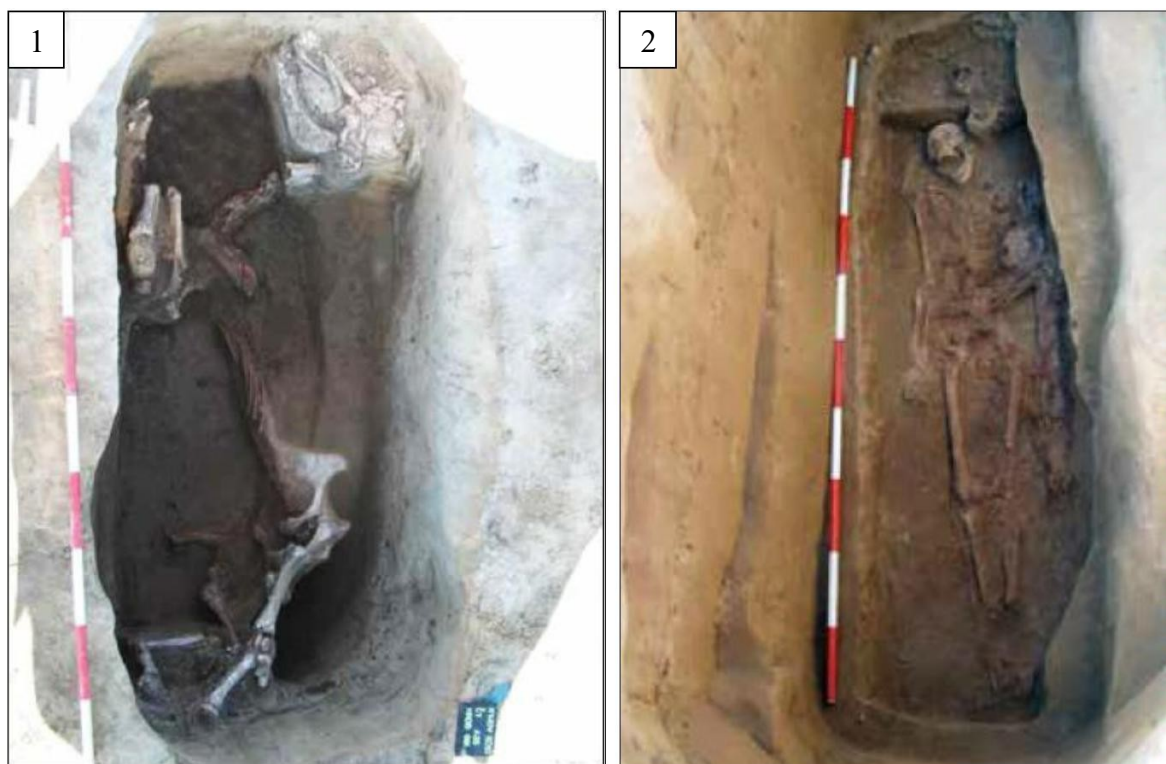

Tab. XIII: Drnholec – hr. 803: 8 – železná spatha; vlevo nahoře [neoznačeno] – názevový kontext hrobu, spatha po pravém boku těla (podle Trampota et al. v tisku, Fig 12, 13, 14).

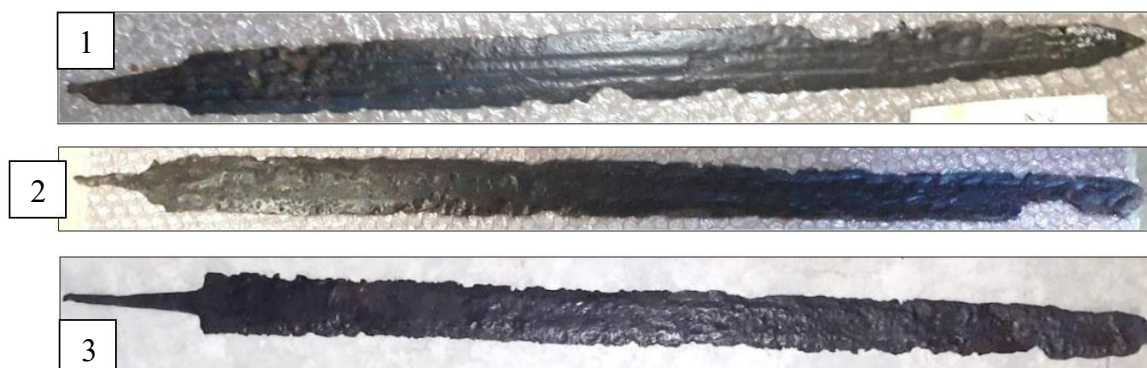
Tab. XIV: Holubice – nálezové kontexty: 1 - hr. 79, železná spatha po levé straně těla (podle Čížmář 2011, Taf. 106:79); 2 – hr. č. 81, železná spatha po levé straně těla (podle Čížmář 2011, Taf. 106:81). Různá měřítka.

Tab. XV: Kyjov, hr. 881 – nálezové kontexty: 1 - kuň (podle Bárta – Hložek – Šmerda 2016, obr. 5); 2 – bojovník, železná spatha po levé straně těla (podle Bárta – Hložek – Šmerda 2016, obr. 7).

Tab. XVI: Šaratice, hr. (?) – fragmenty spathy Šaratice [1.2]; výzkum I. L. Červinky 1928 (foto: Jana Čižmářová).

Tab. XVII: Spathy z Holubic: 1 – hr. 9; 2 – hr. 79; 3 – hr. 100 (foto: Jana Čižmářová).

Tab. XVIII: Kyjov, hr. 881 – čepel spathy: 1 – zbytky kožešiny (podle Bárta – Hložek – Šmerda 2016, obr. 63); 2 – zbytky usně (podle Bárta – Hložek – Šmerda 2016, obr. 64). Různá měřítka.

Tab. XIX: Kyjov, hr. 881 – čepel spathy: 1 – zbytky dřeva – revers (podle Bárta – Hložek – Šmerda 2016, obr. 60); 2 – stříbrné nýtky (podle Bárta – Hložek – Šmerda 2016, obr. 58). Různá měřítka.

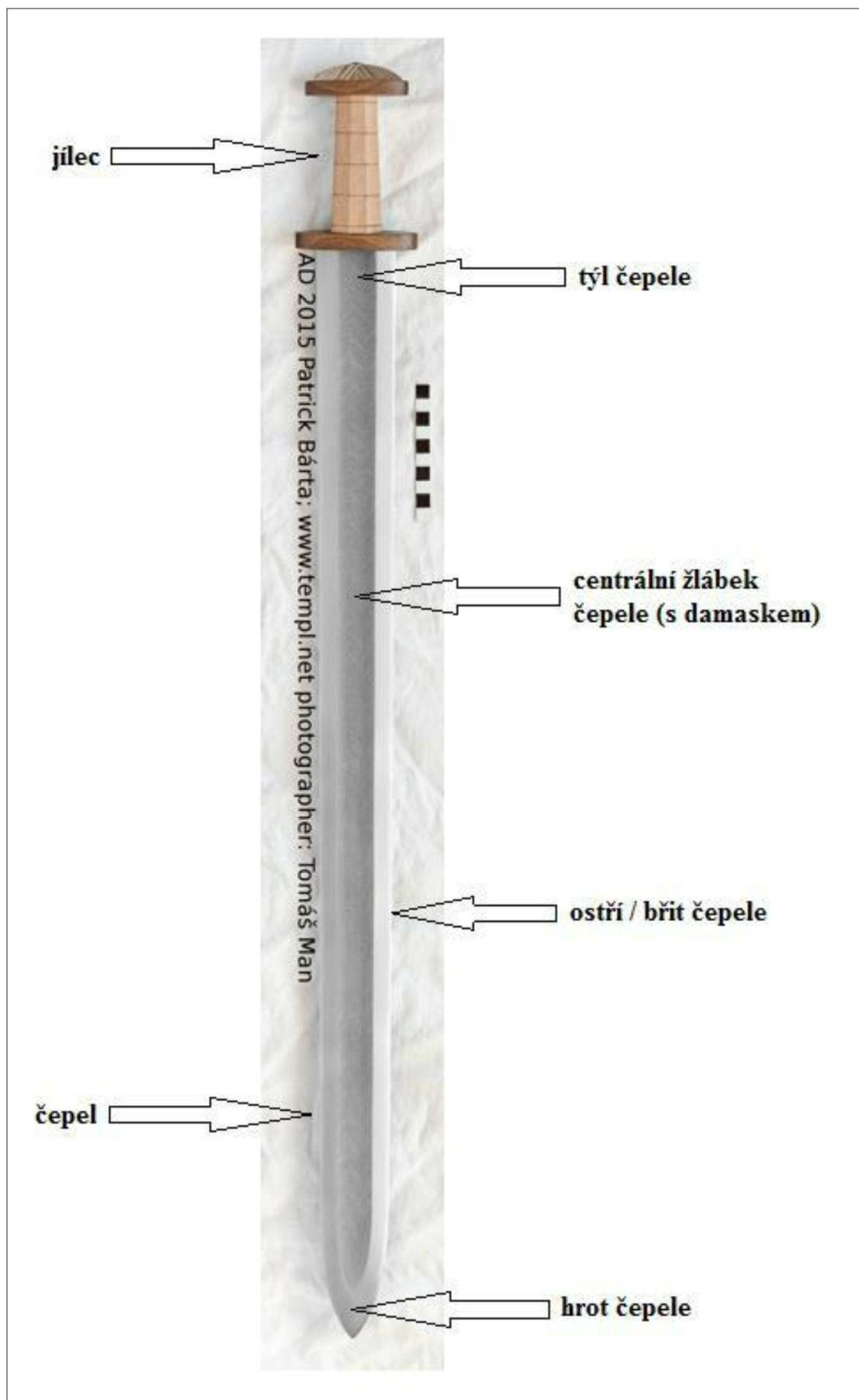
Tab. XX: Kyjov, hr. 881 – bronzová stříbrem tautovaná koruna člunkovité hlavice spathy: 1 – avers (podle Bárta – Hložek – Šmerda 2016, obr. 61); 2 – revers (podle Bárta – Hložek – Šmerda 2016, obr. 62).
Různá měřítká.

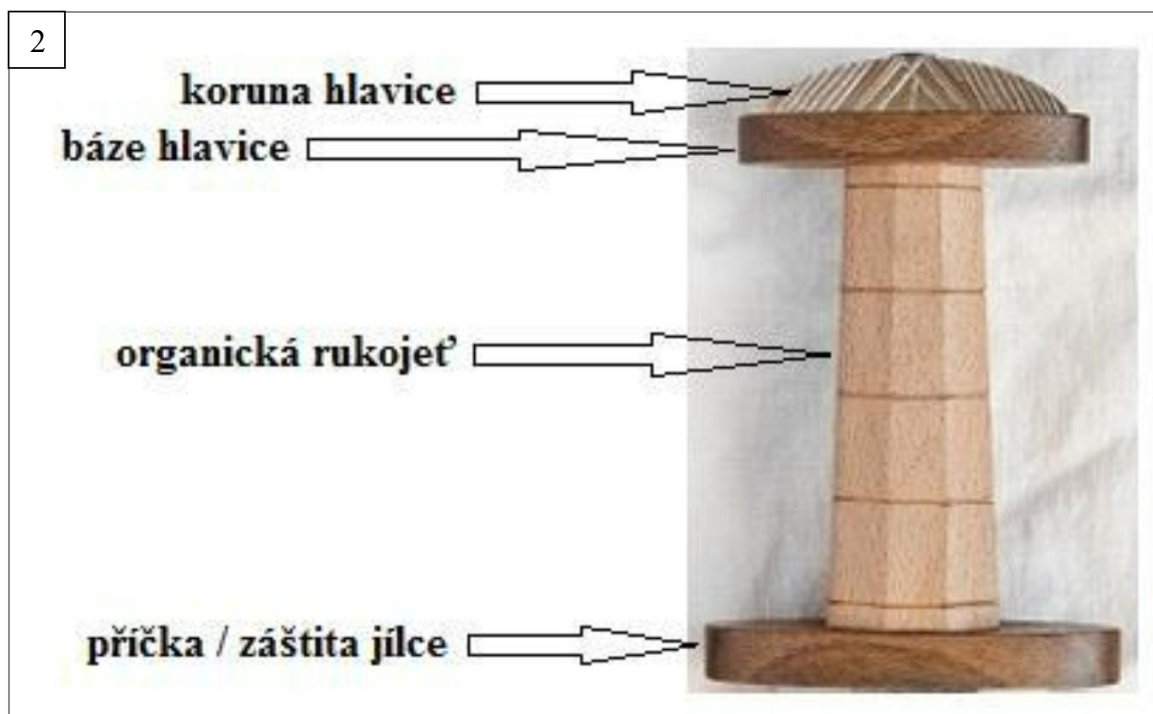
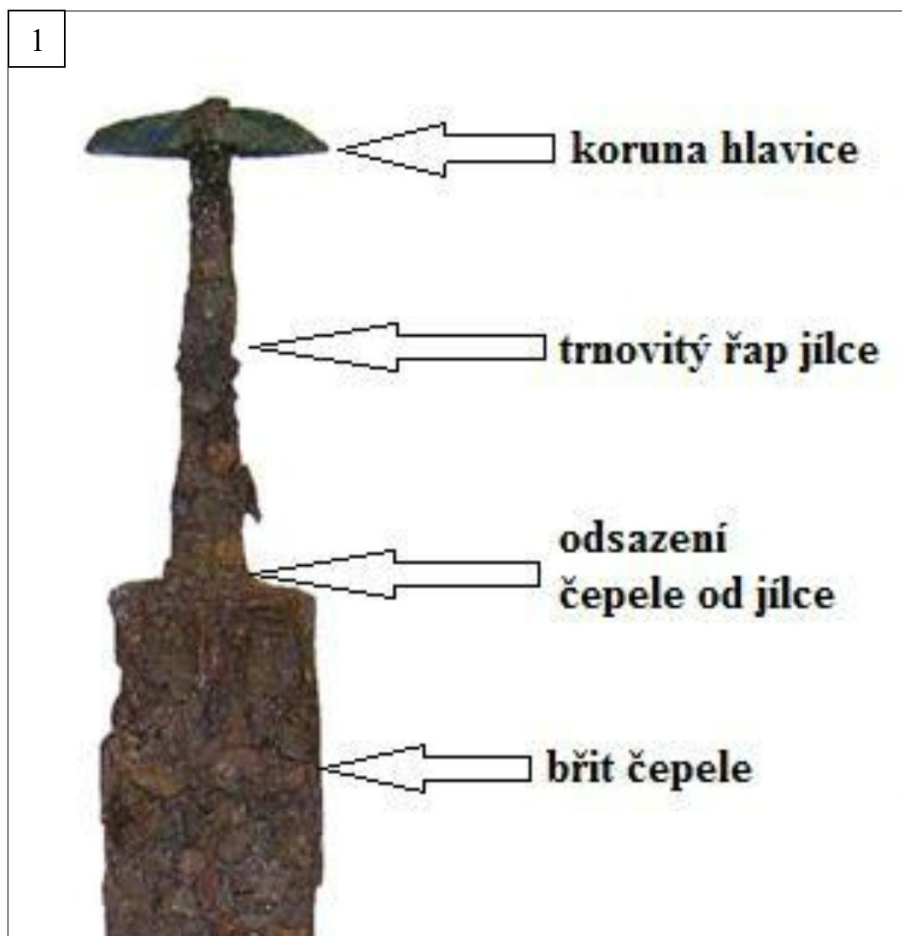
Tab. XXI: 1 - Kyjov, hr. 881 – čepel spathy (s přechodem v řap) se zbytky dřeva – revers (podle Bárta – Hložek – Šmerda 2016, obr. 59); 2 – rekonstrukce spathy (avers) z Kyjova, hr. 881 – tyl čepel s damaskem, bronzová stříbrem tautovaná koruna hlavice, na analogiích založené dřevěné příčky a dřík (podle Bárta – Hložek – Šmerda 2016, obr. 86).

Tab. XXII: rekonstrukce spathy z Kyjova, hr. 881: 1 – části meče s pochvou před montáží (podle Bárta – Hložek – Šmerda 2016, obr. 80); 2 – finální podoba meče s pochvou (podle Bárta – Hložek – Šmerda 2016, obr. 84). Různá měřítka.

Tab. XXIII: Nomenklatura spathy (Kyjov, hr. 881): rekonstrukce meče (upraveno podle Meč z Kyjova – celkový pohled). Popis: autor.

*Tab. XXIV: Nomenklatura spathy (Kyjov, hr. 881): 1 – originál meče (upraveno podle Meč z Kyjova – metalografický průzkum čepel); 2 – rekonstrukce meče – jilec (upraveno podle Meč z Kyjova – celkový pohled).
Foto: Tomáš Man. Popis: autor. Různá měřítka.*